PARAMATTHA DĪPANĪ

OR

THE COMMENTARY OF THE

THERI-GATHA

පරමත්ථ දීපනී

නාම

ථෙරීගාථට්ඨකථා

ToC

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

PARAMATTHA DĪPANĪ

OR

THE COMMENTARY OF THE

THERI-GATHA

පරමත්ථ දීපනී

නාම

ථෙරීගාථාඨකථා

සිරිනාථ කුමාරදස මුනසිංහාභිධානෙන ච
ත්‍රිපිටක මුද්‍රාලයෙ මුද්‍රාපිතා.

බු. ව. 2461

ක්‍රි.ව. 1917

මිල රු. 105 /=

ToC

පරමත්ථ දීපනී
නාම
ථෙරීගාථට්ඨකථා

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

BHADANTÀCARIYA DHAMMAPÀLA THÈRA'S

PARAMATTHA DÍPANÍ

OR

THE COMMENTARY OF THE

THERI-GATHA

OF THE

KHUDDAKA NIKÀYA, SUTTA PITAKA.

EDITED BY

BIHALPOLA SIRI DÈWARAKKHITA THÈRA,

Dharmakirtisrì Wàgiswaràcàrya Pradhàna Nàyaka of Dewamedi Hatpattuwa, North-west Province, and Vice-Principal, Vidyodaya Oriental College, Colombo.

FINALLY REVISED BY

MAHAGODA SIRI NÀNISSARA THÈRA,

Tripitaka Wàgiswaràcàrya and Pradhàna Nàyaka, Principal, Vidyodaya Oriental College, Colombo.

PUBLISHED BY THE TRUSTEES

DR. CHARLES VIS HEWAVITARNE,

SRINATH KUMA DAS MOONESINGHE ESQ.

THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,
SARASWATI HALL, PETTAH,
COLOMBO (CEYLON).

B. E. 2462.
C. E. 1918.

භදන්තාචරිය ධම්මපාලත්ථෙරවර විරචිතා

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරීගාථට්ඨකථා.

තිස්සව විහාරාධිපතිනා කොළම්බනගරෙ විද්‍යෝදය
පරිවෙණෙ උපප්පධානාචරිය පදප්පත්තෙන
ධම්මකිත්තිසිරි වාචිස්සරාචරියෙන
බිහල්පොල දේවරක්ඛිතාභිධාන නායකත්ථෙරෙන
චිරගතලිපිබිම්බානි නිරූපණෙන සංසොධිතා.

විද්‍යෝදය පරිවෙණ විහාරමජ්ඣාවසන්තෙන
තිපිටකවාගිස්සරාචරියෙන
සිරි ඤාණිස්සරාභිධානෙන පධානනායක
යතිස්සරෙන
ඔසානපුඤ්ඤපත්තා සමවලොකනෙන පටිග්ගහීතා.

සොගනෙන සයිමන් හේවාවිතාරණ
මහාසයාණනෙන
චාර්ලස් අල්විස් හේවාවිතාරණාභිධානෙන
ආඩකලල්ල විජ්ජාචරියෙන ච
සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහාභිධානෙන ච
තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

බු. ව. 2462.
ක්‍රි. ව. 1918.

ToC

First Edition 1000 1918

Second Edition 1000 2003

ToC

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිතිය

THE LATE
VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.
(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)
Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER 1864 DIED 29TH APRIL, 1933

– විඤ්ඤාපනං –

සම්මාසම්බුද්ධස්ස පරිනිබ්බාණසමයතො චතුපඤ්ඤාසාධිකෙ නවසත-සංවච්ඡරෙ මහානාම රඤ්ඤො සමයෙ ජම්බුදීපා ලඞ්කාදීපමාගතෙන පරම විසුද්ධ සද්ධාබුද්ධිපතිමණ්ඩිතෙන අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරවරෙන ච ධම්ම-පාලත්ථෙරෙන ච උපසෙනත්ථෙරෙන ච මහානාමත්ථෙරෙන ච බුද්ධදත්ත-ත්ථෙරෙන චා'ති බුද්ධිමන්තෙහි එතෙහි ථෙරවරෙහි තිණ්ණං පිටකාන මත්ථවණ්ණනාවසෙනාට්ඨකථායො ලිඛිතාති වදන්ති තා පනෙතා අට්ඨකථා නෙවමුද්දාපිතා. තස්මා ගච්ඡති කාලෙ තා අට්ඨකථායො'ති දුල්ලභා අහෙසුං. තස්මා දිවඞ්ගතස්ස ධඤ්ඤ පුඤ්ඤ පරිපුණ්ණස්ස සයිමන් හේවාවිතාරණ මහාසයස්සජ්ඣාසයවසෙන තස්ස ධනබ්බයෙන තෙනාණත්තෙන ආඬගලවෙ-ජ්ජාචරියෙන සිරිමතා සි. ඒ. හේවාවිතාරණ මහාසයෙන ච සිරිනාථමුණසීහ මහාසයෙන ච ඩබ්ලිව්. ඩී. හේවාවිතාරණ මහාසයෙන ච, පාලට්ඨකථායො මුද්දාපිතා ච පාකටී කතා ච. තථාපි මුද්දාපිතා තා අට්ඨකථායොපි ඉදානි සුදුල්ලභා භවන්ති. තස්මා තාසමට්ඨකථානං සුලභභාවමපෙක්ඛමානෙන සද්ධාබුද්ධිසම්පන්නෙන සද්ධම්මජොතිකාමෙන සිරිලඞ්කාරජ්ජෙ ලඤ්ච පරික්ඛාධිකාරිනා නීතිවෙදිනා නොයෙල් විජේනායක මහාසයෙන ච තිසරත්නතුඞ්ග මහාසයෙනචා'ති එතෙහි ද්විහි මහාසයෙහි තථා අමරසිංහ මහාසයස්ස සංවිධායකත්තෙන සම්බුද්ධසාසන චිරට්ඨිතිකාමාය සද්ධාබුද්ධි සම්පන්නාය මහොපාසිකාය දිවඞ්ගතාය සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මන්තිනියා ධනබ්බයෙන සම්බුද්ධපරිනිබ්බාණා ද්විසහස්ස පඤ්චසතාධිකෙ අට්ඨවීසති-මෙවස්සෙ එසාපනට්ඨකථා තිලකමුද්දණාලයෙ මුද්දාපිතා ච පාකටීකතා ච, භවති.

ලිඛිතමිදමිත්ථං දෙයියන්දර වැවලපියද්දේ සුවිසුද්ධාරාමාධිපතිනා විජ්ජාසත්ති පරිවෙණජ්ඣක්ඛෙන විජ්ජොදය පරිවෙණෙ උපප්පධානා-චරියෙන රාජකීයපණ්ඩිත සත්පති උපාධිධාරිනා පවීනාචරියෙන පල්ලාවෙල සිරිසද්ධාතිස්සාභිධානෙන නායකත්ථෙරෙන සිරිසම්බුද්ධපරිනිබ්බාණතො පඤ්චසතාධිකානං ද්වින්නංවස්සසහස්සානමුපරි අට්ඨවීසතිමෙ සංවච්ඡරෙ ඵුස්සමාසස කාලපක්ඛ එකාදසමතිථියං ගුරුවාරෙ'ති.

2528

1985-01-17

ToC

PUBLISHER'S NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17 th January 1913, and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10 th January 1982 at the age of 94, had, prior to her death, created the SOMAWATHI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of tha Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Parinda Ranasinghe

08th October 2003
Somawati Hewavitarane Trust office,
130, Maligakanda Road, Colombo 10,
SRI LANKA

PREFATORY NOTE.

With the Theri Gátha Commentary I have the pleasure to bring out the third volume of the Simon Hewavitarne Bequest. The editing of this work has been done by Dharmakirti Sri Wágisvarácarya Bihalpola Devarakkhita Pradhana Nayaka Thero, Vice Principal of the Vidyodaya College.

The three works issued have all been done by the pupils of the late Ven'ble Thero Hikkaduve Sri Sumangala and is a standing testimony to the high Scholarship associated with tho Vidyodaya Pirivena.

I have much pleasure in reproducing a short summary of the preface written by the learned editor.

"The Theri Gátha which is included in the Sutta Pitaka of the Buddha's Tripitaka, was incorporated by Maha Kassapa and the other Arahats at the first convocation of the Arhats, in the Khuddaka Nikày.., or if we consider the Buddha's word from the point of view of the Nine classifications (Navànga), such as Sutta, Geyya, Veyyàkarana, Vedalla, Abbhuta, Gátha, etc. the Theri Gátha has been classified under the Gátha section.

The Theris or the Sisters belong to that large order of noble women who under the enthusiasm of the Buddha's word, renounced the world and entered the Order and very soon developing their spiritual qualities attained the final stage of sanctification.

The utterances of such Theris beginning with Therikà and ending with Sumedhà, wherein are shown the knowledge of the Doctrine, were put together by the Arhats at the first convocation and were called the Theri Gátha.

The Theris are 73 in number, the Gàthas uttered are 527, divided into sixteen Nipàtas.

The Commentary of the Theri Gàtha known as the Paramattha Dípaní was composed in Pàli by Dhammapàla Thero who consulted the Three Sinhalese Commentaries known as the Maha, Paccariya, and Kurundiya Aṭṭhakathas.

The Buddhist Doctrine cannot be easily understood; and a mere knowledge of Pàli does not enable one to understand the Doctrine without the help of the Commentary nor is it possible to edit without a sound knowledge of the Doctrine.

The Commentaries of the Khuddhaka Nikàya have gone into disuse among learned men and are full of errors, both clerical and textual. I have done the editing of this work after using several old Sinhalese manuscripts and also the Pàli Text Society's publication by Mr. Muller. In this excellent edition however there were many of the correct renderings absent.

But for the pains he has taken over the editing he deserves the greatest praise."

C. A. Hewavitarne.

6th September, 1918,

ToC

සඤ්ඤාපනි.

PREFACE.

සිරිඝනසුගතතථාගතෙන විගතාසෙසසංකිලෙසපථෙන තිලොකෙකනාථෙන භගවතා භාසිතෙ සංහිතෙ සකලසත්තහිතෙ අමතාවහෙ සුත්තන්තපිටකපරියාපන්නා'යං ථෙරීගාථා පඨමමහාසඞ්ගීතිකාරකෙහි පටිසම්භිදප්පත්තෙහි මහාඛීණාසවත්ථෙරෙහි නවසු සාසනඞ්ගෙසු ගාථඞ්ගවසෙන සඞ්ගීතා ඛුද්දකනිකායන්තොගතා ඛුද්දකානං ධම්මක්ඛන්ධානං සමූහතො නිවාසතො ච; යා ඛො පනාසෙසගුණගණමණිනිවාසිනො දිනම[illegible]බන්ධුනො මුනිනො භික්ඛුනිසංඝෙ සුප්පතිට්ඨිතෙ පුථුභූතෙ තත්ථ තත්ථ ගාමනිගමරාජධානීසු කුලිත්ථියො කුලසුණ්හායො කුලකුමාරිකායො බුද්ධසුබුද්ධතං ධම්මසුධම්මතං සඞ්ඝසුප්පටිපන්නතං ච සුත්වා සාසනෙ අභිප්පසන්නා සංසාරෙ ච සඤ්ජාතසංවෙගා සකසාමිකෙ මාතාපිතරෙ ච ඤාතකෙ ච අනුජානාපෙත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතා සමානා සීලාචාරාදිගුණසණ්ඩමණ්ඩිතා ඝටෙන්තියො වායමන්තියො අචිරෙනෙව අරහත්තං සච්ඡාකංසු, තා හි පනුන්නපච්චෙකසච්චාහි අනාවිලසඞ්කප්පාහි සුවිමුත්තචිත්තාහි කතාධිකාරාහි සාපදානාහි ථෙරිකාදීහි සුමෙධාපරියොසානාහි උදානාදිවසෙන තත්ථ තත්ථ භාසිතා ගාථා යථාවුත්තෙහි සඞ්ගීතිකාරකෙහි මහාඛීණාසවාසභෙහි එකජ්ඣං සඞ්ගීතා **ථෙරීගාථා**ති ඨපිතා, තස්සා භාණවාරතො සාධිකා වෙ භාණවාරා. තිසත්තතිපරිමාණා ථෙරියො, සත්තවීසාධිකපඤ්චසතපරිමාණා ගාථා, නිපාතතො පන සොළස නිපාතා හොන්ති. වුත්තං හෙතං ථෙරගාථට්ඨකථායං:–

"එකකනිපාතො එකුත්තරවසෙන යාව නවකනිපාතාපි නවනිපාතා, එකාදසනිපාතො, ද්වාදසනිපාතො, සොළසනිපාතො, වීසතිනිපාතො, තිංසනිපාතො, චත්තාළීසනිපාතො, මහානිපාතොති, සොළසනිපාතසඞ්ගහා, තත්ථ එකකනිපාතෙ අට්ඨාරසථෙරියො අට්ඨාරසෙව ගාථා, දුකනිපාතෙ දස ථෙරියො වීසතිගාථා, තිකනිපාතෙ අට්ඨථෙරියො චතුවීසතිගාථා, චතුක්කනිපාතෙ එකාථෙරී චතස්සො ගාථා, පඤ්චකනිපාතෙ ද්වාදසථෙරියො සට්ඨිගාථා, ඡක්කනිපාතෙ අට්ඨථෙරියො අට්ඨචත්තාළීසගාථා, සත්තකනිපාතෙ තිස්සො ථෙරියො එකවීසතිගාථා, අට්ඨකනිපාතතො පට්ඨාය යාව සොළසනිපාතා එකෙකා ථෙරියො තං තං නිපාතපරිමාණා ගාථා, වීසතිනිපාතෙ චතස්සො ථෙරියො සත්තනවුතිගාථා, තිංසනිපාතෙ එකා ථෙරී චතුත්තිංසගාථා,

චත්තාලීසනිපාතෙ එකා ථෙරී අට්ඨචත්තාලීස ගාථා, මහානිපාතෙපි එකා ථෙරී පඤ්චසත්තති ගාථාති එවමෙත් නිපාතානං ථෙරීනං ගාථානඤ්ච පරිමාණං වෙදිතබ්බ''න්ති.

එවං පරිච්ඡින්නපරිමාණානං ථෙරීගාථානං අට්ඨකථා පන පාවචනට්ඨ කථාකරණෙ කතාධිකාරස්ස ගරුට්ඨානියස්ස තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ අප්පටිහතබුද්ධිප්පභාවස්ස විභාවිනො මහාකවිනො'නුබුද්ධබුද්ධ ඝොසත්ථෙරසාමිනො අට්ඨකථාසාරණිප්පවත්තිං තදනන්තිකාව සුත්වා සංජාත පීතිසොමනස්සෙන තදවසෙසට්ඨකථාදිකරණෙ පුරාසමුපචිතකම්මුනා සංචොදිතචිත්තෙන තඞ්කාලිකෙන සකසමයසමයන්තරපාරදස්සිනා බදර තිත්ථමහාවිහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලත්ථෙරමහාසාමිනා මහාවිහාර පරම්පරාභතාසු මහාඅට්ඨකථාපමුඛාසු පොරාණට්ඨකථාසු සමාගතනයමොග හෙත්වා තන්තිභාසාය විරචිතා සුපරිසුද්ධා ලඞ්කාදීපෙ දීඝමද්ධානං පදීපිතා මහිස්සරභත්තස්ස අධම්මිකස්ස රාජසීහමහිපාලස්ස යාව රජ්ජොදයා අසඞ්කුලා සම්භාවිතා වායි.

තතොපරං තෙන රඤ්ඤා භීයොසොමත්තාය තෙසු තෙසු පොත්ථකාල යෙසු බහූනි සද්ධම්මපොත්ථකානි වඤ්ඤූනි ගන්ථානි ච විනාසිතානි තත්ථා කුලීභූතානි; තථාපි තානි විරලජාතානි යානි කානිචි සාවසිට්ඨානි අප්ප දෙසදුට්ඨානි පොත්ථකානි පුරාණභූතානි අජ්ජාපි දිස්සන්ති යෙව. එතරහි පන ලඞ්කායං බහුසො දිස්සමානානි මරම්මරක්ඛතො සීහලක්ඛරං පරි වත්තිතානි නූතනානි පටිපොත්ථකානි අබ්‍යත්තලෙඛකප්පමාදපතිතෙහි ඌනාතිරිත්තවිසමපදපාඨෙහි ආකුලව්‍යාකුලීභූතානි අනත්ථපදසංයුත්තානි පඨපාඨනාදිසු සබ්බසම්භාසකරානි පොත්ථකාගාරපූරණමත්තානි නිරත්ථකානි විය බෙදකරානි හොන්ති. ස්‍යාමක්ඛරතො පරිවත්තිතානි තතො පසත්ථතරානි අනත්ථදෙසානිපි ඤායන්තෙපි. තස්මා ථෙරීගාථට්ඨ කථාදීනං ඛුද්දකනිකායන්තොගධානමිමෙසං පාඨසොධනං යථා පරිස්සම කරං, න තථා සතතං සමිතං පරිභාවිතානං පරිසීලිතානං අඞ්ගුත්තරට්ඨ කථාදීනං.

ඉමිස්සා ථෙරීගාථට්ඨකථාය පාඨසොධනං පන රතනත්තයමාමකස්ස සාසනාභිවුද්ධියා සඤ්ජාතසද්ධාදිගුණාතිසයස්ස "සයිමන්හෙවාවිතාරණ" නාමිකස්ස දිවඞ්ගතස්සජ්ඣාසයානුරූපතො පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දපන සමිතියා සමාරද්ධිතොහං චිරන්තනානි අචිරන්තනානි ච සත්ථලිඛිතපටි පොත්ථකානි චෙව ආඞ්ගලිසක්ඛරෙන මුද්දිතපොත්ථකං ච සංසන්දෙත්වා සමෙත්වා පටිසඞ්ඛරණෙ ව්‍යාවටොමහි, තස්මිං හි පටිසඞ්ඛරණෙහං පුරාලිඛි තානි ගරුකරොන්තො පාළියා සමුද්ධටානි නිදස්සනපාඨානි චාඤ්ඤාසං සංවණ්ණනානං සමට්ඨානානි ච මහතා පරිස්සමෙන තතො තතො පරියෙ සිය සමෙන්තො සාකුලානි ඨානානි නිරාකුලානි කුරුමානො කුසග්ගීය බුද්ධිනො නානාභාසා සද්දනයාදිසු නිපුණතරඤාණිනො සිරිඤාණිස්සරාභි ධානස්ස යතිස්සරස්ස තිපිටකවාගීස්සරාචරියස්ස මතමනුගම්ම යථාධම්මං යථාසත්ථං නිම්මලීකරොන්තො විසදිසට්ඨානානි චෙකච්චානි උපපරික්ඛි තබ්බානි අධොලිපි පරිපාටියා යොජෙන්තො පරිසොධෙසිං.

සංසොධනෙස්මිං ලද්ධෙසු පොත්ථකෙසු සිරිසෙඛණ්ඩසෙලනගරෙ පුප්ඵාරාමවිහාරෙ සඞ්ඝරාජපරිවෙණාධිපතිනො සිරිසිද්ධත්ථාභිධානථෙර පාදස්ස සකාසා ලද්ධං චෙව සබරගාමදිසායං "එම්බිපියගොඩ" සුවිසුද්ධාරාමතො ලද්ධානි චෙ පොත්ථකානි පුරාණතරානීති සල්ලක්ඛෙම. කස්මාති චෙ? බහූනි පොත්ථකානි සමොලොකිය සොධිතානි සම්පීරිතාය ආඞ්ගලීසක්ඛරෙහි මුද්දිතාය ථෙරිගාථට්ඨකථායපි අදිස්සමානානං පදපාඨානමත්ථවජ්ජානං විජ්ජමානත්තා, තස්මා තානි මම පරිස්සමෙ බහූපකාරානි අහෙසුං.

අපිචෙත්ථ ගාථාසු දිස්සන්ත සද්දසත්ථෙ දුල්ලභානි "පවජ්ජෙමෙ භවසම්පත්තෙ" ඉච්චාදීනි චෙව, පාලියා අදිස්සමානානි "ඉඞ්ගාලඛුයා" ඉච්චාදීනි පාකතවචනානි ච මන්දබුද්ධීනං නානාභාසාසු අඡෙකානං සම්මොහකරානි ඨානානි. තානි හි–"බුද්ධවචනස්මිං හි සද්දතො ච අත්ථතො ච අධිප්පායතො ච අක්ඛරවිනාසකානං ඤාණචක්ඛුසම්මූළ්හ නට්ඨානභූතා පාලිනයා විවිධා දිස්සන්තී"ති ච "භගවා පන බොධනෙය්‍යානං අජ්ඣාසයානුලොමතො ධම්මසභාවං අවිලොමෙන්තො තථා තථා දෙසනං නියාමෙතී"ති ච එවමාදිකං ආචරියවචනමනුස්සරන්තෙහි සන්තෙහි යථාමෙහෙති තථා ගරුකාතබ්බානි. ඉච්චෙවමස්සා සංසොධනෙ යානි කානිචි විරුද්ධට්ඨානානි ලබ්භන්ති චෙ තාදිසානං ගාථාසු සංවිජ්ජමානානං අට්ඨකථානුසාරෙන ච අට්ඨකථාය සංවිජ්ජමානානං ගාථානුසාරෙන ච සුවිසොදෙය්‍යත්තා විසුං සුද්ධිපත්තමිහ න යොජිතං. අපිච දුතියපිට්ඨෙ පඤ්චවීසතිමපන්තියං 'බ්‍රහ්මුනා' ඉති 'බ්‍රහ්මුනො' ඉතිච 176 පිට්ඨෙ චරිම පන්තියං 'අඞ්කලඞ්කිතාය' ඉති 'අඞ්ගලඞ්කිතාය' ඉතිච 196 පිට්ඨෙ චතුවීසතිම පන්තියං 'චාතුරියසොභිතං' ඉති 'චතුරස්ස සොභි' ඉතිච සුද්ධපාඨතො දට්ඨබ්බාතීති.

සුනිසම්ම පුරාලිපී යමෙත්ථ
ලිපිදෙසෙන පදූසිතං පහාසිං
සහිතත්ථහිතත්ථපත්ථිනො තං
පමුදන්තං සුනිසම්මකාරිනො යෙ.

චිතං යමෙතාය කතාය සුද්ධියා
චිරාය සද්ධම්මපවත්ති සිද්ධියා
විමුත්තිසම්පත්තිසමිද්ධියා ධියා
මහිද්ධියා චත්ථු තමග්ගබොධියා.

මුද්දාපිතායං සිරිසක්‍යමුනිනො පරිනිබ්බාණා කණ්ණණ්ණරසණ්ණණ්ණචක්ඛිමිතෙ වත්තමානෙ තුරගසංවච්ඡරෙ ආසාළ්හමාසෙ සුක්කපක්ඛෙ පණ්ණරසීතිථියං භුම්මවාරෙති.

Bihalpola Sri Dewarakkhita.

2462
1918. 7. 23.

ලක්ඛණවිඤ්ඤත්ති.

ABBREVIATIONS.

සී. I.=සඞ්ඝරාජපරිවෙණපොත්ථකාලයපොත්ථකං.

සී. II.="එඹිටියගොඩ"සුවිසුද්ධාරාමපොත්ථකාලයපොත්ථකං.

සී. III.="දෙඹවල"සද්ධම්මගුත්තපරිවෙණපොත්ථකාලයපොත්ථකං

සී. IV.="කයිකාවල"සුනන්දාරාමපොත්ථකාලයපොත්ථකං.

සී. V.="බෙම්මුල්ලෙ"සිරිවඩ්ඪනාරාමපොත්ථකාලයපොත්ථකං

මු.="මුලර්"නාමිකෙන ආඞ්ගලීසක්ඛරතො මුද්දිතං.

ම. අ.=මරම්මක්ඛරතො මුද්දිතඅපදානපාළි.

සං. පා.=සංයුත්තනිකායපාළි.

පා=ථෙරීගාථාපාළි.

ToC

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

විසයඞ්කානි.			පිඨ්ඨඞ්ක.
	නිදාන		1
1.1.1.	අඤ්ඤතරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා		4
1.1.2.	මුත්තාය	,,	6
1.1.3.	පුණ්ණාය	,,	7
1.1.4.	තිස්සාය	,,	9
1.1.5–10.	තිස්සාදීනං	,,	9

පඨමවග්ග වණ්ණනා 10.

1.2.1.	මුත්තාය ථෙරියා	,,	11
1.2.2.	ධම්මදින්නාය	,,	12
1.2.3.	විසාඛාය	,,	16
1.2.4.	සුමනාය	,,	16
1.2.5.	උත්තරාය	,,	17
1.2.6.	වුඩ්ඪසුමනාය	,,	18
1.2.7.	ධම්මාය	,,	18
1.2.8.	සඞ්ඝාය	,,	19

එකකනිපාත වණ්ණනා 19.

2.1.1.	අභිරූපනන්දාය	,,	19
2.1.2.	ජෙන්තාය	,,	22
2 1.3.	සුමඞ්ගලමාතුයා	,,	22
2.1.4.	අඩ්ඪකාසියා	,,	24
2.1.5.	චිත්තාය	,,	26
2.1.6.	මෙත්තිකාය	,,	28
2.1.7.	අ. මෙත්තාය	,,	29
2.1.8.	අභයමාතුයා	,,	31
2.1.9.	අභයාය	,,	33
2.1.10.	සාමාය	,,	35

දුකනිපාත වණ්ණනා 36.

විසයඞ්කානි.			පිඨ්ඨඞ්ක.
3.1.1.	අ. සාමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා		36
3.1.2.	උත්තමාය	,,	37
3.1.3.	අ. උත්තමාය	,,	39
3.1.4.	දන්තිකාය	,,	41
3.1.5.	උබ්බිරියා	,,	42
3.1.6.	සුක්කාය	,,	45
3.1.7.	සෙලාය	,,	49
3.1.8.	සොමාය	,,	52

තිකනිපාත වණ්ණනා 53.

4.1.	භද්දකාපිලානියා	,,	53

චතුක්කනිපාත වණ්ණනා 59.

5.1.1.	අඤ්ඤතරාය	,,	60
5.1.2.	විමලාය	,,	61
5.1.3.	සීහාය	,,	62
5.1.4.	සුන්දරීනන්දාය	,,	64
5.1.5.	නන්දුත්තරාය	,,	69
5.1.6.	මිත්තාකාලිකා	,,	70
5.1.7.	සකුලාය	,,	72
5.1.8.	සොණාය	,,	75
5.1.9.	භ. කුණ්ඩලකෙසාය	,,	79
5.1.10.	පටාචාරාය	,,	86

පඨමවග්ග වණ්ණනා 93.

5.2.1.	තිංසමත්තානං	,,	93
5.2.2.	චන්දාය	,,	95

පඤ්චකනිපාත වණ්ණනා 96.

6.1.1.	පඤ්චසතථෙරීනං	,,	96
6.1.2.	වාසෙට්ඨියා ථෙරියා	,,	98
6.1.3.	ඛෙමාය	,,	100

විසයඞ්කානි.		පිඨඞ්ක.
6.1.4	සුජාතාය වණ්ණනා	108
6.1 5.	අනොපමාය ,,	109
6.1.6.	මහාපජාපතීගොතමියා	110
6.1.7.	ගුත්තාය ,,	125
6.1.8.	විජයාය ,,	127
	ඡක්කනිපාත වණ්ණනා	**128.**
7.1.	උත්තරාය ,,	128
7.2.	චාලාය ,,	129
7.3.	උපචාලාය ,,	131
	සත්තකනිපාත වණ්ණනා	**133.**
8.1.	සීසූපචාලාය ,,	133
	අට්ඨකනිපාත වණ්ණනා	**135.**
9.1.	වඩ්ඪමාතාය ,,	135
	නවකනිපාත වණ්ණනා	**138.**
11.1.	කිසාගොතමියා ,,	138
	එකාදසකනිපාත වණ්ණනා	**144.**
12.1.	උප්පලවණ්ණාය ,,	145
	ද්වාදසකනිපාත වණ්ණනා	**157.**

විසයඞ්කානි.		පිඨඞ්ක.
16.1.	පුණ්ණාය ,,	157
	සොළසනිපාත වණ්ණනා	**162.**
20.1.	අම්බපාලියා ,,	162
20.2.	රොහිණීයා ,,	168
20.3.	චාපාය ,,	172
20.4.	සුන්දරියා ,,	178
20.5.	සුභාකම්මාරධීතාය ,,	184
	වීසතිනිපාත වණ්ණනා	**190.**
30.1.	සුභාජීවකම්බවනිකාය	191
	තිංසනිපාත වණ්ණනා	**200.**
40.1.	ඉසිදාසියා ,,	200
	චත්තාලීසනිපාත වණ්ණනා	**207.**
මහානිපාතෙ 1.	සුමෙධාය ,,	207
	මහානිපාත වණ්ණනා	**227.**
	ගන්ථපරිසමත්ති	228
	අනුක්කමණිකා	229

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරීගාථට්ඨකථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

ඉදානි ථෙරීගාථානං අත්ථසංවණ්ණනාය ඔකාසො අනුප්පත්තො. තත්ථ යස්මා ඉධ භික්ඛුනීනං ආදිතො පට්ඨාය පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ච පටිලද්ධාවිගමව[1] පකාසෙත්වා අත්ථසංවණ්ණනාය කයිරමානාය තත්ථ තත්ථ ගාථානං අත්ථුප්පත්තී විභාවෙතුං සුකරා හොති සුපාකටා ච, තස්මා තං පකාසෙතුං ආදිතො පට්ඨාය සඞ්ඛෙපතො අයමානුපුබ්බීකථා.

අයං හි ලොකනාථො "මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති"ත්‍යාදිනා වුත්තානි අට්ඨඞ්ගානි සමොධානෙත්වා දීපඞ්කරස්ස භගවතො පාදමූලෙ කතාභිනීහාරො සමතිංසපාරමියො පූරෙන්තො චතුවීසතියා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධබ්‍යාකරණො අනුක්කමෙන පාරමියො පූරෙත්වා ඤාතත්ථචරියාය ලොකත්ථචරියාය බුද්ධත්ථචරියාය ච කොටිං පත්වා තුසිතභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා දසසහස්සචක්කවාළදෙවතාහි බුද්ධභාවාය:–

"කාලො යං තෙ මහාවීර උප්පජ්ජ මාතුකුච්ඡියං,
සදෙවකං තාරයන්තො බුජ්ඣස්සු අමතං පද"න්ති

ආයාචිතමනුස්සූපපත්තිකො තාසං දෙවතානං පටිඤ්ඤං දත්වා කතපඤ්චමහාවිලොකනො සක්‍යරාජකුලෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ සතො සම්පජානො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො දසමාසෙ සතො සම්පජානො තත්ථ ඨත්වා සතො සම්පජානො තතො නික්ඛන්තො ලුම්බිනීවනෙ ලද්ධාභිජාතිකො විවිධා ධාතියො ආදිං කත්වා මහතා පරිහාරෙන සම්මදෙව පරිහාරියමානො අනුක්කමෙන වුද්ධිං පත්තො තීසු පාසාදෙසු විවිධනාටකජනපරිවුතො දෙවො විය සම්පත්තිං අනුභවන්තො ජිණ්ණබ්‍යාධිමතදස්සනෙන ජාතසංවෙගො ඤාණස්ස පරිපාකත්තං ගතත්තා කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා රාහුලකුමාරස්ස ජාතදිවසෙ ඡන්නසහායො කන්ථකං අස්සරාජං ආරුය්හ දෙවතාහි විවටද්වාරෙන අඩ්ඪරත්තිකසමයෙ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිත්වා තෙනෙව රත්තාවසෙසෙන තීණි රජ්ජානි

1. මු. ඕ. III & IV. ආදිතො යථා පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ච පටිලද්ධා තං.

අතික්කමිත්වා අනොමානදීතීරං පත්වා ඝටීකාරමහාබ්‍රහ්මුනා ආනීතෙ අරහත්තද්ධජෙ ගහෙත්වා පබ්බජිතො. තාවදෙව වස්සසතිකත්ථෙරො[1] විය ආකප්පසම්පන්නො හුත්වා පාසාදිකෙන ඉරියාපථෙන අනුක්කමෙන රාජගහං පත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩවපබ්බතපබ්භාරෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා මගධරාජෙන රජ්ජෙන නිමන්තියමානො තං පටික්ඛිපිත්වා භග්ගවස්සාරාමං ගන්ත්වා තස්ස සමයං පරිගණ්හිත්වා තතො ආළාරුද්දකානං සමයං පරිගණ්හිත්වා තං සබ්බං අනලං කරිත්වා අනුක්කමෙන උරුවෙලං ගන්ත්වා තත්ථ ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කත්වා තාය අරියධම්මපටිවෙධස්සාභාවං ඤත්වා “නායං මග්ගො බොධාය”ති ඔළාරිකං ආහාරං ආහරන්තො කතිපාහෙන බලං ගාහෙත්වා විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ සුජාතාය දින්නවරභොජනං භුඤ්ජිත්වා සුවණ්ණපාතිං නදියා පටිසොතං ඛිපිත්වා ‘අජ්ජ බුද්ධො භවිස්සාමී’ති කතසන්නිට්ඨානො සායණ්හසමයෙ කාළෙන නාගරාජෙන අභිත්ථුතගුණො බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ අචලට්ඨානෙ පාචීනලොකධාතුඅභිමුඛො අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො චතුරඞ්ගසමන්නාගතං වීරියං අධිට්ඨාය සුරියෙ අනත්ථඞ්ගතෙ යෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා අනුලොමපටිලොමං පච්චයාකාරං සම්මසන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සබ්බබුද්ධෙහි අධිගතං අනඤ්ඤසාධාරණං සම්මාසම්බොධිං අධිගන්ත්වා නිබ්බාණාරම්මණාය ඵලසමාපත්තියා තත්ථෙව සත්තාහං වීතිනාමෙත්වා එතෙනෙව නයෙන ඉතරසත්තාහෙපි බොධිමණ්ඩෙ යෙව වීතිනාමෙත්වා රාජායතනමූලෙ මධුපිණ්ඩිකභොජනං භුඤ්ජිත්වා පුන අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසින්නො ධම්මතාය ධම්මගම්භීරතං පච්චවෙක්ඛිත්වා අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තෙ නමන්තෙ මහාබ්‍රහ්මුනා ආයාචිතො බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තො තික්ඛින්ද්‍රියමුදින්ද්‍රියාදිභෙදෙ සත්තෙ දිස්වා මහාබ්‍රහ්මුනා ධම්මදෙසනාය කතපටිඤ්ඤො “කස්ස නු ඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය”න්ති ආවජ්ජෙන්තො ආළාරුද්දකානං කාලකතභාවං ඤත්වා “බහූපකාරා ඛො මෙ පඤ්චවග්ගියා යෙ මං පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසු. යන්නූනාහං තෙසං පඤ්චවග්ගියානං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය”න්ති චින්තෙත්වා ආසාළ්හීපුණ්ණමායං මහාබොධිතො බාරාණසිං උද්දිස්ස අට්ඨාරසයොජනං මග්ගං පටිපන්නො අන්තරාමග්ගෙ උපකෙන ආජීවකෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා අනුක්කමෙන ඉසිපතනං පත්වා තත්ථ පඤ්චවග්ගියෙ සඤ්ඤාපෙත්වා “ද්වෙ මෙ භික්ඛවෙ අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා”ති ආදිනා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තදෙසනාය **අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ**පමුඛා අට්ඨාරසබ්‍රහ්මකොටියො ධම්මාමතං පායෙත්වා පාටිපදෙ **භද්දිය**ත්ථෙරං පක්ඛස්ස දුතියායං **වප්ප**ත්ථෙරං පක්ඛස්ස තතියායං **මහානාම**ත්ථෙරං චතුත්ථියං **අස්සජි**ත්ථෙරං සොතාපත්තිඵලෙ[2] පතිට්ඨාපෙත්වා පඤ්චමියං පන පක්ඛස්ස **අනත්තලක්ඛණ**සුත්තන්තදෙසනාය සබ්බෙපි අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තතො පරං **යසදාරක**පමුඛෙ පඤ්චපඤ්ඤාසපුරිසෙ, **කප්පාසික**වනසණ්ඩෙ තිංසමත්තෙ **භද්දවග්ගියෙ**, ගයාසීසෙ **පිට්ඨිපාසාණෙ** සහස්ස

1 මු. සී. III. වස්සසට්ඨිකත්ථෙරො 2. මු. සී. IV. මග්ගෙ

මත්තෙ **පුරාණජටිලෙහි** එවං මහාජනං අරියභූමිං ඔතාරෙත්වා **බිම්බිසාර**පමුඛානි එකාදසනහුතානි සොතාපත්තිඵලෙ එකනහුතං සරණත්තයෙ පතිට්ඨාපෙත්වා වෙළුවනං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථ විහරන්තො **අස්සජිත්ථෙරස්ස** වාහසා අධිගතපඨමමග්ගෙහි සඤ්ජයං ආපුච්ඡිත්වා සද්ධිං පරිසාය අත්තනො සන්තිකං උපගතෙ **සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ** අග්ගඵලං සච්ඡිකත්වා සාවකපාරමියා මත්ථකං පත්තෙ අග්ගසාවකට්ඨානෙ ඨපෙත්වා **කාළුදායිත්ථෙරස්ස** අභියාචනාය කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා මානත්ථද්ධෙ ඤාතකෙ යමකපාටිහාරියෙන දමෙත්වා **පිතරං** අනාගාමිඵලෙ **මහාපජාපතිං** සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා **නන්දකුමාරං රාහුලකුමාරං** ච පබ්බාජෙත්වා පුනදෙව[1] රාජගහං පච්චාගඤ්ඡි.[2]

අථාපරෙන සමයෙන සත්ථරි වෙසාලිං උපනිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සෙතච්ඡත්තස්සෙව හෙට්ඨා අරහත්තං සච්ඡිකත්වා පරිනිබ්බායි. අථ මහාපජාපතියා ගොතමියා පබ්බජ්ජාය චිත්තං උප්පජ්ජි. තතො **රොහිණී**නදීතීරෙ **කලහවිවාද**සුත්තන්තදෙසනාය පරියොසානෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතානං පඤ්චන්නං කුමාරසතානං පාදපරිචාරිකා එකජ්ඣාසයාව හුත්වා මහාපජාපතියා සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බාව සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති මහාපජාපතිං ජෙට්ඨිකං කත්වා සත්ථුසන්තිකං ගන්තුකාමා අහෙසුං, අයං ච මහාපජාපතී පුබ්බෙපි එකවාරං සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා නාලත්ථ. තස්මා කප්පකං පක්කොසාපෙත්වා කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා සබ්බා තා සාකියානියො ආදාය වෙසාලිං ගන්ත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන දසබලං යාචාපෙත්වා **අට්ඨගරුධම්ම**පටිග්ගහණෙන පබ්බජ්ජං උපසම්පදං ච අලත්ථ. ඉතරා පන සබ්බාපි එකතො උපසම්පන්නා අහෙසුං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො—විත්ථාරතො පනෙතං වත්ථු තත්ථ තත්ථ පාලියමාගතමෙව.

එවං උපසම්පන්නා පන මහාපජාපතී සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථස්සා සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සා සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං[3] ගහෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සෙසා ච පඤ්චසත භික්ඛුනියො **නන්දකොවාද**පරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණිංසු.

එවං භික්ඛුනීසඞ්ඝෙ සුප්පතිට්ඨිතෙ පුථුභූතෙ තත්ථ තත්ථ ගාමනිගමජනපදරාජධානීසු කුලිත්ථියො කුලසුණ්හායො කුලකුමාරිකායො බුද්ධසුබුද්ධතං ධම්මසුධම්මතං සඞ්ඝසුප්පටිපත්තිතං ච සුත්වා සාසනෙ අභිප්පසන්නා සංසාරෙ ච ජාතසංවෙගා අත්තනො සාමිකෙ මාතාපිතරො ඤාතකෙ ච අනුජානාපෙත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිංසු. පබ්බජිත්වා ච සීලාචාරසම්පන්නා සත්ථුනො ච තෙසං තෙසං ථෙරානං ච සන්තිකෙ ඔවාදං ලභිත්වා ඝටෙන්තියො වායමන්තියො නචිරස්සෙව අරහත්තං සච්ඡාකංසු. තා හි උදානාදිවසෙන තත්ථ තත්ථ භාසිතා ගාථා පච්ඡා සඞ්ගීතිකාරකෙහි එකජ්ඣං

1. සී. II. සත්ථා පුනදෙව. 2. මු. සී. III. පච්චාගච්ඡි.
3. සී. II. තචපඤ්චක කම්මට්ඨානං.

කත්වා එකකනිපාතාදි[1]වසෙන සඞ්ගීතිං ආරොපයිංසු ඉමා ථෙරී ගාථා නාමානි. තාසං නිපාතාදිවිභාගො හෙට්ඨා වුත්තො යෙව. තත්ථ නිපාතෙසු එකකනිපාතො ආදි. තත්ථාපි:

I. I. I

“සුඛං සුපාහි ථෙරිකෙ කත්වා චොළෙන පාරුතා
උපසන්තො හි තෙ රාගො සුක්ඛඩාකංව කුම්භියං”ති[2]

අයං ගාථා ආදි. තස්සා කා උප්පත්ති? අතීතෙ කිර අඤ්ඤතරා කුලධීතා **කොණාගමනස්ස** භගවතො කාලෙ සාසනෙ අභිප්පසන්නා හුත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දුතියදිවසෙ සාඛාමණ්ඩපං කාරෙත්වා වාලිකං අත්ථරිත්වා උපරි විතානං බන්ධිත්වා ගන්ධපුප්ඵාදීහි[3] පූජං කත්වා සත්ථු කාලං ආරොචාපෙසි. සත්ථා තත්ථ ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. සා භගවන්තං වන්දිත්වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසෙත්වා[4] භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං තිචීවරෙන අච්ඡාදෙසි. තස්සා භගවා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං සුගතීසු එව[5] සංසරන්තී කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සංසාරෙ ජාතසංවෙගා සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජිත්වා[6] වීසතිවස්සසහස්සානි භික්ඛුනී සීලං පූරෙත්වා[7] පුථුජ්ජනකාලකිරියං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං සග්ගසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං ඛත්තියමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති, තං ථිරසන්තසරීරතාය **ථෙරිකාති** වොහරිංසු. සා වයප්පත්තා කුලප්පදෙසාදිනා සමානජාතිකස්ස ඛත්තියකුමාරස්ස මාතාපිතූහි දින්නා පතිදෙවතා හුත්වා වසන්තී සත්ථු වෙසාලිගමනෙ සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ මහාපජාපතිගොතමීථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජාය රුචිං උප්පාදෙත්වා අහං පබ්බජිස්සාමීති සාමිකස්සාරොචෙසි. සාමිකො නානුජානාති. සා පන කතාධිකාරතාය යථාසුතං[8] ධම්මං පච්චවෙක්ඛිත්වා රූපාරූපධම්මෙ පරිග්ගහෙත්වා විපස්සනං අනුයුත්තා විහරති. අථෙකදිවසං මහානසෙ ව්‍යඤ්ජනෙ පච්චමානෙ[9] මහතී අග්ගිජාලා උට්ඨහි. තාය අග්ගිජාලාය සකලභාජනං තටතටායන්තං ඣායති. සා තං දිස්වා තමෙවාරම්මණං කත්වා සුට්ඨුතරං අනිච්චතං උපට්ඨහන්තං උපධාරෙත්වා තතො තත්ථ දුක්ඛානිච්චානත්තතඤ්ච ආරොපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනුක්කමෙන උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහි. තතො පට්ඨාය ආභරණං වා අලඞ්කාරං වා න ධාරෙති. සා සාමිකෙන “කස්මා ත්වං භද්දෙ ඉදානි පුබ්බෙ විය ආභරණං වා අලඞ්කාරං වා න ධාරෙසී”ති වුත්තා අත්තනො ගිහීභාවෙ අභබ්බ[10]භාවං ආරොචෙත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙසි. සො විසාඛො උපාසකො විය ධම්මදින්නං මහතා පරිහාරෙන මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකං නෙත්වා

---

1. මු. එකනිපාතාදි. 2. සී. II. කුම්භියාති. 3. මු. ගන්ධපුප්ඵාදීහි.
4. මු. පරිභුඤ්ජාපෙත්වා. 5. මු. සුගතිං. 6 මු. සී. II. III & IV. උපසම්පාදෙත්වා.
7. සී. II & III. සීලං පූරෙත්වා. 8. සී. III. යථාසුත. 9. මු. පචමානෙ. 10. මු. අභද්ද.

“ඉමං අය්‍යෙ පබ්බාජෙථා”ති ආහ. අථ මහාපජාපතිගොතමී තං පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා විහාරං නෙත්වා සත්ථාරං දස්සෙසි. සත්ථා තස්සා පකතියා දිට්ඨාරම්මණමෙව විභාවෙන්තො **සුඛං සුපාහීති** ගාථමාහ. තත්ථ **සුඛන්ති:** භාවනපුංසකනිද්දෙසො. **සුපාහීති:** ආණත්තිවචනං. **ථෙරිකෙති:** ආමන්තණවචනං. **කත්වා චොළෙන පාරුතාති:** අප්පිච්ඡතාය නිදස්සනං. **උපසන්තො හි තෙ රාගොති:** පටිපත්තිකිත්තනං. **සුක්ඛඩාකංවාති:** උපසමෙතබ්බස්ස කිලෙසස්ස අසාරභාවනිදස්සනං. **කුම්භියන්ති:** තදාධාරස්ස අනිච්චතුච්ඡාදිභාවනිදස්සනං. **සුඛන්ති:** චෙතං ඉට්ඨාධිවචනං, සුඛෙන නිද්දුක්ඛා හුත්වාති අත්ථො. **සුපාහීති:** නිපජ්ජ. නිදස්සනං චෙතං චතුන්නං ඉරියාපථානං. තස්මා චතූරොපි ඉරියාපථෙ සුඛෙනෙව කප්පෙහි, සුඛං විහරාහි අත්ථො. **ථෙරිකෙති:** ඉදං යදිපි තස්සා නාමකිත්තනං; පචුරෙන අන්වත්ථසඤ්ඤුභාවතො පන ථිරෙ සාසනෙ ථිරභාවප්පත්තෙන ථිරෙහි සීලාදිධම්මෙහි සමන්නාගතෙහි අත්ථො. **කත්වා චොළෙන පාරුතායි:** පංසුකූලචොළෙහි චීවරං කත්වා අච්ඡාදිතසරීරා, තං නිවත්ථා චෙව පාරුතා ච. **උපසන්තො හි තෙ රාගොති:** හිසද්දො හෙත්වත්ථො. යස්මා තව සන්තානෙ උප්පජ්ජනකකාමරාගො උපසන්තො අනාගාමිමග්ගඤාණග්ගිනා දඩ්ඪො, ඉදානි තදවසෙසරාගං අග්ගමග්ගඤාණග්ගිනා දහෙත්වා සුඛං සුපාහීති අධිප්පායො. **සුක්ඛඩාකංව කුම්භියන්ති:** යථා තං පක්කං භාජනෙ අප්පකං ඩාකබ්‍යඤ්ජනං මහතියා අග්ගිජාලාය පච්චමානං ඣායිත්වා සුස්සන්තං වූපසම්මති. යථා වා **උදකමිස්සෙ** ඩාකබ්‍යඤ්ජනෙ උද්ධනං ආරොපෙත්වා පච්චමානෙ උදකෙ විජ්ජමානෙතං විච්චිටායති චිටිචිටායති, උදකෙ පන ඛීණෙ උපසන්තමෙව හොති. එවං තව සන්තානෙ කාමරාගො උපසන්තො ඉතරම්පි වූපසමෙත්වා සුඛං සුපාහීති. ථෙරී ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකං ගතත්තා සත්ථු දෙසනා[1] විලාසෙන ච ගාථා පරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

“**කොණාගමන**බුද්ධස්ස මණ්ඩපො කාරිතො මයා,
ධුවං තිචීවරං දාසිං බුද්ධස්ස ලොකබන්ධුනො.

යං යං ජනපදං යාමි නිගමෙ රාජධානියො,
සබ්බත්ථ පූජිතා හොමි පුඤ්ඤකම්මස්සිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං භවා සබ්බෙ සමූහතා,
නාගීව බන්ධනං ඡෙත්වා විහරාමි අනාසවා.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

---

1. සී. I. ධම්මදෙසනා.

අරහත්තං පන පත්වා ථෙරී උදානෙන්තී තමෙව ගාථං අභාසි. තෙනායං ගාථා තස්සා ථෙරියා ගාථා අහොසි. තත්ථ ථෙරියා වුත්තාය ගාථාය අනවසෙසො රාගො පරිග්ගහිතො අග්ගමග්ගෙන තස්ස සමුච්ඡෙදස්ස අධිප්පෙතත්තා, රාග වූපසමෙනෙව චෙත්ථ සබ්බෙසම්පි කිලෙසානං වූපසමො වුත්තොති දට්ඨබ්බං. තදෙකට්ඨතාය සබ්බෙසං සංකිලෙසධම්මානං වූපසමසිද්ධිතො.

තථා හි වුච්චති:-

"උද්ධච්චවිචිකිච්ඡාහි යො මොහො සහජො මතො,
පහාණෙකට්ඨභාවෙන රාගෙන සරණොහි සො"ති.

යථා චෙත්ථ සබ්බෙසං සංකිලෙසානං වූපසමො වුත්තො, එවං සබ්බත්ථාපි තෙසං වූපසමො වුත්තොති වෙදිතබ්බං. පුබ්බභාගෙ තදඞ්ගවසෙන සමථවිපස්සනාක්ඛණෙ වික්ඛම්භනවසෙන මග්ගක්ඛණෙ සමුච්ඡෙදවසෙන ඵලක්ඛණෙ පටිප්පස්සද්ධිවසෙන වූපසමසිද්ධිතො. තෙන චතුබ්බිධස්සාපි පහාණස්ස සිද්ධි වෙදිතබ්බා. තත්ථ තදඞ්ගප්පහාණෙන සීලසම්පදාසිද්ධි, වික්ඛම්භනප්පහාණෙන සමාධිසම්පදාසිද්ධි, ඉතරෙහි පඤ්ඤාසම්පදාසිද්ධි දස්සිතා හොති පහාණාභිසමයොපසිජ්ඣනතො යථා භාවනාභිසමයං සාධෙති තස්මිං අසති තදභාවතො. තථා සච්ඡිකිරියාභිසමයං පරිඤ්ඤාභිසමයං ච සාධෙති එවාති චතුරභිසමයසිද්ධියා තිස්සො සික්ඛා පටිපත්තියා තිවිධකල්‍යාණතා සත්තවිසුද්ධියො ච පරිපුණ්ණා ඉමාය ගාථාය පකාසිතා හොන්තීති වෙදිතබ්බං. අඤ්ඤතරා ථෙරී අපඤ්ඤාතා නාමගොත්තාදිවසෙන අපාකටා එකා ථෙරී ලක්ඛණසම්පන්නා භික්ඛුනී ඉමං ගාථං අභාසීති අධිප්පායො.

අඤ්ඤතරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
ස ම ත්තා

---

1. 1. 2.

"මුත්තෙ මුච්චස්සු[1] යොගෙහි චන්දො රාහුග්ගහා ඉව
විප්පමුත්තෙන චිත්තෙන අනණා භුඤ්ජ පිණ්ඩක"න්ති.

අයං **මුත්තාය** නාම සික්ඛමානාය ගාථා. අයං පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරං රථියං ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පීතිවෙගෙන සත්ථු පාදමූලෙ අවකුජ්ජා නිපජ්ජි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. **මුත්තා**තිස්සා නාමං අහොසි. සා උපනිස්සයසම්පන්නතාය වීසතිවස්සකාලෙ මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සික්ඛමානාව හුත්වා කම්මට්ඨානං

---

1. මු. මුඤ්චස්සු.

කථාපෙත්වා විපස්සනාය[1] කම්මං කාරොන්තී[2] එකදිවසං භත්තකිච්චං කත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා ථෙරීනං භික්ඛුනීනං වත්තං දස්සෙත්වා දිවාඨානං ගන්ත්වා රහො නිසින්නා විපස්සනාය මනසිකාරං ආරභි. සත්ථා සුරභිගන්ධකුටියා නිසින්නොව ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා තස්සා පුරතො නිසින්නො විය අත්තානං දස්සෙත්වා **මුත්තෙ මුච්චස්සු යොගෙහී**”ති ඉමං ගාථමාහ:—

තත්ථ මුත්තෙති: තස්සා ආලපනං. **මුච්චස්සු යොගෙහීති**: මග්ගපටිපාටියා කාමයොගාදීහි චතූහි යොගෙහි මුච්ච; තෙහි විමුත්තචිත්තා හොහි. යථා කිං? **චන්දො රාහුගහා ඉවා** ති: රාහුසඞ්ඛාතතො ගහතො චන්දො විය උපක්කිලෙසතො මුච්චස්සු. **විප්පමුත්තෙන චෙතසාති**: අරියමග්ගෙන සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා සුට්ඨු විමුත්තෙන චෙතසා. ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ චෙතං කරණවචනං. **අනණා භුඤ්ජ පිණ්ඩක**න්ති: කිලෙස ඉණං පහාය අනණා හුත්වා රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජෙය්‍යාසි. යො හි කිලෙසෙ අප්පහාය සත්ථාරා අනුඤ්ඤාතපච්චයෙ පරිභුඤ්ජති සො සාණො පරිභුඤ්ජති නාම. යථාහ ආයස්මා බක්කුලො:–“සත්තාහමෙව ඛො අහං ආවුසො සාණො රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජි”න්ති, තස්මා සාසනෙ පබ්බජිතෙන කාමච්ඡන්දාදි ඉණං පහාය අනණෙන හුත්වා සද්ධාදෙය්‍යං පරිභුඤ්ජිතබ්බං. **පිණ්ඩක**න්ති දෙසනා සීසමෙතං, චත්තාරොපි පච්චයෙති අත්ථො. අභිණ්හං ඔවදති අරියමග්ගප්පත්තියා[3] උපක්කිලෙසෙ විසොධෙන්තො බහුසො ඔවාදං දෙති. සා තස්මිං ඔවාදෙ ඨත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:—

“**විපස්සිස්ස** භගවතො ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො
රථියං පටිපන්නස්ස තාරයන්තස්ස පාණිනො.

ඝරතො නික්ඛමිත්වාන අවකුජ්ජා නිපජ්ජහං
අනුකම්පකො ලොකනාථො සීසෙන අක්කමි මම.

අක්කමිත්වාන සම්බුද්ධො අගමා ලොකනායකො,
තෙන චිත්තප්පසාදෙන තුසිතං උපපජ්ජහං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පත්වා පන සා තමෙව ගාථං උදානෙසි. පරිපුණ්ණසික්ඛා උපසම්පජ්ජිත්වා අපරභාගෙ පරිනිබ්බාණකාලෙපි තමෙව ගාථං පච්චභාසීති.[4]

මුත්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 1. 3.

“**පුණ්ණෙ පූරස්සු ධම්මෙහී**”ති පුණ්ණාය නාම සික්ඛමානාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ චන්දභාගාය නදියා තීරෙ කින්නර

---

1. මු. විපස්සනා.
2. මු. කරොති සා.
3. මු. අරියමග්ගුප්පත්තියං.
4. මු. අජ්ඣභාසීති.

යොනියං නිබ්බත්තා එකදිවසං තත්ථ අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා පසන්නමානසා නළ[1]මාලාය තං පූජෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අට්ඨාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. **පුණ්ණා**තිස්සා නාමං අහොසි. සා උපනිස්සයසම්පන්නතාය වීසතිවස්සානි වයමානා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා සික්ඛමානා එව හුත්වා විපස්සනං ආරභි. සත්ථා තස්සා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා:-

"පුණ්ණෙ පූරස්සු ධම්මෙහි චන්දො පණ්ණරසොරිව,
පරිපුණ්ණාය පඤ්ඤාය තමොක්ඛන්ධං පදලයා"ති

ඉමං ගාථමාහ.

තත්ථ **පුණ්ණෙ**ති: තස්සා ආලපනං. **පූරස්සු ධම්මෙහී**ති: සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මෙහි පරිපුණ්ණා හොහි. **චන්දො, පණ්ණරසෙ රිවා**ති: රකාරො පදසන්ධිකරො. පණ්ණරසෙ පුණ්ණමාසියං සබ්බාහි කලාහි පරිපුණ්ණො චන්දො විය. **පරිපුණ්ණාය පඤ්ඤායා**ති: සොළසන්නං කිච්චානං පාරිපූරියා පරිපුණ්ණාය අරහත්තමග්ගපඤ්ඤාය. **තමොක්ඛන්ධං පදලයා**ති: මොහක්ඛන්ධං අනවසෙසතො භින්ද; සමුච්ඡින්ද; මොහක්ඛන්ධපදලනෙන සහෙව සබ්බෙපි කිලෙසා පදලිතා හොන්තීති. සා තං ගාථං සුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**චන්දභාගා** නදීතීරෙ අහොසිං **කින්නරී** තදා,
අද්දසං විරජං බුද්ධං සයම්භුං අපරාජිතං.

පසන්නචිත්තා සුමනා වෙදජාතා කතඤ්ජලී
නළමාලං ගහෙත්වාන සයම්භුං අභිපූජයිං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන අගච්ඡිං තිදසං ගණං,
ඡත්තිංසදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

දසන්නං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං,
සංවෙජයිත්වා මෙ චිත්තං පබ්බජිං අනගාරියං.

චතුනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං පුප්ඵමභිපූජයිං[2]
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පුප්ඵ[3]පූජායිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසනං"ති.

අරහත්තං පන පත්වා සා ථෙරී තමෙව ගාථං උදානෙසි.

අයමෙව චස්සා අඤ්ඤාව්‍යාකරණගාථා අහොසී ති.

පුණ්ණාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. සී. III. නළි. 2. සී. II. යං බුද්ධමභිපූජයිං, 3. මු. සී. III. බුද්ධපූජා.

1. 1. 4.

තිස්ස සික්ඛස්සු සික්ඛායාති තිස්සාය සික්ඛමානාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා සම්භතකුසලසඤ්චයා[1] ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං සක්‍යරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා බොධිසත්තස්ස ඕරොධභූතා පච්ඡා මහාපජාපතියා ගොතමියා සද්ධිං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොති. තස්සා සත්ථා හෙට්ඨාවුත්තනයෙනෙව ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා:-

"**තිස්සෙ** සික්ඛස්සු සික්ඛාය මා තං යොගා උපච්චගුං
සබ්බයොගවිසංයුත්තා චර ලොකෙ අනාසවා"ති

ගාථං අභාසි.

තත්ථ **තිස්සෙ**ති: තස්සාලපනං. **සික්ඛස්සු සික්ඛායා**ති: අධිසීලසික්ඛාදිකාය තිවිධාය සික්ඛාය සික්ඛ; මග්ගඵලසම්පයුත්තා තිස්සො සික්ඛායො සම්පාදෙහීති අත්ථො. ඉදානි තාසං සම්පාදනෙ කාරණමාහ: "**මා තං යොගා උපච්චගු**"න්ති. මනුස්සත්තං ඉන්ද්‍රියාවෙකල්ලං බුද්ධුප්පාදො සද්ධාපටිලාභොති ඉමෙ යොගා සමයා දුල්ලභක්ඛණා තං මා අතික්කමුං; කාමයොගාදයො එව වා තං චත්තාරො යොගා මා උපච්චගුං මා අභිභවෙය්‍යුං. **සබ්බයොගවිසංයුත්තා**ති: සබ්බෙහි කාමයොගාදීහි යොගෙහි විමුත්තා; තතො එව අනාසවා හුත්වා ලොකෙ චර; දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෙන විහරාහීති අත්ථො. සා තං ගාථං සුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණීති ආදිනයං හෙට්ඨාවුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

තිස්සාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 1. 5-10.

තිස්සෙ යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහීති තිස්සාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථු තිස්සාය සික්ඛමානාය වත්ථුසදිසං. අයං පන ථෙරී හුත්වා අරහත්තං පාපුණි. යථා ච අයං එවං ඉතොපරං **ධීරා වීරා මිත්තා භද්දා උපසමා**ති පඤ්චන්නං ථෙරීනං වත්ථු එකසදිසමෙව, සබ්බාපි ඉමා කපිලවත්ථුවාසිනියො බොධිසත්තස්ස ඕරොධභූතා මහාපජාපතියා ගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා ඔභාසගාථාය ච අරහත්තං පත්තා ඨපෙත්වා සත්තමිං. සා පන ඔභාසගාථාය විනා පගෙව සත්ථු සන්තිකෙ ලද්ධොවාදං නිස්සාය විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා උදානවසෙන **වීරා වීරෙහී**ති ගාථමභාසි. ඉතරාපි අරහත්තං පත්වා:-

"**තිස්සෙ** යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහි ඛණො තං මා උපච්චගා,
ඛණාතීතා හි සොචන්ති නිරයම්හි සමප්පිතා.
ධීරෙ නිරොධං ඵුසෙහි සඤ්ඤාවූපසමං සුඛං,
ආරාධයාහි නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.
වීරා වීරෙහි ධම්මෙහි භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා,
ධාරෙහි අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

1. මු. සී. III & IV. පචයා.

සඞ්ඝාය පබ්බජිත්වාන **මිත්තෙ** මිත්තාරතා භව,
භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

සඞ්ඝාය පබ්බජිත්වාන **භද්දෙ** භද්‍රරතා භව,
භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

උපසමෙ තරෙ ඔඝං මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං,
ධාරෙහි අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනං”ති

ගාථායො අභාසිංසු.

තත්ථ **යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහී**ති: සමථවිපස්සනාධම්මෙහි අරියෙහි බොධිපක්ඛියධම්මෙහි ච යුඤ්ජ, යොගං කරොහි. **ඛණො තං මා උපච්චගා**ති: යො එවං යොගභාවනං න කරොති, තං පුග්ගලං පතිරූපදෙසෙ උප්පත්තික්ඛණො ඡන්නං ආයතනානං අවෙකල්ලක්ඛණො බුද්ධුප්පාදක්ඛණො සද්ධාය පටිලද්ධක්ඛණොති සබ්බොපි අයං ඛණො අතික්කමති නාම, සො ඛණො තං මා අතික්කමි. **ඛණාතීතා**ති: යෙ හි ඛණං අතීතා යෙ ච පුග්ගලෙ සො ඛණො අතීතො තෙ නිරයම්හි සමප්පිතා හුත්වා සොචන්ති, තත්ථ නිබ්බත්තිත්වා මහාදුක්ඛං පච්චනුභොන්තීති අත්ථො.

නිරොධං ඵුසෙහීති: කිලෙසනිරොධං ඵුසස්සු; පටිලභ. **සඤ්ඤාවූපසමං සුඛං ආරාධයාහි නිබ්බාන**න්ති: කාමසඤ්ඤාදීනං පාපසඤ්ඤානං උපසමනිමිත්තං අච්චන්තසුඛං නිබ්බානං ආරාධෙහි.

වීරා වීරෙහි ධම්මෙහීති: විරියප්පධානත්තාය වීරෙහි තෙජුස්සදෙහි අරියමග්ගධම්මෙහි, **භාවිතින්ද්‍රියා** වඩ්ඪිතසද්ධාදිඉන්ද්‍රියා වීරා භික්ඛුනි වන්තු කාමෙහි **සවාහනං** කිලෙසමාරං ජිනිත්වා ආයතිං පුනබ්භවාභාවතො ‘අන්තිමං දෙහං ධාරෙහී’ති ථෙරී අඤ්ඤං විය කත්වා අත්තානං දස්සෙති.

මිත්තෙති: තං ආලපති. **මිත්තාරතා**ති: කල්‍යාණමිත්තෙසු අභිරතා; තත්ථ සක්කාරසම්මානකරණරතා හොහි. **භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ**ති: අරියමග්ගධම්මෙ වඩ්ඪෙහි; **යොගක්ඛෙමස්ස** අරහත්තස්ස නිබ්බානස්ස ච **පත්තියා** අධිගමාය.

භද්දෙති: තං ආලපති. **භද්‍රරතා**ති: භද්‍රෙසු සීලාදිධම්මෙසු රතා අභිරතා හොහි. **යොගක්ඛෙමං අනුත්තර**න්ති: චතූහි යොගෙහි ඛෙමං අනුපද්දුතං **අනුත්තරං** නිබ්බානං තස්ස පත්තියා **කුසලෙ** බොධිපක්ඛියධම්මෙ භාවෙහීති අත්ථො.

උපසමෙති: තං ආලපති. **තරෙ ඔඝං මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තර**න්ති: මච්චු එත්ථ ධීයතීති=මච්චුධෙය්‍යං. අනුපචිතකුසලසම්භාරෙහි සුට්ඨු දුත්තරන්ති=සුදුත්තරං. සංසාරමහොඝං තරෙ අරියමග්ගනාවාය තරෙය්‍යාසි. **ධාරෙහි අන්තිමං දෙහ**න්ති: තස්ස තරණෙනෙව අන්තිමදෙහධරා හොහීති අත්ථො.

තිස්සාදිථෙරීනං ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

පඨමවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

1. 2. 1.

සුමුත්තා සාධු මුත්තම්හීති ආදිකා මුත්තාථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිම බුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොසලජනපදෙ **ඔඝාතකස්ස** නාම දලිද්දබ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා හුත්වා **නිබ්බත්ති,** තං වයප්පත්තකාලෙ මාතාපිතරො එකස්ස ඛුජ්ජබ්‍රාහ්මණස්ස අදංසු. සා තෙන ඝරාවාසං අරොචන්තී[1] තං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොති. තස්සා බහිද්ධාරම්මණෙසු චිත්තං විධාවති.[2] සා තං නිග්ගණ්හන්තී **සුමුත්තා සාධු මුත්තම්හීති** ගාථං වදන්තීයෙව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා
පාණිනො අනුගණ්හන්තො පිණ්ඩාය පාවිසී පුරං.

තස්ස ආගච්ඡතො සත්ථු සබ්බෙ නගරවාසිනො
හට්ඨතුට්ඨා සමාගන්ත්වා වාලිකා ආකිරිංසු තෙ.

වීථිසම්මජ්ජනං කත්වා කදලිපුණ්ණකුම්භධජෙ
ධූපං චුණ්ණං ච මාලං ච සක්කාරං කත්වාන සත්ථුනො.

මණ්ඩපං පටියාදෙත්වා නිමන්තෙත්වා විනායකං
මහාදානං දදිත්වාන සම්බොධිං අභිපත්ථයිං.

පදුමුත්තරො මහාවීරො තාරකො සබ්බපාණිනං
අනුමොදනියං කත්වා ව්‍යාකාසි අග්ගපුග්ගලො.

සතසහස්සෙ අතික්කන්තෙ කප්පො හොස්සති භද්දකො
භවාභවෙ සුඛං ලද්ධා පාපුණිස්සසි බොධියං.

හත්ථකම්මඤ්ච යෙ කෙචි කතාවී[3] නරනාරියො
අනාගතස්මිං අද්ධානෙ සබ්බා[4] හෙස්සන්ති සම්මුඛා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන[5] චෙතනාපණිධීහි ච
උප්පන්නා දෙවභවනෙ තුය්හං තා[6] පරිචාරිකා.

දිබ්බසුඛං අසඞ්ඛෙය්‍යං මානුසඤ්ච අසඞ්ඛියං[7]
අනුභොන්ති චිරං කාලං සංසරිත්වා භවාභවෙ.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ යං කම්මමකරිං තදා
සුඛුමාලා මනුස්සෙසු අථො දෙවපුරෙසු ච.

රූපං භොගං යසං ආයුං අථො කිත්තිං සුඛං පියං
ලභාමි සතතං සබ්බං සුකතං කම්මසම්පදං.

පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ ජාතාහං බ්‍රාහ්මණෙ කුලෙ
සුඛුමාලහත්ථපාදා රමනීයෙ නිවෙසනෙ.

---

1. මූ. අරොචති. 2. මූ. විභාවෙති. 3. සී. III. කාදුචි. 4. සබ්බ. සබ්බත්ථ.
5. සී. II & III. කම්මවිපාකෙන. 6. තා. සබ්බත්ථ. 7. මූ. අසඞ්ඛෙය්‍යං.

සබ්බකාලම්පි පඨවිං.ා පස්සාම'නලඞ්කතං,
විකබ්ලලභූමිං අසුචිං තපස්සාමි ඝුදවතං.

කිලෙයා ඛාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා උදානෙන්තී:–

"සුමුත්තා සාධු මුත්තාමහි තීහි බුජ්ජෙහි මුත්තියා,
උදුක්ඛලෙන මුසලෙන පතිනා ඛුජ්ජකෙන ච.

මුත්තාමහි ජාතිමරණා භවනෙත්ති සමූහතා"ති

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ **සුමුත්තා**ති: සුඨු මුත්තා. **සාධු මුත්තාමහී**ති සාධු සම්මදෙව මුත්තා අමහි; සුතො පන "සුමුත්තා සාධු මුත්තා"ති ආහ **තීහි ඛුජ්ජෙහි මුත්තියා**ති: තීහි වඞ්කකෙහි පරිමුත්තියාති අත්ථො. ඉදානි තානි සරූපතො දස්සෙන්ති **උදුක්ඛලෙන මුසලෙන පතිනා ඛුජ්ජකෙන චා**ති ආහ. උදුක්ඛලෙ හි ධඤ්ඤං පක්ඛිපන්තියා පරිවත්තෙන්තියා මුසලෙන කොට්ටෙන්තියා ච පිඨි ඔනමෙතබ්බා හොතීති ඛුජ්ජකරණහෙතුතාය තදුභයං ඛුජ්ජන්ති වුත්තං, සාමිකො පනස්සා ඛුජ්ජො එව. ඉදානි යස්සා මුත්තියා නිදස්සනවසෙන තීහි ඛුජ්ජෙහි මුත්ති වුත්තා, තමෙව දස්සෙන්තී **මුත්තාමහි ජාතිමරණා**ති: වත්වා තත්ථ කාරණමාහ. **භවනෙත්ති සමූහතා**ති: තස්ස අත්ථො න කෙවලමහං තීහි ඛුජ්ජෙහි එව මුත්තා අථ ඛො සබ්බස්මා ජරාමරණාපි. යස්මා සබ්බස්සාපි භවස්ස නෙත්ති නායිකා තණ්හා අග්ගමග්ගෙන මයා සමුග්ඝාතිතා[2]ති.

මුත්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 2. 2.

ජන්දජාතා අවසායීති ධම්මදින්නාය ථෙරියා ගාථා. සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ පරාධීනවුත්තිකා හුත්වා ජීවන්තී නිරොධතො වුට්ඨිතස්ස අග්ගසාවකස්ස පූජාසක්කාරපුබ්බකං දානං දත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා. තතො චුතා[3] දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ සත්ථු වෙමාතිකභාතිකානං කම්මිකස්ස ගෙහෙ වසමානා "දානං පටිච්ච එකං දෙහී"ති සාමිකෙන වුත්තෙන වෙ දෙන්තී බහුං පුඤ්ඤං කත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා විසාඛස්ස සෙට්ඨිනො ගෙහං ගතා. අථෙකදිවසං විසාඛො සෙට්ඨි සත්ථුසන්තිකෙ

---

1. මු. අපස්සාම. 2. සී. I. සමුග්ඝාතිතා. 3. මු. චවිත්වා.

ධම්මං සුත්වා අනාගාමී හුත්වා ඝරං ගන්ත්වා පාසාදං අභිරුහන්තො සොපානමත්ථකෙ ඨිතාය ධම්මදින්නාය පසාරිතහත්ථං අනාලම්බිත්වාව පාසාදමභිරුහිත්වා භුඤ්ජමානොපි තුණ්හීභූතොව භුඤ්ජි. ධම්මදින්නා තං උපධාරෙන්තී "අය්‍යපුත්ත කස්මා ත්වං අජ්ජ මම හත්ථං නාලම්බි, භුඤ්ජමානොපි න කිඤ්චි කථෙසි. අත්ථි නු ඛො කොචි මය්හං දොසො"ති ආහ. විසාඛො "ධම්මදින්නෙ න තෙ දොසො අත්ථි අහං පන අජ්ජ පට්ඨාය ඉත්ථිසරීරං ඵුසිතුං ආහාරෙ ච ලොලභාවං කාතුං අභබ්බො. තාදිසො මයා ධම්මො පටිවිද්ධො, ත්වං පන යදි ඉච්ඡසි ඉමස්මිං යෙව ගෙහෙ වස, නො චෙ ඉච්ඡසි යත්තකෙන ධනෙන තෙ අත්ථො තත්තකං ගහෙත්වා කුලඝරං ගච්ඡාහී"ති ආහ. "නාහං අය්‍යපුත්ත තයා වන්තවමනං ආචමිස්සාමි, පබ්බජ්ජං මෙ අනුජානාහී"ති විසාඛො සාධු ධම්මදින්නෙති තං සුවණ්ණසිවිකාය භික්ඛුනීඋපස්සයං පෙසෙසි. සා පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා කතිපාහං තත්ථ වසිත්වා විවෙකවාසං වසිතුකාමා ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකං ගන්ත්වා අය්‍යා ආකිණ්ණට්ඨානෙ මය්හං චිත්තං න රමති ගාමකාවාසං ගච්ඡාමීති ආහ. භික්ඛුනියො තං ගාමකාවාසං නයිංසු. සා තත්ථ වසන්තී අතීතෙ මද්දිතසඞ්ඛාරතාය න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"පදුමුත්තරො නාම ජිනො සබ්බධම්මානපාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං හංසවතියං කුලෙ අඤ්ඤතරෙ අහුං
පරකම්මකාරී ආසිං නිපකා සීලසංවුතා.

පදුමුත්තරබුද්ධස්ස සුජාතො අග්ගසාවකො
විහාරා අභිනික්ඛම්ම පිණ්ඩපාතාය ගච්ඡති.

ඝටං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තී තදා උදකහාරිකා
තං දිස්වා අදදිං පූවං පසන්නා සෙහි පාණිහි.

පටිග්ගහෙත්වා තත්ථෙව නිසින්නො පරිභුඤ්ජි සො
තතො නෙත්වාන තං ගෙහං අදාසිං තස්ස භොජනං.

තතො මෙ අය්‍යකො තුට්ඨො අකරී සුණිසං සකං
සස්සුයා සහ ගන්ත්වාන[1] සම්බුද්ධං අභිවාදයිං.

තදා සො ධම්මකථිකං භික්ඛුනිං පරිකිත්තයං
ඨපෙසි එතදග්ගම්හි තං සුත්වා මුදිතා අහං.

නිමන්තයිත්වා සුගතං සසඞ්ඝං ලොකනායකං
මහාදානං දදිත්වාන තං ඨානං අභිපත්ථයිං.

තතො මං සුගතො ආහ ඝනනින්නාදසුස්සරො[2]
[3] මමුපට්ඨානනිරතා ත්වං සඞ්ඝපරිවෙසිකා.

1. මූ. සමාගන්ත්වාන. 2. මූ. ඝරදින්නසුස්සරො
3. මමූපට්ඨානනිරතා ඉච්චාදයො ආමන්තනවසෙනෙව දිස්සන්ති.

සද්ධම්මසවණෙ යුත්තා ගුණවඩ්ඪිතමානසා
හංදද ගවස්සු මුදිතා ලච්ඡසෙ **පණිධිඵලං.**

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ **භවිස්සති.**

තස්ස ධම්මෙසු දායාද ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
ධම්මදින්නාති නාමෙන හෙස්සසි සත්ථු සාවිකා.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා යාවජීවං මහාමුනිං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං පච්චයෙහි විනායකං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං.

ඉමස්මිං භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතංවරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා **කිකී** නාම බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

ජෙට්ඨා තස්සාසහං ධීතා **සුධම්මා** ඉති විස්සුතා,
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

නානුජානාසි මං තාතො අගාරෙව තදා මයං[1]
වීසං වස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරී බ්‍රහ්මචරියා රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්ත ධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදායිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදායිකා.

ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා ච කුණ්ඩලා
ගොතමී ච අහං චෙව විසාඛා හොති සත්තමී.

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙදානි ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ඵීතෙ සබ්බකාමසමිද්ධිකෙ[2]

යදා රූපගුණොපෙතා පඨමෙ යොබ්බනෙ ඨිතා
තදා පරකුලං ගන්ත්වා වසිං සුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වා ලොකසරණං සුණිත්වා ධම්මදෙසනං
අනාගාමිඵලං පත්තො සාමිකො මෙ සුබුද්ධිමා.

---

1. සී. I. නාලයාමහං.
2. මු. සී. I. සමිද්ධිනී.

තදා තං[1] අනුජානෙත්වා පබ්බජිං අනගාරියං
න චිරෙනෙව කාලෙන අරහත්තං අපාපුණිං.

තදා උපාසකො සො මං උපගන්ත්වා අපුච්ඡථ
ගම්භීරෙ නිපුණෙ පඤ්හෙ තෙ සබ්බෙ ව්‍යාකරිං අහං

ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං
භික්ඛුනිං ධම්මකථිකං නාඤ්ඤං පස්සාමි ඊදිසං.

ධම්මදින්නා යථා ධීරා එවං ධාරෙථ භික්ඛවො,
එවාහං පණ්ඩිතා ජාතා[2] නායකෙනානුකම්පිතා.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං,
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා,
පරචිත්තානි ජානාමි සත්ථුසාසනකාරිකා.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං,
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ විසුද්ධම්හි සුනිම්මලා.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසනං”ති.

අරහත්තං පන පත්වා මය්හං මනං[3] මත්ථකං පත්තං, ඉදානි ඉධ වසිත්වා කිං කරිස්සාමි රාජගහමෙව ගන්ත්වා සත්ථාරං ච වන්දිස්සාමි බහූ ච මෙ ඤාතකා පුඤ්ඤානි කරිස්සන්තීති භික්ඛුනීහි සද්ධිං රාජගහමෙව පච්චාගතා. විසාඛො තස්සා ආගතභාවං සුත්වා තස්සා අධිගමං වීමංසන්තො පඤ්චක්ඛන්ධාදිවසෙන පඤ්හෙ පුච්ඡි. ධම්මදින්නා සුනිසිතෙන සත්ථෙන කුමුදනාළෙ ඡින්දන්තී විය පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි. විසාඛො සබ්බං පුච්ඡාවිස්සජ්ජනනයං සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා “පණ්ඩිතා විසාඛ ධම්මදින්නා භික්ඛුනී”ති ආදිනා තං පසංසන්තො සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දෙත්වා ව්‍යාකතභාවං පවෙදිත්වා තමෙව **චූළවෙදල්ල** සුත්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා තං ධම්මකථිකානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. යදා පන සා තස්මිං ගාමකාවාසෙ වසන්තී ,හෙට්ඨිමමග්ගෙ අධිගන්ත්වා අග්ගමග්ගත්ථාය විපස්සනං පට්ඨපෙසි. තදා:–

ඡන්දජාතා අවසායී මනසා ච ඵුටා සියා,
කාමෙසු අප්පටිබද්ධචිත්තා උද්ධංසොතා විමුච්චතී”ති.

ඉමං ගාථං අභාසි.

1. මු. තදහං.
2. සී. II එවාහං පණ්ඩිතා හොමි.
3. සී. II. කිච්චං.
4. සී. II. නිවුච්චතීති.

තත්ථ **ඡන්දජාතාති:** අග්ගඵලෙ ජාතච්ඡන්දා. **අවසායීති:** අවසායො වුච්චති අවසානං නිඨානං, තම්පන "කාමෙසු අප්පටිබද්ධචිත්තා උද්ධංසොතා"ති වක්ඛමානත්තා සමණසිච්චස්ස නිඨානං වෙදිතබ්බං යස්ස කස්සචි. තස්මා පදමෙතෙනාපි අප්පත්තමානසා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානාති අයමෙත්ථ වුත්තො හොති. **මනසා ච ඵුටා සියාති:** හෙට්ඨිමෙහි තීහි මග්ගචිත්තෙහි නිබ්බානං ඵුටා ඵුසිතා භවෙය්‍ය. **කාමෙසු අප්පටිබද්ධචිත්තාති:** අනාගාමිමග්ගවසෙන කාමෙසු න පටිබද්ධචිත්තා. **උද්ධංසොතාති:** උද්ධමෙව මග්ගසොතො සංසාරසොතො ච එතිස්සාති= උද්ධංසොතා. අනාගාමිනො හි යථා අග්ගමග්ගො උප්පජ්ජති න අඤ්ඤදා එවං අවිහාදීසු උප්පන්නස්ස යාවඅකනිට්ඨා උද්ධමෙව උප්පත්ති හොතීති.

ධම්මදින්නාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 2. 3.

කරොථ බුද්ධසාසනන්ති විසාඛාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථු ධීරථෙරියා වත්ථුසදිසමෙව. සා අරහත්තං පත්වා විමුත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙන්තී:-

"කරොථ බුද්ධසාසනං යං කත්වා නානුතප්පති,
ඛිප්පං පාදානි ධොවිත්වා එකමන්තෙ නිසීදථා"ති

ඉමාය ගාථාය අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි.

තත්ථ **කරොථ බුද්ධසාසනන්ති:** බුද්ධානං සාසනං ඔවාදං අනුසිට්ඨිං කරොථ; යථානුසිට්ඨි පටිපජ්ජථාති අත්ථො. **යං කත්වා නානුතප්පතීති:** යං අනුසිට්ඨිං කත්වා කාරණහෙතු න අනුතප්පති තක්කරස්ස සම්මදෙව අධිප්පායානං සමිජ්ඣනතො. **ඛිප්පං පාදානි ධොවිත්වා එකමන්තෙ නිසීදථාති:** ඉදං යස්මා සායං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා ආචරියුපජ්ඣායානං වත්තං දස්සෙත්වා අත්තනො දිවාට්ඨානෙ පාදෙ[1] ධොවිත්වා රහො නිසින්නා සදත්ථං මත්ථකං පාපෙසි, තස්මා තත්ථ අඤ්ඤෙපි නියොජෙන්තී අවොච.

විසාඛාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 2. 4.

ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වාති සුමනාය ථෙරියා ගාථා. **තස්සා වත්ථු** තිස්සාය ථෙරියා වත්ථුසදිසං. ඉමිස්සාපි හි සත්ථා ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා පුරතො නිසින්නො විය අත්තානං දස්සෙත්වා:-

"ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වා මා ජාතිං පුනරාගමි,
භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා උපසන්තා චරිස්සසී"ති

ඉමං ගාථමාහ. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි.

---

1. ඉ. පාදෙ.

තත්ථ ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වාති: සසන්තානපරියාපන්නා චක්ඛාදි ධාතුයො, ඉතරා පි ච උදයබ්බයපටිපීළනාදිනා දුක්ඛාති ඤාණචක්ඛුනා දිස්වා. **මා ජාතිං පුනරාගමීති:** පුන ජාතිං ආයතිං පුනබ්භවං මා උපගඤ්ඡි. **භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වාති:** කාමභවාදිකෙ සබ්බස්මිං භවෙ තණ්හාඡන්දං විරාගසඞ්ඛාතෙන මග්ගෙන පජහිත්වා. **උපසන්තා චරිස්සසීති:** සබ්බසො පහීනකිලෙසතාය[1] නිබ්බුතා විහරිස්සසි. එත්ථ ච "ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වා"ති ඉමිනා දුක්ඛානුපස්සනාමුඛෙන විපස්සනා දස්සිතා. "භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා"ති ඉමිනා මග්ගො. "උපසන්තා චරිස්සසී"ති ඉමිනා සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු. "මා ජාතිං පුනරාගමී"ති ඉමිනා අනුපාදිසෙස නිබ්බානධාතු දස්සිතාති දට්ඨබ්බං.

සුමනාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

1. 2. 5.

"**කායෙන සංවුතා ආසී**"ති **උත්තරාය** ථෙරියා ගාථා. තස්සාපි වත්ථු තිස්සාය ථෙරියා වත්ථුසදිසං. සාපි හි සක්‍යකුලප්පසුතා බොධිසත්තස්ස ඔරොධභූතා මහාපජාපතිගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා ඔභාසගාථාය අරහත්තං පත්වා පන:-

"කායෙන සංවුතා ආසිං වාචාය උද චෙතසා,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා"ති.

උදානවසෙන තමෙව ගාථං අභාසි.

තත්ථ **කායෙන සංවුතා ආසීන්ති:** කායිකෙන සංවරෙන සංවුතා අහොසිං. **වාචායාති:** වාචසිකෙන සංවරෙන; සංවුතා ආසින්ති යොජනා. පදද්වයෙනාපි සීලසංවරමාහ. **උදාති:** අථ; **චෙතසාති:** අබ්භන්තරෙන.[2] එතෙන විපස්සනාභාවනමාහ. **සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හාති:** සානුසයං සහ වා අවිජ්ජාය තණ්හං උද්ධරිත්වා; අවිජ්ජාය හි පටිච්ඡාදිතාදීනවෙ භවත්තයෙ තණ්හා උප්පජ්ජති. අපරො නයො–"කායෙන සංවුතා"ති සම්මා කම්මන්තෙන සබ්බසො මිච්ඡාකම්මන්තස්ස පහාණා මග්ගසංවරෙනෙව කායෙන සංවුතා ආසිං. "වාචායා"ති සම්මාවාචාය සබ්බසො මිච්ඡාවාචාය පහාණා මග්ගසංවරෙනෙව වාචාය සංවුතා ආසින්ති අත්ථො. "චෙතසා"ති සමාධිනා; චෙතොසීසෙන හෙත්ථ සම්මාසමාධි වුත්තො. සම්මාසමාධිග්ගහණෙනෙව මග්ගලක්ඛණෙන එකලක්ඛණා සම්මාදිට්ඨිආදයො මග්ගධම්මා ගහිතාව හොන්තීති, මග්ගසංවරෙන අභිජ්ඣාදිකස්ස අසංවරස්ස අනවසෙසතො පහාණං දස්සිතං හොති, තෙනෙවාහ **සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හාති. සීතිභූතම්හි නිබ්බුතාති:** සබ්බසො කිලෙසපරිළාහාභාවෙන සීතිභාවප්පත්තා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා නිබ්බුතා අම්හීති.

උත්තරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

1. මු. හ කිලෙසතාය. 2. සී. I. සමාධිචි - ත.

1. 2. 6.

"සුඛං ත්වං වුඩ්ඪිකෙ සෙහී"ති **සුමනාය** වුඩ්ඪපබ්බජිතාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං මහා**කොසල**රඤ්ඤො භගිනී හුත්වා නිබ්බත්ති. සා සත්ථාරා රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස "චත්තාරො ඛො මෙ මහාරාජ දහරාති න උඤ්ඤාතබ්බා"ති ආදිනා දෙසිතං ධම්මං සුත්වා ලද්ධප්පසාදා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාය පබ්බජිතුකාමාපි අය්‍යිකං පටිජග්ගිස්සාමීති චිරකාලං වීතිනාමෙත්වා අපරභාගෙ අය්‍යිකාය කාලකතාය රඤ්ඤා සද්ධිං මහග්ඝානි අත්ථරණපාපුරණානි ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස දාපෙත්වා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතා පබ්බජ්ජං යාචි, සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං දිස්වා:-

"සුඛං ත්වං වුඩ්ඪි**කෙ** සෙහි කත්වා චොළෙන පාරුතා,
උපසන්තො හි තෙ රාගො සීතිභූතාසි නිබ්බුතා"ති.

ඉමං ගාථං අභාසි.

සා ගාථා පරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානවසෙන තමෙව ගාථං අභාසි. ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාව්‍යාකරණං අහොසි. සා තාවදෙව පබ්බජි. ගාථාය පන වු**ඩ්ඪිකෙ**ති: වුඩ්ඪෙ; වයො වුඩ්ඪෙති අත්ථො. අයං පන සීලාදිගුණෙහිපි වුඩ්ඪා. ථෙරියා වුත්තාය ගාථාය චතුත්ථපාදෙ "සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා"ති යොජෙතබ්බං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

වුඩ්ඪපබ්බජිතාය සුමනාය ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 2. 7.

"පිණ්ඩපාතං චරිත්වානා"ති **ධම්මාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා. සම්භතපුඤ්ඤසම්භාරා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා පතිරූපස්ස සාමිකස්ස ගෙහං ගතා[1] සාසනෙ[2] පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිතුකාමා හුත්වා සාමිකෙන අනනුඤ්ඤාතා පච්ඡා සාමිකෙ කාලකතෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී එකදිවසං භික්ඛාය චරිත්වා විහාරං ආගච්ඡන්තී පරිපතිත්වා තමෙව ආරම්මණං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා:-

"පිණ්ඩපාතං චරිත්වාන **ද**ණ්ඩමොලුබ්භ දුබ්බලා
වෙධමානෙහි ගත්තෙහි තත්ථෙව නිපතිං ඡමා,
දිස්වා ආදීනවං කායෙ අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ"ති.

උදානවසෙන ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ **පිණ්ඩපාතං චරිත්වාන දණ්ඩමොලුබ්භා**ති: පිණ්ඩපාතත්ථාය යට්ඨිඋපත්ථම්භෙන නගරෙ විචරිත්වා භික්ඛාය ආහිණ්ඩිත්වා; **ඡමා**ති: ඡමායං;

1. මු. සී. I. ගන්ත්වා. 2. සී. 1. සත්ථුසාවත්ථිගමනෙන.

භූමියං. පාදානං අවසෙන භූමියං නිපතන්තී ති අත්ථො. **දිස්වා ආදීනවං ලොකෙති**: අසුභානිච්චදුක්ඛානත්තතාදීහි නානප්පකාරෙහි සරීරෙ දොසං පච්චක්ඛතො දිස්වා. **අථ චිත්තං විමුච්චි මෙති**: ආදීනවානුපස්සනාය පරතො පවත්තෙහි නිබ්බිදානුපස්සනාදීහි වික්ඛම්භනවසෙන මම චිත්තං කිලෙසෙහි විමුච්චිත්වා පුන මග්ගඵලෙහි යථාක්කමං සමුච්ඡෙදවසෙන චෙව පටිප්පස්සද්ධිවසෙන ච සබ්බසො විමුච්චි; විමුත්තං. නාදනස්සා විමොචෙතබ්බං අත්ථීති; ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසීති.

ධම්මාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. 2. 8.

"**හිත්වා ඝරෙ පබ්බජිතා**"ති: **සඞ්ඝාය** ථෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථු ධීරථෙරියා වත්ථුසදිසං. ගාථාපන:-

"හිත්වා ඝරෙ පබ්බජිතා[1] හිත්වා පුත්තං පසුං පියං
හිත්වා රාගඤ්ච දොසඤ්ච අවිජ්ජඤ්ච විරාජිය,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ උපසන්තම්හි නිබ්බුතා"ති

ගාථං අභාසි.

තත්ථ හිත්වාති: ඡඩ්ඩෙත්වා. **ඝරෙති**: ගෙහං, ඝරසද්දො හි එකස්මිම්පි අභිධෙය්‍යෙ කදාචි බහුසු බීජං විය රුළ්හිවසෙන වොහරීයති. **හිත්වා පුත්තං පසුං පියන්ති**: පියායිතබ්බෙ පුත්තෙ චෙව ගොමහිසාදිකෙ පසූච තප්පටිබද්ධඡන්දරාගප්පහානෙන පහාය. **හිත්වා රාගඤ්ච දොසඤ්චාති**: රජ්ජනසභාවං රාගං දුස්සනසභාවං දොසඤ්ච අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්දිත්වා. **අවිජ්ජඤ්ච විරාජියාති**: සබ්බාකුසලෙසු පුබ්බඞ්ගමං මොහඤ්ච විරාජෙත්වා; මග්ගෙන සමුග්ඝාටෙත්වා ඉච්චෙවමත්ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සඞ්ඝාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

එකකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ. 18. ගා. 18.)

---

2. 1. 1

දුකනිපාතෙ "**ආතුරං අසුචිං පූතිං**"ති ආදිකා **අභිරූපනන්දාය** සික්ඛමානාය ගාථා. අයං කිර **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **බන්ධුමතී**නගරෙ ගහපතිමහාසාලස්ස ධීතා හුත්වා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සරණෙසු ච **සීලෙසු ච පතිට්ඨිතා**, සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ රතනචෙතියං රතනපතිමණ්ඩිතෙන සුවණ්ණච්ඡත්තෙන පූජං කත්වා කාලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කපිලවත්ථු** නගරෙ

1. මු. සී. III. පබ්බජිත්වා.   2. මු. සී. III. ධා° චෙතියං.

ධම්මකස්ස සක්කස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති. නන්දාතිස්සා නාමං අහොසි. සා අත්තභාවස්ස අතිවිය රූපසොභග්ගප්පත්තියා අභිරූපා දස්සනීයා පාසාදිකා අභිරූපනන්දා නාමෙනෙව පඤ්ඤායිත්ථ. තස්සා වයප්පත්තාය වාරෙය්‍යදිවසෙ යෙව වරභූතො සක්‍යකුමාරො කාලමකාසි. අථ නං මාතාපිතරො අකාමං පබ්බාජෙසුං. සා පබ්බජිත්වාපි රූපං නිස්සාය උප්පන්නමදා "සත්ථා රූපං විවණ්ණෙති ගරහති අනෙකපරියායෙන රූපෙ ආදීනවං දස්සෙතී"ති බුද්ධුපට්ඨානං න ගච්ඡති. භගවා තස්සා ඤාණපරිපාකං ඤත්වා මහාපජාපතිං ආණාපෙසි "සබ්බාපි භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඔවාදං ආගච්ඡන්තූ"ති. සා අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ අඤ්ඤං පෙසෙසි. භගවා "වාරෙ සම්පත්තෙ අත්තනාව ආගන්තබ්බං න අඤ්ඤො පෙසෙතබ්බො"ති ආහ.

සා සත්ථු ආණං ලඞ්ඝිතුං අසක්කොන්තී භික්ඛුනීහි සද්ධිං බුද්ධුපට්ඨානං අගමාසි. භගවා ඉද්ධියා එකං අභිරූපං ඉත්ථිරූපං මාපෙත්වා පුන ජරාජිණ්ණං දස්සෙත්වා සංවෙගං උප්පාදෙත්වා:–

"ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං
අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං.

අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි මානානුසයමුජ්ජහ
තතො මානාභිසමයා උපසන්තා චරිස්සසී"ති.

ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

තාසං අත්ථො හෙට්ඨා වුත්තනයො එව. ගාථාපරියොසානෙ අභිරූපනන්දා අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"නගරෙ බන්ධුමතියා බන්ධුමා නාම ඛත්තියො
තස්ස රඤ්ඤො අහං භරියා වාරිකං වාරයාමහං.[1]

රහොගතා නිසීදිත්වා එවං චින්තෙසහං තදා
ආදය ගමනීයඤ්හි[2] කුසලං නත්ථි මෙ කතං.

මහාභිතාපං කටුකං ඝොරරූපං සුදාරුණං
නිරයං නූන ගච්ඡාමි එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො.

එවාහං චින්තයිත්වාන පහංසෙත්වාන මානසං
රාජානං උපසඞ්කම්ම ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

ඉත්ථී නාම මයං දෙව පුරිසා[3]නුගතා සදා
එකං මෙ සමණං දෙහි භොජයිස්සාමි ඛත්තිය.

අදාසි මෙ තදා රාජා සමණං භාවිතින්ද්‍රියං
තස්ස පත්තං ගහෙත්වාන පරමන්නෙන පූරයිං.

1. සී. I. වාදිතං වාදියාමහං. 2. මු. සී. II. ගමනීයම්හි.
3. සී. I. අරියා.

පූරෙත්වා පරමං අන්නං[1] සහස්සග්ඝනකෙනහං
වත්ථයුගෙන ඡාදෙත්වා අදාසිං තුට්ඨමානසා

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනා පණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං

සහස්සං දෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සහස්සං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

පදෙසරජ්ජං විපුලං ගණනාතො අසඞ්ඛියං
නානාවිධං බහුං පුඤ්ඤං තස්ස කම්මඵලා තතො.

උප්පලස්සෙව මෙ වණ්ණා අභිරූපා සුදස්සනා
ඉත්ථිසබ්බඞ්ගසම්පන්නා අභිජාතා ජුතින්ධරා.

පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ අජායිං සාකියෙ කුලෙ
නාරීසහස්සපාමොක්ඛා සුද්ධොදන සුතස්සහං.

නිබ්බින්දිත්වා අගාරෙහං පබ්බජිං අනගාරියං
සත්තමිං රත්තිං සම්පත්වා චතුසච්චං අපාපුණිං.

චීවරං පිණ්ඩපාතං ච පච්චයං සයනාසනං
පරිමෙතුං න සක්කොමි පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

යං මය්හං පුරිමං කම්මං කුසලං ජනිතං මුනි
තුය්හත්ථාය මහාවීර පරිචිණ්ණං බහුං මයා.

එකත්තිංසෙ ඉතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

ද්වෙ ගතිං පජානාමි දෙවත්තං අථ මානුසං
අඤ්ඤං ගතිං න ජානාමි පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

උච්චෙ කුලෙ පජානාමි තයො සාලෙ මහාධනෙ
අඤ්ඤං කුලං න ජානාමි පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

භවාභවෙ සංසරිත්වා සුක්කමූලෙන චොදිතා
අමනාපං න පස්සාමි සොමනස්සකතං ඵලං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොමි මහාමුනෙ,

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මම මහාවීර උප්පන්නං තව සන්තිකෙ.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

1. ම. ස. I. පූරයිත්වා පරමන්නං.

අරහත්තං පත්වා පන සා සයම්පි උදානවසෙන තා යෙව ගාථා අභාසි. ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසීති.

අභිරූපනන්දාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

2. 1. 2.

"**යෙ ඉමෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගා**"ති ආදිකා **ජෙන්තාය** ථෙරියා ගාථා. තස්සා අතීතං පච්චුප්පන්නං ච වත්ථු අභිරූපනන්දාවත්ථුසදිසං. අයං පන වෙසාලියං ලිච්ඡවිරාජකුලෙ නිබ්බත්තීති අයමෙව විසෙසො. සත්ථාරා දෙසිතං ධම්මං සුත්වා දෙසනාපරියොසානෙ අරහත්තං පත්වා අත්තනා අධිගතං විසෙසං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීතිවසෙන:-

"යෙ ඉමෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගා මග්ගා නිබ්බානපත්තියා,
භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ යථා බුද්ධෙන දෙසිතා.

දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා අන්තිමොයං සමුස්සයො,
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථිදානි පුනබ්භවො"ති

ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **යෙ ඉමෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගාති**: යෙ ඉමෙ සතිධම්මවිචයවීරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඞ්ඛාතා බොධියා වා යථාවුත්තාය ධම්මසාමග්ගියා බොධිස්ස වා බුජ්ඣනකස්ස තංසමඞ්ගිනො පුග්ගලස්ස අඞ්ගභූතත්තා බොජ්ඣඞ්ගාති ලද්ධනාමා සත්තධම්මා. **මග්ගා නිබ්බානපත්තියාති**: නිබ්බානාධිගමස්ස උපායභූතා. **භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ යථා බුද්ධෙන දෙසිතාති**: තෙ සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මා සබ්බෙපි මයා යථා බුද්ධෙන භගවතා දෙසිතා තථා උප්පාදිතා ච වඩ්ඪිතා ච. **දිට්ඨො හි මෙ සො භගවාති**: හිසද්දො හෙතු අත්ථො. යස්මා සො භගවා ධම්මකායො සම්මාසම්බුද්ධො අත්තනා අධිගතඅරියධම්මදස්සනෙන **දිට්ඨො** තස්මා. "**අන්තිමොයං සමුස්සයො**"ති යොජනා. අරියධම්මදස්සනෙන හි බුද්ධා භගවන්තො අඤ්ඤෙ ච අරියා දිට්ඨා නාම හොන්ති. න රූපකායදස්සනමත්තෙන. යථාහ:-"යො ඛො වක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සතී"ති ච "සුතවා ච ඛො භික්ඛවෙ අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී"ති ච ආදි. සෙසං වුත්තනයමෙව.

ජෙන්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

2. 1. 3.

"**සුමුත්තිකෙ**"ති ආදිකා **සුමඞ්ගල**මාතාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං දලිද්දකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා අඤ්ඤතරස්ස නළකාරස්ස දින්නා පඨමගබ්භෙ යෙව පච්ඡිමභවිකං පුත්තං ලභි, තස්ස

සුමඞ්ගලො"ති නාමං අහොසි. තතො පට්ඨාය සා සුමඞ්ගලමාතාති පඤ්ඤායිත්ථ. යස්මා පනස්සා නාමගොත්තං න පාකටං තස්මා "අඤ්ඤතරා ථෙරී භික්ඛුනී අපඤ්ඤාතා"ති පාලියං වුත්තං. සොපිස්සා පුත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො පබ්බජිත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා **සුමඞ්ගල**ත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. තස්ස මාතා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී එකදිවසං ගිහිකාලෙ අත්තනා පත්තදුක්ඛං පච්චවෙක්ඛිත්වා සංවෙගජාතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානෙන්තී.–

"සුමුත්තිකෙ සුමුත්තිකෙ සාධු මුත්තිකම්හි මුසලස්ස
අහිරිකො මෙ ඡත්තකං වාපි උක්ඛලිකා මෙ දෙඩ්ඩුභං වාති.
රාගඤ්ච අහං දොසඤ්ච චිච්චිටි චිච්චිටීති විහනාමි[1]
සා රුක්ඛමූලං උපගම්ම අහො සුඛන්ති සුඛතො ඣායාමී"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **සුමුත්තිකෙති**: සුමුත්තා. ක-කාරො පදපූරණමත්තං, සුට්ඨු මුත්තා වතාති අත්ථො. සා සාසනෙ අත්තනා පටිලද්ධසම්පත්තිං දිස්වා පසාදවසෙන තස්සා වා පසංසාවසෙන ආමන්තෙත්වා වුත්තං **සුමුත්තිකෙ සුමුත්තිකෙති**. යං පන ගිහිකාලෙ විසෙසතො ජිගුච්ඡති තතො විමුත්තිං දස්සෙන්තී "සාධු මුත්තිකම්හී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සාධු මුත්තිකම්හීති** සම්මදෙව මුත්තා වත අම්හි. **මුසලස්සාති**: මුසලතො; අයං කිර දලිද්දභාවෙන ගිහිකාලෙ සයමෙව මුසලකම්මං කරොති තස්මා එවමාහ:–**අහිරිකො මෙ** ති: මම සාමිකො අහිරිකො නිල්ලජ්ජො. සො මම න රුච්චතීති වචනසෙසො. පකතියාව කාමෙසු විරත්තචිත්තතාය කාමාධිමුත්තානං පවත්තිං ජිගුච්ඡන්තී වදති. **ඡත්තකං වාපීති**: ජීවිතහෙතුකෙන කරීයමානං ඡත්තකම්පි මෙ න රුච්චතීති අත්ථො. **වා** සද්දො අවුත්තසමුච්චයත්ථො. තෙන ඡපලාවඞ්ගොටකාදිං සංගණ්හාති. වෙළුදණ්ඩාදීනි ගහෙත්වා දිවසෙ දිවසෙ ඡත්තාදීනං කරණවසෙන දුක්ඛජීවිතං ජිගුච්ඡන්තී වදති. "අහිතකො මෙ වාතො වාතී"ති කෙචි වත්වා අහිතකො ජරාවහො ගිහිකාලෙ මම සරීරෙ වාතො වායතීති අත්ථං වදන්ති. අපරෙ පන–අහිතකො පරෙසං දුග්ගන්ධකරො ච මම සරීරතො වාතො වායතීති අත්ථං වදන්ති. **උක්ඛලිකා මෙ දෙඩ්ඩුභං වාතීති** මෙ මම භත්තපචනභාජනං චිරපාරිවාසිකභාවෙන අපරිසුද්ධතාය උදකසප්පගන්ධං වායති. තතො අහං "සාධු මුත්තිකම්හී"ති යොජනා.

රාගඤ්ච අහං දොසඤ්ච චිච්චිටි චිච්චිටීති විහනාමීති: අහං කිලෙසජෙට්ඨකං රාගඤ්ච දොසඤ්ච චිච්චිටි චිච්චිටීති ඉමිනා සද්දෙන සද්ධිං විහනාමි; විනාසෙමි; පජහාමීති අත්ථො.[2] සා කිර අත්තනො සාමිකං ජිගුච්ඡන්තී

1. මු. සී. I, III, IV & V. විච්ඡින්දන්තී විහරාමි.
2. I. මු. සී. I, III, IV & V. රාගංච අහං දොසංච විච්ඡින්දන්තී විහරාමීති. – අහං කිලෙසජෙට්ඨකං රාගංච දොසංච විච්ඡින්දන්තී විහරාමීති. ඉමිනා සද්දෙන සද්ධිං විහරාමි; විනාසෙමි පජහාමීති අත්ථො.

තෙන දිවසෙ දිවසෙ ඵාලිය[1]මානානං සුක්ඛානං වෙළුදණ්ඩාදීනං සද්දං ගරහන්තී තස්ස පහාණං රාගදොසප්පහාණෙන සමං කත්වා අවොච. **සා රුක්ඛමූලං උපගම්මාති**: සා අහං සුමඞ්ගලමාතා විවිත්තං රුක්ඛමූලං උපසඞ්කමිත්වා. **සුඛතො ඣායාමීති**: සුඛ න්ති ඣායාමි. කාලෙන කාලං සමාපජ්ජන්තී ඵලසුඛං නිබ්බාණසුඛං ච පටිසංවෙදියමානා ඵලඣානෙන ඣායාමීති අත්ථො. **අහො සුඛ** න්ති: ඉදං පනස්සා සමාපත්තිතො පච්ඡා පවත්තමනසිකාරවසෙන වුත්තං. පුබ්බාභොගවසෙනාතිපි යුජ්ජතෙව.

සුමඞ්ගලමාතාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

ස ම ත්තා.

---

2. 1. 4.

"**යාව කාසිජනපදො**"ති ආදිකා **අඩ්ඪකාසියා** ථෙරියා ගාථා. අයං කිර **කස්සපස්ස** දසබලස්ස කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා භික්ඛුනී සීලෙ ඨිතං අඤ්ඤතරං පටිසම්භිදප්පත්තං ඛීණාසවථෙරිං ගණිකාවාදෙන අක්කොසිත්වා තතො චුතා නිරයෙ පච්චිත්වා[2] ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කාසි**රට්ඨෙ උළාරවිභවෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිප්පත්තා පුබ්බෙ කතස්ස වචීදුච්චරිතස්ස නිස්සන්දෙන ඨානතො පරිභට්ඨා ගණිකා අහොසි නාමෙන **අඩ්ඪකාසි**නාම, තස්සා පබ්බජ්ජා ච දූතෙන උපසම්පදා ච ඛන්ධකෙ ආගතා යෙව. වුත්තං හෙතං:–"තෙන ඛො පන සමයෙන අඩ්ඪකාසී ගණිකා භික්ඛුනීසු පබ්බජිතා හොති. සා සාවත්ථිං ගන්තුකාමා හොති භගවතො සන්තිකෙ උපසම්පජ්ජිස්සාමීති. අස්සොසුං ඛො ධුත්තා "අඩ්ඪකාසී කිර ගණිකා සාවත්ථිං ගන්තුකාමා"ති තෙ මග්ගෙ පරියුට්ඨිංසු. අස්සොසි ඛො අඩ්ඪකාසී ගණිකා "ධුත්තා කිර මග්ගෙ පරියුට්ඨිතා"ති, සා භගවතො සන්තිකෙ දූතං පාහෙසි "අහම්පි උපසම්පජ්ජිතුකාමා කථන්නු ඛො මයා පටිපජ්ජිතබ්බ"න්ති අථ ඛො භගවා එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ දූතෙනාපි උපසම්පාදෙතු"න්ති. එවං ලද්ධූපසම්පදා පන විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

තදාහං පබ්බජිත්වාන තස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ
සංවුතා පාතිමොක්ඛම්හි ඉන්ද්‍රියෙසු ච පඤ්චසු.

මත්තඤ්ඤූ ආසිං අසනෙ යුත්තා ජාගරියෙපි ච
වසන්තී යුත්තයොගාහං භික්ඛුනිං විගතාසවං.

---

1. මු. සී. III. පීළිය. 2. සී. II. පච්චිත්වා.

අක්කොසිං දුට්ඨචිත්තාහං ගණිකෙති භණිං තදා
තෙන පාපෙන කම්මෙන නිරයම්හි අපච්චිසං.

තෙන කම්මාවසෙසෙන[1] අජායිං ගණිකාකුලෙ
බහුසො පරිවත්තෙත්වා[2] පච්ඡිමායම්පි ජාතියං.

කාසිරට්ඨෙ සෙට්ඨිකුලෙ[3] බ්‍රහ්මචාරීඵලෙනහං[4]
අච්ඡරා විය දෙවෙසු අහොසිං රූපසම්පදා.

දිස්වාන දස්සනීයං මං ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ
ගණිකත්තෙ නිවෙසෙසුං අක්කොසනඵලෙන මෙ.

සාහං සුණිත්වා සද්ධම්මං බුද්ධසෙට්ඨෙන දෙසිතං
පුබ්බවාසනසම්පන්නා පබ්බජිං අනගාරියං.

තතො උපසම්පදත්ථාය ගච්ඡන්තී ජිනසන්තිකං
මග්ගෙ ධුත්තෙ ඨිතෙ සුත්වා ලභිං දූතොපසම්පදං.

සබ්බකම්මං පරික්ඛීණං පුඤ්ඤං පාපං තථෙව ච.
සබ්බසංසාරමුත්තිණ්ණා ගණිකත්තඤ්ච ඛෙපිතං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොමි මහාමුනෙ.

පුබ්බෙ නිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මම මහාවීර උප්පන්නං තව සන්තිකෙ.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා උදානවසෙන:-

“යාව කාසිජනපදො සුඞ්කො මෙ තත්තකො අහු
තං කත්වා නෙගමො අග්ඝං අඩ්ඪෙනග්ඝං ඨපෙසි මං

අථ නිබ්බින්දහං රූපෙ නිබ්බින්දඤ්ච විරජ්ජහං
මා පුන ජාතිසංසාරං සන්ධාවෙය්‍යං පුනප්පුනං.
තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **යාව කාසිජනපදො සුඞ්කො මෙ තත්තකො අහූති**: කාසීසු ජනපදෙසු භවො සුඞ්කො=කාසිජනපදො. සො **යාව** යත්තකො තත්තකො මය්හං සුඞ්කො අහු අහොසි. කිත්තකො පන සොති? සහස්සමත්තො, කාසිරට්ඨෙ කිර තදා සුඞ්කවසෙන එකදිවසං රඤ්ඤො උප්පජ්ජ

1. සී. II. තෙනෙව කම්මසෙසෙන. 2. ම. අ. වපරතීතා. 3. ම. අ. කාසිසුසෙට්ඨිකුලජා.
4. මු. සී. II. බලෙන. 5. සී. III. ම. මු. තදා.

නකඅංශයා අහොසි සහස්සමත්තො. ඉමායපි පුරිසානං හත්ථතො එක දිවසං ලද්ධධනං තත්තකං. තෙන වුත්තං “යාව කාසිජනපදෙ සුඞ්කො මෙ තත්තකො අහු”ති. සා පන කාසිසුඞ්කපරිමාණතාය **කාසීති** සමඤ්ඤං ලභි. තත්ථ යෙභුය්‍යෙන මනුස්සා සහස්සං දාතුං අසක්කොන්තා තතො උපඩ්ඪං දත්වා දිවසභාගමෙව රමිත්වා ගච්ඡන්ති. තෙසං වසෙනායං **අඩ්ඪකාසීති** පඤ්ඤායිත්ථ. තෙන වුත්තං “**තං කත්වා නෙගමො අග්ඝං අග්ඝෙනග්ඝං ඨපෙසි ම**”න්ති: **තං** පඤ්චසතමත්තං ධනං අග්ඝං කත්වා **නෙගමො**, නිගමවාසිජනො, ඉත්ථිරතනභාවෙන අනග්ඝම්පි සමානං **අග්ඝෙන අග්ඝං** නිමිත්තං අඩ්ඪකාසීති සමඤ්ඤාවසෙන මං **ඨපෙසි** තථා මං වොහරීති අත්ථො. **අථ නිබ්බින්දහං රූපෙ**ති: එවං රූපූපජීවිනී හුත්වා ඨිතා, අථ පච්ඡා සාසනං නිස්සාය රූපෙ අහං නිබ්බින්දිං “ඉතිපි රූපං අනිච්චං ඉතිපිදං රූපං දුක්ඛං අසුභ”න්ති පස්සන්තී තත්ථ උක්කණ්ඨිං. **නිබ්බින්දඤ්ච විරජ්ජහ**න්ති: නිබ්බින්දන්තී චාහං තතො පරං විරාගං ආපජ්ජිං. නිබ්බිදාගහණෙන චෙත්ථ තරුණවිපස්සනං දස්සෙති, විරාගගහණෙන බලවවිපස්සනං “නිබ්බින්දන්තො විරජ්ජති විරාගා විමුච්චතී”ති හි වුත්තං. “**මා පුන ජාතිසංසාරං සන්ධාවෙය්‍යං පුනප්පුන**”න්ති: ඉමිනා නිබ්බිදාවිරජ්ජනාකාරං දස්සෙති. **තිස්සො විජ්ජා**ති ආදිනා සදත්ථං ඤාපෙති.[1] තං වුත්තනයමෙව.

අඩ්ඪකාසියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

2. 1. 5.

“**කිඤ්චාපි ඛොම්හි කිසිකා**”ති ආදිකා **චිත්තාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී ඉතො චතුනවුතෙ කප්පෙ **චන්දභාගාය** නදියා තීරෙ **කින්නර**යොනියං නිබ්බත්ති. සා එකදිවසං එකං පච්චෙකබුද්ධං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං දිස්වා පසන්නමානසා නළපුප්ඵෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **රාජගහෙ** ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ පටිලද්ධසද්ධා පච්ඡා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා මහල්ලිකා[2] කාලෙ ගිජ්ඣකූටපබ්බතං අභිරුහිත්වා සමණධම්මං **කරොන්තී විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා** සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

“**චන්දභාගා** නදීතීරෙ අහොසිං **කින්නරී** තදා
අද්දසං විරජං බුද්ධං සයම්භුං අපරාජිතං.

---

1. මු. සී. II. තෙසං අඤ්ඤං ඤාපෙති. 2. සී. III. මහල්ලකා.

පසන්නචිත්තා සුමනා වෙදජාතා කතඤ්ජලී
නළමාලං[1] ගහෙත්වාන සයම්භුං අභිපූජයිං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන අගඤ්ඡිං තිදසංගණං[2]
ඡන්නං දෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

දසන්නං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සංවෙජයිත්වා මෙ චිත්තං පබ්බජිං අනගාරියං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං භවා සඞ්ඛායිතා මම.
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

චතුනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං පුප්ඵමභිපූජයිං
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පුප්ඵ[3]පූජායිදං ඵලං.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

සා පන අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා:-

“කිඤ්චාපි ඛොම්හි කිසිකා ගිලානා බාළ්හදුබ්බලා
දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමි පබ්බතං අභිරූහිය.

සඞ්ඝාටිං නික්ඛිපිත්වාන පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජිය
සෙලෙ ඛම්භෙසිමත්තානං තමොක්ඛන්ධං පදාලියා”ති

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **කිඤ්චාපි ඛොම්හි කිසිකා**ති: යදිපි අහං ජරාජිණ්ණා අප්පමංසලොහිතභාවෙන කිසසරීරා අම්හි. **ගිලානා බාළ්හදුබ්බලා**ති: ධාතුවාදිවිකාරෙන ගිලානා, තෙනෙව ගෙලඤ්ඤෙන අතිවිය දුබ්බලා. **දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමී**ති: යට්ඨිං කත්ථචි ගච්ඡන්තී කත්තරයට්ඨිං ආලම්බිත්වාව ගච්ඡාමි. **පබ්බතං අභිරූහියා**ති: එවම්භූතාපි විවෙකකාමතාය ගිජ්ඣකූටපබ්බතං අභිරුහිත්වා. **සඞ්ඝාටිං නික්ඛිපිත්වානා**ති: සනන්තරුත්තරා එව හුත්වා යථාසංහතං අංසෙ ඨපිතසඞ්ඝාටිං ගළ්පාසෙ ඨපෙත්වා. **පත්තකං ච නිකුජ්ජියා**ති: මයහං වලඤ්ජනමත්තිකාපත්තං ච අධොමුඛං කත්වා එකමන්තෙ ඨපෙත්වා. **සෙලෙ ඛම්භෙසිමත්තානං තමොක්ඛන්ධං පදාලියා**ති: පබ්බතෙ නිසින්නා ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා අපදාලිතපුබ්බං මොහක්ඛන්ධං පදාලිත්වා තෙනෙව ච මොහක්ඛන්ධපදාලනෙන **අත්තානං** අත්තභාවං **ඛම්භෙසිං** මම ඛන්ධසන්තානං ආයතිං අනුප්පත්තිධම්මතාපාදනෙන වික්ඛම්භෙසින්ති අත්ථො.

චිත්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. මු. සී. II. නළපුප්ඵං. 2. ම. අ. ගති. 3. සී. III. බුද්ධ.

2. 1. 6.

කිඤ්චාපි ඛොම්හි දුක්ඛිතාති ආදි මෙත්තිකාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපචිනන්තී **සිද්ධත්ථස්ස** භගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථුචෙතියෙ රතනෙන පටිමණ්ඩිතාය මෙඛලාය පූජං අකාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **රාජගහෙ** බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. සෙසමනන්තරසදිසං. අයං පන පබ්භාරකූටං අභිරුහිත්වා සමණධම්මං කරොන්තී විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“සිද්ධත්ථස්ස භගවතො ථූපකාරාධිකා[1] අහුං
මෙඛලිකා මයා දින්නා නවකම්මාය සත්ථුනො.

නිට්ඨිතෙ ච මහාථූපෙ මෙඛලං පුනදාසහං
ලොකනාථස්ස මුනිනො පසන්නා සෙහි පාණිහි.

චතුන්නවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං මෙඛලමදං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි ථූපපූජායිදං[2] ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:–

“කිඤ්චාපි ඛොම්හි දුක්ඛිතා දුබ්බලා ගතයොබ්බනා
දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමි පබ්බතං අභිරූහිය.

නික්ඛිපිත්වාන සඞ්ඝාටිං පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජිය
නිසින්නා චම්හි සෙලම්හි අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **දුක්ඛිතාති**: රොගාභිභවෙන දුක්ඛිතා සඤ්ජාතදුක්ඛා; දුක්ඛප්පත්තා. **දුබ්බලාති**: කායෙ චෙව දුක්ඛප්පත්තියා ජරාජිණ්ණතාය ච බලවිරහිතා. තෙනාහ:–“**ගතයොබ්බනා**”ති. අද්ධගතාති අත්ථො. **අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ සෙලම්හි** පාසාණෙ **නිසින්නා චම්හීති**: අථ තදනන්තරං විරියසමතාය සම්මදෙව යොජිතත්තා මග්ගපටිපාටියා සබ්බෙහිපි ආසවෙහි මම චිත්තං විමුච්චි. සෙසං වුත්තනයමෙව.

මෙත්තිකාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. සී. I. III. ථූපකාර පුරෙ අහු.
2. ම. අ. ථූපකාරස්සිදං.

2. 1. 7.

"චාතුද්දසිං පඤ්චදසි"න්ති අපරාය **මෙත්තාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ ඛත්තියකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො අන්තෙපුරිකා හුත්වා විපස්සිස්ස භගවතො සාවිකං එකං ඛීණාසවං ථෙරිං දිස්වා පසන්නමානසා හුත්වා තස්සා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා පණීතස්ස ඛාදනීයභොජනීයස්ස පූරෙත්වා මහග්ඝෙන සාටකයුගෙන සද්ධිං අදාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං සක්‍යරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා අහොසි. සා අපරභාගෙ **මහාපජාපතියා** ගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"නගරෙ බන්ධුමතියා බන්ධුමා නාම ඛත්තියො
තස්ස රඤ්ඤො අහුං භරියා වාරිකං[1] වාරයාමහං.

රහොගතා නිසීදිත්වා එවං චින්තෙසහං තදා
ආදාය ගමනීයං හි කුසලං නත්ථි මෙ කතං.

මහාභිතාපං කටුකං ඝොරරූපං සුදාරුණං
නිරයං නූන ගච්ඡාමි එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො.

රාජානං උපසංකම්ම ඉදං වචනමබ්‍රුවිං
එකං මෙ සමණං දෙහි භොජයිස්සාමි ඛත්තිය.

අදාසි මෙ මහාරාජා සමණං භාවිතින්ද්‍රියං
තස්සා පත්තං ගහෙත්වාන පරමන්නෙන පූරයිං.

පූරයිත්වා පරමන්නං ගන්ධාලෙපමකාසහං
සහස්සග්ඝනකෙනෙව වත්ථයුගෙන ඡාදයිං.

ආරම්මණං මම එතං සරාමි යාවජීවිතං[3]
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා තාවතිංසං අගච්ඡහං.

තිංසානං දෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
මනසා පත්ථිතං මය්හං නිබ්බත්තති යථිච්ඡිතං.

වීසානං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං
ඔචිතත්තාව හුත්වාන සංසරාමි[5] භවෙස්වහං.

සබ්බබන්ධනමුත්තාහං අපෙතා[6] මෙ උපාදිකා
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

1. ම. අ. එකිච්චං. ජාලෙනපිදහිත්වාන. 3. ම. අ. යාවජීවකං. 4. ම. අ. සදිවජසං.
2. සී. I. වාදිතං වාදියාමහං. 5. සී. I & II. සංසරන්තී. 6. සී. I & II. අපෙතා.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීති සොමනස්සජාතො උදානවසෙන:-

"චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යා ච[1] පක්ඛස්ස අට්ඨමී
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං.
උපොසථං උපාගඤ්ඡිං දෙවකායාභිනන්දිනී

සාජ්ජ එකෙන භත්තෙන මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා.
දෙවකායං න පත්ථෙහං විනෙය්‍ය හදයෙ දර"න්ති.

ඉමා ෙම ගාථා අභාසි.

තත්ථ **චාතුද්දසිං පඤ්චදසි**න්ති: චතුද්දසන්නං පූරණී=චතුද්දසී චතුද්දසීව=චාතුද්දසී. පඤ්චදසන්නං පූරණී=පඤ්චදසී, තං චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං ච; "පක්ඛස්සා"ති සම්බන්ධො. අච්චන්තසංයොගෙ චෙතං උප යොගවචනං. "යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී, තං චා"ති යොජනා. **පාටිහා රිය පක්ඛඤ්චාති**: පරිහරණකපක්ඛඤ්ච; චාතුද්දසීපඤ්චදසීඅට්ඨමීනං පච්චුග්ගමං ආදිතො අනන්තරො වා පවෙසනිග්ගමවසෙන උපොසථසීලස්ස පරිහරිතබ්බපක්ඛඤ්ච; තෙරසීපාටිපදපඤ්චමීනවමීසු වාති අත්ථො. **අට්ඨඞ්ග සුසමාගත**න්ති: පාණාතිපාතා වෙරමණීආදීහි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි සුට්ඨු සමන්නා ගතං. **උපොසථං උපාගඤ්ඡි**න්ති: උපවාසං උපගමිං; උපවසින්ති අත්ථො. යං සන්ධාය වුත්තං:-

"පාණං නහානෙ න චදින්නමාදියෙ
මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපො සියා.
අබ්‍රහ්මචරියා විරමෙය්‍ය මෙථුනා
රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනං.

මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාචරෙ
මඤ්චෙ ඡමායංව සයෙථ සන්ථතෙ.
එතං හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථං
බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිත"න්ති.

දෙවකායාභිනන්දිනීති: තත්‍රූපපත්තිආකඞ්ඛාවසෙන චාතුම්මහාරාජික දෙවකායං අභිපත්ථෙන්තී "උපොසථං උපාගඤ්ඡි"න්ති යොජනා. **සාජ්ජ එකෙන භත්තෙනාති**: සා අහං අජ්ජ ඉමස්මිං යෙව දිවසෙ එකෙන භත්තෙන ඒකභත්තිකභාවෙන. **මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතාති**: මුණ්ඩිතකෙසා සඞ්ඝාටිපාරුතසරීරා ච හුත්වා; පබ්බජිතාති අත්ථො. **දෙවකායං න පත්ථෙ**

1. මු. ස. II. III & IV. යාච.

හ නති: අග්ගමග්ගස්ස අධිගතත්තා කඤ්චි දෙවනිකායං අහං න පත්ථයෙ. තෙනෙවාහ:– **විගතා හදයෙ දරා**ති: විගතගතං කිලෙසදරථං සමුච්ඡෙදවසෙන විනොදිතාති අත්ථො. ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසි.

අපරාය මිත්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

2. 1. 8.

“**උබ්භං පාදතලා**”ති ආදිකා **අභය**මාතාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තී **තිස්සස්ස** භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා පසන්නමානසා පත්තං ගහෙත්වා කටච්ඡුමත්තං භික්ඛං අදාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තාදිසෙන කම්මනිස්සන්දෙන **උජ්ජෙනියං** **පදුමවතී**නාම නගරසොභිනී අහොසි. රාජා **බිම්බිසාරො** තස්සා රූපසම්පත්තිආදිකෙ ගුණෙ සුත්වා පුරොහිතස්ස ආචික්ඛි. “උජ්ජෙනියං කිර පදුමවතීනාම ගණිකා අහොසි. තමහං දට්ඨුකාමොම්හී”ති. පුරොහිතො සාධු දෙවාති මන්තබලෙන **කුම්භීරං** නාම යක්ඛං ආවහෙත්වා යක්ඛානුභාවෙන රාජානං තාවදෙව උජ්ජෙනිනගරං නෙසි. රාජා තාය සද්ධිං එකරත්තිං සංවාසං කප්පෙසි. සා තෙන ගබ්භං ගණ්හි. රඤ්ඤො ච ආරොචෙසි “මම කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨිතො”ති. තං සුත්වා රාජා තං “සචෙ පුත්තො භවෙය්‍ය වඩ්ඪෙත්වා මම දස්සෙහී”ති වත්වා නාමමුද්දිකං[1] දත්වා අගමාසි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායිත්වා නාමගහණදිවසෙ **අභයො**ති නාමං අකාසි. පුත්තං ච සත්තවස්සිකකාලෙ “තව පිතා බිම්බිසාර මහාරාජා”ති රඤ්ඤො සන්තිකං පහිණි. රාජා තං පුත්තං පස්සිත්වා පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා කුමාරකපරිහාරෙන වඩ්ඪෙසි. තස්ස සද්ධාපටිලාභො පබ්බජ්ජා විසෙසාධිගමො ච හෙට්ඨා ආගතො යෙව. තස්ස මාතා අපරභාගෙ පුත්තස්ස අභයත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“පිණ්ඩපාතං[2] චරන්තස්ස **තිස්ස**නාමස්ස සත්ථුනො
කටච්ඡුභික්ඛං පග්ගය්හ බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං.

පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො තිස්සො ලොකග්ගනායකො
වීථියා සණ්ඨිතො සත්ථා අකා මෙ අනුමොදනං.

කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන තාවතිංසං ගමිස්සසි
ඡත්තිංසදෙවරාජූනං මහෙසිත්තං කරිස්සසි.

---

1. මු. සී. III. & IV මුද්දිකං. 2. සී. II. පිණ්ඩචාරං.

පක්ඛන්දියං චක්කවත්තීනං මග්ගසිත්තානං කරිස්සසි
මනසා පත්ථිතං සබ්බං පටිලච්ඡසි සබ්බදා.

සම්පත්තිං අනුභොත්වාන පබ්බජිස්සසි 'කිඤ්චනා
සබ්බාසවෙ පරික්ඛිය නිබ්බායිස්සසි 'නාසවා.

ඉදං වත්වාන සම්බුද්ධො තිස්සො ලොකග්ගනායකො
නභං අබ්භුග්ගමී ධීරො[1] හංසරාජාව අම්බරෙ.

සුදින්නං මෙ දානවරං සුයිට්ඨා යාගසම්පදා
කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන පත්තාහං අචලං පදං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං කම්මමකරිං[2] තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි භික්ඛාදානස්සිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පුත්තෙන අභයත්ථෙරෙන ධම්මං කථෙන්තෙන ඔවාදවසෙන යා ගාථා භාසිතා උදානවසෙන සයම්පි තා එව පච්චුදාහරන්තී:–

"උද්ධං පාදතලා අම්ම අධො වෙ කෙසමත්ථකා
පච්චවෙක්ඛස්සුමං කායං අසුචිං පූතිගන්ධිකං.

එවං විහරමානාය සබ්බො රාගො සමූහතො
පරිළාහො සමුච්ඡින්නො සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා"ති

තත්ථ පඨමගාථාය තාව අයං සඞ්ඛෙපත්ථො–**අම්ම** පදුමවති පාදතලතො උද්ධං කෙසමත්ථකතො අධො නානප්පකාරඅසුචිපූරිතාය අසුචිං සබ්බකාලං පූතිගන්ධවායනතො **පූතිගන්ධිකං ඉමං** කුච්ඡිතානං ආයතනතාය **කායං** සරීරං ඤාණචක්ඛුනා **පච්චවෙක්ඛස්සු**ති. අයං හි තස්සා පුත්තෙන ඔවාදදානවසෙන භාසිතා ගාථා. සා තං සුත්වා අරහත්තං පත්වා උදානෙන්තී ආචරියපූජාවසෙන තමෙව ගාථං පඨමං වත්වා අත්තනො පටිපත්තිං කථෙන්තී "එවං විහරමානායා"ති දුතියං ගාථමාහ. තත්ථ **එවං විහරමානායා**ති: එවං මම පුත්තෙන අභයත්ථෙරෙන "උද්ධං පාදතලා"ති ආදිනා දින්නෙ ඔවාදෙ ඨත්වා සබ්බකායං අසුභතො දිස්වා **එකග්ගචිත්තා** තත්ථ භූතුපාදාය භෙදෙ රූපධම්මෙ තප්පටිබද්ධෙ වෙදනාදිකෙ අරූපධම්මෙ ච පරිග්ගහෙත්වා තත්ථ තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා අනිච්චානුපස්සනාදිවසෙන විහරමානාය. **සබ්බො රාගො සමූහතො**ති: වුට්ඨානගාමිනිවිපස්සනාය මග්ගෙන ඝටිතාය මග්ගපටිපාටියා අග්ගමග්ගෙන සබ්බො රාගො මයා **සමූහතො** සමුග්ඝාතිතො. **පරිළාහො සමුච්ඡින්නො**ති: තතො එව සබ්බො කිලෙසපරිළාහො සම්මදෙව උච්ඡින්නො; තස්ස ච සමුච්ඡින්නත්තා එව **සීතිභූතා** සඋපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා **නිබ්බුතා අම්හී**ති.

අභයමාතාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. මු. සී. III. වීරො. 2. ම. අ. දානමදදිං.

2. 1. 9.

“**අභයෙ භිදුරො කායො**”ති ආදිකා **අභයත්ථෙරියා** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපචිනන්තී **සිඛිස්ස** භගවතො කාලෙ ඛත්තියමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා **අරුණවතො** රඤ්ඤො අග්ගමහෙසී අහොසි. රාජා තස්සා එකදිවසං ගන්ධසම්පන්නානි සත්තඋප්පලානි[1] අදාසි. සා තානි ගහෙත්වා කිං මෙ ඉමෙහි පිළන්ධෙහි යන්නූනාහං ඉමෙහි තං භගවන්තං පූජෙස්සාමී”ති චින්තෙත්වා නිසීදි. භගවා ච භික්ඛාචාරවෙලායං රාජනිවෙසනං පාවිසි. සා භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසා පච්චුග්ගන්ත්වා තෙහි පුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දි, සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **උජ්ජෙනියං** කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා අභයමාතුසහායිකා හුත්වා තාය පබ්බජිතාය තස්සා සිනෙහෙන සයම්පි පබ්බජිත්වා තාය සද්ධිං **රාජගහෙ** වසමානා එකදිවසං අසුභදස්සනත්ථං **සීතවනං** අගමාසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්සා අනුභූතපුබ්බං ආරම්මණං පුරතො කත්වා තස්සා උද්ධුමාතකාදිභාවං පකාසෙති.[2] තං දිස්වා සංවෙගමානසා අට්ඨාසි. සත්ථා ඔභාසං ඵරිත්වා පුරතො නිසින්නං විය අත්තානං දස්සෙත්වා:-

“**අභයෙ** භිදුරො කායො යත්ථ සත්තා පුථුජ්ජනා
නික්ඛිපිස්සාමිමං දෙහං සම්පජානා සතීමතී.[3]

බහූහි දුක්ඛධම්මෙහි අප්පමාදරතාය මෙ
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො කතං බුද්ධස්ස සාසනන්”ති

ඉමා ගාථා අභාසි. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

“නගරෙ **අරුණවතියා** **අරුණවා**[4] නාම ඛත්තියො
තස්ස රඤ්ඤො අහං භරියා වාරිකං වාරයාමහං.[5]

සත්ත මාලා ගහෙත්වාන උප්පලා දෙවගන්ධිකා
නිසජ්ජ පාසාදවරෙ එවං චින්තෙසිං තාවදෙ.

කිං මෙ ඉමාහි මාලාහි සිරසි රොපිතාහි මෙ
වරං මෙ බුද්ධසෙට්ඨස්ස ඤාණම්හි අභිරොපිතං.

සම්බුද්ධං පතිමානෙන්ති ද්වාරාසන්නෙ නිසීදහං
යදි එහිති[6] සම්බුද්ධො පූජයිස්සං මහාමුනිං.

කකුධො විලසන්තොව මිගරාජාව කෙසරී
භික්ඛුසඞ්ඝෙන සහිතො ආගඤ්ඡි වීථියා ජිනො.

---

1. මු. II සී. IV. රත්තඋප්පලානි.
2. සී III & IV. මු. පකාසෙසි.
3. සී. I & II. පතිස්සතා.
1. මු. III. අරුණො.
5. ම. වාරිතංවාරයාමහං.
6. ම. සී. I & II. යදෙහිති. තදෙහිති.

බුද්ධස්ස රංසිං දිස්වාන හට්ඨා සංවිග්ගමානසා
චාරං අචාපුරිත්වාන බුද්ධසෙට්ඨං අපූජයිං.

සත්තුප්පලපුප්ඵානි පරිකිණ්ණානි අම්බරෙ
ඡදිං කරොන්තා බුද්ධස්ස මත්ථකෙ ධාරයන්ති තෙ.

උදග්ගචිත්තා සුමනා වෙදජාතා කතඤ්ජලී
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා තාවතිංසං අගච්ඡහං.

මහානීලස්ස ඡදනං ධාරෙන්ති මම මුද්ධනි
දිබ්බගන්ධං පවහාමි[1] සත්තුප්පලස්සිදං ඵලං.

කදාචි නීයමානාය ඤාතිසඞ්ඝෙන මෙ තදා
යාවතා පරිසා මය්හං මහානීලං ධරීයති.

සත්තතිදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සබ්බත්ථ ඉස්සරා හුත්වා සංසරාමි භවාභවෙ.

තෙසට්ඨිචක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සබ්බෙ මං අනුවත්තන්ති ආදෙය්‍යවචනා අහං.

උප්පලස්සෙව මෙ වණ්ණො ගන්ධො චෙව පවායති
දුබ්බණ්ණියං න ජානාමි බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

ඉද්ධිපාදෙසු කුසලා බොජ්ඣඞ්ගභාවනාරතා
අභිඤ්ඤාපාරමිප්පත්තා බුද්ධපූජායිදං ඵලං

සතිපට්ඨානකුසලා සමාධිජ්ඣානගොචරා
සම්මප්පධානමනුයුත්තා බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

විරියං මෙ ධුරධොරය්හං යොගක්ඛෙමාධිවාහනං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

එකත්තිංසෙ ඉතො කප්පෙ යං කම්මමකරිං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පුප්ඵදානස්සිදං[2] ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා උදානෙන්තී තා එව ගාථා පරිවත්තෙත්වා අභාසි. තත්ථ **අභයෙ**ති: අත්තානමෙව ආලපති. **භිදුරො**ති: භිජ්ජනසභාවො; අනිච්චොති අත්ථො. **යත්ථ සත්තා පුථුජ්ජනා**ති: යස්මිං ඛණෙන භිජ්ජන සීලෙ අසුචිදුග්ගන්ධජෙගුච්ඡපටිකූල[3]සභාවෙ කායෙ ඉමෙ අන්ධපුථුජ්ජනා **සත්තා** ලග්ගිතා. **නික්ඛිපිස්සාමි මං දෙහ**න්ති: අහං පන ඉමං දෙහං පූතිකායං පුන අනාදානෙන නිරපෙක්ඛා ඛිපිස්සාමි ඡඩ්ඩෙස්සාමි. තත්ථ කාරණමාහ:- "**සම්පජානා සතිමතී**"ති. **බහූහි දුක්ඛධම්මෙහී**ති: ජාතිජරාදීහි අනෙකෙහි දුක්ඛධම්මෙහි ඵුට්ඨායාති අධිප්පායො. **අප්පමාදරතාය**ති: තාය එව දුක්ඛාභිණ්ණතාය පටිලද්ධසංවෙගත්තා යති

1. මු. පවායාමි. 2. ඡ. බුද්ධපූජායිදං. 3. ම. අ. පටිකූල.

අවිප්පවාසසඞ්ඛාතෙ අප්පමාදෙ රතාය. සෙසං වුත්තනයමෙව. එත්ථ ච සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙන "නික්ඛිපාහි ඉමං දෙහං අප්පමාදරතාය තෙ, තණ්හාක්ඛයං පාපුණාහි. කරොහි බුද්ධසාසන"න්ති පාඨො. **අප්පමාදරතාය හොති:** අප්පමාදරතාය තයා භවිතබ්බන්ති අත්ථො.

අභයත්ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

2. 1. 10.

"**චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තු**"න්ති ආදිකා **සාමාය** ථෙරියා ගාථා. **අයම්පි** පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කොසම්බියං** ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. **සාමා**ති'ස්සා නාමං අහොසි. සා **විඤ්ඤුතං පත්තා** සාමාවතියා උපාසිකාය පියසහායිකා හුත්වා තාය කාලකතාය සංජාතසංවෙගා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච සාමාවතිකං ආරබ්භ උප්පන්නසොකං විනොදෙතුං අසක්කොන්තී අරියමග්ගං ගණ්හිතුං නාසක්ඛි. අපරභාගෙ ආසනසාලාය නිසින්නා[1] ආනන්දත්ථෙරස්ස ඔවාදං සුත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා තතො සත්තමෙ දිවසෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා තං පකාසෙන්තී:–

"චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරා උපනික්ඛමිං
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්ති යතො තණ්හා සමූහතා
බහූහි දුක්ඛධම්මෙහි අප්පමාදරතාය මෙ
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති

උදානවසෙන ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරා උපනික්ඛමි**න්ති: මම වසනකවිහාරෙ විපස්සනාමනසිකාරෙන නිසින්නා සමණකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං අසක්කොන්තී උතුසප්පායාභාවෙන නනු ඛො මය්හං විපස්සනා මග්ගෙන ඝටෙතීති චින්තෙත්වා චත්තාරො පඤ්ච වාති නවවාරෙ **විහාරා** උපස්සයතො බහි නික්ඛමිං, තෙනාහ **අලද්ධා චෙතසො සන්තිං චිත්තෙ අවසවත්තිනී**ති. තත්ථ **චෙතසො සන්ති**න්ති: අරියමග්ගසමාධිං සන්ධාය. **චිත්තෙ අවසවත්තිනී**ති: විරියසමතාය අභාවෙන මම භාවනාචිත්තෙ න වසවත්තිනී. සා කිර අතිවිය පග්ගහිතවිරියා අහොසි. **තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්තී**ති: යතො පට්ඨාය ආනන්දත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ඔවාදං පටිලභිං, තතො පට්ඨාය රත්තිං දිවමතන්දිතා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී රත්තියං චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරතො නික්ඛමිත්වා

---

1. සී I& II. නිසින්නාස්ස.

මනසිකාරං පවත්තෙන්තී විසෙසං අනධිගන්ත්වා අඪමියං රත්තියං විරිය සමතං ලභිත්වා මග්ගපටිපාටියා කිලෙසෙ ඛෙපෙසීන්ති අත්ථො. තෙන වුත්තං:-"තස්සා මෙ අඪමී රත්ති යතො තණ්හා සමූහතා"ති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සාමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

දුකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-10. ගා-20)

---

3. 1. 1.

තිකනිපාතෙ "**පණ්ණවීසතිවස්සානී**"ති ආදිකා අපරාය **සාමාය** ථෙරියා ගාථා. අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **චන්දභාගාය** නදියා තීරෙ **කින්නර**යොනියං නිබ්බත්ති. සා තත්ථ කින්නරෙහි සද්ධිං කීළාපසුතා විචරති. අථෙකදිවසං සත්ථා තස්සා කුසලබීජරොපනත්ථං තත්ථ ගන්ත්වා නදීතීරෙ චඞ්කමි. සා භගවන්තං දිස්වා හට්ඨතුට්ඨා සලලපුප්ඵානි ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා තෙහි පුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කොසම්බියං** කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා සාමාවතියා සහායිකා හුත්වා තස්සා මතකාලෙ සංවෙගජාතා **පබ්බජිත්වා** පඤ්චවීසති වස්සානි චිත්තසමාධානං අලභිත්වා මහල්ලිකාකාලෙ සුගතොවාදං ලභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**චන්දභාගා**නදී තීරෙ අහොසිං කින්නරී තදා
අද්දසං දෙවදෙවං චඞ්කමන්තං නරාසභං.

ඔචිනිත්වාන සලලං බුද්ධසෙට්ඨස්ස අදාසහං
උපසිඞ්ඝ මහාවීර සලලං දෙවගන්ධිකං.

පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො **විපස්සී** ලොකනායකො
උපසිඞ්ඝි මහාවීරො පෙක්ඛමානාය මෙ තදා.

අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන වන්දිත්වා දිපදුත්තමං
සකං චිත්තං පසාදෙත්වා තතො පබ්බතමාරුහිං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං පුප්ඵමභිපූජයිං[1]
දුග්ගතිං නාභිජානාමි බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

---

1. ම. අ. මද්දිං තදා.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:-

"පණ්ණවීසතිවස්සානි යතො පබ්බජිතාය මෙ
නාභිජානාමි චිත්තස්ස සමං ලද්ධං කුදාචනං.

අලද්ධා චෙතසො සන්තිං චිතෙන අවසවත්තිනි
තතො සංවෙගමාපාදිං සරිත්වා ජිනසාසනං.

බහූහි දුක්ඛධම්මෙහි අප්පමාදරතාය මෙ
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො කතං බුද්ධස්ස සාසනං
අජ්ජ මෙ සත්තමී රත්ති යතො තණ්හා විසොසිතා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **චිත්තස්ස සමන්**ති: චිත්තස්ස වූපසමං; චෙතොසමථමග්ගඵල සමාධින්ති අත්ථො. **තතො**ති: තස්මා; චිත්තාවසං වත්තෙතුං අසමත්ථ භාවතො. **සංවෙගමාපාදින්**ති: සත්ථරි ධරන්තෙපි පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං අසක්කොන්තී පච්ඡා කථං පාපයිස්සාමීති **සංවෙගං** සඤ්ඤාසං ආපජ්ජිං. **සරිත්වා ජිනසාසනන්**ති: කාණකච්ඡපූපමාදිසත්ථුඔවාදං අනුස්සරිත්වා. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අපරාය සාමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 2.

"චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුන්"ති ආදිකා **උත්තමාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **බන්ධුමතී** නගරෙ අඤ්ඤතරස්ස කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ සරදාසී හුත්වා නිබ්බත්ති. සා වයප්පත්තා අත්තනො අය්‍යකානං වෙය්‍යාවච්චං කරොන්තී ජීවති. තෙන ච සමයෙන **බන්ධුමා** රාජා පුණ්ණමිදිවසෙ[1] උපොසථිකො හුත්වා පුරෙභත්තං දානාදීනි දත්වා පච්ඡාභත්තං ගන්ධ්වා ධම්මං සුණාති. අථ මහාජනා යථා රාජා පටිපජ්ජති තථෙව පුණ්ණමිදිවසෙ උපොසථඞ්ගානි සමාදාය වත්තන්ති. අථස්සා දාසියා එතදහොසි. "එතරහි ඛො රාජා මහාජනො ච උපොසථඞ්ගානි සමාදාය වත්තන්ති යන්නූනාහම්පි උපොසථදිවසෙසු උපොසථසීලං සමාදාය වත්තෙය්‍ය"න්ති. සා තථා කරොන්තී සුපරිසුද්ධං උපොසථසීලං රක්ඛිත්වා තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තා අපරාපරං සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා තං මත්ථකං පාපෙතුං නාසක්ඛි. පටාචාරාථෙරී තස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා ඔවාද මදාසි. සා තස්සා ඔවාදෙ ඨත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

---

1. මු. සී. III. & IV. අනුපොසථං.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"නගරෙ බන්ධුමතියා බන්ධුමා නාම ඛත්තියො
දිවසෙ පුණ්ණමායං සො උපගච්ඡි උපොසථං.

අහං තෙන සමයෙන කුම්භදාසී අහුං තහිං
දිස්වා සරාජිකං සෙනං එවාහං චින්තයිං තදා.

රාජාපි රජ්ජං ඡඩ්ඩෙත්වා උපගඤ්ඡි උපොසථං
සඵලං නූන තං කම්මං ජනකායො පමොදිතො.

යොනිසො පච්චවෙක්ඛිත්වා දුච්චජං[1]ච දළිද්දතං
මානසං සම්පහංසිත්වා උපගඤ්ඡිං උපොසථං.

අහං උපොසථං කත්වා සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ
තෙන කම්මෙන සුකතෙන තාවතිංසං අගච්ඡහං

තත්ථ මෙ සුකතං ව්‍යම්හං උද්ධ[2]යොජනමුග්ගතං
කූටාගාරවරූපෙතං මහාසයන[3] භූසිතං.

අච්ඡරාසතසහස්සානි උපතිට්ඨන්ති මං සදා
අඤ්ඤෙ දෙවෙ අතික්කම්ම අතිරොචාමි සබ්බදා.

චතුසට්ඨිදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
තෙසට්ඨිචක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

සුවණ්ණවණ්ණා හුත්වාන භවෙසු සංසරාමහං
සබ්බත්ථ පවරා හොමි උපොසථස්සිදං ඵලං.

හත්ථියානං අස්සයානං රථයානං ච කෙවලං
ලභාමි සබ්බමෙවෙතං උපොසථස්සිදං ඵලං.

සොණ්ණමයං රූපිමයං අථොපි ඵලිකාමයං
ලොහිතඞ්කමයං චෙව සබ්බං පටිලභාමහං.

කොසෙය්‍යකම්බලීයානි ඛොමකප්පාසිකානි ච
මහග්ඝානි ච වත්ථානි සබ්බං පටිලභාමහං.

අන්නපානං ඛාදනීයං වත්ථසෙනාසනානිච
සබ්බමෙතං පටිලභෙ උපොසථස්සිදං ඵලං.

වරගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච චුණ්ණකඤ්ච විලෙපනං
සබ්බමෙතං පටිලභෙ උපොසථස්සිදං ඵලං.

කූටාගාරඤ්ච පාසාදං මණ්ඩපං හම්මියං ගුහං
සබ්බමෙතං පටිලභෙ උපොසථස්සිදං ඵලං.

ජාතියා සත්තවස්සාහං පබ්බජිං අනගාරියං
අඩ්ඪමාසෙ අසම්පත්තෙ අරහත්තමපාපුණිං.

1. ම. අ. දුග්ගච්චං.
2. ම. අ. උබ්බ.
3. ම. අ. මහාසනසුභූසිතං.
4. ම. අ. සිවිකං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යමුපොසථමුපාවසිං
දුග්ගතිං නාභිජානාමි උපොසථස්සිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:–

“චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරා උපනික්ඛමිං
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

සා භික්ඛුනිං උපගඤ්ජිං යා මෙ සද්ධායිකා අහු
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධායතනධාතුයො.

තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන යථා මං අනුසාසි සා
සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙ නිසීදිං සුඛසමප්පිතා.
අට්ඨමියා පාදෙ පසාරෙසිං තමොක්ඛන්ධං පදාලියා”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **සා භික්ඛුනිං උපගඤ්ජිං යා මෙ සද්ධායිකා අහූති**: යා මය්හං සද්ධාතබ්බා සද්ධෙය්‍යවචනා අහොසි, තං භික්ඛුනිං සාහං උපගඤ්ජිං උපසඞ්කමිං. පටාචාරත්ථෙරිං සන්ධාය වදති. “සා භික්ඛුනී උපගඤ්ඡි යා මෙ සාධයිකා”තිපි පාඨො. සා පටාචාරා භික්ඛුනී අනුකම්පාය මං උපගඤ්ඡි. යා මය්හං සදත්ථස්ස සාධිකාති අත්ථො. **සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධායතන ධාතුයොති**: සා පටාචාරාථෙරී “ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා ඉමානි ද්වාදසායතනානි ඉමා අට්ඨාරසධාතුයො”ති ඛන්ධාදිකෙ විභජිත්වා දස්සෙන්තී මය්හං ධම්මං දෙසෙසි. **තස්සා ධම්මං සුණිත්වානාති**: තස්සා පටිසම්භිදාපත්තාය ථෙරියා සන්තිකෙ ඛන්ධාදිවිභාගපුබ්බඞ්ගමං අරියමග්ගං පාපෙත්වා දෙසිත සණ්හසුඛුමවිපස්සනාධම්මං සුත්වා. **යථා මං අනුසාසි සාති**: සා ථෙරී යථා මං අනුසාසි ඔවදි, තථා පටිපජ්ජන්තී පටිපත්තිං මත්ථකං පාපෙත්වාපි සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසීදිං. කථං? **සුඛ සමප්පිතාති**: ඣානමයෙන පීතිසුඛෙන සමඞ්ගීභූතා. **අට්ඨමියා පාදෙ පසාරෙසිං තමොක්ඛන්ධං පදාලියාති**: අනවසෙසමොහක්ඛන්ධං අග්ගමග්ගෙන පදාලෙත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ පල්ලඞ්කං භින්දන්තී පාදෙ පසාරෙසිං. ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසි.

උත්තමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 3.

“**යෙ ඉමෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා**”ති ආදිකා අපරාය **උත්තමාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **බන්ධුමතී** නගරෙ කුල

දාසී හුත්වා නිබ්බත්ති. සා එකදිවසං සත්ථුසාවකං එකං ඛීණාසවත්ථෙරං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා පසන්නමානසා තීණි මොදකානි අදාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කොසල**ජනපදෙ අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා ජනපදචාරිකං චරන්තස්ස සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං **පාපුණි**.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"නගරෙ **බන්ධුමතියා කුම්භදාසී** අහොසහං
මම භාගං ගහෙත්වාන අගච්ඡිං උදකහාරිකා.

පන්ථම්හි සමණං දිස්වා සන්තචිත්තං සමාහිතං
පසන්නචිත්තා සුමනා මොදකෙ තීණිදාසහං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
එකනවුතිකප්පානි විනිපාතං න ගච්ඡහං.

සම්පත්තිකං කරිත්වාන සබ්බමනුභවිං අහං
මොදකෙ තීණි දත්වාන පත්තාහං අචලං පදං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:–

"යෙ ඉමෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගා මග්ගා නිබ්බානපත්තියා
භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ යථා බුද්ධෙන දෙසිතා.

සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස ලාභිනීහං යදිච්ඡකං
ඔරසා ධීතා බුද්ධස්ස නිබ්බානාභිරතා සදා.

සබ්බෙ කාමා සමුච්ඡින්නා යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථිදානි පුනබ්භවො"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස ලාභිනීහං යදිච්ඡකන්ති**: සුඤ්ඤතසමාපත්තියා ච අනිමිත්තසමාපත්තියා ච අහං යදිච්ඡකං ලාභිනී, තත්ථ–යං යං සමාපජ්ජිතුං ඉච්ඡාමි යත්ථ යත්ථ යදා යදා, තං තං තත්ථ තත්ථ තදා තදා සමාපජ්ජිත්වා විහරාමීති අත්ථො. යදිපි හි සුඤ්ඤතාප්පණිහිතාදිනාමකස්ස යස්ස කස්සචිපි මග්ගස්ස සුඤ්ඤතාදිභෙදං තිවිධම්පි ඵලං සම්භවති, අයං පන ථෙරී සුඤ්ඤතානිමිත්තසමාපත්තියොව සමාපජ්ජති. තෙන වුත්තං:– "සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස ලාභිනීහං යදිච්ඡක"න්ති. යෙභුය්‍යවසෙන වා එතං වුත්තං, නිදස්සනමත්තමෙතන්ති අපරෙ. **යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසාති**: යෙ දෙවලොකපරියාපන්නා යෙ ච මනුස්සලොකපරියාපන්නා

වත්‍ථුකාමා තෙ සබ්බෙපි තප්පටිබද්ධඡන්‍දරාගප්පහාණෙන මයා ඪම්මදෙව උච්ඡිට්ඨා අපරිභොගාරහා ජාතා. වුත්තං හි:–"අභබ්බො ආවුසො, ඛීණාසවො භික්ඛු කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං සෙය්‍යථාපි පුබ්බෙ අගාරියභූතො"ති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අපරාය උත්තමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

3. 1. 4.

"දිවා විහාරා නික්ඛම්ම"ති ආදිකා **දන්තිකාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී බුද්ධසුඤ්ඤකාලෙ **චන්‍දභාගාය** නදියා තීරෙ **කින්නර**යොනියං නිබ්බත්ති. සා එකදිවසං කින්නරෙහි සද්ධිං කීළන්තී විචරමානා අද්දස අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසින්නං, දිස්වාන පසන්නමානසා උපසඞ්කමිත්වා සාලපුප්ඵෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්‍ථියං කොසල**රඤ්ඤො පුරොහිතබ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා ජෙතවනපටිග්ගහණෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා පච්ඡා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා රාජගහෙ වසමානා එකදිවසං පච්ඡාභත්තං ගිජ්ඣකූටං අභිරුහිත්වා දිවාවිහාරං නිසින්නා හත්‍ථාරොහකස්ස අභිරුහනත්‍ථාය පාදං පසාරෙන්තං හත්‍ථිං දිස්වා තදෙව ආරම්මණං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"**චන්‍දභාගා**නදීතීරෙ අහොසිං කින්නරී තදා
අද්දසං විරජං බුද්ධං සයම්භුං අපරාජිතං.

පසන්නචිත්තා සුමනා වෙදජාතා කතඤ්ජලී
සාලමාලං ගහෙත්වාන සයම්භුං අභිපූජයිං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං.

ඡත්තිංසදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
මනසා පත්‍ථිතං මය්හං නිබ්බත්තති යථිච්ඡිතං.

දසන්නං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං
ඔචිතත්තාව හුත්වාන සංසරාමි භවෙස්වහං.

කුසලං විජ්ජතෙ මය්හං පබ්බජිං අනගාරියං
පූජාරහා අහං අජ්ජ සක්‍යපුත්තස්ස සාසනෙ.

විසුද්ධමනසා අජ්ජ අපෙතමනපාපිකා
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීති සොමනස්සජාතා උදානවසෙන:-

“දිවා විහාරා නික්ඛම්ම ගිජ්ඣකූටම්හි පබ්බතෙ
නාගමොගාහමුත්තිණ්ණං නදීතීරම්හි අද්දසං.

පුරිසො අඞ්කුසමාදාය දෙහි පාදන්ති යාචති
නාගො පසාරයී පාදං පුරිසො නාගමාරුහි.

දිස්වා අදන්තං දමිතං මනුස්සානං වසං ගතං
තතො චිත්තං සමාධෙසිං ඛලු තාය වනං ගතා”ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **නාගමොගාහමුත්තිණ්ණ**න්ති: හත්ථිනාගං නදියං ඔගාහං කත්වා ඔගය්හ තතො උත්තිණ්ණං. “ඔරුය්හ මුත්තිණ්ණ”න්ති වා පාඨො. මකාරො පදසන්ධිකරො. **නදීතීරම්හි අද්දස**න්ති: සප්පිනිකාය[1] නදියාතීරෙ අපස්සිං. කිං කරොන්තන්ති චෙතං දස්සෙතුං වුත්තං “**පුරිසො**”ති ආදි. තත්ථ **දෙහි පාදන්ති යාචතී**ති පාදං දෙහි ඉති පිට්ඨි[2] ආරොහණත්ථං පාදං පසාරෙතුං සඤ්ඤං දෙති; යථාපරිචිතං හි සඤ්ඤං දෙන්තො ඉධ යාචතීති වුත්තො. **දිස්වා අදන්තං දමිත**න්ති: පකතියා පුබ්බෙ අදන්තං ඉදානි හත්ථාචරියෙන හත්ථිසික්ඛාය දමිතං දමථං උපගමිතං. කීදිසං දමිතං? **මනුස්සානං වසඞ්ගතං**, යං යං මනුස්සා ආණාපෙන්ති තං තං දිස්වාති යොජනා. **තතො චිත්තං සමාධෙසිං ඛලු තාය වනං ගතා**ති: ඛලූති: අවධාරණත්ථෙ නිපාතො. **තතො** හත්ථිදස්සනතො පච්ඡා; **තාය** හත්ථිනො කිරියාය හෙතුභූතාය; **වනං** අරඤ්ඤං ගතා චිත්තං සමාධෙසිං යෙව. කථං? අයම්පි නාම තිරච්ඡාන ගතො හත්ථී හත්ථිදමකස්ස වසෙන දමථං ගතො, කස්මා මනුස්සභූතාය් චිත්තං පුරිසදමකස්ස සත්ථු වසෙන දමථං න ගමිස්සතීති සංවෙගජාතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගමග්ගසමාධිනා මම චිත්තං සමාධෙසිං; අච්චන්ත සමාධානෙන සබ්බසො කිලෙසෙ ඛෙපෙසින්ති අත්ථො.

දන්තිකාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 5.

අම්ම ජීවන්ති ආදිකා **උබ්බිරියා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං මාතාපිතූසු මඞ්ගලමනුභවිතුං ගෙහන්තර ගතෙසු අදුතියා සයං ගෙහෙ ඨිතා, උපකට්ඨාය වෙලාය භගවතො

---

1. මු. චන්දභාගාය. 2. මු. රජවීපී.

සාවකං එකං ඛීණාසවත්ථෙරං ගෙහද්වාරසමීපෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා භික්ඛං දාතුකාමා "භන්තෙ ඉධ පවිසථා"ති වත්වා ථෙරෙ ගෙහං පවිට්ඨෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා ගොනකාදීහි ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. නිසීදි ථෙරො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ, සා පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. ථෙරො අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං උළාරදිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා **උබ්බිරී**ති ලද්ධනාමා අභිරූපා දස්සනීයා පාසාදිකා අහොසි. සා වයප්පත්තකාලෙ **කොසල**රඤ්ඤො අත්තනො ගෙහං නීතා කතිපයසංවච්ඡරාතික්කමෙන එකං ධීතරං ලභි. තස්සා **ජීව**න්තීති නාමං අකංසු. රාජා තස්සා ධීතරං දිස්වා අත්තමනසො උබ්බිරියා අභිසෙකං අදාසි. ධීතා පනස්සා ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විචරණකාලෙ කාලමකාසි. මාතා පන තස්සා සරීරනික්ඛෙපං කත්වා තං සුසානං ගන්ත්වා දිවසෙ දිවසෙ පරිදෙවති. සා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ථොකං නිසීදිත්වා ගන්ත්වා **අචිරවති**යා නදියා තීරෙ ඨත්වා ධීතරං ආරබ්භ පරිදෙවති. තං දිස්වා සත්ථා ගන්ධකුටියං යථා නිසින්නොව අත්තානං දස්සෙත්වා "කස්මා විප්පලපසී"ති පුච්ඡි. "මම ධීතරං ආරබ්භ විප්පලපාමි භගවා"ති. "ඉමස්මිං සුසානෙ ඣාපිතා තව ධීතරො චතුරාසීතිසහස්සමත්තා, තාසං කතරං සන්ධාය[1] විප්පලපසී"ති තාසං තං තං ආළාහනට්ඨානං දස්සෙත්වා:–

"අම්ම ජීවතීති[2] වනම්හි කන්දසි අත්තානං අධිගච්ඡ උබ්බිරි
චූළාසීති සහස්සානි සබ්බා ජීවසනාමිකා
එතම්හාළාහනෙ දඩ්ඪා තාසං කමනුසොචසී"ති

දියඩ්ඪ[3] ගාථමාහ. තත්ථ **අම්ම ජීවතීති**[2] මාතුපචාරනාමෙන ධීතුයා ආලපනං. ඉදං වස්සා විප්පලපනාකාරදස්සනං. **වනම්හි කන්දසී**ති: වනමජ්ඣෙ පරිදෙවසි. **අත්තානං අධිගච්ඡ උබ්බිරී**ති: උබ්බිරි තව අත්තානමෙව තාව බුජ්ඣස්සු; යථාවතො ජානාහි. **චූළාසීති සහස්සානී**ති: චතුරාසීතිසහස්සානි. **සබ්බා ජීවසනාමිකා**ති තා සබ්බාපි ජීවන්තියා සමානනාමිකා එකනාමිකා. **එතම්හාළාහනෙ දඩ්ඪා**ති: එතම්හි සුසානෙ ඣාපිතා. **තාසං කමනුසොචසී**ති: තාසු ජීවන්තීනාමාසු චතුරාසීතිසහස්සමත්තාසු කං සන්ධාය ත්වං **අනුසොචසි** අනුසොකං ආපජ්ජසීති. එවං සත්ථාරා ධම්මෙ දෙසිතෙ දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා විපස්සනං ආරභිත්වා සත්ථු දෙසනාවිලාසෙන අත්තනො ච හෙතුසම්පත්තියා යථාසිතාව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අග්ගඵලෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"නගරෙ **හංසවති**යා අහොසිං බාලිකා තදා
මාතා ච මෙ පිතා චෙව කම්මන්තං අගමංසු තෙ.

1. සී. I & II. අරබ්භ. 2. මු. සී. III. ජීවාති. 3. මු. සී. III. උපඩ්ඪ.

මජ්ඣන්හිකම්හි සුරියෙ අද්දසං සමණං අහං
වීථියං අනුගච්ඡන්තං ආසනං පඤ්ඤපෙසහං.

ගොනකවිකතිකාදීහි පඤ්ඤපෙත්වා තදාසනං
පසන්නචිත්තා සුමනා ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

සන්තත්තා ධාපිතා භූමි සූරො මජ්ඣන්හිකෙ ඨිතො
මාලුතා ච න වායන්ති කාලො චෙත්ථ උපට්ඨිතො.[1]

පඤ්ඤත්තමාසනමිදං තවත්ථාය මහාමුනෙ
අනුකම්පමුපාදාය නිසීද මම ආසනෙ.

නිසීදි තත්ථ සමණො සුදන්තො සුද්ධමානසො
තස්ස පත්තං ගහෙත්වාන යථාරද්ධ[2]මදාසහං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසමගච්ඡහං.

තත්ථ මෙ සුකතං ව්‍යම්හං ආසනෙන සුනිම්මිතං
සට්ඨියොජනමුබ්බෙධං[3] තිංසයොජනවිත්ථතං.

සොවණ්ණමයා මණිමයා අථොපි ඵලිකාමයා
ලොහිතඞ්කමයා චෙව පල්ලඞ්කා විවිධා මම.

තූලිකාවිකතිකාහි කට්ටිස්සචිත්තකාහි ච
උද්ද එකන්තලොමීහි පල්ලඞ්කා මෙ සුසණ්ඨිතා.

යදා ඉච්ඡාමි ගමනං හාසඛිඩ්ඩසමප්පිතා
සහ පල්ලඞ්කසෙට්ඨෙන ගච්ඡාමි මම පත්ථිතං.

අසීතිදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සත්තතිචක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

භවාභවෙ සංසරන්තී මහාභොගං ලභාමහං
භොගෙ මෙ ඌනතා නත්ථි එකාසනඵලං ඉදං.

දුවෙ භවෙ සංසරාමි දෙවත්තෙ අථ මානුසෙ
අඤ්ඤෙ භවෙ න ජානාමි එකාසනඵලං ඉදං.

දුවෙ කුලෙ පජානාමි ඛත්තියෙ චාපි බ්‍රාහ්මණෙ
උච්චාකුලීනා සබ්බත්ථ එකාසනඵලං ඉදං.

දොමනස්සං න ජානාමි චිත්තසන්තාපනං මම
වෙවණ්ණියං න ජානාමි එකාසනඵලං ඉදං.

ධාතියො මං උපට්ඨන්ති ඛුජ්ජා චෙලාසිකා[4] බහූ
අඞ්කෙන අඞ්කං ගච්ඡාමි එකාසනඵලං ඉදං.

---

1. ම. අ. චෙවෙත්ථමෙහිති. 2. සී. I. යථාලද්ධං. 3. ම. මුබ්බිද්ධං.
4. ම. අ. මු. සී. III. වෙලාසිකා.

අඤ්ඤා නහාපෙන්ති භොජෙන්ති අඤ්ඤා රමන්ති මෙ සදා
අඤ්ඤා ගන්ධං විලිම්පන්ති ඵකාසනඵලං ඉදං.

මණ්ඩපෙ රුක්ඛමූලෙ වා සුඤ්ඤාගාරෙ වසන්තියා
මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය පල්ලඞ්කො උපතිට්ඨති.

අයං පච්ඡිමකො මය්හං චරිමො වත්තතෙ භවො
අජ්ජාපි රජ්ජං ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජිං අනගාරියං.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි ඵකාසනඵලං ඉදං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තෙ පන පතිට්ඨාය අත්තනා අධිගතවිසෙසං පකාසෙන්තී:-

"අබ්බහී වත මෙ සල්ලං දුද්දසං හදයනිස්සිතං
යං මෙ සොකපරෙතාය ධීතුසොකං ව්‍යපානුදි.

සාජ්ජ අබ්බූළ්හසල්ලාහං නිච්ඡාතා පරිනිබ්බුතා
බුද්ධං ධම්මං ච සඞ්ඝං ච උපෙමි සරණං මුනි"න්ති

ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **අබ්බහී වත මෙ සල්ලං දුද්දසං හදයනිස්සිත**න්ති: අනුපචිතකුසලසම්භාරෙහි ඤාථාවතො **දුද්දසං** මම චිත්තසන්නිස්සිතං පීළාජනනතො දුන්නීහරණතො අන්තො තුදනතො ච "සල්ල"න්ති ලද්ධනාමං සොකං තණ්හං ච **අබ්බහී වත** නීහරි වත. **යං මෙ සොකපරෙතායා**ති: යස්මා සොකෙන අභිභූතාය මය්හං ධීතුසොකං **ව්‍යපානුදි** අනවසෙසතො නීහරි. තස්මා "අබ්බහී වත මෙ සල්ල"න්ති යොජනා. **සාජ්ජ අබ්බූළ්හසල්ලාහ**න්ති: සා අහං අජ්ජ සබ්බසො උද්ධටතණ්හා සල්ලා. තතො එව නිච්ඡාතා පරිනිබ්බුතා. **මුනී**න්ති: සබ්බඤ්ඤු බුද්ධං; **තදුපදෙසිතමග්ගඵලනිබ්බානප්පභෙදං** නවවිධලොකුත්තර**ධම්මං** ච **තත්ථ** පතිට්ඨිතං අට්ඨඅරියපුග්ගලසමූහසඞ්ඛාතං **සඞ්ඝඤ්ච** අනුත්තරෙහි තෙහි යොජනතො සකලවට්ටදුක්ඛවිනාසනතො ච **සරණං** තාණං ලෙණං පරායනන්ති **උපෙමි** උපගච්ඡාමි; බුජ්ඣාමි; සෙවාමි චාති අත්ථො.

උබ්බිරියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 6.

"**කිමෙ කතා රජගහෙ**"ති: ආදිකා **සුක්කාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **බන්ධුමතියා** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා උපාසිකාහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා බහුස්සුතා ධම්මධරා පටි

හානවතී අහොසි. සා තත්ථ බහූනි වස්සසහස්සානි[1] බ්‍රහ්මචරියං චරිත්‍වා පුථුජ්ජනකාලකිරියමෙව කත්‍වා තුසිතෙ නිබ්බත්ති. තථා **සිඛිස්ස** භගවතො **වෙස්සභුස්ස** භගවතො කාලෙති එවං **තිණ්ණං** සම්මාසම්බුද්ධානං සාසනෙ සීලං රක්ඛිත්‍වා බහුස්සුතා ධම්මධරා අහොසි. තථා **කකුසන්ධස්ස** **කොණාගමනස්ස** ච **කස්සපස්ස** ච භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්‍වා සුවිසුද්ධසීලා බහුස්සුතා ධම්මකථිකා අහොසි. එවං සා තත්ථ තත්ථ බහුං පුඤ්ඤං උපචිනිත්‍වා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **රාජගහ** නගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. **සුක්කා**තිස්සා නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ ලද්ධප්පසාදා උපාසිකා හුත්‍වා අපරභාගෙ **ධම්මදින්නා**ය ථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්‍වා සංජාතසංවෙගා තස්සා එව සන්තිකෙ පබ්බජිත්‍වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ **විපස්සී**නාම නායකො
උප්පජ්ජි චාරුදස්සනො[2] සබ්බධම්මවිපස්සකො.

තදාහං **බන්ධුමතියං** ජාතා අඤ්ඤතරෙ කුලෙ
ධම්මං සුත්‍වාන මුනිනො පබ්බජිං අනගාරියං.

බහුස්සුතා ධම්මධරා පටිභානවතී තථා
විචිත්තකථිකා චාසිං ජිනසාසනකාරිකා.

තදා ධම්මකථං කත්‍වා ජනතාය හිතං බහුං.
තතො චුතාහං තුසිතං උපපන්නා යසස්සිනී.

එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ සිඛී විය **සිඛී** ජිනො
තපන්තො යසසා ලොකෙ උප්පජ්ජි වදතං වරො.

තදාහං පබ්බජිත්‍වාන බුද්ධසාසනකොවිදා
ජොතෙත්‍වා ජිනවාක්‍යානි තතොපි තිදිවං ගතා.

එකතිංසෙව කප්පම්හි **වෙස්සභූ** නාමනායකො
උප්පජ්ජිත්ථ මහාඤාණී තදාපි ච තථෙවහං.

පබ්බජිත්‍වා ධම්මධරා ජොතයිං ජිනසාසනං
ගන්ත්‍වා මරුපුරං රම්මං අනුභොසිං මහාසුඛං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ **කකුසන්ධො** අනුත්තරො
උප්පජ්ජි නරසරණො[4] තදාපි ච තථෙවහං.

පබ්බජිත්‍වා මුනිමතං ජොතයිත්‍වා යථායුකං[5]
තතො චුතාහං තිදිවං අගං සභවනං යථා.

1. මු. සී. III. සතානි.
2. සී. II. උප්පජ්ජි කාරුණිකො.
3. ම. මු. හිතාය ජනතං බහුං.
4. සී. III. ධීරො උප්පජ්ජි සරණො
5. සී. I & II. යථාසුතං.

ඉමම්හි යෙව කප්පම්හි **කොණාගමන**නායකො
උප්පජ්ජි වාදිපවරො විමොක්ඛපථදෙසකො.[1]

තදාපි පබ්බජිත්වාන සාසනෙ තස්ස තාදිනො
බහුස්සුතා ධම්මධරා ජොතයිං ජිනසාසනං.

ඉමම්හි යෙව කප්පම්හි **කස්සපො** පුරිසුත්තමො
උප්පජ්ජි ලොකසරණො අරණො මරණන්තගූ.

තස්සාපි නරවීරස්ස පබ්බජිත්වාන සාසනෙ
පරියාපුතසද්ධම්මා පරිපුච්ඡා විසාරදා.

සුසීලා ලජ්ජිනී චෙව තීසු සික්ඛාසු කොවිදා
බහුං ධම්මකථං කත්වා යාවජීවං මහාමුනෙ.

තෙන කම්මවිපාකෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙදානි ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ඵීතෙ මහාරතනසඤ්චයෙ.

යදා භික්ඛුසහස්සෙන පරිතො ලොකනායකො
උපාගමි රාජගහං සහස්සක්ඛෙන වණ්ණිතො.

"දන්තො දන්තෙහි සහ පුරාණජටිලෙහි විප්පමුත්තො
විප්පමුත්තෙහි
සිඞ්ගීනික්ඛසවණ්ණො රාජගහං පාවිසි භගවා"

දිස්වා බුද්ධානුභාවං තං සුත්වා ච ගුණසඤ්චයං
බුද්ධෙ චිත්තං පසාදෙත්වා පූජයිං තං යථාබලං.

අපරෙන ච කාලෙන ධම්මදින්නාය සන්තිකෙ
අගාරා නික්ඛමිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

කෙසෙසු ඡිජ්ජමානෙසු කිලෙසෙ ඣාපයිං අහං
උග්ගහිං සාසනං සබ්බං පබ්බජිත්වා චිරෙනහං.

තතො ධම්මමදෙසෙසිං මහාජනසමාගමෙ
ධම්මෙ දෙසියමානම්හි ධම්මාභිසමයො අහු.

නෙකපාණසහස්සානං තං විදිත්වාතිවිම්හිතො
අභිප්පසන්නො මෙ යක්ඛො භමිත්වාන ගිරිබ්බජං.

"කිමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා මධුපීතාව අච්ඡරෙ
යෙ සුක්කං න උපාසන්ති දෙසෙන්තිං බුද්ධසාසනං.

තඤ්ච අප්පටිවානීයං අසෙචනකමොජවං
පිවන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා වලාහකම්ව ද්ධගූ."

---

1. ම. අ. මූ. ලොකසරණො අරණො අමතංගතො.

ඉද්ධියා ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොමි මහාමුනෙ.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මම මහාවීර උප්පන්නං තව සන්තිකෙ.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා. පඤ්චසතභික්ඛුනිපරිවාරා මහාධම්මකථිකා අහොසි. සා එකදිවසං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චා භික්ඛුනුපස්සයං පවිසිත්වා සන්නිසින්නාය මහතියා පරිසාය මධුගණ්ඩං පීළෙත්වා සුමධුරමධුං පායෙන්තී විය අමතෙන අභිසිඤ්චන්තී විය ධම්මං දෙසෙති. පරිසා චස්සා ධම්මකථං ඔහිතසොතා අවික්ඛිත්තචිත්තා සක්කච්චං සුණාති. තස්මිං ඛණෙ ථෙරියා චඞ්කමණකොටියං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා ධම්මදෙසනාය පසන්නා රාජගහං පවිසිත්වා රථියාය රථියං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං විචරිත්වා තස්සා ගුණං විභාවෙන්තී:-

"කිමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා මධුපීතාව අච්ඡරෙ[1]
යෙ සුක්කං න උපාසන්ති දෙසෙන්තිං බුද්ධසාසනං.

තඤ්ච අප්පටිවානීයං අසෙචනකමොජවං
පිවන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා වලාහකමිවද්ධගූ"ති

ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **කිමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා**ති: ඉමෙ රාජගහෙ මනුස්සා කිං කතා කිස්මිං නාම කිච්චෙ ව්‍යාවටා. **මධුපීතාව අච්ඡරෙ**ති: යථා ගණ්ඩමධුං ගහෙත්වා මධුං පීතවන්තො විසඤ්ඤිනො හුත්වා සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කොන්ති, එවං ඉමෙපි ධම්මසඤ්ඤාය විසඤ්ඤිනො හුත්වා මඤ්ඤෙ සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කොන්ති, කෙවලං අච්ඡන්ති යෙවාති අත්ථො. **යෙ සුක්කං න උපාසන්ති දෙසෙන්තිං බුද්ධසාසන**න්ති: බුද්ධස්ස භගවතො සාසනං යථාවතො දෙසෙන්තිං පකාසෙන්තිං සුක්කාථෙරිං යෙ න උපාසන්ති න පයිරුපාසන්ති "තෙ ඉමෙ රාජගහෙ මනුස්සා කිං කතා"ති යොජනා. **තං ච අප්පටිවානීය**න්ති: තං ච පන ධම්මං අනිවත්තනීයභාවාවහං නිය්‍යානිකං අභික්කන්තතාය වා යථාසොතුජනසවණමනොහරභාවෙන අනපනීයං, **අසෙචනකං** අනාසිත්තකං පකතියාව මහාරසං තතො එව ඔජවන්තං. "ඔසධ"න්තිපි පාළි. වට්ටදුක්ඛව්‍යාධිතිකිච්ඡාය ඔසධභූතං. **පිවන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා වලාහකමිවද්ධගූ**ති: වලාහකන්තරතො නික්ඛන්තඋදකං නිරුදකකන්තාරපථගා විය තං ධම්මං **සප්පඤ්ඤා**, පණ්ඩිතපුරිසා **පිවන්ති මඤ්ඤෙ** පිවන්තා විය **සුණන්ති,** මනුස්සා තං

1. සෙය්‍යරෙ. සංයුත්තනිකායෙ.

සුත්වා පයිරුපාසමානාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා සක්කච්චං ධම්මං සුණිංසු. අපරභාගෙ ථෙරියා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බානකාලෙ සාසනස්ස නිය්‍යානිකභාවවිභාවනත්ථං අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්ති:–

"සුක්කා සුක්කෙහි ධම්මෙහි වීතරාගා සමාහිතා
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහන"න්ති

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ **සුක්කා**ති: සුක්කාථෙරී; අත්තානමෙව පරං විය දස්සෙති. **සුක්කෙහි ධම්මෙහී**ති. සුපරිසුද්ධෙහි ලොකුත්තරධම්මෙහි. **වීතරාගා සමාහිතා**ති: අග්ගමග්ගෙන සබ්බසො වීතරාගා අරහත්තඵලසමාධිනා සමාහිතා. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සුක්කාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 7.

"**නත්ථි නිස්සරණං ලොකෙ**"ති ආදිකා **සෙලාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **හංසවතී**නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා මාතාපිතූහි සමානජාතිකස්ස කුලපුත්තස්ස දින්නා තෙන සද්ධිං බහූනි වස්සසතානි සුඛසංවාසං වසිත්වා තස්මිං කාලකතෙ සයම්පි අද්ධගතා වයො අනුප්පත්තා සංවෙගජාතා කිංකුසලගවෙසිනී කාලෙන කාලං ආරාමෙන ආරාමං විහාරෙන විහාරං අනුවිචරති "සමණබ්‍රාහ්මණානං සන්තිකෙ ධම්මං සොස්සාමී"ති. සා එකදිවසං සත්ථු බොධිරුක්ඛං උපසඞ්කමිත්වා "යදි බුද්ධො භගවා අසමො අසමසමො අප්පටිපුග්ගලො දස්සෙතු මෙ අයං බොධි පාටිහාරිය"න්ති නිසීදි. තස්සා තථා චිත්තුප්පාදසමනන්තරමෙව බොධි පජ්ජලි සබ්බසොවණ්ණමයා සාඛා උට්ඨහිංසු, සබ්බා දිසා විරොචිංසු, සා තං පාටිහාරියං දිස්වා පසන්නමානසා ගරුචිත්තීකාරං උපට්ඨපෙත්වා සිරසි අඤ්ජලිං පග්ගය්හ සත්තරත්තින්දිවං තත්ථෙව නිසීදි. සත්තමෙ දිවසෙ උළාරං පූජාසක්කාරං අකාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ආළවිරට්ඨෙ ආළවිකස්ස රඤ්ඤො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති, **සෙලා**තිස්සා නාමං අහොසි. ආළවිකස්ස පන රඤ්ඤො ධීතාති කත්වා **ආළවිකා**තිපි නං වොහරන්ති. සා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථරි ආළවකං දමෙත්වා තස්ස හත්ථෙ පත්තචීවරං දත්වා තෙන සද්ධිං ආළවිනගරං උපගතෙ දාරිකා හුත්වා රඤ්ඤො සද්ධිං සත්ථුසන්තිකං උපගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා අහොසි. සා අපරභාගෙ සඤ්ජාතසංවෙගා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තී උපනිස්සයසම්පන්නතාය පරිපක්කඤාණා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"නගරෙ හංසවතියා වාරිකී ආසහං තදා
ආරාමෙන ච ආරාමං¹ චරාමි කුසලත්ථිකා.

කාලපක්ඛම්හි දිවසෙ අද්දසං බොධිමුත්තමං
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා බොධිමූලෙ නිසීදහං.

ගරුචිත්තං පට්ඨපෙත්වා සිරෙ කත්වාන අඤ්ජලිං
සොමනස්සං පවෙදෙත්වා එවං චින්තෙසි තාවදෙ.

යදි බුද්ධො අමිතගුණො අසමප්පටිපුග්ගලො
දස්සෙතු පාටිහීරං මෙ බොධි ඔභාසතු අයං.

සහ ආවජ්ජිතා මය්හං බොධි පජ්ජලි තාවදෙ.
සබ්බසොවණ්ණමයා ආසි දිසා සබ්බා විරොචයි.

සත්තරත්තින්දිවං තත්ථ බොධිමූලෙ නිසීදහං
සත්තමෙ දිවසෙ පත්තෙ දීපපූජමකාසහං.

ආසනං පරිවාරෙත්වා පඤ්ච දීපානි පජ්ජලුං
යාව උදෙති සුරියො දීපා මෙ පජ්ජලුං තදා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසමගච්ඡහං.

තත්ථ මෙ සුකතං ව්‍යම්හං පඤ්චදීපීති වුච්චති
සට්ඨියොජනමුබ්බිද්ධං තිංසයොජනවිත්ථතං.

අසඞ්ඛියානි දීපානි පරිවාරෙත්වා² ජලිංසු මෙ
යාවතා දෙවභවනං දීපාලොකෙන ජොතති.

පරම්මුඛා නිසීදිත්වා යදි ඉච්ඡාමි පස්සිතුං
උද්ධං අධො ච තිරියං ච සබ්බං පස්සාමි චක්ඛුනා.

යාවතා අභිකඞ්ඛාමි දට්ඨුං සුකතදුක්කටෙ
තත්ථ ආවරණං නත්ථි රුක්ඛෙසු පබ්බතෙසු වා.

අසීතිදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
සතානං³ චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

යං යං යොනූපපජ්ජාමි දෙවත්තං අථ මානුසං
දිපසතසහස්සානි පරිවාරෙත්වා² ජලන්ති මෙ.

දෙවලොකා චවිත්වාන උප්පජ්ජිං මාතුකුච්ඡියං
මාතුකුච්ඡිගතා සන්තී අක්ඛි මෙ න නිමීලති.

දීපසතසහස්සානි පුඤ්ඤකම්මසමඞ්ගිතා
ජලන්ති සූතිකාගෙහෙ පඤ්චදීපානිදං ඵලං.

1. සී. I & II. ආරාමෙන විහාරෙන. 2. සී. I & II. පරිවාරෙ.
3. ම. අ. මු සතානං.

පච්ඡිමෙ භව සම්පත්තෙ මානසං විනිවට්ටයිං
අජරාමරං සීතිභූතං[1] නිබ්බානං ඵස්සයිං අහං.

ජාතියා සත්තවස්සාව අරහත්තමපාපුණිං
උපසම්පාදයි බුද්ධො ගුණමඤ්ඤාය ගොතමො.

මණ්ඩපෙ රුක්ඛමූලෙ වා සුඤ්ඤාගාරෙ වසන්තියා
සදා පජ්ජලතෙ දීපං පඤ්චදීපානිදං ඵලං.

දිබ්බචක්ඛුං විසුද්ධං මෙ සමාධිකුසලා අහං
අභිඤ්ඤා පාරමිප්පත්තා පඤ්චදීපානිදං ඵලං.

සබ්බවොසිතවොසානා කතකිච්චා අනාසවා
පඤ්චදීපා මහාවීර පාදෙ වන්දාමි චක්ඛුම.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ යං දීපමභිපූජයිං
දුග්ගතිං නාභිජානාමි පඤ්චදීපානිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ථෙරී සාවත්ථියං විහරන්තී එකදිවසං පච්ඡාභත්තං සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා දිවාවිහාරත්ථාය අන්ධවනං පවිසිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. අථ නං මාරො විවෙකතො විවෙචෙතුකාමො[2] අඤ්ඤාතකරූපෙන උපගන්ත්වා:-

"නත්ථි නිස්සරණං ලොකෙ කිං විවෙකෙන කාහසි
භුඤ්ජාහි කාමරතියො මාහු පච්ඡානුතාපිනී"ති

ගාථමාහ. තස්සත්ථො-ඉමස්මිං ලොකෙ සබ්බසමයෙසුපි උපපරික්ඛියමානෙසු **නිස්සරණං** නිබ්බානං නාම නත්ථි. තෙසං තෙසං සමණබ්‍රාහ්මණානං ඡන්දසො පරිකප්පිතමත්තං වොහාරමත්තමෙවෙතං[3]. තස්මා **කිං විවෙකෙන කාහසි** එවරූපෙ සම්පන්නපඨමවයෙ[4] ඨිතා ඉමිනා කායවිවෙකෙන කිං කරිස්සසි. අථ ඛො **භුඤ්ජාහි කාමරතියො** වත්ථුකාමකිලෙසකාමසන්නිස්සිතා ඛිඩ්ඩාරතියො පච්චනුභොහි. කස්මා? **මාහු පච්ඡානුතාපිනී** "යදත්ථං බ්‍රහ්මචරියං චරාමි තදෙව නිබ්බානං නත්ථි තෙනෙවෙතං නාධිගතං කාමභොගා ච පරිහීනා අනත්ථො වත මය්හ"න්ති පච්ඡා විප්පටිසාරිනී මා අහොසීති අධිප්පායො. තං සුත්වා ථෙරී බාලො වතායං මාරො යො මම පච්චක්ඛභූතං නිබ්බානං පටික්ඛිපති කාමෙසු ච මං පවාරෙති මම ඛීණාසවභාවං න-ජානාති හන්ද නං තං ජානාපෙත්වා තජ්ජෙස්සාමීති චින්තෙත්වා:-

"සත්තිසූලූපමා කාමා ඛන්ධාසං අධිකුට්ටනා
යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රූසි අරතී දානි සා මම

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා"ති

ඉමං ගාථාද්වයමාහ.

1. ම. මු. අජරාමතං සීතිභාවං.
2. වාචෙතු. සං-පාළි.
3. මු. සී. III. ඡන්දමෙවෙතං.
4. සී. II. එවං රූපසම්පන්නා පඨමවයෙ ඨිතා.

තත්ථ **සත්තිසූලූපමා කාමාති**: කාමා නාම යෙන අධිසිතා තස්ස සත්තස්ස විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන නිසිතසත්තිසූලා විය දට්ඨබ්බා. **ඛන්ධාති**: උපාදානක්ඛන්ධා; **ආසන්ති**: තෙසං; **අධිකුට්ටනාති**: ඡින්දනාධිට්ඨානා; අච්චාධානට්ඨානන්ති අත්ථො. යතො ඛන්ධෙ අච්චාධාය සත්තා කාමෙහි ඡෙජ්ජභෙජ්ජං පාපුණන්ති. **යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රූසි අරතීදානි සා මමාති**: පාපිම ත්වං යං කාමරතිං රමිතබ්බං සෙවිතබ්බං කත්වා වදසි, සා දානි මම ආරතිජාතිකත්තා මීළ්හසදිසා; න තාය මම කොචි අත්ථො අත්ථීති. තත්ථ කාරණමාහ:–"සබ්බත්ථ විහතා නන්දී"ති ආදිනා. තත්ථ **එවං ජානාහීති**: සබ්බසො පහීනතණ්හාවිජ්ජාති මං ජානාහි. තතො එව බලවිද්ධමනවිසයා නික්ඛමනෙහි **අන්තක** ලාමකාචාර මාර **ත්වං** මයා **නිහතො** බාධිතො අසි. න පනාහං තයා බාධිතබ්බාති අත්ථො. එවං ථෙරියා මාරො සන්තජ්ජිතො තත්ථෙව අන්තරධායි. ථෙරීපි ඵලසමාපත්තිසුඛෙන අව සෙස දිවසභාගං වීතිනාමෙත්වා සායණ්හෙ වසනට්ඨානමෙව ගතා.

සෙලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 1. 8.

"යං තං ඉසීහි පත්තබ්බ"න්ති ආදිකා **සොමාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **සිඛිස්ස** භගවතො කාලෙ ඛත්තියමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා අරුණවතො රඤ්ඤො අග්ගමහෙසී අහොසි. සබ්බං අතීතවත්ථුං අභයත්ථෙරියා වත්ථුසදිසං. පච්චුප්පන්නවත්ථුං පන–අයං ථෙරී තත්ථ තත්ථ දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ **බිම්බිසාර**රඤ්ඤො පුරොහිතස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා **සොමාති** නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ සඤ්ජාතසංවෙගා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

> "නගරෙ **අරුණවතියා** අරුණවා නාම ඛත්තියො
> තස්ස රඤ්ඤො අහං භරියා වාරිකං වාරයාමහං.

යාවතා=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසනන්ති.

සබ්බං අභයත්ථෙරියා අපදානසදිසං. අරහත්තං පන පත්වා විමුත්තිසුඛෙන **සාවත්ථියං** විහරන්තී එකදිවසං දිවා විහාරත්ථාය **අන්ධවනං** පවිසිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. අථ නං මාරො විවෙකතො විච්ඡෙදෙතුකාමො අදිස්සමානරූපො උපගන්ත්වා ආකාසෙ ඨත්වා:–

> "යං තං ඉසීහි පත්තබ්බං ඨානං දුරභිසම්භවං
> න තං ද්වඞ්ගුලිපඤ්ඤාය සක්කා පප්පොතුමිත්ථියා"ති

ඉමං ගාථමාහ.

තස්සත්ථො–සීලක්ඛන්ධාදීනං එසනට්ඨෙන ඉසීහි ලද්ධනාමෙහි බුද්ධාදීහි මහාපඤ්ඤෙහි පත්තබ්බං තදඤ්ඤෙහි පන **දුරභිසම්භවං** දුන්නිප්ඵාදනීයං **යං තං** අරහත්තසඞ්ඛාතං පරමස්සාසට්ඨානං, න තං **ද්වඞ්ගුලිපඤ්ඤාය** නිහීනපඤ්ඤාය ඉත්ථියා පාපුණිතුං සක්කා. ඉත්ථියො හි සත්තට්ඨවස්සකාලතො පට්ඨාය සබ්බකාලං ඔදනං පචන්තියො පක්කථිතෙ[1] උදකෙ තණ්ඩුලෙ පක්ඛිපිත්වා එත්තාවතා ඔදනං පක්කන්ති න ජානන්ති පක්කුථියමානෙ පන තණ්ඩුලෙ දබ්බියා උද්ධරිත්වා ද්වීහි අඞ්ගුලීහි පීළෙත්වා ජානන්ති. තස්මා **ද්වඞ්ගුලිපඤ්ඤා**යාති වුත්තං. තං සුත්වා ථෙරී මාරං අපසාදෙන්තී:–

"ඉත්ථිභාවො නො කිං කයිරා චිත්තම්හි සුසමාහිතෙ
ඤාණම්හි වත්තමානම්හි සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා"ති

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **ඉත්ථිභාවො නො කිං කයිරා**ති: මාතුගාමභාවො අම්හාකං කිං කරෙය්‍ය. අරහත්තප්පත්තියා කීදිසං විබන්ධං උප්පාදෙය්‍ය. **චිත්තම්හි සුසමාහිතෙ**ති: චිත්තෙ අග්ගමග්ගසමාධිනා සුට්ඨු සමාහිතෙ. **ඤාණම්හි වත්තමානම්හී**ති: තතො අරහත්තමග්ගඤාණෙ පවත්තමානෙ. **සම්මා ධම්මං විපස්සතො**ති: චතුසච්චධම්මං පරිඤ්ඤාදිවිධිනා සම්මදෙව පස්සතො. අයං හෙත්ථ සඞ්ඛෙපො:—පාපිම ඉත්ථී වා හොතු පුරිසො වා හොතු අග්ගමග්ගෙ අධිගතෙ අරහත්තං හත්ථගතමෙවාති. ඉදානි තස්ස අත්තනා අධිගතභාවං උජුකමෙව දස්සෙන්තී "සබ්බත්ථ විහතා නන්දී"ති ගාථමාහ. සා වුත්තත්ථා යෙව.

සොමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
ස ම ත්තා.

තිකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ–8. ගා–24)

---

4. 1.

චතුක්කනිපාතෙ "**පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදො**"ති ආදිකා **භද්දාය කාපිලානියා**[2] ථෙරියා ගාථා. සා කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං

1. මු. පක්කුථිතෙ. 2. කාපිලානියා. සබ්බත්ථ.

ඨානං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ **බාරාණසියං** කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා පතිකුලං ගන්ත්වා එකදිවසං අත්තනො ননන්දාය සද්ධිං කලහං කරොන්තී තාය පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතෙ දින්නෙ අයං ඉමස්ස දානං දත්වා උළාරසම්පත්තිං ලභිස්සතීති පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා භත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා කලලස්ස පූරෙත්වා අදාසි. මහාජනො ගරහි "බාලෙ පච්චෙකබුද්ධො තෙ කිං අපරජ්ඣී"ති. සා තෙසං වචනෙන ලජ්ජමානා පුන පත්තං ගහෙත්වා කලලං නීහරිත්වා ධොවිත්වා ගන්ධචුණ්ණෙන උබ්බට්ටෙත්වා චතුමධුරස්ස පූරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුමගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා විජ්ජොතමානං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා යථා අයං පිණ්ඩපාතො ඔභාසජාතො එවං ඔභාසජාතං මෙ සරීරං හොතූති පත්ථනං ඨපෙසි. සා තතො චවිත්වා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී **කස්සප**බුද්ධකාලෙ **බාරාණසියං** මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. පුබ්බකම්මඵලෙන[1] දුග්ගන්ධසරීරා මනුස්සෙහි ජිගුච්ඡිතබ්බා හුත්වා සංවෙගජාතා අත්තනො ආභරණෙහි සුවණ්ණිට්ඨකං කාරෙත්වා භගවතො චෙතියෙ පතිට්ඨපෙසි. උප්පලහත්ථෙන ච පූජං අකාසි. තෙනස්සා සරීරං තස්මිං යෙව භවෙ සුගන්ධං මනොහරං ජාතං. සා පතිනො පියා මනාපා හුත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. තත්ථාපි යාවජීවං දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා තතො චුතා **බාරාණසිරඤ්ඤො** ධීතා හුත්වා තත්ථ දෙවසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවන්තී චිරකාලං පච්චෙකබුද්ධෙ උපට්ඨහිත්වා තෙසු පරිනිබ්බුතෙසු සංවෙගජාතා තාපසපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා උය්‍යානෙ වසන්තී ඣානානි භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතා **සාගල**නගරෙ **කොසිය**ගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණකුලස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා මහතා පරිහාරෙන වඩ්ඪිත්වා වයප්පත්තා **මහාතිත්ථ**ගාමෙ **පිප්ඵලි** කුමාරස්ස ගෙහං නීතා. තස්මිං පබ්බජිතුං නික්ඛන්තෙ මහන්තං භොගක්ඛන්ධඤ්ච මහන්තඤ්ච ඤාතිපරිවට්ටං පහාය පබ්බජ්ජත්ථාය නික්ඛමිත්වා පඤ්චවස්සානි තිත්ථියාරාමෙ වසිත්වා අපරභාගෙ මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං උපසම්පදං ච ලභිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහු **හංසවතියං** **විදෙහො** නාම නායකො
සෙට්ඨී පහූතරතනො තස්ස ජායා අහොසහං.

කදාචි සො නරාදිච්චං උපෙච්ච සපරිජනො
ධම්මං අසොසි බුද්ධස්ස සබ්බදුක්ඛක්ඛයාවහං.[2]

1. සී. II. ඵලෙන.
2. ම. අ. මු. දුක්ඛභයාපහං.

සාවකං ධුතවාදානං අග්ගං කිත්තෙසි නායකො
සුත්වා සත්තාහිකං දානං දත්වා බුද්ධස්ස තාදිනො.

නිපච්ච සිරසා පාදෙ තං ඨානං අභිපත්ථයිං
පහංසයන්තො සපරිසං තදාහ නරපුඞ්ගවො.

සෙට්ඨිනො අනුකම්පාය ඉමා ගාථා අභාසථ
ලච්ඡසෙ පත්ථිතං ඨානං නිබ්බුතො හොහි පුත්තක.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදො ඔරසො ධම්මනිම්මිතො
කස්සපො නාම නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවකො.

තං සුත්වා මුදිතො හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තො පරිචරිං පච්චයෙහි විනායකං.

සාසනං ජොතයිත්වා සො මද්දිත්වා ච කුතිත්ථියෙ
වෙනෙය්‍යෙ විනයිත්වා ච නිබ්බුතො සො සසාවකො.

නිබ්බුතෙ තම්හි ලොකග්ගෙ පූජනත්ථාය සත්ථුනො
ඤාතිමිත්තෙ සමානෙත්වා සහ තෙහි අකාරයිං.

සත්තයොජනිකං ථූපං උබ්බිද්ධං රතනාමයං
ජලන්තං සතරංසිංව සාලරාජංව පුප්පිතං.

සත්තසතසහස්සානි පාතියො තත්ථ කාරයිං
නළග්ගී විය ජොතන්තී රතනෙහෙව සත්තහි.

ගන්ධතෙලෙන පූරෙත්වා දීපානුජ්ජලයිං තහිං
පූජනත්ථාය මහෙසිස්ස සබ්බභූතානුකම්පිනො.

සත්තසතසහස්සානි පුණ්ණකුම්භානි කාරයිං
රතනෙහෙව පුණ්ණානි පූජනත්ථාය මහෙසිනො.

මජ්ඣෙ අට්ඨ කුම්භීනං උස්සිතා කඤ්චනග්ඝියො
අතිරොචන්ති වණ්ණෙන සරදෙව දිවාකරො.

චතුද්වාරෙසු සොභන්ති තොරණා රතනාමයා
උස්සිතා ඵලකා රම්මා සොභන්ති රතනාමයා.

විරොචන්ති පරික්ඛිත්තා අවතංසා සුනිම්මිතා
උස්සිතානි පටාකානි රතනානි විරොචරෙ.

සුරත්තං සුකතං චිත්තං චෙතියං රතනාමයං
අතිරොචති වණ්ණෙන සසඤ්ඣාව[1] දිවාකරො.

ථූපස්සිමාදිපාදියො[2] හරිතාලෙන පූරයිං
එකං මනොසිලායෙකං අඤ්ජනෙන ච එකිකං.

---

1. සී. I & II. සසිමජ්ඣෙ.   1. ම. මු. ථූපස්සිමාදිපාතියො

පූජමෙතාදිසං රම්මං කාරෙත්වා වරවාදිනො
අදාසි දානං සඞ්ඝස්ස යාවජීවං යථාබලං.

සහාව යෙයිනා තෙන තානි පුඤ්ඤානි සබ්බසො
යාවජීවං කරිත්වාන සහාව සුගතිං ගතා.

සම්පත්තියොනුභොත්වාන දෙවත්තෙ අථ මානුසෙ
ඡායා විය සරීරෙන සහ තෙනෙව සංසරිං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ **විපස්සී** නාම නායකො
උප්පජ්ජි චාරුදස්සනො සබ්බධම්මවිපස්සකො.

තදායං **බන්ධුමතියං** බ්‍රාහ්මණො සාධු සම්මතො
අඩ්ඪො සන්තො ගුණෙනාසි ධනෙන ච සුදුග්ගතො.

තදාපි තස්සාහං ආසිං බ්‍රාහ්මණී සමචෙතසා
කදාචි සො දිජවරො සඞ්ගමෙසි මහාමුනිං.

නිසින්නං ජනකායම්හි දෙසෙන්තං අමතං පදං
සුත්වා ධම්මං පමුදිතො අදාසි එකසාටකං.

ඝරමෙකෙන වත්ථෙන ගන්ත්වානෙතං මමබ්‍රවි
අනුමොද මහාපුඤ්ඤං දින්නං බුද්ධස්ස සාටකං.

තදාහං අඤ්ජලිං කත්වා අනුමොදිං සුපීතියා[1]
සුදින්නො සාටකො සාමි බුද්ධසෙට්ඨස්ස තාදිනො.

සුඛිතා සජ්ජිතා හුත්වා සංසරන්තා භවාභවෙ
බාරාණසී පුරෙ රම්මෙ රාජා ආසි මහීපති.

තදා තස්ස මහෙසීහං ඉත්ථිගුම්බස්ස උත්තමා
තස්සාතිදයිතා ආසිං පුබ්බස්නෙහෙන භත්තරි.

පිණ්ඩාය විචරන්තෙ තෙ අට්ඨ පච්චෙකනායකෙ
දිස්වා පමුදිතො හුත්වා දත්වා පිණ්ඩං මහාරහං

පුනො නිමන්තයිත්වාන කත්වා රතනමණ්ඩපං
කම්මාරෙහි කතං පත්තං සොවණ්ණං සතාහත්ථකං.[2]

සමානෙත්වාන තෙ සබ්බෙ තෙසං දානමදාසි සො
සෙනාසනො[3] පවිට්ඨානං පසන්නො සෙහි පාණිහි.

තම්පි දානං සහාදාසිං කාසිරාජෙනහං තදා
පුනාහං බාරාණසියං රාජාපි චාරගාමකෙ.

කුටුම්බිකකුලෙ ජාතෙ සුඛිතො සො සභාතුකො
ජෙට්ඨස්ස භාතුනො ජායා අහොසිං සුපතිබ්බතා.

---

1. සී. I. සුපීණිතා.
2. ම. අ. මු. පත්තං සොවණ්ණං වත සතතසං.
3. ම. අ. සොණ්ණාසනෙ.

පච්චෙකබුද්ධං දිස්වාන මම භත්තු කණියසී
භාගත්තං තස්ස දත්වාන ආගතෙ තම්හි පාවදි.

නාභිනන්දිත්ථ සො දානං තතො තස්ස අදාසහං
[1]උබ්බා ආනීය තං අන්නං පුනො තස්සෙව සො අදා

තදන්නං ඡඩ්ඩයිත්වාන දුට්ඨා බුද්ධස්සහං තදා
පත්තං කලලපුණ්ණං තං අදාසිං තස්ස තාදිනො.

දානෙ ච ගහණෙ චෙව මජ්ඣත්තමනසො අහු[2]
සමචිත්තමුඛං දිස්වා තදාහං සංවිජිං භුසං.

පුනො පත්තං ගහෙත්වාන සොධයිත්වා සුගන්ධිනා
පසන්නචිත්තා පූරෙත්වා සඝතං සක්ඛරං අදං.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි සුරූපා හොමි දානතො
බුද්ධස්ස අපසාදෙන[3] දුග්ගන්ධා වදනෙන ච.

පුන **කස්සප**වීරස්ස නිධාපෙන්තම්හි[4] චෙතියෙ
සොවණ්ණං ඉට්ඨකවරං අදාසිං මුදිතා අහං.

චතුජ්ජාතෙන ගන්ධෙන තෙමයිත්වා[5] තමිට්ඨකං
මුත්තා දුග්ගන්ධදොසම්හා සබ්බඞ්ගසුසමාගතා.

සත්තපාතිසහස්සානි රතනෙහෙව සත්තහි
කාරෙත්වා ඝතපූරානි වට්ටීනි ච සහස්සසො.

පක්ඛිපිත්වා පදීපෙත්වා ඨපයිං සත්තපන්තියො
පූජත්ථං ලොකනාථස්ස විප්පසන්නෙන චෙතසා.

තදාපි තම්හි පුඤ්ඤම්හි භාගිනීහං විසෙසතො
පුන **කාසී**සු සඤ්ජාතො **සුමිත්තො** ඉති විස්සුතො.

තස්සාහං භරියා ආසිං සුඛිතා සජ්ජිතා පියා
තදා පච්චෙකබුද්ධස්ස අදාසි ඝනවෙඨනං.

තස්සාපි භාගිනී ආසිං මොදිත්වා දානමුත්තමං
පුනාපි **කාසි**රට්ඨම්හි ජාතො කොලියජාතියා.

තදා කොලියපුත්තානං සතෙහි සහ පඤ්චහි
පඤ්චපච්චෙකබුද්ධානං සතානි සමුපට්ඨහි.

තෙමාසං තප්පයිත්වාන අදාසි පත්තචීවරෙ[6]
ජායා තස්ස තදා ආසිං පුඤ්ඤකම්මපථානුගා.

තතො චුතො අහු රාජා **නන්දො** නාම මහායසො
තස්සාපි මහෙසී ආසිං සබ්බකාමසමිද්ධිනී.

---

1. සී. II. පුත.
2. ම. අ. මූ. අපචෙ පාදුණෙපිච.
3. ම. අ. අපකාරෙන.
4. ම. අ. නිධායන්තම්හි.
5. ම. අ. මූ. නිචයිත්වා.
6. ම. අ. මූ. අදංසු ච තිචීවරෙ.

තදා හි සො[1] ගවිත්වාන **බ්‍රහ්මදත්තො** මහීපති
පදුමවතී පුත්තානං පච්චෙකමුනිනං තදා.

සතානි පඤ්චනූනානි යාවජීවං උපට්ඨහි
රාජුය්‍යානෙ නිවාසෙත්වා නිබ්බුතානි ච පූජයි.

චෙතියානි ච කාරෙත්වා පබ්බජිත්වා උභො මයං
භාවෙත්වා අප්පමඤ්ඤායො බ්‍රහ්මලොකමගම්හසෙ.

තතො චුතො **මහාතිත්ථෙ** සුජාතො **පිප්ඵලායනො**
මාතා **සුමනදෙවීති** **කොසිගොත්තො** දිජො පිතා

අහං **මද්දෙ** ජනපදෙ **සාගලාය** පුරුත්තමෙ
කපිලස්ස දිජස්සාසිං ධීතා මාතා සුචීමතී.

ඝනකඤ්චනබිම්බෙන නිම්මිණිත්වාන මං පිතා
අදා **කස්සප**ධීරස්ස කාමෙහි වජ්ජිතස්ස මං.

කදාචි සො කාරුණිකො ගන්ත්වා කම්මන්තපෙක්ඛනං[2]
කාකාදිකෙහි ඛජ්ජන්තෙ පාණෙ දිස්වාන සංවිජි.

ඝරෙ චාහං තිලෙ ජාතෙ දිස්වානාතපතාපනෙ
කිමී කාකෙහි ඛජ්ජන්තෙ සංවෙගමලභිං තදා.

තදා සො පබ්බජී ධීරො අහං තමනුපබ්බජිං
පඤ්චවස්සානි නිවසිං පරිබ්බාජවතෙ අහං.

යදා පබ්බජිතා ආසි ගොතමී ජිනපොසිකා
තදාහං තමුපාගන්ත්වා බුද්ධෙන අනුසාසිතා.

න චිරෙනෙව කාලෙන අරහත්තමපාපුණිං
අහො කල්‍යාණමිත්තත්තං කස්සපස්ස සිරීමතො.

සුතො බුද්ධස්ස දායාදො කස්සපො සුසමාහිතො
පුබ්බෙනිවාසං යොවෙදි සග්ගාපායඤ්ච පස්සති.

අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤා වොසිතො මුනි
එතාහි තීහි විජ්ජාහි තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො.

තථෙව භද්දකාපිලානී තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනී
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ උභො පබ්බජිතා මයං
ත්‍යම්හා ඛීණාසවා දන්තා සීතිභූතම්හ නිබ්බුතා.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා පුබ්බෙනිවාසඤාණෙ චිණ්ණවසී අහොසි තත්ථ සාතිසයං කතාධිකාරත්තා. අපරභාගෙ තං සත්ථා ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො

1. ම. අ. මු. රජ. 2. මු. සී. II. කො.

පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා එකදිවසං මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ගුණාභිත්ථවනපුබ්බකං අත්තනො කතකිච්චතාදිවිභාවනාමුඛෙන උදානං උදානෙන්තී:-

"පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදො **කස්සපො** සුසමාහිතො
පුබ්බෙනිවාසං යොවෙදි සග්ගාපායඤ්ච පස්සති.

අථො ජාතික්ඛයං පත්තො අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි
එතාහි තීහි විජ්ජාහි තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො.

තථෙව භද්දාකාපිලානී තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනී
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ උභො පබ්බජිතා මයං
ත්‍යම්හා ඛීණාසවා දන්තා සීතිභූතාම්හ නිබ්බුතා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදොති**: බුද්ධානුබුද්ධභාවතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස අනුජාතපුත්තො[1] තතො එව තස්ස දායභූතස්ස නවලොකුත්තරධම්මස්ස ආදානෙන **දායාදො කස්සපො** කස්සපගොත්තො. ලොකියලොකුත්තරෙහි සමාධීහි සුට්ඨු සමාහිතචිත්තතාය **සුසමාහිතො. පුබ්බෙනිවාසං යොවෙදීති**: යො මහාකස්සපත්ථෙරො **පුබ්බෙනිවාසං** අත්තනො පරෙසඤ්ච නිවුත්ථක්ඛන්ධසන්තානං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන පාකටං කත්වා **අවෙදි** අඤ්ඤාසි පටිවිජ්ඣි. **සග්ගාපායඤ්ච පස්සතීති**: ඡබ්බීසති දෙවලොකභෙදං **සග්ගං** චතුබ්බිධං **අපායඤ්ච** දිබ්බචක්ඛුනා හත්ථතලෙ ආමලකං විය **පස්සති. අථො ජාතික්ඛයං පත්තොති**: තතො පරං ජාතික්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං පත්තො **අභිඤ්ඤාය** අභිවිසිට්ඨෙන[2] ඤාණෙන අභිඤ්ඤෙය්‍යධම්මං අභිජානිත්වා පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානිත්වා පහාතබ්බං පහාය. සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකත්වා. **වොසිතො** නිට්ඨපත්තො කතකිච්චො, ආසවක්ඛයපඤ්ඤාසඞ්ඛාතං මොනං පත්තත්තා **මුනි. තථෙව භද්දකාපිලානීති**: යථා මහාකස්සපො එතාහි යථාවුත්තාහි තීහි විජ්ජාහි තෙවිජ්ජො මච්චුහායී ච තථෙව භද්දාකාපිලානී **තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනීති**. තතො එව **ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනන්ති** අත්තානම්පි පරං විය කත්වා දස්සෙති. ඉදානි යථා ථෙරස්ස පටිපත්ති ආදිමජ්ඣපරියොසානකල්‍යාණා එවං මමා'පීති දස්සෙන්තී "දිස්වා ආදීනව"න්ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ **ත්‍යම්හා ඛීණාසවා දන්තාති**: තෙ මයං මහාකස්සපත්ථෙරො අහං ච උත්තමෙන දමථෙන[3] දන්තා සබ්බසො ඛීණාසවා ච අම්හා, **සීතිභූතාම්හ නිබ්බුතාති**: තතො එව කිලෙසපරිළාහාභාවතො **සීතිභූතා** සඋපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා නිබ්බුතා ච **අම්හ** භවාමාති අත්ථො.

භද්දකාපිලානියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

——

චතුක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-4.)

1. මු. සී. III. අනුජාතපුත්තො. 2. මු. විසුද්ධෙන. 3. සී. III. මු. දමථෙන.

5. 1. 1.

පඤ්චකනිපාතෙ. "**පණ්ණවීසති වස්සානී**"ති ආදිකා අඤ්ඤතරාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **දෙවදහ**නගරෙ මහාපජාපතීගොතමියා ධාතී හුත්වා වඩ්ඪෙසි. නාමගොත්තතො පන අඤ්ඤතා අහොසි. සා මහාපජාපතීගොතමියා පබ්බජිතකාලෙ සයම්පි පබ්බජිත්වා පඤ්චවීසතිසංවච්ඡරානි කාමරාගෙන උපද්දුතා අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි කාලං චිත්තෙකග්ගතං අලභන්තී බාහා පග්ගය්හ කන්දමානා ධම්මදින්නාථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා කාමෙහි විනිවත්තිතමානසා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනමනුයුඤ්ජන්තී න චිරස්සෙව **ඡළභිඤ්ඤා** හුත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:–

"පණ්ණවීසතිවස්සානි යතො පබ්බජිතා අහං
නාච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි චිත්තස්සූපසමජ්ඣගං.

අලද්ධා චෙතසො සන්තිං කාමරාගෙන 'වස්සුතා
බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තී විහාරං පාවිසිං අහං.

සා භික්ඛුනිමුපාගච්ඡිං යා මෙ සද්ධායිකා අහු
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධායතනධාතුයො.

තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන එකමන්තෙ උපාවිසිං
පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං.

චෙතොපරිච්චඤාණං ච සොතධාතු විසොධිතා
ඉද්ධිපි මෙ සච්ඡිකතා පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො.
ඡළභිඤ්ඤා[1] සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්‍ථ **අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පී**ති: අච්ඡරාසපිතමත්තම්පි ඛණං; අඞ්ගුලිපොඨනමත්තම්පි කාලන්ති අත්‍ථො. **චිත්තස්සූපසමජ්ඣග**න්ති: චිත්තස්ස උපසමං චිත්තෙකග්ගං. "න අජ්ඣග"න්ති යොජනා; න පටිලභින්ති අත්‍ථො. **කාමරාගෙනවස්සුතා**ති: කාමගුණසඞ්ඛාතෙසු වත්‍ථුකාමෙසු දළ්හතරාභිනිවෙසිතාය බහලෙන ඡන්දරාගෙන තින්තචිත්තා; **භික්ඛුනි**න්ති: ධම්මදින්නාථෙරිං සන්ධාය වදති. **චෙතොපරිච්චඤාණඤ්චා**ති: චෙතොපරියඤාණඤ්ච; "විසොධිත"න්ති සම්බන්ධො: අධිගතන්ති අත්‍ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අඤ්ඤතරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

1. ඡමෙභිඤ්ඤා. පා.

5. 1. 2.

“මත්තා වණ්ණෙන රූපෙනා”ති ආදිකා **විමලාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **වෙසාලියං** අඤ්ඤතරාය රූපූපජීවිනියා ඉත්ථියා ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. **විමලා**ති’ස්සා නාමං අහොසි. සා වයප්පත්තා තථෙව ජීවිකං[1] කප්පෙන්තී එකදිවසං ආයස්මන්තං **මහාමොග්ගල්ලානං** වෙසාලියං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ථෙරං උද්දිස්ස පලොභනකම්මං කාතුං ආරභි. තිත්ථියෙහි උය්යොජිතා තථා අකාසීති කෙචි වදන්ති. ථෙරො තස්සා සරීරසභාව[2]විභාවනාමුඛෙන සන්තජ්ජනං කත්වා ඔවාදං අදාසි. තං හෙට්ඨා ථෙරකථාය[3] ආගතමෙව. තථා පන ථෙරෙන ඔවාදෙ දින්නෙ සා සංවෙගජාතා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා ඝටෙන්තී වායමන්තී හෙතුසම්පන්නතාය න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:–

“මත්තා වණ්ණෙන රූපෙන සොභග්ගෙන යසෙන ච
යොබ්බනෙන චුපත්ථද්ධා අඤ්ඤාසමතිමඤ්ඤිහං.

විභූසෙත්වා ඉමං කායං සුචිත්තං බාලලාපනං[4]
අට්ඨාසිං වෙසිද්වාරම්හි ලුද්දො පාසමිවොඩ්ඩිය.

පිලන්ධනං විදංසෙන්තී ගුය්හං පකාසිකං බහුං
අකාසිං විවිධං මායං උජ්ඣග්ගන්තී බහුං ජනං,

සාජ්ජ පිණ්ඩං චරිත්වාන මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා
නිසින්නා රුක්ඛමූලම්හි අවිතක්කස්ස ලාභිනී

සබ්බෙ යොගා සමුච්ඡින්නා යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා”ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **මත්තා වණ්ණෙන රූපෙනා**ති: ගුණවණ්ණෙන චෙව රූපසම්පත්තියා ච; **සොභග්ගෙනා**ති: සුභගභාවෙන. **යසෙනා**ති: පරිවාරසම්පත්තියා. **මත්තා** වණ්ණමදරූපමදසොභග්ගමදපරිවාරමදවසෙන මදමාපන්නාති අත්ථො. **යොබ්බනෙන චුපත්ථද්ධා**ති: යොබ්බනමදෙන උපරූපරි ථද්ධා; යොබ්බනනිමිත්තෙන අහඞ්කාරෙන[5] උපත්ථද්ධචිත්තා අනුපසන්තමානසා. **අඤ්ඤාසමතිමඤ්ඤිහ**න්ති: අඤ්ඤා ඉත්ථියො අත්තනො වණ්ණාදිගුණෙහි සබ්බථාපි අතික්කමිත්වා මඤ්ඤිං අහං, අඤ්ඤාසං වා ඉත්ථීනං වණ්ණාදිගුණෙ අතිමඤ්ඤිං අතික්කමිත්වා අමඤ්ඤිං අවමානං අකාසිං. **විභූසෙත්වා ඉමං කායං සුචිත්තං බාලලාපන**න්ති: ඉමං

1. මු. තතො දුච්චිත්තිතං. 2. මු. අසුභ. 3. මු. ගාථාහි.
4. මු. බාලාලපනං. 5. සී. I & II. අලඞ්කාරෙන.

නානාවිධඅසුචිභරිතං ජෙගුච්ඡං අහං මමාති බාලානං ලාපනතො වාචනතො **බාලලාපනං** මම **කායං** ඡවිරාගකරණකෙසසණ්ඨනාදිනා **සුචිත්තං** වත්ථාභරණෙහි **විභූසිත්වා** සුමණ්ඩිතං පසාධිතං කත්වා. **අට්ඨාසිං වෙසිද්වාරම්හි ලුද්දො පාසමිවොඩ්ඩියා**ති: මිගලුද්දො විය මිගානං බන්ධනත්ථාය දණ්ඩවාකරාදිං[1] මිගපාසං මාරපාසභූතං යථාවුත්තං මම කායං **වෙසිද්වාරම්හි** වෙසියා ඝරද්වාරෙ ඔඩ්ඩෙත්වා අට්ඨාසිං. **පිළන්ධනං විදංසෙන්ති ගුය්හං පකාසිකං බහු**න්ති: ඌරුජඝනදස්සනාදිකං ගුය්හං චෙව පාදජාලනූපුරාදිකං[2] පකාසඤ්චාපි ගුය්හං පකාසිකඤ්ච **බහුං** නානප්පකාරං **පිළන්ධනං** ආභරණං දස්සෙන්තී **අකාසිං විවිධං මායං උජ්ඣග්ගන්ති බහුං ජන**න්ති: යොබ්බනමදමත්තා බහුබාලජනං විප්පලම්භෙතුං හසන්ති ගන්ධමාලාවත්ථාභරණාදීහි සරීරසභාවප්පටිච්ඡාදනෙන භාවහාවවිලාසාදීහි තෙහි ච විවිධං නානප්පකාරං වඤ්චනං අකාසිං. **සාජ්ජ පිණ්ඩං චරිත්වාන-පෙ-අවිතක්කස්ස ලාභිනී**ති: සා අහං එවං පමාද[3]විහාරිනී සමානා අජ්ජ ඉදානි අය්‍යස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා **මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා** හුත්වා **පිණ්ඩං චරිත්වාන** භික්ඛාහාරං භුඤ්ජිත්වා **නිසින්නා රුක්ඛමූලම්හි** රුක්ඛමූලෙ විවිත්තාසනෙ නිසින්නා දුතියජ්ඣානපාදකස්ස අග්ගඵලස්ස අධිගමෙන **අවිතක්කස්ස ලාභිනී අම්හී**ති යොජනා. **සබ්බෙ යොගා**ති: කාමයොගාදයො චත්තාරොපි යොගා. **සමුච්ඡින්නා**ති: පඨමමග්ගාදිනා යථාරහං සම්මදෙව උච්ඡින්නා පහීනා. සෙසං වුත්තනයමෙව.

විමලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

5. 1. 3.

"**අයොනිසො මනසිකාරා**"ති ආදිකා සීහාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **වෙසාලියං සීහසෙනා**පතිනො භගිනියා ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා මාතුලස්ස නාමං කරොන්ති **සීහා**ති නාමං අකංසු. සා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං සත්ථාරා සීහස්ස සෙනාපතිනො ධම්මෙ දෙසියමානෙ තං ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච විපස්සනං ආරභිත්වාපි බහිද්ධා පුථුත්තාරම්මණෙ[4] විධාවන්තං චිත්තං නිවාරෙතුං අසක්කොන්තී සත්තසංවච්ඡරානි මිච්ඡාවිතක්කෙහි බාධියමානා චිත්තස්සාදං අලභන්තී "කිං මෙ ඉමිනා පාපජීවිතෙන උබ්බන්ධිත්වා මරිස්සාමී"ති පාසං ගහෙත්වා රුක්ඛසාඛායං ලග්ගිත්වා තං අත්තනො කණ්ඨෙ පටිමුඤ්චන්තී පුබ්බාචිණ්ණවසෙන විපස්සනාය චිත්තං අභිනීහරි, අන්තිමභවිකතාය පාසස්ස බන්ධනං ගීවට්ඨානෙ අහොසි, ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා සා තාවදෙව විපස්සනං

---

1. මු. වාගුරාදි 2. මු. පාදජානුසිරාදිකං. 3. මු. සමර. 4. මු. පුතාරම්මණෙ.

වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තප්පත්තිසමකාලමෙව ච පාසබන්ධො ගීවතො මුඤ්චිත්වා විනිවත්ති. සා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා උදානවසෙන:-

"අයොනිසො මනසිකාරා කාමරාගෙන අට්ටිතා
අහොසිං උද්ධතා පුබ්බෙ චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

පරියුට්ඨිතා කිලෙසෙහි සුභසඤ්ඤානුවත්තිනී
සමං චිත්තස්ස නාලභිං රාගචිත්තවසානුගා.

කිසා පණ්ඩු විවණ්ණා ච සත්තවස්සානි චාරිහං
නාහං දිවා වා රත්තිං වා සුඛං වින්දිං සුදුක්ඛිතා.

තතො රජ්ජුං ගහෙත්වාන පාවිසිං වනමන්තරං
වරමෙම ඉධ උබ්බන්ධං යඤ්ච හීනං පුනාචරෙ.

දළ්හං පාසං කරිත්වාන රුක්ඛසාඛාය බන්ධිය
පක්ඛිපිං පාසං ගීවාය අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **අයොනිසො මනසිකාරා**ති: අනුපායමනසිකාරෙන; "අසුභෙ සුභ"න්ති විපල්ලාසග්ගාහෙන. **කාමරාගෙන අට්ටිතා**ති: කාමගුණෙසු ඡන්දරාගෙන පීළිතා. **අහොසිං උද්ධතා පුබ්බෙ චිත්තෙ අවසවත්තිනී**ති: පුබ්බෙ මම චිත්තෙ මය්හං වසෙ අවත්තමානෙ **උද්ධතා** නානාරම්මණෙ වික්ඛිත්තචිත්තා අසමාහිතා අහොසිං. **පරියුට්ඨිතා කිලෙසෙහි සුභසඤ්ඤානුවත්තිනී**ති: පරියුට්ඨානප්පත්තෙහි කාමරාගාදිකිලෙසෙහි අභිභූතා රූපාදිසු සුභන්ති පවත්තාය කාමසඤ්ඤාය අනුවත්තනසීලා. **සමං චිත්තස්ස නාලභිං රාගචිත්තවසානුගා**ති: කාමරාගසම්පයුත්තස්ස චිත්තස්ස වසං අනුගච්ඡන්තී ඊසකම්පි චිත්තස්ස සමං චෙතොසමථං චිත්තෙකග්ගතං න අලභිං. **කිසා පණ්ඩු විවණ්ණා ච** එවං උක්කණ්ඨිතභාවෙන කිසා ධමනිසන්ථතගත්තා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා තතො එව **විවණ්ණා** විගතච්ඡවිවණ්ණා ච හුත්වා. **සත්තවස්සානී**ති: සත්තසංවච්ඡරානි. **චාරිහ**න්ති: චරිං අහං. **නාහං දිවා වා රත්තිං වා සුඛං වින්දිං සුදුක්ඛිතා**ති. එවමහං සත්තසු සංවච්ඡරෙසු කිලෙසදුක්ඛෙන දුක්ඛිතා එකදාපි දිවා වා රත්තිං වා සමණසුඛං න පටිලභිං. **තතො**ති: කිලෙසපරියුට්ඨානෙන සමණසුඛාලාභභාවතො. **රජ්ජුං ගහෙත්වාන පාවිසිං වනමන්තර**න්ති: පාසරජ්ජුං ආදාය වනන්තරං පාවිසිං. කිමත්ථං පාවිසීති චෙ ආහ:- **වරං මෙ ඉධ උබ්බන්ධං යඤ්ච හීනං පුනාචරෙ**ති: යදහං සමණධම්මං කාතුං අසක්කොන්තී **හීනං** ගිහිභාවං පුන **ආචරෙ** ආචරෙය්‍යං අනුතිට්ඨෙය්‍යං තතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන ඉමස්මිං වනන්තරෙ **උබ්බන්ධං** බන්ධිත්වා මරණං මෙ වරං සෙට්ඨන්ති අත්ථො. **අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ**ති: යදා රුක්ඛසාඛාය බද්ධපාසං ගීවායං පක්ඛිපි **අථ** තදනන්තරමෙව වුට්ඨානගාමිනිවිපස්සනාමග්ගෙන ඝටිතත්තා මග්ගපටිපාටියා සබ්බාසවෙහි මම චිත්තං **විමුච්චි** විමුත්තං අහොසීති.

සීහාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

5. 1. 4.

"**ආතුරං අසුචි**"න්ති ආදිකා සුන්දරීනන්දාය ථෙරියා ගාථා. අයං කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතීනගරෙ** කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං **සුණන්තී සත්ථාරං ඒකං** භික්ඛුනිං ඣායිනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං **දිස්වා අධිකාරකම්මං** කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා කුසලං **උපචිනන්තී කප්පසතසහස්සං** දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සක්‍යරාජකුලෙ නිබ්බත්ති. **නන්දාතිස්සා** නාමං අකංසු. අපරභාගෙ රූපසම්පත්තියා **සුන්දරී නන්දා, ජනපදකල්‍යාණී**ති ච පඤ්ඤායිත්ථ. [aභද්දාකාපිලානී විය **ඝනන්ධකාරෙ** චාදසහත්ථෙ ගබ්භෙ පදීපකිච්චං නත්ථි සරීරොභාසෙනෙව ජොතෙති **එතාසං** සතගුණෙන යසොධරා සොභති.] සා අභිභාකං භගවති **සබ්බඤ්ඤුතං** පත්වා අනුපුබ්බෙන **කපිල**වත්ථුං ගන්ත්වා **නන්ද**කුමාරඤ්ච **රාහුල**කුමාරඤ්ච පබ්බාජෙත්වා ගතෙ[1] **සුද්ධොදන**මහාරාජෙ ච පරිනිබ්බුතෙ **මහාපජාපති** ගොතමියා **රාහුලමාතාය** ච පබ්බජිතාය චින්තෙසි. **මය්හං ජෙට්ඨභාතා** චක්කවත්තිරජ්ජං පහාය පබ්බජිත්වා ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො **බුද්ධො ජාතො,** පුත්තොපිස්ස රාහුලකුමාරොපි පබ්බජි භාතාපි[2] මෙ **නන්දරාජා මාතාපි** මහාපජාපතිගොතමී භගිනිපි රාහුලමාතා **පබ්බජිතා. ඉදානාහං ගෙහෙ** කිං **කරිස්සාමි පබ්බජිස්සාමී**ති භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා **ඤාතිසිනෙහෙන** පබ්බජ් නො සද්ධාය, තස්මා පබ්බජිත්වාපි රූපං නිස්සාය **උප්පන්නමදා "සත්ථා** රූපං විවණ්ණෙති ගරහති අනෙකපරියායෙන රූපෙ ආදීනවං **දස්සෙතී**ති බුද්ධුපට්ඨානං න ගච්ඡතී"ති ආදි සබ්බං හෙට්ඨා අභිරූපනන්දාය **වත්ථුස්මිං** වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො: **සත්ථාරා නිම්මිතං ඉත්ථි** රූපං අනුක්කමෙන ජරාභිභූතං දිස්වා අනිච්චතො **දුක්ඛතො මනසි** කරොන්තියා ථෙරියා කම්මට්ඨානාභිමුඛං චිත්තං අහොසි. **තං දිස්වා සත්ථා තස්සා** සප්පායවසෙන ධම්මං දෙසෙන්තො:-

"ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස **නන්දෙ** සමුස්සයං
අසුභාය චිත්තං භාවෙහි **එකග්ගං** සුසමාහිතං.

යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං
දුග්ගන්ධං පූතිකං වාති බාලානං අභිනන්දිතං.

එවමෙතං අවෙක්ඛන්තී රත්තින්දිවමතන්දිතා
තතො සකාය පඤ්ඤාය අභිනිබ්බිජ්ජ දක්ඛිසී"ති

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

සා දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා **සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි.** තස්සා උපරි මග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං ආචික්ඛන්තො **නන්දෙ ඉමස්මිං සරීරෙ** අප්පමත්තකොපි සාරො නත්ථි, මංසලොහිතලෙපනො **ජරාදීනං** ආවාස භූතො අට්ඨිපුඤ්ජමත්තො එවායන්ති දස්සෙන්තො:-

---

a. රෙඛාවුත්තපාඨො බහූසු නාදිස්සතෙ. 1. සී. II. ගෙහෙ. 2. සී. III. භාතාපි.

"අට්ඨීනං නගරං කත්වා මංසලොහිතලෙපනං
යත්ථ ජරා ච මච්චු ච මානො මක්ඛො ච ඔහිතො"ති.

ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ. සා දෙසනාවසානෙ අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

ඔවාදකො විඤ්ඤාපකො තාරකො සබ්බපාණිනං
දෙසනාකුසලො බුද්ධො තාරෙසි ජනතං බහුං.

අනුකම්පකො කාරුණිකො හිතෙසී[2] සබ්බපාණිනං
සම්පත්තෙ තිත්ථියෙ සබ්බෙ පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨහි.

එවං නිරාකුලං ආසි සුඤ්ඤතං තිත්ථියෙහි ච
විචිත්තං අරහන්තෙහි වසීභූතෙහි තාදිහි.

රතනානට්ඨපඤ්ඤාසං උග්ගතොව මහාමුනි
කඤ්චනග්ඝියසංකාසො බාත්තිංසවරලක්ඛණො.

වස්සසතසහස්සානි ආයු විජ්ජති තාවදෙ
තාවතා තිට්ඨමානො සො තාරෙසි ජනතං බහුං.

තදාහං **හංස**වතියං ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං
නානාරතනපජ්ජොතෙ මහාසුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වාහං මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං
අමතං පරමස්සාදං පරමත්ථනිවෙදකං.

තදා නිමන්තයිත්වාන සසඞ්ඝං ලොකනායකං
දත්වා තස්ස මහාදානං පසන්නා සෙහි පාණිහි.

ඣායිනීනං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානං අපත්ථයිං
නිපච්ච[3] සිරසා වීරං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

තදා අනන්තදමකො තිලොකසරණො පභූ
ව්‍යාකාසි නරසාරථි ලච්ඡසෙ තං සුපත්ථිතං.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
නන්දා නාම නාමෙන හෙස්සති සත්ථුසාවිකා.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං පච්චයෙහි විනායකං.

1. සී. I. කතං. 2. මු. හිතාය. 3. සී. II. නිපජ්ජ.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසමගඤ්ඡහං.

තතො චුතා යාමමගං තතොහං තුසිතං අගං
තතො ච නිම්මාණරතිං වසවත්තිපුරං ගතා.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි තස්ස කම්මස්ස වාහසා
තත්ථ තත්ථෙව රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

තතො චුතා මනුස්සත්තෙ රාජූනං චක්කවත්තිනං
මණ්ඩලිනඤ්ච රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

සම්පත්තිං අනුභුත්වාන දෙවෙසු මනුජෙසු ච
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ සුරම්මෙ **කපිල**ව්හයෙ
රඤ්ඤො **සුද්ධොදන**ස්සාහං ධීතා ආසිං අනින්දිතා.

සිරිම රූපිනිං දිස්වා නන්දිතං ආසි තං කුලං
තෙන නන්දාති මෙ නාමං සුන්දරං පවරං අහු.

යුවතීනඤ්ච සබ්බාසං කල්‍යාණීති ච විස්සුතා
තස්මිම්පි නගරෙ රම්මෙ ඨපෙත්වා හි යසොධරං.

ජෙට්ඨො භාතා තිලොකග්ගො පච්ඡිමො අරහා **තථා**
එකාකිනී ගහට්ඨාහං මාතරා පරිචොදිතා.

සාකියම්හි කුලෙ ජාතා පුත්තෙ බුද්ධානුජා තුවං
නන්දෙනාපි විනා භූතා අගාරෙ කිං නු අච්ඡසි.[1]

ජරාවසානං යොබ්බඤ්ඤං රූපං අසුචි සම්මතං
රොගන්තමපිරූපතානං[2] ජීවිතං මරණන්තිකං.

ඉදම්පි තෙ සුභං රූපං ආසි[3] කන්තං මනොහරං
භූසණානමලඞ්කාරං සිරිසඞ්ඝාත[4]සන්නිභං.

පිණ්ඩිතං[5] ලොකසාරංව නයනානං රසායනං
පුඤ්ඤානං කිත්ති[6]ජනනං ඔක්කාකකුලනන්දනං.

න චිරෙනෙව කාලෙන ජරාය අභිභූයති[7]
විහාය ගෙහං කාරුඤ්ඤ චර ධම්මමනින්දිතෙ.

සුත්වාහං මාතුවචනං පබ්බජිං අනාගාරියං
දෙහෙන න තු චිත්තෙන රූපයොබ්බනලාලිතා.

---

1. සී. I & II. නාලච්ඡසි.
2. මු. ම. අ. අපිචාරොග්‍යං.
3. මු. ම. අ. සසී.
4. සී. I, II & III. සිරීසඞ්ඝාත.
5. මු. ම. අ. පුඤ්ජිතං.
6. මු. ම. අ. සී. II & III. කිත්ති.
7. මු. සී. III. අභිසෙස්සති.

මගහං ච පයොතන ඛීණාසෙඛනපරං මම
ඤාතුඤ්ච වදතෙ මාතා න චාහං තත්ථ උස්සුකා.

තතො මහාකාරුණිකො දිස්වා මං කාමලාලසං
නිබ්බින්දනත්ථං රූපස්මිං මම චක්ඛුපථෙ ජිනො.

සකෙන ආනුභාවෙන ඉත්ථිං මාපෙසි සොභිනිං
දස්සනීයං සුරුචිරං මමතොපි සුරූපිනිං.

තමහං විම්හිතා දිස්වා අතිවිම්හිත දෙහිනිං
චින්තයිං සඵලං මෙති නෙත්තලාභඤ්ච මානුසං.

තමහං එහි සුභගෙ යෙනත්ථො තං වදෙහි මෙ
කුලං තෙ නාමගොත්තඤ්ච වද මෙ යදි තෙ පියං.

නවඤ්ච කාලො සුභගෙ උච්ඡඞ්ගෙ මං නිවාසය
සීදන්තීව[1] මමඞ්ගානි පසුප්පය මුහුත්තකං.

තතො සීසං මමඞ්කෙ සා කත්වා සයි සුලොචනා
තස්සා නලාටෙ පතිතා ලූතා පරමදාරුණා.

සහ තස්සා නිපාතෙන පිළකා උපපජ්ජථ
පග්ඝරිංසු පභින්නා ච කුණපා පුබ්බලොහිතා.

පභින්නං වදනං චාපි කුණපං පූතිගන්ධිකං
උද්ධුමාතං විනිලඤ්ච පුබ්බඤ්චාපි සරීරකං.

සා පවෙධිතසබ්බඞ්ගී නිස්සසන්තී මුහුං මුහුං
වෙදයන්තී සකං දුක්ඛං කරුණං පරිදෙවයි.

දුක්ඛෙන දුක්ඛිතා හොමි ඵුසායන්තී ච වෙදනා
මහාදුක්ඛෙ නිමුග්ගම්හි සරණං හොහි මෙ සඛී.

කුහිං වදනසොභා තෙ කුහිං තෙ තුඞ්ගනාසිකා
තම්බබිම්බවරොට්ඨං තෙ වදනං තෙ කුහිං ගතං.

කුහිං සසීනිභං වණ්ණං කම්බුගීවා කුහිං ගතා
දොළාලූලලාව[2] තෙ කණ්ණා වෙවණ්ණං සමුපාගතා.

මකුලම්බුරුහාකාරා[3] කලසාව පයොධරා
පභින්නා පූතිකුණපා දුට්ඨගන්ධිත්තමාගතා.

වෙදිමජ්ඣාව සුස්සොණී සූනා වණිතකිබ්බිසා[4]
ජාතා අමෙජ්ඣභරිතා අහොරූපං අසස්සතං.

1. ම. අ. සී. I, II & III. නිසීදන්ති.
2. මු. තුලාව.
3. මු. ම. අ. මකුළඛාරකාකාරා.
4. සී. I & II. සූනාවණීතකිබ්බිසා

සබ්බං සරීරසඤ්ජාතං පූතිගන්ධං භයානකං
සුසානමිව ජෙගුච්ඡං[1] රමන්තෙ යත්ථ බාලිසා.

තදා මහාකාරුණිකො සත්ථා මෙ ලොකනායකො
දිස්වා සංවිග්ගචිත්තං මං ඉමා ගාථා අභාසථ.

"ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං
අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං.

යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං
දුග්ගන්ධං පූතිකං වාති බාලානං අභිනන්දිතං.

එවමෙතං අවෙක්ඛන්තී රත්තින්දිවමතන්දිතා
තතො සකාය පඤ්ඤාය අභිනිබ්බිජ්ජ දක්ඛිසි."

තතොහං අතිසංවිග්ගා සුත්වා ගාථා සුභාසිතා
තත්‍ර ඨිතා විපස්සන්තී අරහත්තමපාපුණිං.

යත්ථ යත්ථ නිසින්නාහං සදා ඣානපරායනා
ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන "ආතුරං අසුචි"න්ති ආදිනා සත්ථාරා දෙසිතාහි තීහි ගාථාහි සද්ධිං:–

"තස්සා මෙ අප්පමත්තාය විචිනන්තියා යොනිසො
යථාභූතං අයං කායො දිට්ඨො සන්තරබාහිරො.

අථ නිබ්බින්දහං කායෙ අජ්ඣත්තඤ්ච විරජ්ජහං
අප්පමත්තා විසංයුත්තා උපසන්තම්හි නිබ්බුතා"ති

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ **එවමෙතං අවෙක්ඛන්තී–පෙ–දක්ඛිස**න්ති: එතං ආතුරාදි සභාවං කායං එවං "යථා ඉදං තථා එතං"න්ති ආදිනා වුත්තප්පකාරෙන **රත්තින්දිවං** සබ්බකාලං අතන්දිතා හුත්වා පරතො ඝොසහෙතුකං සුතමය ඤාණං මුඤ්චිත්වා **තතො** තං නිමිත්තං අත්තනි සම්භූතත්තා **සකාය** භාවනාමයාය **පඤ්ඤාය** යථාවතො ඝනවිනිබ්භොගකරණෙන **අභි නිබ්බිජ්ජ** කථං නු ඛො **දක්ඛිසං** පස්සිස්සන්ති ආභොගපුරෙචාරිකෙන පුබ්බභාගඤාණචක්ඛුනා **අවෙක්ඛන්තී** විචිනන්තීති අත්ථො. තෙනාහ:– "**තස්සා මෙ අප්පමත්තාය**"ති ආදි. තස්සත්ථො–තස්සා මෙ සති අවිප්ප වාසෙන **අප්පමත්තාය යොනිසො** උපායෙන අනිච්චාදිවසෙන විපස්සනා පඤ්ඤාය **විචිනන්තියා** වීමංසන්තියා **අයං** ඛන්ධපඤ්චකසඞ්ඛාතො **කායො** සසන්තානපරසන්තාන විභාගතො **සන්තරබාහිරො** යථාභූතං

---

1. ම. අ. වෙගුච්ඡං.

දිනො. **අථ** තථා දස්සනෙන පච්ඡා **නිබ්බින්දිහං කායෙ** විපස්සනා පඤ්ඤාය සහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය අනාගාමෙව නිබ්බින්දිං විසෙසතො ච අජ්ඣත්තසන්තානෙ **විරජ්ජිං** විරාගං ආපජ්ජිං. අහං තථාභූතාය අප්පමාද පටිපත්තියා මත්ථකප්පත්තියා **අප්පමත්තා** සබ්බසො සංයොජනානං සමුච්ඡින්නත්තා විසංයුත්තා උපසන්තා ච නිබ්බුතා ච අම්හීති.

සුන්දරීනන්දාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

5. 1. 5.

“**අග්ගිං චන්දඤ්චා**”ති ආදිකා **නන්දුත්තරාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කුරුරට්ඨෙ** කම්මාසදම්මනිගමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා එකච්චානි විජ්ජාට්ඨානානි සිප්පායතනානි ච උග්ගහෙත්වා නිගණ්ඨපබ්බජ්ජං උපගන්ත්වා වාදපසුතා ජම්බුසාඛං ගහෙත්වා භද්දකුණ්ඩලකෙසා විය ජම්බුදීපතලෙ විචරන්තී මහා**මොග්ගල්ලාන**ත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡිත්වා පරාජයං පත්තා ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:-

“අග්ගිං චන්දඤ්ච සුරියඤ්ච දෙවතා ච නමස්සිහං.
නදීතිත්ථානි ගන්ත්වාන උදකං ඔරුහාමහං.

බහුවතසමාදානා අඩ්ඪං සීසස්ස ඔලිඛිං
ඡමාය සෙය්‍යං කප්පෙමි රත්තිං භත්තං න භුඤ්ජිහං.

විභූසාමණ්ඩනරතා නහාපනුච්ඡාදනෙහි ච
උපකාසිං ඉමං කායං කාමරාගෙන අට්ටිතා.

තතො සද්ධං ලභිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං
දිස්වා කායං යථාභූතං කාමරාගො සමූහතො.

සබ්බෙ භවා සමුච්ඡින්නා ඉච්ඡා ච පත්ථනාපි ච
සබ්බයොගවිසංයුත්තා සන්තිං පාපුණි චෙතසො”ති

ඉමා පඤ්චගාථා අභාසි.

තත්ථ **අග්ගිං චන්දඤ්ච සුරියඤ්ච දෙවතා ච නමස්සිහ**න්ති: අග්ගිමුඛා දෙවාති ඉන්දාදීනං දෙවානං ආරාධනත්ථං ආහුතිං පග්ගහෙත්වා අග්ගිං ච මාසෙ මාසෙ සුක්කපක්ඛස්ස දුතියාය චන්දං ච දිවසෙ දිවසෙ සායං පාතං සුරියඤ්ච අඤ්ඤා ච බාහිරා හිරඤ්ඤගබ්භාදයො දෙවතා ච විසුද්ධිමග්ගං ගවෙසන්තී **නමස්සිහං** නමක්කාරං අහං අකාසිං. **නදීතිත්ථානි ගන්ත්වාන උදකං ඔරුහාමහ**න්ති: ගඞ්ගාදීනං නදීනං පූජාතිත්ථානි උපගන්ත්වා සායං පාතං උදකං ඔතරාමි. උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා අඝසිඤ්චනං කරොමි. **බහූවත සමාදනා**ති: පඤ්චතාපතපප්පධානාදිබහුවිධවතසමාදානා. ගාථා

සුබහුං "බහූ"ති දීපෙති. **අඩ්ඪං සීසස්ස ඔලිඛි**න්ති: එකාමපි සීසස්ස අඩ්ඪමෙව මුණ්ඩෙමි. කෙචි "අඩ්ඪං සීසස්ස ඔලිඛි"න්ති කෙසකලාපස්ස අඩ්ඪං ජටාබන්ධනවසෙන බන්ධිත්වා අඩ්ඪං විස්සජ්ජෙසින්ති අත්ථං වදන්ති. **ඡමාය සෙය්‍යං කප්පෙමි**න්ති. ථණ්ඩිලසායිනී හුත්වා අනන්තරහිතාය භූමියා සයාමි. **රත්තිභත්තං න භුඤ්ජිහ**න්ති: රත්තූපරතා හුත්වා රත්තියං භොජනං න භුඤ්ජිං.

විභූසාමණ්ඩනරතාති: චිරකාලං අත්තකිලමථානුයොගෙන කිලන්තකායා එවං සරීරස්ස කිලමථෙන නත්ථි පඤ්ඤසුද්ධි, යම්පි පන ඉන්ද්‍රියානං තොසනවසෙන සරීරස්ස තප්පනෙන සුද්ධි සියාති චින්තෙත්වා ඉමං කායං අනුග්ගණ්හන්තී විභූසායං මණ්ඩනෙ ච රතා වත්ථාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරණෙ ගන්ධමාලාදීහි මණ්ඩනෙ ච අභිරතා. **න්හාපනුච්ඡාදනෙහි ච** සම්බාහනාදීනි කාරෙත්වා න්හාපනෙන උච්ඡාදනෙන ච. **උපකාසිං ඉමං කාය**න්ති: ඉමං මම කායං අනුග්ගණ්හිං සන්තප්පෙසිං. **කාමරාගෙන අට්ටිතා**ති. එවං කායදළ්හී[1] බහුලා හුත්වා අයොනිසො මනසිකාර පච්චයා පරියුට්ඨිතෙන කාමරාගෙන **අට්ටිතා** අභිණ්හං උපද්දුතා අහොසිං. **තතො සද්ධං ලභිත්වානා**ති: එවං සමාදින්නවතානි හින්දිත්වා කායදළ්හිබහුලා වාදපසුතා හුත්වා තත්ථ තත්ථ විචරන්තී **තතො** පච්ඡා අපරභාගෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ලද්ධොවාදානුසාසනා සද්ධං පටිලභිත්වා. **දිස්වා කායං යථාභූත**න්ති: සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය ඉමං මම කායං යථාභූතං දිස්වා, අනාගාමිමග්ගෙන සබ්බසො කාමරාගො සමූහතො තතො පරං අග්ගමග්ගෙන **සබ්බෙ භවා සමුච්ඡින්නා ඉච්ඡා ච පත්ථනා පි චා**ති: පච්චුප්පන්නවිසයාභිලාසසඞ්ඛාතා ඉච්ඡා ච ආයතිං භවාභිලාස සඞ්ඛාතා පත්ථනාපි සබ්බෙ භවාපි "සමුච්ඡින්නා"ති යොජනා. **සන්තිං පාපුණිං චෙතසො**ති: අච්චන්තසන්තිං අරහත්තඵලං පාපුණිං; අධිගච්ඡින්ති අත්ථො.

නන්දුත්තරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා

---

5. 1. 6.

"**සද්ධාය පබ්බජිත්වානා**"ති ආදිකා **මිත්තාකාලිකා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුරුරට්ඨෙ කම්මාසදම්මනිගමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා මහාසතිපට්ඨානදෙසනාය පටිලද්ධසද්ධා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා සත්තසංවච්ඡරානි ලාභසක්කාරගිද්ධිකා හුත්වා සමණධම්මං කරොන්තී තත්ථ තත්ථ විචරිත්වා[2] අපරභාගෙ යොනිසො උම්මුජ්ජන්තී සංවෙගජාතා හුත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:–

---

1. මු. ස. III. දළ්හී. 2. මු. විවදිත්වා.

"සද්ධාය පබ්බජිත්වාන අගාරස්මානගාරියං
විචරිහං තෙන තෙන ලාභසක්කාරඋස්සුකා.

රිඤ්චිත්වා පරමං අත්ථං හීනං අත්ථමසෙවිහං
කිලෙසානං වසං ගන්ත්වා සාමඤ්ඤත්ථං න බුජ්ඣිහං.

තස්සා මෙ අහු සංවෙගො නිසින්නාය විහාරකෙ
උම්මග්ගපටිපන්නාම්හි තණ්හාය වසමාගතා.

අප්පකං ජීවිතං මය්හං ජරා ව්‍යාධි ච මද්දති
ජරාය භිජ්ජතෙ කායො න මෙ කාලො පමජ්ජිතුං.

යථාභූතං අවෙක්ඛන්තී ඛන්ධානං උදයබ්බයං
විමුත්තචිත්තා උට්ඨාසිං කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **විචරිහං තෙන තෙන ලාභසක්කාරඋස්සුකාති**: ලාභෙ ච සක්කාරෙ ච උස්සුකා යුත්තා පයුත්තා හුත්වා තෙන තෙන බාහුසච්චධම්මකථාදිනා ලාභුප්පාදහෙතුනා විචරිං අහං. **රිඤ්චිත්වා පරමං අත්ථන්ති**: ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලාදිං උත්තමං අත්ථං ජහිත්වා ඡඩ්ඩිත්වා. **හීනං අත්ථමසෙවිහන්ති**: චතුපච්චයසඞ්ඛාතං ආමිසභාවතො හීනං ලාමකං අත්ථං අයොනිසො පරියෙසනාය පරිසෙවිං අහං. **කිලෙසානං වසං ගන්ත්වාති**: මානමදතණ්හාදීනං කිලෙසානං වසං උපගන්ත්වා **සාමඤ්ඤත්ථං** සමණකිච්චං **න බුජ්ඣිං** න ජානිං අහං. **නිසින්නාය විහාරකෙති**: මම වසනකඔවරකෙ නිසින්නාය **අහු සංවෙගො**. කථන්ති චෙ ආහ:—**උම්මග්ගපටිපන්නම්හීති**. තත්ථ "උම්මග්ගපටිපන්නම්හී"ති යාවදෙව අනුපාදාය පරිනිබ්බානත්ථං ඉදං සාසනං තත්ථ සාසනෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං අමනසිකරොන්තී තස්ස උම්මග්ගපටිපන්නා අම්හි. **තණ්හාය වසමාගතාති**: පච්චයුප්පාදනතණ්හාය වසං උපගතා.

අප්පකං ජීවිතං මය්හන්ති: පරිච්ඡින්නකාලා වජ්ජිතතො බහුපද්දවතො ච මම ජීවිතං අප්පකං පරිත්තං ලහුකං. **ජරා ව්‍යාධි ච මද්දන්තීති**: තඤ්ච සමන්තතො ආපතිත්වා නිප්පොථෙන්තා පබ්බතා විය ජරා ච ව්‍යාධි ච මද්දන්ති නිම්මථෙන්ති. "මද්දරෙ"තිපි පාඨො. **ජරාය භිජ්ජතෙ කායොති**: අයං කායො භිජ්ජති ජරාය. යස්මා තස්ස එකංසිකො භෙදො තස්මා **න මෙ කාලො පමජ්ජිතුං** අයං කාලො අට්ඨක්ඛණවජ්ජිතො නවමො ඛණො යො පමජ්ජිතුං න යුත්තොති. "තස්සාහු සංවෙගො"ති යොජනා. **යථාභූතං අවෙක්ඛන්තීති** එවං ජාතසංවෙගා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අනිච්චාදිමනසිකාරෙන යථාභූතං අවෙක්ඛන්තී. කිං අවෙක්ඛන්තීති ආහ:- "**ඛන්ධානං උදයබ්බය**"න්ති. "අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො"ති ආදිනා සමපඤ්ඤාසභෙදානං පඤ්චන්නං උපාදානක්ඛන්ධානං උප්පාදනිරොධඤ්ච උදයබ්බයානුපස්සනාය අවෙක්ඛන්තී විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ග

පටිපාටියා සබ්බසො කිලෙසෙහි ච භවෙහි ච විමුත්තත්තා **උට්ඨාසිං** උභතො උට්ඨානෙන මග්ගෙන භවත්තයතොචාති වුට්ඨිතා අහොසිං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

මෙත්තාකාලියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

5. 1. 7.

"**අගාරස්මිං වසන්තී**"ති ආදිකා **සකුලාය** ථෙරියා ගාථා. අයං කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ ආනන්දස්ස රඤ්ඤො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්තා සත්ථු වෙමාතිකභගිනී නන්දාති නාමෙන. සා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං දිබ්බචක්ඛුකානං[1] අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා උස්සාහජාතා අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තී පණිධානමකාසි. සා තත්ථ යාවජීවං බහුං උළාරං කුසලං කම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්තී **කස්සපස්ස** භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා එකචාරිනී විචරන්තී එකදිවසං තෙලභික්ඛාය ආහිණ්ඩිත්වා තෙලං ලභිත්වා තෙන තෙලෙන සත්ථු චෙතියෙ සබ්බරත්තිං දීපපූජං අකාසි. සා තතො චුතා තාවතිංසෙ නිබ්බත්තිත්වා සුවිසුද්ධදිබ්බචක්ඛුකා හුත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති, **සකුලා**තිස්සා නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු ජෙතවනපටිග්ගහණෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ අඤ්ඤතරස්ස ඛීණාසවත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සංජාතසංවෙගා පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා ඝටෙන්තී වායමන්තී න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

හිතාය සබ්බසත්තානං සුඛාය වදතං වරො
අත්ථාය පුරිසාජඤ්ඤො පටිපන්නො සදෙවකෙ.

යසග්ගපත්තො සිරිමා කිත්තිවණ්ණගතො ජිනො
පූජිතො සබ්බලොකස්ස දිසාසබ්බාසු විස්සුතො.

උත්තිණ්ණවිචිකිච්ඡො සො වීතිවත්තකථංකථො
සම්පුණ්ණමනසංකප්පො පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.

අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා නරුත්තමො
අනක්ඛාතඤ්ච අක්ඛාසි අසඤ්ජාතඤ්ච සඤ්ජනී.

---

1. මු. චක්ඛුකීනං.

මග්ගඤ්ඤූ ච මග්ගවිදූ මග්ගක්ඛායී නරාසභො
මග්ගස්ස කුසලො සත්ථා සාරථීනං වරුත්තමො.

තදා මහාකාරුණිකො ධම්මං දෙසෙති නායකො
නිමුග්ගෙ කාමපඞ්කම්හි සමුද්ධරති පාණිනො.

තදාහං **හංසවති**යං ජාතා ඛත්තියනන්දනා
සුරූපා සධනා චාසිං දයිතා ච සිරීමතී.

ආනන්දස්ස මහාරඤ්ඤො ධීතා පරමසොභනා
වෙමාතා භගිනී චාපි පදුමුත්තර[1]නාමිනො.

රාජකඤ්ඤාහි සහිතා සබ්බාභරණභූසිතා
උපාගම්ම මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං.

තදා හි සො ලොකගරු භික්ඛුනිං දිබ්බචක්ඛුකං
කිත්තයං පරිසාමජ්ඣෙ අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි තං.

සුණිත්වා තමහං හට්ඨා දානං දත්වාන සත්ථුනො
පූජෙත්වාන ච සම්බුද්ධං දිබ්බචක්ඛුං අපත්ථයිං.

තතො අවොච මං සත්ථා **නන්දෙ** ලච්ඡසි පත්ථිතං
පදීපධම්මදානානං ඵලමෙතං සුනිච්ඡිතං.[2]

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
සකුලා නාම නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

පරිබ්බාජිකිනී ආසිං තදාහං එකචාරිනී
භික්ඛාය විචරිත්වාන අලභිං තෙලමත්තකං.

තෙන දීපං පදීපෙත්වා උපට්ඨිං සබ්බසංවරිං
චෙතියං ද්විපදග්ගස්ස විප්පසන්නෙන චෙතසා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි තස්ස කම්මස්ස වාහසා
සංජලන්ති මහාදීපා තත්ථ තත්ථ ගතාය මෙ.

---

1. ඊ. පරමුත්තර. 2. සී. II. සමිච්ඡිතං.

තිරොකුඩ්ඩං තිරොසෙලං සමතිග්ගය්හ පබ්බතං
පස්සාමහං යදිච්ඡාමි දීපදානස්සිදං ඵලං.

විසුද්ධදස්සනා හොමි යසසා පජ්ජලාමහං
සද්ධා පඤ්ඤවතී චෙව දීපදානස්සිදං ඵලං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙ දානි ජාතා විප්පකුලෙ අහං
පහූතධනධඤ්ඤම්හි මුදිතෙ රාජපූජිතෙ.

අහං සබ්බඞ්ගසම්පන්නා සබ්බාභරණභූසිතා
පුරප්පවෙසෙ සුගතං වාතපානෙ ඨිතා අහං.

දිස්වා ජලන්තං යසසා දෙවමානුසසක්කතං
අනුබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නං ලක්ඛණෙහි විභූසිතං.

උදග්ගචිත්තා සුමනා පබ්බජ්ජං සමරොචයිං
න චිරෙනෙව කාලෙන අරහත්තමපාපුණිං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
පරචිත්තානි ජානාමි සත්ථුසාසනකාරිකා.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

තතො මහාකාරුණිකො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං
දිබ්බචක්ඛුකානමග්ගා[1] සකුලාති නරුත්තමො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා කතාධිකාරතාය දිබ්බචක්ඛුඤාණෙ චිණ්ණවසී අහොසි. තෙන නං සත්ථා දිබ්බචක්ඛුකානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීතිසොමනස්සජාතා උදානවසෙන:-

"අගාරස්මිං වසන්තීහං ධම්මං සුත්වාන භික්ඛුනො
අද්දසං විරජං ධම්මං නිබ්බානපදමච්චුතං.

සාහං පුත්තඤ්ච ධීතඤ්ච ධනධඤ්ඤඤ්ච ඡඩ්ඩිය
කෙසෙ ඡෙදාපයිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

සික්ඛමානා අහං සන්තී භාවෙන්තී මග්ගමඤ්ජසං
පහාසිං රාගදොසඤ්ච තදෙකට්ඨෙ ච ආසවෙ.

1. ම. චක්ඛුකීනං.

භික්ඛුනී උපසම්පජ්ජ පුබ්බජාතිමනුස්සරිං
විසොධිතං දිබ්බචක්ඛුං විමලං සාධු භාවිතං.

සඞ්ඛාරෙ පරතො දිස්වා හෙතුජාතෙ පලොකිතෙ
පහාසිං ආසවෙ සබ්බෙ සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **අගාරස්මිං වසන්තීහං ධම්මං සුත්වාන භික්ඛුනො**ති: අහං පුබ්බෙ අගාරමජ්ඣෙ වසමානා අඤ්ඤතරස්ස ඛීණකිලෙසස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ චතුසච්චගබ්භං ධම්මකථං සුත්වා. **අද්දසං විරජං ධම්මං නිබ්බානපදමච්චුත**න්ති: රාගරජාදීනං අභාවෙන විරජං වානතො නික්ඛන්තත්තා නිබ්බානං මච්චුනාභාවතො අධිගතානං අච්චුතිහෙතුතාය ච නිබ්බානං අච්චුතං පදන්ති ච ලද්ධනාමං අසඞ්ඛතධම්මං සහස්සනයපතිමණ්ඩිතෙන දස්සනසඞ්ඛාතෙන ධම්මචක්ඛුනා අද්දසං පස්සිං. **සාහ**න්ති: සා අහං වුත්තප්පකාරෙන සොතාපන්නා හොමි. **සික්ඛමානා අහං සන්තී**ති: අහං සික්ඛමානාව සමානා පබ්බජිත්වා වස්සෙ[1] අපරිපුණ්ණෙ එව; **භාවෙන්තී මග්ගමඤ්ජස**න්ති: මජ්ඣිමපටිපත්තිභාවතො අඤ්ජසං උපරි මග්ගං උප්පාදෙන්තී. **තදෙකට්ඨෙ ච ආසවෙ**ති: රාගදොසෙහි සහජෙකට්ඨෙ පහානෙකට්ඨෙ ච තතියමග්ගවජ්ඣෙ ආසවෙ පහාසිං සමුච්ඡින්දිං. **භික්ඛුනී උපසම්පජ්ජා**ති: වස්සෙ පරිපුණ්ණෙ උපසම්පජ්ජිත්වා භික්ඛුනී හුත්වා. **විමල**න්ති අවිජ්ජාදීහි උපක්කිලෙසෙහි විමුත්තත්තාය විගතමලං. **සාධු** සක්කච්ච සම්මදෙව භාවිතං සාධූහි වා බුද්ධාදීහි **භාවිතං** උප්පාදිතං "දිබ්බචක්ඛුං විසොධිත"න්ති සම්බන්ධො. **සඞ්ඛාරෙ**ති: තෙභූමකසඞ්ඛාරෙ. **පරතො**ති: අනත්තතො.[2] **හෙතුජාතෙ**ති: පච්චයුප්පන්නෙ. **පලොකිතෙ**ති: පලුජ්ජනසභාවෙ පභඞ්ගුරෙ. පඤ්ඤාචක්ඛුනා **දිස්වා, පහාසිං ආසවෙ සබ්බෙ**ති: අග්ගමග්ගෙන අවසිට්ඨෙ සබ්බෙපි ආසවෙ පජහිං; ඛෙපෙසින්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සකුලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

5. 1. 8.

"**දසපුත්තෙ විජායිත්වා**"ති ආදිකා සොණාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ආරද්ධවීරියානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං ගතා දස පුත්තධීතරො ලභිත්වා **බහුපුත්තිකා**ති පඤ්ඤායිත්ථ. සා

---

1. සී. II. වස්සවයෙ. 2. සී. II. අනත්ථතො.

සාමිකෙ පබ්බජිතෙ වයප්පත්තෙ පුත්තධීතරො ඝරාවාසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සබ්බං ධනං පුත්තානං විභජිත්වා අදාසි. න කිඤ්චි අත්තනො ඨපෙසි. තං පුත්තා ච ධීතරො ච කතිපාහමෙව උපට්ඨහිත්වා පරිභවං අකංසු. සා කිං මය්හං ඉමෙහි පරිභූතාය ඝරෙ වසන්තියාති භික්ඛුනියො උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තං භික්ඛුනියො පබ්බාජෙසුං. සා ලද්ධූපසම්පදා “අහං මහල්ලිකාකාලෙ පබ්බජිතා අප්පමත්තාය භවිතබ්බ”න්ති භික්ඛුනීනං වත්තපටිවත්තං කරොන්තී සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කරිස්සාමීති හෙට්ඨා පාසාදෙ එකං ථම්භං හත්ථෙන ගහෙත්වා තං අවිජහමානා[1] සමණධම්මං කරොන්තී චඞ්කමමානාපි අන්ධකාරෙ ඨානෙ රුක්ඛාදීසු යත්ථ කත්ථචි මෙ සීසං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාති රුක්ඛං හත්ථෙන ගහෙත්වා අවිජහමානාව සමණධම්මං කරොති. තතො පට්ඨාය සා ආරද්ධවීරියතාය පාකටා අහොසි. සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං දිස්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසින්නො විය අත්තානං දස්සෙත්වා:–

“යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො ධම්මමුත්තම”න්ති

ගාථං අභාසි. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදා සෙට්ඨිකුලෙ ජාතා සුඛිතා පූජිතා පියා
උපෙත්වා තං මුනිවරං අස්සොසිං මධුරං වචං.

ආරද්ධවිරියානග්ගං වණ්ණෙන්තං භික්ඛුනිං ජිනං
තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා කාරං කත්වාන සත්ථුනො.

අභිවාදිය සම්බුද්ධං ඨානං පත්ථයිං තදා
අනුමොදි මහාවීරො සිජ්ඣතං පණිධී තව.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
සොණාති නාම නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං පච්චයෙහි විනායකං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

1. සී. II. ආවිජමානා.

පච්ඡිමෙ ච භවෙ දානි ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං
සාවත්ථියං පුරවරෙ ඉද්ධෙ ඵීතෙ මහද්ධනෙ.

යදා ච යොබ්බනූපෙතා ගන්ත්වා පතිකුලං අහං
දසපුත්තානි අජනිං සුරූපානි විසෙසතො.

සුඛෙධිතා ච තෙ සබ්බෙ ජනනෙත්තමනොහරා
අමිත්තානම්පි රුචිතා මමං පගෙව තෙ පියා.

තතො මය්හං අකාමාය දසපුත්තපුරක්ඛතො
පබ්බජිත්ථ ස මෙ භත්තා දෙවදෙවස්ස සාසනෙ.

තදෙකිකා විචින්තෙසිං ජීවිතෙනාලමත්ථු මෙ
චත්තාය පතිපුත්තෙහි වුඩ්ඪාය ච වරාකියා.

අහම්පි තත්ථ ගච්ඡිස්සං සම්පත්තො යත්ථ මෙ පති
එවාහං චින්තයිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

තතො ච මං භික්ඛුනියො එකං භික්ඛුනුපස්සයෙ
විහාය ගච්ඡුමොවාදං තාපෙහි උදකං ඉති.

තදා උදකමාහිත්වා ඔකිරිත්වාන කුම්භියා
චුල්ලා[1] ඨපෙත්වා ආසීනා තතො චිත්තං සමාදහිං.

ඛන්ධෙ අනිච්චතො දිස්වා දුක්ඛතො ච අනත්තතො
ඡෙත්වාන[2] ආසවෙ සබ්බෙ අරහත්තමපාපුණිං.

තදාගන්ත්වා භික්ඛුනියො උණ්හොදකමපුච්ඡිසුං
තෙජොධාතුං අධිට්ඨාය ඛිප්පං සන්තාපයිං ජලං.

විම්හිතා තා ජිනවරං එතමත්ථමසාවයුං[3]
තං සුත්වා මුදිතො නාථො ඉමං ගාථං අභාසථ.

යො ච වස්සසතං ජීවෙ කුසීතො හීනවීරියො
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො වීරියමාරභතො දළ්හං.

ආරාධිතො මහාවීරො මම සුප්පටිපත්තියා
ආරද්ධවීරියානග්ගං මමහාසි[4] මහාමුනි.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අථ නං භගවා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ආරද්ධවීරියානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:-

"දස පුත්තෙ විජායිත්වා අස්මිං රූපසමුස්සයෙ
තතොහං දුබ්බලා ජිණ්ණා භික්ඛුනිං උපසඞ්කමිං.

1. චුල්ලෙ. මු. සි. සබ්බත්ථ.
2. ඛෙපෙත්වා.
3. මු. ඔභාවයුං. සි. II. සමාධයුං.
4. සි. I & II. මහාපඤ්ඤා.

සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධායතනධාතුයො
තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන කෙසෙ ඡෙත්වාන පබ්බජිං

තස්සා මෙ සික්ඛමානාය දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං
පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ.

අනිමිත්තඤ්ච භාවෙමි එකග්ගා සුසමාහිතා
අනන්තරා විමොක්ඛාසිං අනුපාදාය නිබ්බුතා.

පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකා
ධි තවත්ථු ජරෙ ජම්මෙ නත්ථිදානි පුනබ්භවො"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **රූපසමුස්සයෙති**: රූපසඞ්ඛාතෙ සමුස්සයෙ. අයං හි රූපසද්දො "චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණ"න්ති ආදීසු රූපායතනෙ ආගතො. "යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්න"න්ති ආදීසු රූපක්ඛන්ධෙ. "පියරූපෙ සාතරූපෙ රජ්ජතී"ති ආදීසු සභාවෙ. "බහිද්ධා රූපානි පස්සතී"ති ආදීසු කසිණායතනෙ. "රූපී රූපානි පස්සතී"ති ආදීසු රූපජ්ඣානෙ. අට්ඨිඤ්ච පටිච්ච න්හාරුඤ්ච පටිච්ච චම්මඤ්ච පටිච්ච මංසඤ්ච පටිච්ච ආකාසො පරිවාරිතො රූපන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී"ති ආදීසු රූපකායෙ. ඉධාපි රූපකායෙව දට්ඨබ්බො. සමුස්සයසද්දොපි "අට්ඨීනං සරීරස්ස පරියායො සතන්ති සමුස්සයො"ති ආදීසු අට්ඨිසරීරපරියායෙ. "ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස නන්දෙ සමුස්සය"න්ති ආදීසු සරීරෙ. ඉධාපි සරීරෙ එව දට්ඨබ්බො. තෙන වුත්තං "**රූපසමුස්සයෙ**"ති: රූපසඞ්ඛාතෙ සමුස්සයෙ සරීරෙති අත්ථො. "ඨත්වා"ති වචනසෙසො. **අස්මිං රූපසමුස්සයෙති** හි ඉමස්මිං රූපසමුස්සයෙ ඨත්වා "ඉමං රූපකායං නිස්සාය දසපුත්තෙ විජායිත්වා"ති යොජනා. **තතොති**: තස්මා දසපුත්ත විජායනහෙතු හි. සා හි පඨමවයං අතික්කමිත්වා පුත්තකෙ විජායන්තී අනුක්කමෙන දුබ්බලසරීරා ජරාජිණ්ණා ච අහොසි. තෙන වුත්තං: **තතොහං දුබ්බලා ජිණ්ණාති**. **තස්සාති**: තතො. "තස්සා"ති වා තස්සා සන්තිකෙ. පුනවා "තස්සා"ති කරණෙ සාමිවචනං. තායාති අත්ථො. **සික්ඛමානායාති**: තිස්සොපි සික්ඛා සික්ඛමානා. **අනන්තරවිමොක්ඛාසින්ති**: අග්ගමග්ගස්ස අනන්තරා උප්පන්නාවිමොක්ඛා ආසිං. "රූපී රූපානි පස්සතී"ති ආදයො හි අට්ඨපි විමොක්ඛා අනන්තරවිමොක්ඛානාම න හොන්ති මග්ගානන්තරමනුප්පන්නා හි ඵලවිමොක්ඛා ඵල[2] සමාපත්තිකාලෙ පවත්තමානාපි පඨමමග්ගානන්තරං එව සමුප්පත්තිතො තං උපාදාය අනන්තරවිමොක්ඛානාම යථා[3] මග්ගසමාධි ආනන්තරිකසමාධීති වුච්චති. **අනුපාදාය නිබ්බුතාති**: රූපාදීසු කිඤ්චිපි අගහෙත්වා කිලෙස පරිනිබ්බානෙන නිබ්බුතා ආසිං. එවං විජ්ජත්තයං විභාවෙත්වා අරහත්ත ඵලෙන කූටං ගණ්හන්තී උදානෙත්වා ඉදානි ජරාය චිරකාලං උපද්දුත සරීරං විගරහන්තී සහ වත්ථුනා තස්ස සමතික්කන්තභාවං විභාවෙතුං

1. මු. සී. III & IV. ජනෙ ජම්මි. 2. මු පත. 3. සී. II. යතො.

පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතාති ආදිමාහ. තත්ථ **ධි තව පුත්ත ජරෙ ජම්මෙ**ති: අඞ්ගානං සිථිලභාවකරණාදිනා ජරෙ **ජම්මෙ** ලාමකෙ ගිලිත **තව** තුය්හං **ධි අත්ථු** ධිකාරො හොතු. **නත්ථිදානි පුනබ්භවො**ති තස්මා ත්වං මයා අතික්කන්තත්තා අභිභූතාසීති අධිප්පායො.

සොණාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

5. 1. 9.

"ලූනකෙසී"ති ආදිකා **භද්දාය කුණ්ඩලකෙසාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි දසසීලානි සමාදාය කොමාරබ්‍රහ්මචරියං චරන්තී සඞ්ඝස්ස වසනපරිවෙණං කාරෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං සුගතීසු යෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති. භද්දාතිස්සා නාමං අහොසි. සා මහන්තා පරිවාරෙන වඩ්ඪමානා වයප්පත්තා තස්මිං යෙව නගරෙ පුරොහිතස්ස පුත්තං සත්තුකං නාම චොරං සහොඩ්ඪං ගහෙත්වා රාජාණාය නගරගුත්තිකෙන මාරෙතුං ආඝාතනං නීයමානං සීහපඤ්ජරෙන ඔලොකෙන්තී දිස්වා පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා සචෙ තං ලභාමි ජීවිස්සාමි නො චෙ මරිස්සාමීති සයනෙ අධොමුඛී නිපජ්ජි. අථස්සා පිතා තං පවත්තිං සුත්වා එකධීතුතාය බලවසිනෙහෙන සහස්සලඤ්ජං දත්වා උපායෙන චොරං විස්සජ්ජාපෙත්වා ගන්ධොදකෙන නහාපෙත්වා සබ්බාභරණපටිමණ්ඩිතං කාරෙත්වා පාසාදං පෙසෙසි. භද්දාපි පරිපුණ්ණමනොරථා අතිරෙකාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා තං පරිචරති. සත්තුකො කතිපාහං වීතිනාමෙත්වා තස්සා ආභරණෙසු උප්පන්නලොභො භද්දෙ අහං නගරගුත්තිකෙන ගහිතමත්තොව චොරපපාතෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය "සචාහං ජීවිතං ලභාමි තුය්හං බලිකම්මං උපසංහරිස්සාමීති[1] අයාචිං තස්මා බලිකම්මං සජ්ජාපෙහී"ති සා තස්ස මනං පූරෙස්සාමීති බලිකම්මං සජ්ජාපෙත්වා සබ්බාභරණවිභූසිතා සාමිකෙන සද්ධිං එකං යානං අභිරුය්හ දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමීති චොරපපාතං අභිරුහිතුං ආරද්ධා. සත්තුකො චින්තෙසි සබ්බෙසු අභිරුහන්තෙසු ඉමිස්සා ආභරණං ගහෙතුං න සක්කාති[2] පරිවාරජනං තත්ථෙව ඨපෙත්වා සයමෙව බලිභාජනං ගහෙත්වා පබ්බතං අභිරුහන්තො තාය සද්ධිං පියකථං න කථෙසි. සා ඉඞ්ගිතෙනෙව තස්ස අධිප්පායං අඤ්ඤාසි. සත්තුකො භද්දෙ තව උත්තරිසාටකං ඔමුඤ්චිත්වා කායාරූළ්හපසාධනං භණ්ඩිකං කරොහිති. සා සාමි මය්හං කො අපරා

1. සී. I & II. සරිස්සාමීති. 2. සී. I & II. නසක්කා ඉති.

ඨොහි. කිං නු බාලෙ බලිකම්මත්ථං ආගතොති සඤ්ඤං කරොසි. බලිකම්මාපදෙසෙන පන තව ආභරණං ගහෙතුං ආගතොහි. කස්ස පන අය්‍ය පසාධනං කස්ස අහන්ති[1] නාහං එතං විභාගං ජානාමීති. හොතු අය්‍ය එකං පන මෙ අධිප්පායං පූරෙහි ආලිඞ්ගිත[2] නියාමෙන ආලිඞ්ගිතුං දෙහීති. සො සාධූති සම්පටිච්ඡි සා තෙන සම්පටිච්ඡිතභාවං ඤත්වා පුරතො ආලිඞ්ගිත්වා පච්ඡතො ආලිඞ්ගන්තී විය පබ්බතා තං පාතෙසි.[3] සො පතිත්වා චුණ්ණ විචුණ්ණං අහොසි. තාය කතං අච්ඡරියං දිස්වා පබ්බතෙ අධිවත්ථා දෙවතා කොසල්ලං විභාවෙන්තී ඉමා ගාථා අභාසි.

“න සො සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා.

න සො සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති මුහුත්තමපි චින්තයෙ”ති.

තතො භද්දා චින්තෙසි. න සක්කා මයා ඉමිනා නියාමෙන ගෙහං ගන්තුං ඉතොව ගන්ත්වා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජිස්සාමීති නිගණ්ඨාරාමං ගන්ත්වා නිගණ්ඨෙ පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං තෙ ආහංසු “කෙන නියාමෙන පබ්බජ්ජා හොතූ”ති. “යං තුම්හාකං පබ්බජ්ජාය උත්තමං තදෙව කරොථා”ති. තෙ සාධූති තස්සා තාලට්ඨිනා කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා පබ්බාජෙසුං. පුන කෙසා වඩ්ඪන්තා කුණ්ඩලාවත්තා හුත්වා වඩ්ඪිංසු. තතො පට්ඨාය සා කුණ්ඩලකෙසා නාම ජාතා. සා තත්ථ උග්ගහෙතබ්බං සමයං වාදමග්ගඤ්ච උග්ගහෙත්වා එත්තකං නාම ඉමෙ ජානන්ති ඉතො උත්තරිං[4] විසෙසො නත්ථීති ඤත්වා තතො අපක්කමිත්වා යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතා අත්ථි තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං ජානනසිප්පං උග්ගහෙත්වා අත්තනා සද්ධිං කථෙතුං සමත්ථං අදිස්වා යං යං ගාමං වා නිගමං වා පවිසති. තස්ස ද්වාරෙ වාලිකරාසිං කත්වා තස්මිං ජම්බුසාඛං ඨපෙත්වා “යො මම වාදං ආරොපෙතුං සක්කොති සො ඉමං සාඛං මද්දතූ”ති සමීපෙ ඨිතදාරකානං සඤ්ඤං දත්වා වසනට්ඨානං ගච්ඡති. සත්තාහම්පි ජම්බුසාඛාය තථෙව ඨිතාය තං ගහෙත්වා පක්කමති.

තෙන ච සමයෙන අම්හාකං භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං උපනිස්සාය ජෙතවනෙ විහරති. කුණ්ඩලකෙසාපි වුත්තනයෙන ගාමනිගමරාජධානීසු විචරන්තී සාවත්ථිං පත්වා නගරද්වාරෙ වාලිකාරාසිම්හි ජම්බුසාඛං ඨපෙත්වා දාරකානං සඤ්ඤං දත්වා සාවත්ථිං පාවිසි.

අථායස්මා ධම්මසෙනාපති එකකොව නගරං පවිසන්තො තං සාඛං දිස්වා තං දමෙතු[5]කාමො දාරකෙ පුච්ඡි. “කස්මායං සාඛා එවං ඨපිතා”ති. දාරකා තමත්ථං ආරොචෙසුං. ථෙරො යදි එවං ඉමං සාඛං මද්දථාති ආහ. දාරකා තං මද්දිංසු. කුණ්ඩලකෙසා කතභත්තකිච්චා නගරතො නික්ඛමන්තී තං සාඛං මද්දිතං දිස්වා කෙනිදං මද්දිතන්ති පුච්ඡිත්වා ථෙරෙන

1. සී I & II. අරහන්ති. 2. සී. I III. අලඞ්කත. 3. මු. පාතෙසි.
4. මු. උත්තරි. 5. සී. I & II. වාදං මද්දිතු.

මද්දිතභාවං ඤත්වා "අපක්ඛිකො වාදො, න සොභති"ති යාවතතියං පවිසිත්වා වීථියා වීථිං විචරන්තී "පසෙසයාථ සමණෙහි සක්‍යපුත්තියෙහි සද්ධිං මය්හං වාද"න්ති උග්ඝොසෙන්තී මහාජනපරිවුතා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං ධම්මසෙනාපතිං උපසංකමිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං ඨිතා "කිං තුම්හෙහි මයා[1] ඨපිතා ජම්බුසාඛා මද්දාපිතා"ති ආහ. ආම "මයා මද්දාපිතා"ති. එවං සන්තෙ තුම්හෙහි සද්ධිං මය්හං වාදො හොතූති. හොතු භද්දෙ. "කස්ස පුච්ඡා කස්ස විස්සජ්ජනා"ති. පුච්ඡා නාම අම්හාකං පත්තා, ත්වං යං කිඤ්චි අත්තනො ජානනකං පුච්ඡාති. සා සබ්බමෙව අත්තනො ජානනකං වාදං පුච්ඡි. ථෙරො සබ්බං විස්සජ්ජෙසි. සා උපරි පුච්ඡිතබ්බං අජානන්තී තුණ්හී අහොසි. අථ නං ථෙරො ආහ. තයා බහුං පුච්ඡිතං මයම්පි[2] තං එකං පඤ්හං පුච්ඡාමාති.[3] පුච්ඡථ භන්තෙති ථෙරො "එකං නාම කි"න්ති ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි. කුණ්ඩලකෙසා නෙව අන්තං න කොටිං පස්සන්තී අන්ධකාරං පවිට්ඨා විය හුත්වා "න ජානාමි භන්තෙ"ති ආහ. "ත්වං එත්තකම්පි අජානන්තී අඤ්ඤං කිං ජානිස්සසී"ති වත්වා ධම්මං දෙසෙසි. සා ථෙරස්ස පාදෙසු පතිත්වා "භන්තෙ තුම්හෙ සරණං ගච්ඡාමී"ති ආහ. මා මං ත්වං භද්දෙ සරණං ගච්ඡ. "සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලං භගවන්තං එව සරණං ගච්ඡා"ති "එවං කරිස්සාමි භන්තෙ"ති සා සායණ්හසමයෙ ධම්මදෙසනාවෙලාය සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං ඤත්වා:–

"සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති

ඉමං ගාථමාහ.

ගාථා පරියොසානෙ යථා ඨිතාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං **හංසවතියං** ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං
නානාරතනපජ්ජොතෙ මහාසුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වා තං මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං
තතො ජාතප්පසාදාහං උපෙසිං සරණං ජිනං.

තදා මහාකාරුණිකො පදුමුත්තරනාමකො
ඛිප්පාභිඤ්ඤානමග්ගන්තෙ[4] ඨපෙසි භික්ඛුනිං සුභං.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා දානං දත්වා මහෙසිනො
නිපච්ච සිරසා පාදෙ තං ඨානං අභිපත්ථයිං.

---

1. මු. සි. III. මම.
2. මු. සි. III අහම්පි.
3. මු. සි III. පුච්ඡිස්සාමි.
4. මු. මග්ගන්ති.

අනුමෝදි මහාවීරෝ භද්දෙ යං තෙභිපත්ථිතං
සමිජ්ඣිස්සති තං සබ්බං සුඛිනී හොහි නිබ්බුතා.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
භද්දාකුණ්ඩලකෙසාති හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං.

තතො චුතා යාමමගං[1] තතො ච තුසිතං ගතා
තතො ච නිම්මානරතිං වසවත්තිපුරං ගතා.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි තස්ස කම්මස්ස වාහසා
තත්ථ තත්ථෙව රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

තතො චුතා මනුස්සෙසු රාජූනං චක්කවත්තිනං
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

සම්පත්තිං අනුභොත්වාන දෙවෙසු මානුසෙසු ච
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා **කිකී** නාම **බාරාණසී** පුරුත්තමෙ.

තස්ස ධීතා චතුත්ථාසිං භික්ඛුදාසීති විස්සුතා
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

අනුජානි න නො තාතො අගාරෙව තදා මයං
වීසං වස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරි බ්‍රහ්මචරියං රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්ත ධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදාසිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදාසිකා.

ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා අහං තදා
කිසාගොතමී ධම්මදින්නා විසාඛා හොති සත්තමී.[*]

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං.

---

1. මු. සී. I & II. යාමඤ්ඤගං.

[*] ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා ච ගොතමී
ධම්මදින්නා මහාමායා විසාඛා චෙව සත්තමී. අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.

පච්ඡිමෙ ච භවෙ දානි ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ඵීතෙ යදාහං යොබ්බනෙ ඨිතා.

චොරං වධත්ථං නීයන්තං දිස්වා රත්තා තහිං අහං
පිතා මෙ තං සහස්සෙන මොචයිත්වා වධා තතො.

අදාසි තස්ස මං තාතො විදිත්වාන මනං මම
තස්සාහමාසිං විස්සත්ථා අතීව දයිතා හිතා

සො මෙ භූසණලොභෙන බලිමජ්ඣාසයො දිසො
චොරප්පපාතං නෙත්වාන පබ්බතං චෙතයී වධං.

තදාහං පණමිත්වාන සත්තුකං[1] සුකතඤ්ජලී
රක්ඛන්තී අත්තනො පාණං ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

ඉදං සුවණ්ණකෙයූරං මුත්තාවෙළුරියා බහූ
සබ්බං හරස්සු භද්දන්තෙ මඤ්ච දාසීති සාවය.

ඔරොපයස්සු කල්‍යාණී මා බාළ්හං පරිදෙවයි
න චාහං අභිජානාමි අහන්ත්වා[2] ධනමාභතං.

යතො සරාමි අත්තානං යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤුතං
න චාහං අභිජානාමි අඤ්ඤං පියතරං තයා.

එහි තං උපගූහිස්සං කත්වාන තං පදක්ඛිණං
න ච දානි පුනො අත්ථි මම තුය්හං ච සඞ්ගමො.

"න හි[3] සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා.

න හි සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති ලහුං අත්ථං විචින්තිකා."[4]

ලහුඤ්ච වත ඛිප්පඤ්ච නිකට්ඨෙ සමචෙතයිං
මිගමුණ්ණං යථා එවං තදාහං සත්තුකං වධිං

යො ච උප්පතිතං අත්ථං න ඛිප්පමනුබුජ්ඣති
සො හඤ්ඤතෙ මන්දමති චොරොව ගිරිගබ්භරෙ.

යො ච උප්පතිතං අත්ථං ඛිප්පමෙව නිබොධති
මුච්චතෙ සත්තුසම්බාධා තදාහං සත්තුකා යථා.

තදාහං පාතයිත්වාන ගිරිදුග්ගම්හි සත්තුකං
සන්තිකං සෙතවත්ථානං උපෙත්වා පබ්බජිං අහං.

සණ්ඩාසෙන ච කෙසෙ මෙ ලුඤ්චිත්වා සබ්බසො තදා
පබ්බාජෙත්වාන සමයං ආචික්ඛිංසු නිරන්තරං.

---

1. ම. මු. සත්තුකං. 2. ම. අහනතා.
3. නහො. ථෙරීඅට්ඨකථා. 4. මුහුත්තමපි චින්තයෙ. ථෙරීඅට්ඨකථා.

ToC

තතො තං උග්ගහෙත්වාහං නිසීදිත්වාන එකිකා
සමයං තං විචින්තෙසිං සුවානො[1] මානුසං කරං

ඡින්නං ගය්හ සමීපෙ මෙ පාතයිත්වා අපක්කමි
දිස්වා නිමිත්තමලභිං හත්ථං තං පුළවාකුලං

තතො උට්ඨාය සංවිග්ගා අපුච්ඡිං සහධම්මිකෙ
තෙ අවොචුං විජානන්ති[2] තමත්ථං සක්‍යභික්ඛවො,

සාහං තමත්ථං පුච්ඡිස්සං උපෙත්වා බුද්ධසාවකෙ
තෙ මමාදාය ගච්ඡිංසු බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකං.

සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධායතනධාතුයො
අසුභානිච්චදුක්ඛාති අනත්තානි ච නායකො.

තස්ස ධම්මං සුණිත්වාහං ධම්මචක්ඛුං විසොධයිං
තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා පබ්බජ්ජං උපසම්පදං.

ආයාචිතො තදා ආහ එහි භද්දෙති නායකො
තදාහං උපසම්පන්නා පරිත්තං තොයමද්දසං.

පාදපක්ඛාලනෙනාහං ඤත්වා සඋදයබ්බයං
තථා සබ්බෙපි සඞ්ඛාරෙ ඊදිසං චින්තයිං තදා

තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ අනුපාදාය සබ්බසො.
ඛිප්පාභිඤ්ඤානමග්ගතො[3] තදා පඤ්ඤපයී ජිනො,

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා.
පරචිත්තානි ජානාමි සත්ථුසාසනකාරිකා

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං.
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා,

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා,

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං.
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච.
ඤාණං මෙ විපුලං සුද්ධං බුද්ධසෙට්ඨස්ස සාසනෙ

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන'න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා තාවදෙව පබ්බජ්ජං යාචි, සත්ථා තස්සා පබ්බජ්ජං අනුජානි, සා භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වාන පබ්බජිත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බාණසුඛෙන ච වීතිනාමෙන්තී අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:–

1. සී. I. II. සුපාණො, 2. සී. II. විජානන්තා. 3. ඉ. ම. ඉංගං. අටු,

"ලූනකෙසී පඞ්කධරී එකසාටී පුරෙ චරිං
අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනී වජ්ජෙ චාවජ්ජදස්සිනී.

දිවාවිහාරා නික්ඛම්ම ගිජ්ඣකූටම්හි පබ්බතෙ
අද්දසං විරජං බුද්ධං භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතං.

නිහච්ච ජාණුං වන්දිත්වා සම්මුඛා පඤ්ජලිං අකං
එහි භද්දෙති මං අවච සා මෙ ආසූපසම්පදා.

චිණ්ණා අඞ්ගා ච මගධා වජ්ජී කාසී ච කොසලා
අනණා පණ්ණාසවස්සානි රට්ඨපිණ්ඩං අභුඤ්ජිහං.

පුඤ්ඤං ච පසවී බහුං–සප්පඤ්ඤො වතායං උපාසකො
යො භද්දාය චීවරං අදාසි–විප්පමුත්තාය සබ්බගන්ථෙහී"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **ලූනකෙසී**ති: ලූනා ලුඤ්චිතා කෙසා මය්හන්ති=ලූනකෙසී. නිගණ්ඨෙසු පබ්බජ්ජාය තාලට්ඨිනා ලුඤ්චිතකෙසා, තං සන්ධාය වදති. **පඞ්කධරී**ති: දන්තකට්ඨස්ස අඛාදනෙන දන්තෙසු මලපඞ්කධාරණතො පඞ්කධරී. **එකසාටී**ති: නිගණ්ඨචාරිත්ත[1]වසෙන එකසාටිකා. **පුරෙ චරි**න්ති: පුබ්බෙ නිගණ්ඨී හුත්වා එවං විචරිං. **අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනී**ති: න්හානුච්ඡාදනදන්තකට්ඨඛාදනාදිකෙ අනවජ්ජෙ සාවජ්ජසඤ්ඤා. **වජ්ජෙ චාවජ්ජදස්සිනී**ති: මානමක්ඛපලාසවිපල්ලාසාදිකෙ සාවජ්ජෙ අනවජ්ජදිට්ඨී. **දිවාවිහාරා නික්ඛම්මා**ති: අත්තනො දිවාවිහාරට්ඨානතො නික්ඛමිත්වා. අයම්පි එත්ථ මජ්ඣන්තිකවෙලායං ථෙරෙන සමාගතා තස්ස පඤ්හස්ස විස්සජ්ජනෙන ධම්මදෙසනාය ච නිහතමානදප්පා පසන්නමානසා හුත්වා සත්ථු සන්තිකං උපසඞ්කමිතුකාමාව අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා **නිහච්ච ජාණුං වන්දිත්වා**ති: ජාණුද්වයං පථවියං නිහන්ත්වා පතිට්ඨපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා. **සම්මුඛා පඤ්ජලිං අක**න්ති: සත්ථු සම්මුඛා දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං අකාසිං. **එහි භද්දෙති මං අවච සා මෙ ආසූපසම්පදා**ති යං මං භගවා අරහත්තං පත්වා පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච යාචිත්වා ඨිතා "එහි භද්දෙ භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජ උපසම්පජ්ජස්සූ"ති **අවච** ආණාපෙසි. සා සත්ථු ආණා මය්හං උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා **ආසි** අහොසි. "චිණ්ණා"ති ආදිකා පන ගාථා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණගාථා. තත්ථ **චිණ්ණා අඞ්ගා ච මගධා**ති: යෙ ඉමෙ **අඞ්ගා මගධා ච වජ්ජී ච කාසී ච කොසලා** ච ජනපදා පුබ්බෙ සාණාය මයා රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජන්තියා **චිණ්ණා** චරිතා තෙසුයෙව සත්ථාරා සමාගමතො පට්ඨාය **අනණා** නිද්දොසා අපගතකිලෙසා හුත්වා පඤ්ඤාසසංවච්ඡරානි රට්ඨපිණ්ඩං අභුඤ්ජිං අහං. යෙන

1. ච. පාරුත.

අභිප්පසන්නමානසෙන උපාසකෙන අත්තනො චීවරං දින්නං තස්ස පුඤ්ඤවිසෙසසිද්ධත්තනිමිත්තෙන අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තී **"පුඤ්ඤං වත පසවී බහු"**න්ති ඔසානගාථමාහ. සා සුවිඤ්ඤෙය්‍යා එව.

භද්දාය කුණ්ඩලකෙසාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

— —

5. 1. 10.

"නඞ්ගලෙහි කසං ඛෙත්ත"න්ති ආදිකා **පටාචාරාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි. සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී **කස්සප** බුද්ධකාලෙ **කිකිස්ස** කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා[1] භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පරිවෙණං අකාසි.[2] සා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** සෙට්ඨිගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා අත්තනො ගෙහෙ එකෙන කම්මකරෙන සද්ධිං සිලෙසසන්ථවං අකාසි. තං මාතාපිතරො සමජාතිකස්ස කුමාරස්ස දාතුං දිවසං සණ්ඨපෙසුං. තං ඤත්වා සා හත්ථසාරං ගහෙත්වා තෙන කතසන්ථවෙන පුරිසෙන සද්ධිං අග්ගද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා එකස්මිං ගාමකෙ වසන්තී ගබ්භිනී අහොසි. සා පරිපක්ක[3] ගබ්භා "ඉධ අනාථවාසෙන කුලගෙහං ගච්ඡාම සාමී"ති වත්වා තස්මිං "අජ්ජ ගච්ඡාම සෙව ගච්ඡාමා"ති කාලක්ඛෙපං කරොන්තෙ "නායං බාලො මං නෙස්සතී"ති තස්මිං බහි ගතෙ ගෙහෙ පටිසාමෙතබ්බං පටිසාමෙත්වා "කුලඝරං ගතාති මය්හං සාමිකස්ස කථෙථා"ති පටිවිස්සකඝරවාසීනං ආචික්ඛිත්වා එකිකාව කුලඝරං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපජ්ජි. සො ආගන්ත්වා ගෙහෙ තං අපස්සන්තො පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා කුලඝරං ගතාති සුත්වා මං නිස්සාය "කුලධීතා අනාථා ජාතා"ති පදානුපදං ගන්ත්වා සම්පාපුණි. තස්සා අන්තරාමග්ගෙ එව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. සා පසුතකාලතො පට්ඨාය පටිප්පස්සද්ධගමනුස්සුක්කා සාමිකං ගහෙත්වා නිවත්ති. දුතියවාරම්පි ගබ්භිනී අහොසීති ආදි සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං. අයං පන විසෙසො:—යදා තස්සා අන්තරාමග්ගෙ කම්මජවාතා චලිංසු තදා මහාඅකාලමෙඝො උදපාදි. සමන්තතො විජ්ජුලතාහි ආදිත්තං විය මෙඝත්ථනිතෙහි භිජ්ජමානං[4] විය ධාරානිපාතනිරන්තරං නභං අහොසි. සා තං දිස්වා "සාමි මෙ අනොවස්සකට්ඨානං ජානාහී"ති ආහ. සො ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො එකං තිණසඤ්ඡන්නං ගුම්බං දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා හත්ථගතාය වාසියා තස්මිං ගුම්බෙ දණ්ඩකෙ ඡින්දිතු

1. මු. සී. III. අචරි.
2. මු. සී. III. කාරෙත්වා.
3. මු. සී. III. පුණ්ණෙණ.
4. සී. I. ගජ්ජමානං.

කාමෙමා සිමෙණයි සඤ්ඤාදිතවම්මික පරියන්තෙ[1] උග්ගතරුක්ඛදණ්ඩකං ඡින්දි. තාවදෙව ච නං තතො වම්මිකතො නික්ඛමිත්වා ඝොරවිසො ආසීවිසො ඩංසි. සො තත්ථෙව පතිත්වා කාලමකාසි. සා මහාදුක්ඛං අනුභවන්තී තස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තී ද්වෙපි දාරකෙ වාතවුට්ඨිං අසහමානෙ විරවන්තෙ උදරන්තරෙ කත්වා ද්වීහි ජාණුකෙහි ද්වීහි හත්ථෙහි ච භූමිං උප්පීළිත්වා යථාඨිතාව රත්තිං වීතිනාමෙත්වා විභාතාය රත්තියා මංසපෙසිවණ්ණං එකං පුත්තං පිලොතිකාචුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා හත්ථෙහි උරෙන ච පරිග්ගහෙත්වා ඉතරං එහි තාත පිතා තෙ ඉතො ගතොති වත්වා සාමිකෙන ගතමග්ගෙන ගච්ඡන්තී තං වම්මිකසමීපෙ කාලකතං නිසින්නං දිස්වා මං නිස්සාය මම සාමිකො මතොති රොදන්තී පරිදෙවන්තී සකලරත්තිං දෙවෙන වුට්ඨත්තා ජණ්ණුකප්පමාණං ථනප්පමාණං උදකං සවන්තිං[2] අන්තරාමග්ගෙ නදිං පත්වා අත්තනො මන්දබුද්ධිතාය දුබ්බලතාය ච ද්වීහි දාරකෙහි සද්ධිං උදකං ඔතරිතුං අවිසහන්තී ජෙට්ඨපුත්තං ඔරිමතීරෙ ඨපෙත්වා ඉතරං ආදාය පරතීරං ගන්ත්වා සාඛාභඞ්ගං අත්ථරිත්වා තත්ථ පිලොතික චුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ඉතරස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති බාලපුත්තකං පහාතුං අසක්කොන්තී පුනප්පුනං නිවත්තිත්වා ඔලොකයමානා නදිං ඔතරති. අථස්සා නදීමජ්ඣං ගතකාලෙ එකො සෙනො තං දාරකං දිස්වා මංසපෙසීති සඤ්ඤාය ආකාසතො හසසි. සා තං දිස්වා උභොහත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා සුසූති තික්ඛත්තුං මහාසද්දං නිච්ඡාරෙසි. සෙනො දූරභාවෙන තං අනාදියන්තො කුමාරකං ගහෙත්වා වෙහාසං උප්පති. ඔරිමතීරෙ ඨිතො පුත්තො උභොහත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා මහාසද්දං නිච්ඡාරයමානං දිස්වා මං සන්ධාය වදතීති සඤ්ඤාය වෙගෙන උදකෙ පති. ඉති බාලපුත්තකො සෙනෙන ජෙට්ඨපුත්තකො උදකෙන හතො. සා එකො මෙ පුත්තො සෙනෙන ගහිතො එකො උදකෙන වූළ්හො පන්ථෙ මෙ පති මතොති රොදන්තී පරිදෙවන්තී ගච්ඡන්තී සාවත්ථිතො ආගච්ඡන්තං[3] එකං පුරිසං දිස්වා පුච්ඡි "කත්ථ වාසිකොසී"ති. සාවත්ථිවාසිකොම්හි අම්මාති. සාවත්ථියං අසුකවීථියං අසුකකුලං නාම අත්ථි තං ජානාසි තාතාති. ජානාමි අම්ම තං පන මා පුච්ඡ අඤ්ඤං පුච්ඡාති. අඤ්ඤෙන මෙ පයොජනං නත්ථි තමෙව පුච්ඡාමි තාතාති. අම්ම ත්වං අත්තනො අනාචික්ඛිතුං න දෙසි. "අජ්ජ තෙ සබ්බරත්තිං දෙවො වස්සන්තො දිට්ඨො"ති. දිට්ඨො මෙ තාත මය්හමෙව සො සබ්බරත්තිං වුට්ඨො. තං කාරණං පච්ඡා කථෙස්සාමි එතස්මිං තාව මෙ සෙට්ඨිගෙහෙ පවත්තිං කථෙහීති. අම්ම අජ්ජ රත්තියං සෙට්ඨි ච භරියා ච සෙට්ඨිපුත්තො චාති තයොපි ජනෙ අවත්ථරමානං ගෙහං පති. තෙ එකචිතකායං ඣාපියන්ති ස්වායං ධූමො පඤ්ඤායති අම්මාති. සා තස්මිං ඛණෙ නිවත්ථවත්ථම්පි පතමානං න සඤ්ජානි. සොකුම්මත්තතං පත්වා ජාතරූපෙනෙව:–

"උභො පුත්තා කාල කතා පන්ථෙ මය්හං පතී මතො
මාතා පිතා ච භාතා ච එකචිතකස්මිං ඩය්හරෙ"ති.

1. මු. ඝ. III. සීසතො. 2. සී. I. වත්තන්තිං. 3. මු. ආගමන්තං.

විලපන්තී පරිබ්භමති, තාය ච වෙලාය තස්සා නිවාසනම්පි නාපි පවට්ටන අචරණතො පතිතාචාරතාය[1] පටාචාරාත්වෙව සමඤ්ඤා අහොසි. තං දිස්වා මනුස්සා "ගච්ඡ උම්මත්තිකෙ"ති කෙචි කචවරං මත්ථකෙ ඛිපන්ති අඤ්ඤෙ පංසුං ඔකිරන්ති අපරෙ ලෙඩ්ඩු ඛිපන්ති. සත්ථා ජෙතවනෙ මහා පරිසමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො තං තථා පරිබ්භමන්තිං දිස්වා ඤාණපරිපාකඤ්ච ඔලොකෙත්වා යථා විහාරාභිමුඛී ආගච්ඡති තථා අකාසි. පරිසා තං දිස්වා "ඉමිස්සා උම්මත්තිකාය ඉතො ආගන්තුං මා අදත්ථා"ති ආහ. භගවා "මා නං වාරයිත්ථා"ති වත්වා අවිදූරට්ඨානං ආගතකාලෙ "සතිං පටිලභ භගිනී"ති ආහ. සා තාවදෙව බුද්ධානුභාවෙන සතිං පටිලභිත්වා නිවත්ථවත්ථස්ස පතිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා උක්කුටිකං උපනිසජ්ජාය[2] නිසීදි. එකො පුරිසො උත්තරසාටකං ඛිපි. සා තං නිවාසෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා "භන්තෙ අවස්සයො මෙ හොථ. එකං මෙ පුත්තං සෙනො ගණ්හි, එකො උදකෙන වූළ්හො, පන්ථෙ පති මතො. මාතාපිතරො භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථටා මතා එකචිතකස්මිං ඣායන්තී"ති තං[3] කාරණං ආචික්ඛි. සත්ථා "පටාචාරෙ මා චින්තයි. තව අවස්සයො භවිතුං සමත්ථස්සෙව සන්තිකං ආගතාසි, යථා හි ත්වං ඉදානි පුත්තාදීනං මරණනිමිත්තං අස්සූනි පවත්තෙසි එවං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පුත්තාදීනං මරණහෙතු පවත්තිතං අස්සු චතුන්නං මහාසමුද්දානං උදකතො බහුතරන්ති" දස්සෙන්තො:-

"චතූසු සමුද්දෙසු ජලං පරිත්තකං
තතො බහුං අස්සුජලං අනප්පකං
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචතො
කිං කාරණා සොකවසා[5] පමජ්ජසී"ති.

ගාථං අභාසි.

එවං සත්ථරි අනමතග්ගපරියායකථං කථෙන්තෙ තස්සා සොකො තනුතරභාවං අගමාසි. අථ නං තනුභූතසොකං ඤත්වා "පටාචාරෙ පුත්තාදයො නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා ලෙණං වා සරණං වා භවිතුං න සක්කොන්තීති විජ්ජමානාපි තෙ න සන්තියෙව. තස්මා පණ්ඩිතෙන අත්තනො සීලං විසොධෙත්වා නිබ්බානගාමිමග්ගො සොධෙතබ්බොති" දස්සෙන්තො:-

"න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නාපි බන්ධවා,
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.
එතං අත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො
නිබ්බාණගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ"ති.

1. මු. වත්ථෙන පතිතෙනාචාරතතා.
2. සී. III. පතිනිසජ්ජාය.
3. මු. සී. III. සා සොකා.
4. සී. III. සොචනා.
5. සී. III. අම්ම තුවං.

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ පටාචාරා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා තං භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ නෙත්වා පබ්බාජෙසි. සා ලද්ධූපසම්පදා උපරි මග්ගත්ථාය විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී එකං දිවසං ඝටෙන උදකං ආදාය පාදෙ ධොවන්තී උදකං ආසිඤ්චි, තං ථොකං ඨානං ගන්ත්වා පච්ඡිජ්ජි. දුතියවාරං ආසිත්තං තතො දූරං අගමාසි. තතියවාරං ආසිත්තං තතොපි දූරතරං අගමාසි. සා තදෙව ආරම්මණං ගහෙත්වා තයො වයෙ පරිච්ඡින්දිත්වා මයා පඨමං ආසිත්තං උදකං විය ඉමෙ සත්තා පඨමවයෙපි මරන්ති. තතො දූරං ගතං දුතියවාරං ආසිත්තං උදකං විය මජ්ඣිමවයෙපි, තතො දූරතරං ගතං තතියවාරං ආසිත්තං උදකං විය පච්ඡිමවයෙපි මරන්ති යෙවාති චින්තෙසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා තස්සා සම්මුඛෙ ඨත්වා කථෙන්තො විය එවමෙතං පටාචාරෙ සබ්බෙපිමෙ සත්තා මරණධම්මා තස්මා පඤ්චන්නං ඛන්ධානං උදයබ්බයං අපස්සන්තස්ස වස්සසතං ජීවතො තං පස්සන්තස්ස එකාහම්පි එකක්ඛණම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො:–

“යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයබ්බයං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයබ්බය”න්ති.

ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ පටාචාරා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං හංසවතියං ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං
නානාරතනපජ්ජොතෙ මහාසුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වා තං මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං
තතො ජාතප්පසාදාහං උපෙසිං සරණං ජිනං.

තතො විනයධාරීනං අග්ගං වණ්ණෙසි නායකො
භික්ඛුනිං ලජ්ජිනිං තාදිං කප්පාකප්පවිසාරදං.

තදා මුදිතචිත්තාහං තං ඨානං අභිකඞ්ඛිනී
නිමන්තෙත්වා දසබලං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

භොජයිත්වාන සත්තාහං දදිත්වා පත්තචීවරං[1]
නිපච්ච සිරසා පාදෙ ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

යා තයා වණ්ණිතා වීර ඉතො අට්ඨමයො මුනි
තාදිසාහං භවිස්සාමි යදි සිජ්ඣති නායක.

1. මු. ම. අ. චතිචීවරං.

තදා අවොච මං සත්ථා භද්දෙ මා භායි අස්සස
අනාගතම්හි අද්ධානෙ ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
පටාචාරාති නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තදාහං මුදිතා හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡිහං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා කිකීනාම බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

තස්සාසිං තතියා ධීතා භික්ඛුනී ඉති විස්සුතා
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

අනුජානි න නො තාතො අගාරෙව තදා මයං
වීසංවස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරි බ්‍රහ්මචරියං රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්තධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදාසිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදාසිකා.

අහං උප්පලවණ්ණා ච ඛෙමා භද්දා ච භික්ඛුනී
කිසාගොතමී ධම්මදින්නා විසාඛා හොති සත්තමී.

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙ දානි ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං
සාවත්ථියං පුරවරෙ ඉද්ධෙ ඵීතෙ මහද්ධනෙ.

යදා ච යොබ්බනූපෙතා විතක්කවසගා අහං
නරං ජාරපතිං දිස්වා තෙන සද්ධිං අගඤ්ඡහං.

එකපුත්තප්පසූතාහං දුතියො කුච්ඡියා මම
තදාහං මාතාපිතරො දක්ඛාමිති[2] සුනිච්ඡිතා.

1. ම. අ. දයිසා. 2 අ. සි. II. ඔක්ඛාමිති.

නාරොචෙසිං පතිං මය්හං තදා තම්හි පවාසිතෙ
එකිකා නිග්ගතා ගෙහා ගන්තුං සාවත්ථිමුත්තමං.

තතො මෙ සාමි ආගන්ත්වා සම්භාවෙසි පථෙ මමං
තදා මෙ කම්මජා වාතා උප්පන්නා අතිදාරුණා.

උට්ඨිතො ච මහාමෙඝො පසූති සමයෙ මම
දබ්බත්ථාය තදා ගන්ත්වා සාමි සප්පෙන මාරිතො.

තදා විජාතදුක්ඛෙන අනාථා කපණා අහං
කුන්නදිං පූරිතං දිස්වා ගච්ඡමානා[1] සකුලාලයං.

බාලං ආදාය අතරිං පාරකූලෙ ච එකකං[2]
සායෙත්වා[3] බාලකං පුත්තං ඉතරං තරණායහං.

නිවත්තා උක්කුසො‘ හාසි තරුණං විලපන්තකං
ඉතරඤ්ච වහී සොතො සාහං සොකසමප්පිතා.

සාවත්ථිනගරං ගන්ත්වා අස්සොසිං සජනෙ මතෙ
තදා අවොචං සොකට්ටා මහාසොකසමප්පිතා.

උභො පුත්තා කාලකතා පන්ථෙ මය්හං පතී මතො
මාතා පිතා ච භාතා ච එකචිතකම්හි ඩය්හරෙ.

තදා කිසා ච පණ්ඩූ ච අනාථා දීනමානසා
ඉතො තතො භමන්තීහං අද්දසං නරසාරථිං.

තතො අවොච මං සත්ථා පුත්තෙ මා සොචි අස්සස
අත්තානං තෙ ගවෙසස්සු කිං නිරත්ථං විහඤ්ඤසි.

න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.

තං සුත්වා මුනිනො වාක්‍යං පඨමං ඵලමජ්ඣගං
පබ්බජිත්වාන න චිරං අරහත්තමපාපුණිං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
පරචිත්තානි ජානාමි සත්ථුසාසනකාරිකා.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ විසුද්ධම්හි සුනිම්මලා.

තතොහං විනයං සබ්බං සන්තිකෙ සබ්බදස්සිනො
උග්ගහිං සබ්බවිත්ථාරං ව්‍යාහරිං ච යථාතථං.

ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං
අග්ගං විනයධාරීනං පටාචාරාව එකිකා.

1. මු. ගච්ඡන්ති, ස. 2. මු. සි. II & III. එකිකා. 3. ඡ. අ. පායෙත්වා.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසනන්"ති.

අරහත්තං පන පත්වා සෙක්ඛකාලෙ අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උපරි විසෙසස්ස නිබ්බත්තිතාකාරං විභාවෙන්තී උදානවසෙන:-

"නඞ්ගලෙහි කසං ඛෙත්තං බීජානි පවපං ඡමා
පුත්තදාරානි පොසෙන්තා ධනං වින්දන්ති මානවා.

කිමහං සීලසම්පන්නා සත්ථුසාසනකාරිකා
නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි අකුසීතා අනුද්ධතා.

පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන උදකෙසු කරොමහං
පාදොදකඤ්ච දිස්වාන ථලතො නින්නමාගතං.

තතො චිත්තං සමාධෙසිං අස්සං භද්‍රංව' ජානියං
තතො දීපං ගහෙත්වාන විහාරං පාවිසිං අහං.

සෙය්‍යං ඔලොකයිත්වාන මඤ්චකම්හි උපාවිසිං
තතො සූචිං ගහෙත්වාන වට්ටිං ඔකස්සයාමහං.
පදීපස්සෙව නිබ්බානං විමොක්ඛො අහු චෙතසො"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **කසන්ති**: කසන්තා; කසිකම්මං කරොන්තා; පුථුත්තෙ හි ඉදං එකවචනං. **පවපන්ති**: බීජානි වපන්තා. **ඡමාති**: ඡමායං; භුම්මත්ථෙ හි ඉදං පච්චත්තවචනං. අයං හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො.-ඉමෙ මානවා සත්තා නඞ්ගලෙහි ඛෙත්තං කසන්තා යථාධිප්පායං ඛෙත්තභූමියං පුබ්බණ්ණාපරණ්ණභෙදානි බීජානි වපන්තා තං හෙතු තං නිමිත්තං අත්තානං පුත්තදාරාදීනිපි පොසෙන්තා හුත්වා ධනං පටිලභන්ති. එවං ඉමස්මිං ලොකෙ යොනිසො පයුත්තො පච්චත්තපුරිසකාරො නාම සඵලො සඋදයො. තත්ථ **කිමහං සීලසම්පන්නා සත්ථුසාසනකාරිකා නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි අකුසීතා අනුද්ධතාති**: අහං සුවිසුද්ධසීලා ආරද්ධවීරියතාය **අකුසීතා** අජ්ඣත්තං සුසමාහිතචිත්තතාය **අනුද්ධතා** ච හුත්වා චතුසච්චකම්මට්ඨානභාවනාසඞ්ඛාතං සත්ථු සාසනං කරොන්තී කස්මා නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි අධිගමිස්සාමි එවාති එවං පන චින්තෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී එකදිවසං පාදධොවනඋදකෙ නිමිත්තං ගණ්හි. තෙනාහ **පාදෙ පක්ඛාලයිත්වානාති** ආදි. තස්සත්ථො:-අහං පාදෙ ධොවන්තී පාදපක්ඛාලනහෙතු නික්ඛාමිතුං ආසිත්තෙසු උදකෙසු ථලතො නින්නමාගතං පාදොදකං දිස්වා නිමිත්තං කරොමි. යථා ඉදං උදකං ඛය ධම්මං වයධම්මං එවං සත්තානං ආයුසඞ්ඛාරාති එවං අනිච්චලක්ඛණං

තදනුසාරෙන දුක්ඛලක්ඛණං අනත්තලක්ඛණඤ්ච උපධාරෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙසිං. **තතො චිත්තං සමාධෙසිං අස්සං භද්‍රංව' ජානිය**න්ති: යථා අස්සං භද්‍රං ආජානීයං කුසලො සාරථි සුඛෙන සාරෙති එවං මය්හං චිත්තං සුඛෙන එව **සමාධෙසිං** විපස්සනාසමාධිනා සමාහිතං අකාසිං. එවං පන විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තී උතුසප්පාය නිජ්ඣිංසාය ඔවරකං පවිසන්තී අන්ධකාරවිධමනත්ථං පදීපං ගහෙත්වා ගබ්භං පවිසිත්වා දීපං ඨපෙත්වා මඤ්චකෙ නිසින්නාව තාව පදීපං විජ්ඣාපෙතුං අග්ගලසූචියා දීපවට්ටිං ආකඩ්ඪිං. තාවදෙව උතුසප්පායලාභෙන තස්සා චිත්තං සමාහිතං අහොසි. විපස්සනාවීථිං ඔතරි මග්ගෙන ඝටෙසි. තතො මග්ගපටිපාටියා සබ්බසො ආසවානං ඛයො අහොසි. තෙන වුත්තං–**තතො දීපං ගහෙත්වාන–පෙ–විමොක්ඛො චෙතසො** අහූති. තත්ථ **සෙය්‍යං ඔලොකයිත්වානා**ති: දීපාලොකෙන සෙය්‍යං පස්සිත්වාන. **සූචි**න්ති: අග්ගලසූචිං. **වට්ටිං ඔකස්සයාමී**ති දීපං විජ්ඣාපෙතුං තෙලාභිමුඛං දීපවට්ටිං ආකඩ්ඪෙසිං. **විමොක්ඛො**ති කිලෙසෙහි විමොක්ඛො. සො පන යස්මා පරමත්ථතො චිත්තස්ස සන්තානි තස්මා වුත්තං "චෙතසො"ති. යථා පන වට්ටිතෙලාදිකෙ පච්චයෙ සති උප්පජ්ජනාරහො පදීපො තදභාවෙ අනුප්පජ්ජනතො නිබ්බුතොති වුච්චති, එවං කිලෙසාදිපච්චයෙ සති උප්පජ්ජනාරහං චිත්තං තදභාවෙන අනුප්පජ්ජනතො විමුත්තන්ති වුච්චතීති ආහ: **පදීපස්සෙව නිබ්බානං විමොක්ඛො අහු චෙතසො**ති.

පටාචාරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

.5 2. 1.

“මුසලානි ගහෙත්වානා”ති ආදිකා තිංසමත්තානං ථෙරීනං ගාථා. තාපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිණන්තියො අනුක්කමෙන උපචිතකුසල[1] සම්භාරා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සකකම්මසඤ්චොදිතා තත්ථ තත්ථ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධසීලා වත්තපටිවත්තං පරිපූරෙන්තියො විහරන්ති. අථෙකදිවසං පටාචාරා ථෙරී තාසං ඔවාදං දෙන්තී.–

“මුසලානි ගහෙත්වාන ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති මානවා
පුත්තදාරානි පොසෙන්තා ධනං වින්දන්ති මානවා.

කරොථ බුද්ධසාසනං යං කත්වා නානුතප්පති
ඛිප්පං පාදානි ධොවිත්වා එකමන්තෙ නිසීදථ
චෙතො සමථමනුයුත්තා කරොථ බුද්ධසාසන”න්ති

ඉමා ච ගාථා අභාසි.

තත්ථායං සඞ්ඛෙපත්ථො:–ඉමෙ සත්තා ජීවිතහෙතු මුසලානි ගහෙත්වා පරෙසං **ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති** උදුක්ඛලකම්මං කරොන්ති, අඤ්ඤම්පි

1. සී. III. මු. විමොක්ඛ.

එදිසං නිහීනකම්මං කත්වා පුත්තදාරානි පොසෙන්තා යථාරහං[1] ධනම්පි සංහරන්ති. තං පන තෙසං කම්මං නිහීනකම්මං පොථුජ්ජනිකං දුක්ඛං අනත්ථසංහිතඤ්ච, තස්මා ඊදිසං සංකිලෙසිකපක්ඛඤ්ච වජ්ජෙත්වා **කරෙථ බුද්ධසාසනං** සික්ඛත්තයසඞ්ඛාතං සම්මාසම්බුද්ධසාසනං **කරෙථ** සම්පාදෙථ; අත්තනො සන්තානෙ නිබ්බත්තෙථ; තත්ථ කාරණමාහ:–"**යං කත්වා නානුතප්පතී**"ති: යස්ස කරණහෙතු එතරහි ආයතිඤ්ච අනුතාපං නාපජ්ජති ඉදානි තස්ස කරණෙ පුබ්බකිච්චං අනුයොගවිධිං ච දස්සෙතුං "**ඛිප්පං පාදානි ධොවිත්වා**"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ යස්මා අධොවිතපාදස්ස[2] අවික්ඛාලිතමුඛස්ස ච නිසජ්ජසුඛං උතුසප්පායලාභො ච න හොති. පාදෙ පන ධොවිත්වා මුඛඤ්ච වික්ඛාලෙත්වා එකමන්තෙ නිසින්නස්ස තදුභයං ලභති. තස්මා ඛිප්පං ඉමං යථාලද්ධං ඛණං අවිරාධෙන්තියො **පාදානි** අත්තනො පාදෙ **ධොවිත්වා එකමන්තෙ** විවිත්තෙ ඔකාසෙ **නිසීදථ** නිසජ්ජථ. අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු යත්ථ කත්ථචි චිත්තරුචිකෙ ආරම්මණෙ අත්තනො චිත්තං උපනිබන්ධිත්වා **චෙතො සමථමනුයුත්තා** සමාහිතෙන චිත්තෙන චතුසච්චකම්මට්ඨානභාවනාවසෙන **බුද්ධස්ස** භගවතො **සාසනං** ඔවාදං අනුසිට්ඨිං **කරෙථ** සම්පාදෙථාති. අථ තා භික්ඛුනියො තස්සා ථෙරියා ඔවාදෙ ඨත්වා **විපස්සනං** පට්ඨපෙත්වා භාවනාය කම්මං කරොන්තියො ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා හෙතුසම්පන්නතාය ච සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා ඔවාදගාථාහි සද්ධිං:–

"තස්සා තා වචනං සුත්වා පටාචාරාය සාසනං
පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන එකමන්තං උපාවිසුං
චෙතො සමථමනුයුත්තා අකංසු බුද්ධසාසනං.

රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ පුබ්බජාතිං අනුස්සරුං
රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධයුං
රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ තමොක්ඛන්ධං පදාලයුං.

උට්ඨාය පාදෙ වන්දිංසු කතා තෙ අනුසාසනී
ඉන්දංව දෙවා තිදසා සංගාමෙ අපරාජිතං
පුරක්ඛත්වා විහරියාම තෙවිජ්ජම්හ අනාසවා"ති.

ඉමා ගාථා අභාසිංසු.

තත්ථ **තස්සා තා වචනං සුත්වා පටාචාරාය සාසනන්ති**: තස්සා පටාචාරාය ථෙරියා කිලෙසපටිසත්තු සාසනට්ඨෙන සාසනභූතං ඔවාදවචනං **තා** තිංසමත්තා භික්ඛුනියො **සුත්වා** පටිස්සුත්වා සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා උට්ඨාය පාදෙ වන්දිංසු. **කතා තෙ අනුසාසනීති**: යථා සම්පටිච්ඡිතං තස්සා සාසනං අඞ්ගීකත්වා මනසිකත්වා යථාඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා භාවෙන්තියො භාවනං මත්ථකං පාපෙත්වා අත්තනා අධිගතවිසෙසං

1. මු. යථාචාරං. 2. සී. III. පංසුලග්ගිතපාදස්ස.

ToC

ආරොචෙතුං නිසින්නාසනතො උට්ඨාය තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා මහාථෙරි තවානුසාසනී යථානුසිට්ඨං අම්හෙහි කතාති වත්වා තස්සා පාදෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිංසු. **ඉන්දංව දෙවා තිදසා සඞ්ගාමෙ අපරාජිත**න්ති: දෙවාසුරසඞ්ගාමෙ අපරාජිතං විජිතාවිං ඉන්දං තාවතිංසා දෙවා විය මහාථෙරි මයං තං පුරක්ඛත්වා විහරිස්සාම අඤ්ඤස්ස ඤාතබ්බස්ස අභාවතො. තස්මා **තෙවිජ්ජම්හ අනාසවා**ති අත්තනො කතඤ්ඤුභාවං පවෙදෙන්ති. ඉදමෙව තාසං අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අහොසි. යං පනෙත්ථ අත්ථතො අවිභත්තං තං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

තිංසමත්තානං ථෙරීනං ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

5. 2. 2.

“දුග්ගතාහං පුරෙ ආසි”ති ආදිකා **චන්දාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා පරිපක්කඤාණා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රාහ්මණගාමෙ අපඤ්ඤාතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්සා නිබ්බත්තිතො පට්ඨාය තං කුලං භොගෙහි පරික්ඛයං ගතං. සා අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තා දුක්ඛෙන ජීවති. අථ තස්මිං ගෙහෙ අහිවාතකරොගො උප්පජ්ජි, තෙනස්සා සබ්බෙපි ඤාතකා මරණබ්‍යසනං පාපුණිංසු. සා ඤාතික්ඛයෙ ජාතෙ අඤ්ඤත්ථ ජීවිතුං අසක්කොන්තී කපාලහත්ථා කුලෙ කුලෙ විචරිත්වා ලද්ධෙන භික්ඛාහාරෙන යාපෙන්තී එකදිවසං පටාචාරාය ථෙරියා භත්තවිස්සග්ගට්ඨානං අගමාසි. භික්ඛුනියො තං දුක්ඛිතං ඛුදාභිභූතං දිස්වාන සඤ්ජාතකාරුඤ්ඤා පියසමුදාචාරෙන සඞ්ගහෙත්වා තත්ථ විජ්ජමානෙන උපචාරමනොහරෙන ආහාරෙන සන්තප්පෙසුං. සා තාසං ආචාරසීලෙ පසීදිත්වා ථෙරියා සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්සා ථෙරී ධම්මං කථෙසි. සා තං ධම්මං සුත්වා සාසනෙ අභිප්පසන්නා සංසාරෙ ච සඤ්ජාතසංවෙගා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච ථෙරියා ඔවාදෙ ඨත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තී කතාධිකාරතාය ඤාණස්ස ච පරිපාකං ගතත්තා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා:–

“දුග්ගතාහං පුරෙ ආසිං විධවා ච අපුත්තිකා
විනා මිත්තෙහි ඤාතීහි භත්තචොළස්ස නාධිගං.

පත්තං දණ්ඩඤ්ච ගණ්හිත්වා භික්ඛමානා කුලාකුලං
සීතුණ්හෙන ච ඩය්හන්තී සත්තවස්සානි චාරිහං.

භික්ඛුනිං පුන දිස්වාන අන්නපානස්ස ලාභිනිං
උපසඞ්කම්මාවොචං පබ්බජ්ජං අනගාරියං.

යා ච මං අනුකම්පාය පබ්බාජෙසි පටාචරා
තාහං මං ඔවදිත්වාන පරමත්ථෙ නියොජයි.

තස්සාහං වචනං සුත්වා අකාසිං අනුසාසනිං
අමොඝොවාදො අය්‍යාය ඔවාදො තෙ විජ්ජමති අනාසවා"ති.

උදානවසෙන ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **දුග්ගතාති**: දලිද්ද. **පුරෙති**. පබ්බජිතතො පුබ්බෙ; පබ්බජිත කාලතො පට්ඨාය හි ඉධ පුග්ගලො භොගෙහි අඩ්ඪො වා දලිද්දො, වාති න වත්තබ්බො. ගුණෙහි පන අයං ථෙරී අඩ්ඪා යෙව. තෙනාහ:–**දුග්ගතා හං පුරෙ ආසිින්ති**. **විධවාති**: ධවො වුච්චති සාමිකො. තදභාවා විධවා; මතපතිකාති අත්ථො. **අපුත්තිකාති** පුත්තරහිතා. **විනා මිත්තෙහීති**: මිත්තෙහි බන්ධවෙහි ච පරිහීනා රහිතා. **භත්තචොළස්ස නාධිගන්ති**: භත්තස්ස ච චොළස්ස ච පාරිපූරිං නාධිගච්ඡිං. කෙවලං පන භික්ඛා පිණ්ඩස්ස පිලොතිකා ඛණ්ඩස්ස ච වසෙන ඝාසච්ඡාදනමත්තමෙව අලත්ථන්ති අධිප්පායො. තෙනාහ:–"**පත්තං දණ්ඩඤ්ච ගණ්හිත්වා**"ති ආදි. තත්ථ **පත්තන්ති**: මත්තිකා භාජනං. **දණ්ඩන්ති**: ගොසුනඛාදීනං පරිහාරක[1]දණ්ඩකං. **කුලාකුලන්ති**: කුලතො කුලං, **සීතුණ්හෙන ච ඩය්හමානාති** වසන ගෙහාභාවතො සීතෙන ච උණ්හෙන ච පීළියමානා. **සික්ඛුනීන්ති**: පටාචාරං ථෙරිං සන්ධාය වදති. **පුනාති**: පච්ඡා; සත්ත සංවච්ඡරතො අපරභාගෙ. **පරමත්ථෙති**: පරමෙ උත්තමෙ අත්ථෙ; නිබ්බාන ගාමිනියා පටිපදාය නිබ්බානෙ ච. **නියොජයීති**: කම්මට්ඨානං ආචික්ඛන්තී නියොජෙසි. සෙසං වුත්තනයමෙව.

චන්දාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
ස ම ත්තා.

පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ–12. ගා–60.)

6. 1. 1.

ඡක්කනිපාතෙ "**යස්ස මග්ගං න ජානාසී**"ති ආදිකා පඤ්චසත මත්තානං ථෙරීනං ගාථා. ඉමාපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිණන්තියො අනුක්කමෙන උපචිත විමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තත්ථ තත්ථ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා මාතා පිතූහි පතිකුලං නීතා[2] තත්ථ තත්ථ පුත්තෙ ලභිත්වා ඝරාවාසං වසන්තියො සමානජාතියස්ස තාදිසස්ස කම්මස්ස කතත්තා සබ්බාව මතපුත්තා හුත්වා පුත්තසොකෙන අභිභූතා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසින්නා අත්තනො සොකකාරණං ආරොචෙසුං. ථෙරී තාසං සොකං විනොදෙන්තී:–

---

1. මු. සී. II & III. පරිහරණ. 2. මු. සී. II. ආනීතා.

"යස්ස මග්ගං න ජානාසි ආගතස්ස ගතස්ස වා
තං කුතො ආගතං සත්තං මම පුත්තොති රොදසි.

මග්ගං ච ඛොස්ස ජානාසි ආගතස්ස ගතස්ස වා
න නං සමනුසොචෙසි එවං ධම්මා හි පාණිනො.

අයාචිතො තතා' ගච්ඡි අනනුඤ්ඤාතො ඉතො ගතො
කුතොපි නූන ආගන්ත්වා වසිත්වා කතිපාහකං.

ඉතොපි අඤ්ඤෙන ගතො තතො අඤ්ඤෙන ගච්ඡති.
පෙතො මනුස්සරූපෙන සංසරන්තො ගමිස්සති
යථාගතො තථා ගතො කා තත්ථ පරිදෙවනා"ති

ඉමාහි චතූහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. තා තස්සා ධම්මං සුත්වා සඤ්ජාතසංවෙගා ථෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තියො විමුත්තිපරිපාචනීයානං ධම්මානං පරිපාකං ගතත්තා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. අථ තා අධිගතාරහත්තා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන "යස්ස මග්ගං න ජානාසී"ති ආදිකාහි ඔවාදගාථාහි සද්ධිං:–

"අබ්බහී වත මෙ සල්ලං දුද්දසං හදයනිස්සිතං
යා මෙ සොකපරෙතාය පුත්තසොකං ව්‍යපානුදි.

සාජ්ජ අබ්බූළ්හසල්ලාහං නිච්ඡාතා පරිනිබ්බුතා
බුද්ධං ධම්මං ච සඞ්ඝං ච උපෙමි සරණං මුනි"න්ති

ඉමා ගාථා විසුං විසුං අභාසිංසු. තත්ථ **යස්ස මග්ගං න ජානාසි ආගතස්ස ගතස්ස වා**ති: යස්ස සත්තස්ස ඉධ **ආගතස්ස** ආගතමග්ගං වා ඉතො **ගතස්ස** ගතමග්ගං වා ත්වං න ජානාසි. අනන්තරා අතීතානාගතභවූපපත්තියො සන්ධාය වදති. **තං කුතො ආගතං සත්ත**න්ති: තං එවං අවිඤ්ඤාතාගතාගතමග්ගං කුතොචි ගතිතො ආගතමත්තං' ආගච්ඡන්තං ච පන අන්තරමග්ගෙව සබ්බෙන සබ්බං අකතපරිචයසමාගතපුරිසසදිසං සත්තං කෙවලං මමත්තං උප්පාදෙත්වා "මම පුත්තො"ති **කුතො** කෙන කාරණෙන රොදසි? අප්පටිකාරතො මම පුත්තස්ස ච අනාගතබ්බතො න එත්ථ රොදනකාරණමත්ථීති අධිප්පායො.

මග්ගඤ්ච ඛොස්ස ජානාසීති: අස්ස තව පුත්තාභිමතස්ස සත්තස්ස **ආගතස්ස** ආගතමග්ගං ච **ගතස්ස** ගතමග්ගඤ්ච 'අථ ජානෙය්‍යාසි.' **න නං සමනුසොචෙසී**ති: එවම්පි නං න සමනුසොචෙය්‍යාසි. කස්මා? **එවං ධම්මා හි පාණිනො** දිට්ඨධම්මෙපි[2] හි සත්තානං සබ්බෙහි පියෙහි මනාපෙහි නානාභාවා විනා භාවා තත්ථ වසවත්තිතාය අභාවතො, පගෙව අභිසම්පරායං. **අයාචිතො තතාගච්ඡී**ති: තතො පරලොකතො කෙනචි අයාචිතො ඉධ ආගච්ඡි. ආගතොතිපි පාළි. සො එව අපෙතො **අනනුඤ්ඤාතො ඉතො ගතො**ති: ඉධ ලොකතො කෙනචි

1. මූ. මග්ගං.   2. සී. II & III. දිට්ඨධම්මෙ.

අනනුඤ්ඤාතො පරලොකං ගතො. **කුතොපීති:** නිරයාදිතො යතො කුතොචි ගතිතො. **නූනාති:** පරිසඞ්කායං. **වසිත්වා කතිපාහකන්ති:** කතිපයදිවසමත්තකං ඉධ වසිත්වා. **ඉතොපි අඤ්ඤෙන ගතොති:** ඉතොපි භවතො අඤ්ඤෙන ගතො; ඉතො අඤ්ඤම්පි භවං පටිසන්ධිවසෙන උපගතො. **තතො අඤ්ඤෙන ගච්ඡතීති:** තතොපි භවතො අඤ්ඤෙන ගමිස්සති; අඤ්ඤමෙව භවං උපගමිස්සති. **පෙතොති:** අපෙතො තං තං භවං උපපජ්ජිත්වා තතො අපගතො. **මනුස්සරූපෙනාති:** නිදස්සනමත්තමෙතං; මනුස්සභාවෙන තිරච්ඡානාදිභාවෙන චාති අත්ථො. **සංසරන්තොති:** අපරාපරං උපපත්තිවසෙන සංසරන්තො. **යථාගතො තථා ගතොති:** යථා අවිඤ්ඤාතගතිතො ච අනාමන්තිතො ආගතො තථා අවිඤ්ඤාතගතිකො අනනුඤ්ඤාතොව ගතො. **කා තත්ථ පරිදෙවනාති:** තත්ථ තාදිසෙ අවසවත්තිනි යථාකාමාවචරෙ කා නාම පරිදෙවනා. කිං පරිදෙවිතෙන පයොජනන්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

එත්ථ ච ආදිතො චතස්සො ගාථා පටාචාරාය ථෙරියා තෙසං පඤ්චමත්තානං ඉත්ථිසතානං සොකවිනොදනවසෙන විසුං විසුං භාසිතා. තස්සා ඔවාදෙ ඨත්වා පබ්බජිත්වා අධිගතවිසෙසාහි තාහි පඤ්චසතමත්තාහි භික්ඛුනීහි ඡපි ගාථා පච්චෙකං භාසිතාති දට්ඨබ්බා. **පඤ්චසතා පටාචාරාති:** පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ ලද්ධඔවාදතාය පටාචාරාය වුත්තං අවෙදිසුන්ති කත්වා පටාචාරාති ලද්ධනාමා පඤ්චසතා භික්ඛුනියො.

පඤ්චසතමත්තානං ථෙරීනං ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

6. 1. 2.

“**පුත්තසොකෙනහං අට්ටා**”ති ආදිකා **වාසෙට්ඨියා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා මාතාපිතූහි සමානජාතිකස්ස කුලපුත්තස්ස දින්නා පතිකුලං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං සුඛසංවාසං වසන්තී එකං පුත්තං ලභිත්වා තස්මිං ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විචරණකාලෙ කාලකතෙ පුත්තසොකෙන අට්ටිතා උම්මත්තිකා අහොසි. සා ඤාතකෙසු සාමිකෙ තිකිච්ඡං කරොන්තෙසු තෙසං අජානන්තානං යෙව පලායිත්වා යතො තතො පරිබ්භමන්තී **මිථිලා**නගරං සම්පත්තා. තත්ථද්දස[1] භගවන්තං අන්තරවීථියං ගච්ඡන්තං දන්තං ගුත්තං සන්තින්ද්‍රියං[2] නාගං. සහ දස්සනෙන බුද්ධානුභාවතො අපගතුම්මාදා පකතිචිත්තං පටිලභි. අථස්සා සත්ථා සඞ්ඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙසි. සා තං ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සත්ථු ආණාය භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං

---

1. සී. II. දසබලං. 2. මු. සංයත.

පට්ඨපෙත්වා සඞ්ඝටෙන්තී වායමන්තී පරිපක්කඤාණතාය න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

"පුත්තසොකෙන'හං අට්ටා, ඛිත්තචිත්තා විසඤ්ඤිනී
නග්ගා පකිණ්ණකෙසී ච තෙන තෙන විචාරිහං.

වසිං සඞ්කාරකූටෙසු සුසානෙ රථියාසු ච
අචරිං තීණි වස්සානි ඛුප්පිපාසාසමප්පිතා.

අථද්දසාසිං සුගතං නගරං මිථිලං පති[1]
අදන්තානං දමෙතාරං සම්බුද්ධමකුතොභයං.

සචිත්තං[2] පටිලද්ධාන වන්දිත්වාන උපාවිසිං
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි අනුකම්පාය ගොතමො.

තස්ස ධම්මං සුණිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං
යුඤ්ජන්තී සත්ථුවචනෙ සච්ඡාකාසිං පදං සිවං.

සබ්බෙ සොකා සමුච්ඡින්නා පහීනා එතදන්තිකා
පරිඤ්ඤාතා හි මෙ වත්ථූ යතො සොකාන සම්භවො"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **අට්ටාති:** අට්ටිතා; අයමෙව වා පාඨො. අට්ටිතා පීළිතාති අත්ථො. **ඛිත්තචිත්තාති:** සොකුම්මාදෙන ඛිත්තහදයා. තතො එව පකතිසඤ්ඤාය විගමෙන **විසඤ්ඤිනී**. හිරොත්තප්පාභාවතො අපගතවත්ථතාය **නග්ගා** විධුතකෙසතාය **පකිණ්ණකෙසී**. **තෙන තෙනාති:** ගාමෙන ගාමං නගරෙන නගරං වීථියා වීථිං විචරිං අහං. **අථාති:** පච්ඡා උම්මාදසංවත්තනියස්ස කම්මස්ස පරික්ඛයෙ. **සුගතන්ති:** සොභනගමනත්තා සුන්දරං ඨානං ගතත්තා සම්මාගදත්තා සම්මාගතත්තා සුගතං භගවන්තං. **මිථිලං පතීති:** මිථිලාභිමුඛං මිථිලානගරාභිමුඛං; ගච්ඡන්තන්ති අත්ථො.

සචිත්තං පටිලද්ධානාති: බුද්ධානුභාවෙන උම්මාදං පහාය අත්තනො පකතිචිත්තං පටිලභිත්වා. **යුඤ්ජන්තී සත්ථු වචනෙති:** සත්ථු සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ යොගං කරොන්තී භාවනං අනුයුඤ්ජන්තී. **සච්ඡාකාසිං පදං සිවන්ති:** සිවං ඛෙමං චතූහි යොගෙහි අනුපද්දුතං නිබ්බානං පදං සච්ඡි අකාසිං. **එතදන්තිකාති:** එතං ඉදානි මයා අධිගතං අරහත්තං අන්තො පරියොසානං එතෙසන්ති=එතදන්තිකා; සොකා. න දානි තෙසං සම්භවො අත්ථීති අත්ථො. **යතො සොකානසම්භවොති:** යතො අනෙතා නිජ්ඣානලක්ඛණානං සොකානං සම්භවො, තෙසං සොකානං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධසඞ්ඛාතා වත්ථු අධිට්ඨානානි ඤාතතීරණපහාණපරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතා. තස්මා සොකා එතදන්තිකාති යොජනා.

වාසෙට්ඨියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

1. මු. ගතං සී. II. පති. 2. මු. සංචිත්තං.

6. 1. 3.

"දහරා ත්වං රූපවතී"ති: ආදිකා **ඛෙමාය** ථෙරියා ගාථා. අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ පරාධීනවුත්තිකා පරෙසං දාසී අහොසි. සා පරෙසං වෙය්‍යාවච්චකරණෙන ජීවිකං කප්පෙන්තී එකදිවසං **පදුමුත්තරස්ස** සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකං සුජාතත්ථෙරං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා තයො මොදකෙ දත්වා තං දිවසමෙව අත්තනො කෙසෙ විස්සජ්ජෙත්වා ථෙරස්ස දානං දත්වා "අනාගතෙ මහාපඤ්ඤා බුද්ධසාවිකා භවෙය්‍ය"න්ති පත්ථනං කත්වා යාවජීවං කුසලකම්මෙ අප්පමත්තා හුත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී අනුක්කමෙන ඡකාමසග්ගෙ[1] තෙසං තෙසං දෙවරාජූනං මහෙසීභාවෙන උප්පන්නා මනුස්සලොකෙපි අනෙකවාරං චක්කවත්තීනං මණ්ඩලරාජූනං ච මහෙසීභාවං උපගතා මහාසම්පත්තියො අනුභවිත්වා **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ මනුස්සලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා පබ්බජිත්වා දසවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරන්තී බහුස්සුතා ධම්මකථිකා හුත්වා බහුජනස්ස ධම්මකථනාදිනා පඤ්ඤාසංවත්තනියකම්මං කත්වා තතො චවිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං කප්පෙ භගවතො ච **කකුසන්ධස්ස** භගවතො ච **කොණාගමනස්ස** කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා මහන්තං සංඝාරාමං කාරෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසි. භගවතො පන **කස්සපදසබලස්ස** කාලෙ **කිකිස්ස** කාසිරඤ්ඤො සබ්බජෙට්ඨිකා **සමණී** නාම ධීතා හුත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා අගාරෙයෙව ඨිතා වීසතිවස්සසහස්සානි කොමාරිබ්‍රහ්මචරියං චරන්තී සමණගුත්තාදීහි අත්තනො භගිනීහි සද්ධිං රමණීයං පරිවෙණං කාරෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසි. එවමෙසා යත්ථ තත්ථ භවෙ ආයතනගතං උළාරං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා සුගතීසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මද්දරට්ඨෙ **සාගල**නගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්ති. **ඛෙමා**තිස්සා නාමං අහොසි සුවණ්ණවණ්ණා කඤ්චනසන්නිභත්තචා.[2] සා වයප්පත්තා **බිම්බිසාර**රඤ්ඤො ගෙහං ගතා. සත්ථරි **වෙළුවනෙ** විහරන්තෙ රූපමත්තා හුත්වා රූපෙ දොසං දස්සෙතීති සත්ථුදස්සනාය න ගච්ඡති. රාජා මනුස්සෙහි වෙළුවනස්ස වණ්ණං පකාසෙත්වා දෙවියා විහාරදස්සනාය චිත්තං උප්පාදෙසි. අථ දෙවී විහාරං පස්සිස්සාමීති රාජානං පටිපුච්ඡි. රාජා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං අදිස්වා ආගන්තුං න ලභිස්සතීති වත්වා පුරිසානං සඤ්ඤං අදාසි බලක්කාරෙනපි දෙවිං දසබලං දස්සෙථාති. දෙවී විහාරං ගන්ත්වා දිවසභාගං ඛෙපෙත්වා නිවත්තන්තී සත්ථාරං අදිස්වාව ගන්තුං ආරද්ධා. අථ නං රාජපුරිසා අනිච්ඡන්තිම්පි සත්ථුසන්තිකං නයිංසු. සත්ථා තං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා ඉද්ධියා දෙවච්ඡරාසදිසං ඉත්ථිං නිම්මිනිත්වා තාලපණ්ණං ගහෙත්වා බීජයමානං අකාසි. ඛෙමා දෙවී දිස්වා චින්තෙසි. එවරූපා නාම දෙවච්ඡරපටිභාගා ඉත්ථියො භග

1. මු. ස. III. ඡවග්ගනං.
2. ස. II. ගත්තා.

ඨිතා අවිදූරෙ තිට්ඨන්ති. අහං එතාසං පරිචාරිකතායපි[1] නප්පහොමි මනම්පි නික්කාරණා පාපචිත්තස්ස වසෙන නට්ඨාති නිමිත්තං ගහෙත්වා තමෙව ඉත්ථිං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි. අථස්සා පස්සන්තියාව සත්ථු අධිට්ඨානබලෙන සා ඉත්ථී පඨමවයං අතික්කම්ම මජ්ඣිමවයං මජ්ඣිමවයම්පි අතික්කම්ම පච්ඡිමවයං පත්වා ඛණ්ඩදන්තා පලිතකෙසා වලිත්තචා හුත්වා සද්ධිං තාලපණ්ණෙන පරිවත්තිත්වා පති. තතො ඛෙමා කතාධිකාරත්තා එවං චින්තෙසි එවං විධම්පි සරීරං ඊදිසං විපත්තිං පාපුණි මය්හම්පි සරීරං එවං ගතිකමෙව භවිස්සතීති, අථස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා සත්ථා:-

'යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං
සයං කතං මක්කටකොව ජාලං
එතම්පි ඡෙත්වාන වජන්ති ධීරා
අනපෙක්ඛිනො සබ්බදුක්ඛං[2] පහායා"ති.

ගාථමාහ.

සා ගාථාපරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති අට්ඨකථාසු ආගතං. අපදානෙ පන ඉමං ගාථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතා රාජානං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණීති ආගතං. තත්ථායං අපදානපාළි:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං **හංසවතියං** ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං.
නානාරතනපජ්ජොතෙ මහාසුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වා තං මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං
තතො ජාතප්පසාදාහං උපෙසිං[3] සරණං ජිනං.

මාතරං පිතරං චාහං ආයාචිත්වා විනායකං
නිමන්තයිත්වා සත්තාහං භොජයිං සහ සාවකං.

අතික්කන්තෙ ච සත්තාහෙ මහාපඤ්ඤානමුත්තමං
භික්ඛුනිං එතදග්ගම්හි ඨපෙසි නරසාරථි.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා පුනො තස්ස මහෙසිනො
කාරං කත්වාන තං ඨානං පණිපච්ච පණීදහිං.

තතො මම ජිනො ආහ සිජ්ඣතං පණිධී තව.
සසඞ්ඝෙ මෙ කතං කාරං අප්පමෙය්‍යඵලං තයා.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
එතදග්ගං අනුප්පත්තා **ඛෙමා** නාම භවිස්සසි.

1. සී. II. පරිචාරිකත්තං. 2. මු. කාමසුඛං. 3. ම. අ. උපෙමි.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනා පණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසූපගං අහං.

තතො චුතා යාමමගං තතොහං තුසිතං ගතා
තතො ච නිම්මාණරතිං වසවත්තිපුරං තතො.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි තස්ස කම්මස්ස වාහසා
තත්ථ තත්ථෙව රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

තතො චුතා මනුස්සත්තෙ රාජූනං චක්කවත්තිනං
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

සම්පත්තිං අනුභොත්වාන දෙවෙසු මනුජෙසු ච
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ විපස්සී ලොකනායකො
උප්පජ්ජි චාරුදස්සනො සබ්බධම්මවිපස්සකො.

තමහං ලොකනායකං උපෙත්වා නරසාරථිං
ධම්මං පණීතං සුත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

දසවස්සසහස්සානි[1] තස්ස වීරස්ස සාසනෙ
බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වාන යුත්තයොගා බහුස්සුතා.

පච්චයාකාරකුසලා චතුසච්ච විසාරදා
නිපුණා චිත්තකථිකා සත්ථුසාසනකාරිකා.

තතො චුතාහං තුසිතං උපපන්නා යසස්සිනී
අභිභොමි[2] තහිං අඤ්ඤෙ බ්‍රහ්මචාරිඵලෙනහං.

යත්ථ යත්ථූපපන්නාහං මහාභොගා මහද්ධනා
මෙධාවිනී රූපවතී[3] විනීතපරිසාපි ච.

භවාමි තෙන කම්මෙන යොගෙන ජිනසාසනෙ
සබ්බා සම්පත්තියො මය්හං සුලභා මනසො පියා.

යොපි මෙ භවතෙ භත්තා යත්ථ යත්ථ ගතායපි
විමානෙති න මං කොචි පටිපත්තිබලෙන මෙ.

ඉමස්මිං භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
නාමෙන **කොණා**ගමනො උප්පජ්ජි වදතං වරො.

තදාහං **බාරාණසි**යං සුසම්බද්ධකුලප්පජා[4]
ධනඤ්ජානී සුමෙධා ච අහම්පි ච තයො ජනා.

සඞ්ඝාරාමමදාසිම්හ දූතං සාහස්සිකං පුරෙ[5]
සඞ්ඝස්ස ච විහාරම්පි උද්දිස්ස කාරිකා මයං.[6]

1. මු. අසීති. 2. සී. I & II. අතිභොසිං. 3. ම. අ. සීලවතී. 4. ම. අ. කුලබ්බජා.
5. සී. II & III. නෙකසාහස්සිකෙ මුනෙ. 6. සී. II. අ. කාසිකා. කාරිතාමයා.

තතො චුතා මයං සබ්බා තාවතිංසූපගා අහුං
යසසා අග්ගතං පත්තා මනුස්සෙසු තථෙව ච.

ඉමස්මිං යෙව කප්පම්හි බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා කිකීනාම බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

තස්සාසිං ජෙට්ඨිකා ධීතා සමණී ඉති විස්සුතා
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

අනුජානි න නො තාතො අගාරෙව තදා මයං
වීසංවස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරී බ්‍රහ්මචරියං රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්ත ධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදාසිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදාසිකා.

අහං **උප්පලවණ්ණා** ච පටාචාරා ච කුණ්ඩලා
කිසාගොතමී ධම්මදින්නා විසාඛා හොති සත්තමී.

කදාචි සො නරාදිච්චො ධම්මං දෙසෙසි අබ්භුතං
මහානිදාන සුත්තන්තං සුත්වා තං පරියාපුණිං.

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙදානි සාගලායං පුරුත්තමෙ
රඤ්ඤො මද්දස්ස ධීතම්හි මනාපා දයිතා පියා.

සහ මෙ ජාතමත්තෙන[1] ඛෙමන්තම්හි පුරෙ අහු
තතො **ඛෙමා**ති නාමං මෙ ගුණතො උපපජ්ජථ.

යදාහං යොබ්බනං පත්තා රූපවණ්ණවිභූසිතා[2]
තදා අදාසි මං තාතො බිම්බිසාරස්ස රාජිනො.

තස්සාහං සුප්පියා ආසිං රූපකෙලායනෙ රතා
රූපානං දොසවාදීති න උපෙසිං මහාදයං.

බිම්බිසාරො තදා රාජා මමානුග්ගහබුද්ධියා
වණ්ණයිත්වා වෙළුවනං ගායකෙ පාපයි මමං.

රම්මං වෙළුවනං යෙන න දිට්ඨං සුගතාලයං.
න තෙන නන්දනං දිට්ඨං ඉති මඤ්ඤාමසෙ මයං.

---

1. සී. II. ජාතමත්තම්හි.
2. සී. I. විලාසිතා.

යෙන වෙළුවනං දිට්ඨං නරනන්දනනන්දනං
සුදිට්ඨං නන්දනං තෙන අමරින්ද සුනන්දනං.

විහාය නන්දනං දෙවා ඔතරිත්වා මහීතලං
රම්මං වෙළුවනං දිස්වා න තප්පන්ති සුවිම්හිතා.

රාජපුත්තෙන නිබ්බත්තං බුද්ධපුත්තෙන භූසිතං
කො වත්තා තස්ස නිස්සෙසං වනස්ස ගුණසඤ්චයං.

තං සුත්වා වනසමිද්ධිං මම සොතමනොහරං
දට්ඨුකාමා තමුය්‍යානං රඤ්ඤො ආරොචයිං තදා.

මහතා පරිවාරෙන තදා ච සො මහීපති
මං පෙසෙසි තමුය්‍යානං දස්සනාය සමුස්සුකං.

ගච්ඡ පස්ස මහාභොගෙ වනං නෙත්තරසායනං
යං සදා භාති සිරියා සුගතාභානුරඤ්ජිතං.

යදා ච පිණ්ඩාය මුනි ගිරිබ්බජපුරුත්තමං
පවිට්ඨොහං තදා යෙව වනං දට්ඨුමුපාගමිං.

තදාහං ඵුල්ලවිපිනං නානාභමරකූජිතං
කොකිලාගීතසහිතං මයූරගණනච්චිතං.

අප්පසද්දමනාකිණ්ණං නානාචඞ්කමභූසිතං
කුටිමණ්ඩපසඞ්කිණ්ණං යොගීවරවිරාජිතං.

විචරන්තී අමඤ්ඤිස්සං සඵලං නයනං මම
තත්ථාපි[1] තරුණං භික්ඛුං යුත්තං දිස්වා විචින්තයිං.

ඊදිසෙ විපිනෙ රම්මෙ ඨිතොයං නවයොබ්බනෙ
වසන්තමිව කන්තෙන රූපෙන ච සමන්විතො.

නිසින්නො රුක්ඛමූලම්හි මුණ්ඩො සඞ්ඝාටිපාරුතො
ඣායතෙ වතායං භික්ඛු හිත්වා විසයජං රතිං.

හන්තු නාම ගහට්ඨෙන කාමං භුත්වා යථාසුඛං
පච්ඡා ජිණ්ණෙන ධම්මොයං චරිතබ්බො සුභද්දකො.

සුඤ්ඤකන්ති විදිත්වාන ගන්ධගෙහං ජිනාලයං
උපෙත්වා ජිනමද්දක්ඛිං උදයන්තංව භාකරං.

එකකං සුඛමාසීනං වීජමානං වරිත්ථියා
දිස්වානෙවං විචින්තෙසිං නායං ලූඛො නරාසභො.

සා කඤ්ඤා කනකාභාසා පදුමානනලොචනා
බිම්බොට්ඨී කුන්දදසනා මනොනෙත්තරසායනා.

---

1. සී. II. හං.

හෙමමෙදුලාභසවණ්ණා කලසාකාර[1]සුත්ථනී
වේදිමජ්ඣාව සුසොණී රම්භොරුචාරුභූසණා.

රත්තංසකුපසංව්‍යානා නීලාමට්ඨ[2] නිවාසනා.
අතප්පනෙය්‍යරූපෙන හාවභාවසමන්විතා.

දිස්වා තමෙව චින්තෙසිං අහොයං අභිරූපිනී
න මයානෙන නෙත්තෙන දිට්ඨපුබ්බා සුදාචනං.

තතො ජරාභිභූතා සා විවණ්ණා විකතානනා
ජින්නා[3]දන්තා සෙතසිරා සලාලවදනාසුචි.

සඞ්ඛිත්තකණ්ණා සෙතක්ඛි ලම්බා සුභපයොධරා
වලිවිතතසබ්බඞ්ගී සිරාවිතතදෙහිනී.

නතඞ්ගා දණ්ඩදුතියා උප්ඵාසුලිකා කිසා
පවෙධමානා පතිතා නිස්සසන්තී මුහුං මුහුං.

තතො මෙ ආසි සංවෙගො අබ්භුතො ලොමහංසනො
ධිරත්ථු රූපං අසුචිං රමන්ති යත්ථ බාලිසා.

තදා මහාකාරුණිකො දිස්වා සංවිග්ගමානසං
උදග්ගචිත්තො සුගතො ඉමා ගාථා අභාසථ.

“ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස **ඛෙමෙ** සමුස්සයං
උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං බාලානං අභිනන්දිතං.

අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං
සති කායගතාත්‍යත්ථු නිබ්බිදා බහුලා භව.

යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං
අජ්ඣත්තඤ්ච බහිද්ධා ච කායෙ ඡන්දං විරාජය.

අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි මානානුසයමුජ්ජහ
තතො මානාභිසමයා උපසන්තා චරිස්සසි.

යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං
සයං කතං මක්කටකොව ජාලං.
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනො කාමසුඛං පහාය”

තතො කල්ලිකචිත්තං මං ඤත්වාන නරසාරථි
මහානිදානං, දෙසෙසි සුත්තන්තං විනයාය මෙ.

සුත්වා සුත්තන්තසෙට්ඨං තං පුබ්බසඤ්ඤමනුස්සරිං
තත්ථ ඨිතාව හංසන්තී ධම්මචක්ඛුං විසොධයිං.

1. ම. අ. සාලිසා. 2. ම. අ. නීලමට්ඨ. 3. ම. අ. භින්නා.

නිපතිත්වා මහෙසිස්ස පාදමූලම්හි තාවදෙ
අච්චයං දෙසනත්ථාය ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

නමො තෙ සබ්බදස්සාවී නමො තෙ කරුණාකර
නමො තෙ තිණ්ණසංසාර නමො තෙ අමතං දද.

දිට්ඨිගහනපක්ඛන්නා කාමරාග විමොහිතා
තයා සම්මා උපායෙන විනීතා විනයෙ රතා.

අදස්සනෙන විභොගා තාදිසානං මහෙසිනං
අනුභොන්ති මහාදුක්ඛං සත්තා සංසාරසාගරෙ.

යදාහං ලොකසරණං අරණං මරණන්තගුං
නාද්දසාමි අදූරට්ඨං දෙසිස්සාමි තමච්චයං.

මහාහිතං වරදදං අහිතොති විසඞ්කිතා
ගතාපෙසිං රූපනිරතා දෙසිස්සාමි තමච්චයං.

තදා මධුරනිග්ඝොසො මහාකාරුණිකො ජිනො
අවොච තිට්ඨ භෙමෙති සිඤ්චන්තො අමතෙන මං.

තදා පණම්‍ය සිරසා කත්වා ච තං පදක්ඛිණං
ගන්ත්වා දිස්වා නරපතිං ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

අහො සම්මා උපායො තෙ චින්තිතොයමරින්දම
වනදස්සනකාමාය දිට්ඨො නිබ්බානතො මුනි.

යදි තෙ රුච්චතෙ රාජ සාසනෙ තස්ස තාදිනො
පබ්බජිස්සාමි රූපෙහං නිබ්බින්නා මුනිවාදිනා.

අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන තදාහ ස මහීපති
අනුජානාමි තෙ භද්දෙ පබ්බජ්ජා තව සිජ්ඣතු.

පබ්බජිත්වා තදාවාහං අඩ්ඪමාසෙ උපට්ඨිතෙ
දීපොදයඤ්ච භෙදං ච දිස්වා සංවිග්ගමානසා.

නිබ්බින්නා සබ්බසඞ්ඛාරෙ පච්චයාකාරකොවිදා
චතුරොඝෙ අතික්කම්ම අරහත්තමපාපුණිං.

ඉද්ධීසු ච වසී ආසිං දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී චාපි භවාමහං.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං.
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
පරිසුද්ධං මම ඤාණං උප්පන්නං බුද්ධසාසනෙ.

කුසලාහං විසුද්ධීසු කථාවත්ථු විසාරදා
අභිධම්මනයඤ්ඤූ ච වසීපත්තම්හි සාසනෙ.

තතො භොජන වත්ථුස්මිං රඤ්ඤා කොසලසාමිනා
පුච්ඡිතා නිපුණෙ පඤ්හෙ ව්‍යාකරොන්තී යථා තථං.

තදපි රාජා සුගතං උපසඞ්කම්ම පුච්ඡථ
තථෙව බුද්ධො ව්‍යාකාසි යථා තෙ ව්‍යාකතා මයා.

ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං
මහාපඤ්ඤානමග්ගාති භික්ඛුනීනං නරුත්තමො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච විහරන්තියා ඉමිස්සා ථෙරියා සතිපි අඤ්ඤාසං ඛීණාසවථෙරීනං පඤ්ඤාවෙපුල්ලප්පත්තියං තත්ථ පන කතාධිකාරතාය මහාපඤ්ඤාභාවො පාකටො අහොසි. තථා හි නං භගවා ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවිකානං භික්ඛුනීනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං ඛෙමා භික්ඛුනී"ති මහාපඤ්ඤතාය අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. තමෙකදිවසං අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසින්නං මාරො පාපිමා තරුණරූපෙන උපසංකමිත්වා කාමෙහි පලොභෙන්තො:-

"දහරා ත්වං රූපවතී අහම්පි දහරො යුවා
පඤ්චඞ්ගිකෙන තුරියෙන එහි ඛෙමෙ රමාමසෙ"ති[1]

ගාථමාහ. තස්සත්ථො:-ඛෙමෙ ත්වං තරුණප්පත්තා යොබ්බනෙ ඨිතා රූපසම්පන්නා අහම්පි තරුණො යුවා තස්මා මයං යොබ්බඤ්ඤං අඛෙපෙත්වා පඤ්චඞ්ගිකෙන තුරියෙන වජ්ජමානෙන එහි කාමඛිඩ්ඩාරතීහි රමාම[2] කීළාමාති. තං සුත්වා සා කාමෙසු සබ්බධම්මෙසු ච අත්තනො විරත්තභාවං තස්ස ච මාරභාවං අත්තාභිනිවෙසෙසු සත්තෙසු අත්තනො ඨාම[3] ගතං අප්පසාදං කතකිච්චතඤ්ච පකාසෙන්තී:-

"ඉමිනා පූතිකායෙන ආතුරෙන පභඞ්ගුනා
අට්ටියාමි හරායාමි කාමතණ්හා සමූහතා.

සත්තිසූලූපමා කාමා ඛන්ධාසං අධිකුට්ටනා
යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රූසි අරති දානි සා මම.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තක.

නක්ඛත්තානි නමස්සන්තා අග්ගිං පරිචරං වනෙ
යථාභුච්චං අජානන්තා බාලා සුද්ධිං අමඤ්ඤථ.

අහඤ්ච ඛො නමස්සන්තී සම්බුද්ධං පුරිසුත්තමං
පරිමුත්තා සබ්බදුක්ඛෙහි සත්ථු සාසනකාරිකා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

1 මූ. යමාමසෙ. 2. මූ. යමාම. 3. මූ. ඨාන.

තත්ථ **අග්ගිං පරිචරං වනෙසි:** තපොවනෙ අග්ගිහුත්තං පරිචරන්තො. **සච්චභූතං අජානන්තා**ති: පවත්තියො සච්චභූතං අපරිජානන්තා. සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව.

ඛෙමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

ස ම ත්තා.

——

6. 1. 4.

“අලඞ්කතා සුවසනා”ති: ආදිකා **සුජාතාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාකෙත**නගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා වයප්පත්තා මාතාපිතූහි සමානජාතිකස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස දින්නා හුත්වා පතිකුලං ගන්ත්වා තත්ථ තෙන සද්ධිං සුඛසංවාසං වසන්තී එකදිවසං උය්‍යානං ගන්ත්වා නක්ඛත්තකීළං කීළිත්වා පරිජනෙන සද්ධිං නගරං ආගච්ඡන්තී **අඤ්ජන**වනෙ සත්ථාරං දිස්වා පසන්නමානසා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා තස්සා ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා කල්ලචිත්තතං ඤත්වා උපරි සාමුක්කංසිකං ධම්මදෙසනං පකාසෙසි. සා දෙසනාවසානෙ අත්තනො කතාධිකාරතාය ඤාණපරිපාකං ගතත්තා ච සත්ථු ච දෙසනාවිලාසෙන යථානිසින්නාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා සාමිකං මාතාපිතරො ච අනුජානාපෙත්වා සත්ථු ආණාය භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:-

“අලඞ්කතා සුවසනා මාලිනී චන්දනොක්ඛිතා
සබ්බාභරණසඤ්ඡන්නා දාසීගණපුරක්ඛතා.

අන්නං පානඤ්ච ආදාය ඛජ්ජභොජ්ජමනප්පකං
ගෙහතො නික්ඛමිත්වාන උය්‍යානමභිහාරයිං.

තත්ථ රමිත්වා කීළිත්වා ආගච්ඡන්තී සකං ඝරං
විහාරං දට්ඨුං පවිසිං **සාකෙතෙ අඤ්ජනං** වනං.

දිස්වාන ලොකපජ්ජොතං වන්දිත්වාන උපාවිසිං
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි අනුකම්පාය චක්ඛුමා.

සුත්වා ච ඛො මහෙසිස්ස සච්චං අප්පටිවිජ්ඣහං
තත්ථෙව විරජං ධම්මං ඵුස්සයිං අමතං පදං.

තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා පබ්බජිං අනගාරියං
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා අමොඝං බුද්ධසාසන”න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි

තත්‍ථ අලඞ්කතාති: විභූසිතා; තං පන අලංකතාකාරං දස්සෙතුං "**සුවසනා මාලිනී චන්දනොක්ඛිතා**"ති වුත්තං. තත්‍ථ **මාලිනීති**: මාලාධාරිනී. **චන්දනොක්ඛිතාති**: චන්දනානුලිත්තා. **සබ්බාභරණසඤ්ඡන්නාති**: හත්‍ථූපගාදීහි සබ්බෙහි ආභරණෙහි අලඞ්කාරවසෙන සඤ්ඡාදිතසරීරා. **අන්නං පානං ච ආදාය ඛජ්ජභොජ්ජමනප්පකන්ති**: සාලිඔදනාදි අන්නං අම්බපානාදිපානං පිට්ඨඛාදනීයාදිඛජ්ජං අවසිට්ඨං ආහාරසඞ්ඛාතං භොජ්ජඤ්ච පහූතං ගහෙත්වා. **උය්‍යානමභිහාරයින්ති**: නක්ඛත්තකීළාවසෙන උය්‍යානං උපනෙසිං. අන්නපානාදිං තත්‍ථ ආනෙත්වා සහ පරිජනෙන කීළන්තී රමන්තී පරිචාරෙසින්ති අධිප්පායො. **සාකෙතෙ අඤ්ජනං වනන්ති**: සාකෙත සමීපෙ අඤ්ජනවනෙ විහාරං පාවිසිං. **ලොකපජ්ජොතන්ති**: ඤාණපජ්ජොතෙන ලොකස්ස පජ්ජොතභූතං. **ඵුස්සයින්ති**: ඵුසිං; අධිගච්ඡින්ති අත්‍ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව.

සුජාතාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

6. 1. 5.

"උච්චෙ කුලෙ"ති ආදිකා **අනොපමාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන විමුත්තිපරිපාචනියෙ ධම්මෙ පරිබ්‍රූහෙත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාකෙත**නගරෙ **මෙඝස්ස** නාම සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා රූපසම්පත්තියා අනොපමාති නාමං අහොසි. තස්සා වයප්පත්තකාලෙ බහූ සෙට්ඨිපුත්තා රාජමහාමත්තා රාජානො ච පිතු දූතං පාහෙසුං "අත්තනො ධීතරං අනොපමං දෙහි ඉදං චිදං ච තෙ දස්සාමා"ති. සා තං සුත්වා උපනිස්සයසම්පන්නතාය ඝරාවාසෙන මය්හං අත්‍ථො නත්‍ථීති සත්‍ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා දෙසනානුසාරෙන විපස්සනං ආරභිත්වා තං උස්සුක්කාපෙන්තී මග්ගපටිපාටියා තතිය ඵලෙ පතිට්ඨාසි. සා සත්‍ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සත්‍ථු ආණාය භික්ඛුනුපස්සයං උපගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ අරහත්තං සච්ඡිකත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:-

"උච්චෙ කුලෙ අහං ජාතා බහුවිත්තෙ මහද්ධනෙ
වණ්ණරූපෙන සම්පන්නා ධීතා මෙඝස්ස අත්‍රජා.

පත්‍ථිතා රාජපුත්තෙහි සෙට්ඨිපුත්තෙහි' භිජ්ඣිතා
පිතු මෙ පෙසයි දූතං දෙථ මය්හං අනොපමං.

යත්තකං තුලිතා එසා තුය්හං ධීතා අනොපමා
තතො අට්ඨගුණං දස්සං හිරඤ්ඤං රතනානි ච.

සාහං දිස්වාන සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං අනුත්තරං
තස්ස පාදානි වන්දිත්වා එකමන්තං උපාවිසිං,

සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි අනුකම්පාය ගොතමො
නිසින්නා ආසනෙ තස්මිං ඵුස්සිං තතියං ඵලං.

තත්ථ කෙසානි ඡෙත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං
අජ්ජ මෙ සත්තමී රත්ති යතො තණ්හා විසොසිතා”ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **උච්චෙ කුලෙ**ති: උළාරතමෙ වෙස්සකුලෙ. **බහුවිත්තෙ**ති: අලඞ්කාරාදිබහුවිත්තූපකරණෙ. **මහද්ධනෙ**ති: නිධානගතස්සෙව චත්තාරීසකොටිපරිමාණස්ස මහතො ධනස්ස අත්ථිභාවෙන මහද්ධනෙ. “අහං ජාතා”ති යොජනා. **වණ්ණරූපෙන සම්පන්නා**ති: වණ්ණසම්පන්නා චෙව රූපසම්පන්නා ච; සිනිද්ධභාසුරාය ඡවිසම්පත්තියා වත්ථාභරණාදිසරීරාවයවසම්පත්තියා ච සමන්නාගතාති අත්ථො. **ධීතා මෙඝස්ස අත්‍රජා**ති: මෙඝනාමස්ස සෙට්ඨිනො ඔරසා ධීතා. **පත්ථිතා රාජපුත්තෙහී**ති: “කථං නු ඛො තං ලභෙය්‍යාමා”ති රාජකුමාරෙහි අභිපත්ථිතා. **සෙට්ඨිපුත්තෙහි' ගිජ්ඣිතා**ති: තථා සෙට්ඨිකුමාරෙහිපි **අගිජ්ඣිතා** පච්චාසිංසිතා. **දෙථ මය්හං අනොපම**න්ති: රාජපුත්තාදයො දෙථ මය්හං අනොපමං දෙථ මය්හන්ති පිතු සන්තිකෙ දූතං පෙසයිංසු. **යත්තකං තුලිතා එසා**ති: තුය්හං ධීතා අනොපමා යත්තකං ධනං අග්ඝතීති තුලිතා ලක්ඛණඤ්ඤූහි පරිච්ඡින්නා. “තතො අට්ඨගුණං දස්සාමීති පිතු මෙ පෙසෙසි දූත”න්ති යොජනා. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

අනොපමාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

6. 1. 6.

“**බුද්ධවීර නමොත්‍යත්ථු**”ති ආදිකා මහාපජාපතී ගොතමියා ගාථා. අයම්පි කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං රත්තඤ්ඤූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා **කස්සපස්ස** ච භගවතො අම්හාකං ච භගවතො අන්තරෙ බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ **බාරාණසියං** පඤ්චන්නං දාසීසතානං ජෙට්ඨිකා හුත්වා නිබ්බත්ති. අථ සා වස්සූපනායිකසමයෙ පඤ්චපච්චෙකබුද්ධෙ **නන්දමූලකපබ්භාරතො** **ඉසි**පතනෙ ඔතරිත්වා නගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ඉසිපතනමෙව ගන්ත්වා වස්සූපනායිකසමයෙ කුටියා අත්ථාය හත්ථකම්මං පරියෙසන්තෙ දිස්වා තා දාසියො තාසං අත්තනො ච සාමිකෙ සමාදපෙත්වා චඞ්කමනාදිපරිවාරසම්පන්නා පඤ්චකුටියො කාරෙත්වා මඤ්චපීඨපානීයපරිභොජනීයභාජනාදීනි උපට්ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ තෙමාසං තත්ථෙව වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා වාරභික්ඛං පට්ඨපෙසුං. යා අත්තනො වාරදිවසෙ භික්ඛං දාතුං න සක්කොති.

තස්සා සයං සකගෙහතො නීහරිත්වා දෙති. එවං තෙමාසං පටිජග්ගිත්වා පවාරණාය සම්පත්තාය එකෙකා දාසී එකෙකං සාටකං විස්සජ්ජාපෙසි පඤ්චථූලසාටකසතානි අහෙසුං. තානි පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්චන්නං පච්චෙකබුද්ධානං තිචීවරානි කත්වා අදාසි. පච්චෙකබුද්ධා තාසං පස්සන්තීනංයෙව ආකාසෙන ගන්ධමාදනපබ්බතං අගමංසු. තාපි සබ්බා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තාසං ජෙට්ඨිකා තතො චවිත්වා **බාරාණසි**යා අවිදූරෙ පෙසකාරගාමෙ පෙසකාරජෙට්ඨකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා. **පදුමවති**යා පුත්තෙ පඤ්චසතෙ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා සම්පියායමානා සබ්බෙ වන්දිත්වා භික්ඛං අදාසි. තෙ භත්තකිච්චං කත්වා ගන්ධමාදනමෙව අගමංසු. සාපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී අම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව **දෙවදහ**නගරෙ මහා**සුප්පබුද්ධ**ස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. **ගොතමී**තිස්සා ගොත්තාගතමෙව නාමං අහොසි. **මහාමායා**ය කනිට්ඨභගිනී. ලක්ඛණපාඨකාපි "ඉමාසං කුච්ඡියං වුසිතා දාරකා චක්කවත්තිනො භවිස්සන්තී"ති ව්‍යාකරිංසු. **සුද්ධොදන**මහාරාජා වයප්පත්තකාලෙ ද්වෙපි මඞ්ගලං කත්වා අත්තනො ඝරං අභිනෙසි. අපරභාගෙ අම්හාකං සත්ථරි උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කෙ අනුපුබ්බෙන තත්ථ තත්ථ වෙනෙය්‍යානං අනුග්ගහං කරොන්තෙ වෙසාලිං උපනිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා අරහත්තං සච්ඡිකත්වා පරිනිබ්බායි. අථ මහාපජාපතී පබ්බජිතුකාමා හුත්වා සත්ථාරං එකවාරං පබ්බජ්ජං යාචමානා අලභිත්වා දුතියවාරං කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා **කලහවිවාද** සුත්තන්තදෙසනාපරියොසානෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතානං පඤ්චන්නං සක්‍යකුමාරසතානං පාදපරිචාරිකාහි සද්ධිං **වෙසාලිං** ගන්ත්වා **ආනන්ද**ත්ථෙරං සත්ථාරං යාචාපෙත්වා අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච පටිලභි. ඉතරා පන සබ්බාපි එකතො උපසම්පන්නා අහෙසුං. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පනෙතං වත්ථු පාළියං ආගතමෙව. එවං උපසම්පන්නා පන මහාපජාපතී ගොතමී සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථස්සා සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තී න චිරස්සෙව අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං පාපුණි. සෙසා පන පඤ්චසතා භික්ඛුනියො **නන්දකො**වාදපරියොසානෙ ඡළභිඤ්ඤා අහෙසුං. අථෙකදිවසං සත්ථා ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො මහාපජාපතිගොතමිං රත්තඤ්ඤූනං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච වීතිනාමෙන්තී කතඤ්ඤුතාය ඨත්වා එකදිවසං සත්ථු ගුණාභිත්ථවනපුබ්බඞ්ගමූපකාරවිභාවනාමුඛෙන අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තී:–

"බුද්ධවීර නමොත්‍යත්ථු සබ්බසත්තානමුත්තම
යො මං දුක්ඛා පමොචෙසි අඤ්ඤඤ්ච බහුකං ජනං.

සබ්බදුක්ඛං පරිඤ්ඤාතං හෙතුතණ්හා විසොසිතා
අරියට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො නිරොධො ඵුසිතො මයා.

මාතා පුත්තා පිතා භාතා අය්‍යකා ච පුරෙ අහුං
යථාභුච්චං අජානන්තී සංසරිහං අනිබ්බිසං.

දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා අන්තිමොයං සමුස්සයො
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

ආරද්ධවිරියෙ පහිතත්තෙ නිච්චං දළ්හපරක්කමෙ
සමග්ගෙ සාවකෙ පස්සෙ එසා බුද්ධානවන්දනා.

බහුන්නං වත අත්ථාය මායා ජනයි ගොතමං
ව්‍යාධිමරණතුන්නානං දුක්ඛක්ඛන්ධං ව්‍යපානුදී"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **බුද්ධවීරා**ති: චතුසච්චබුද්ධෙසු වීර; සබ්බඤ්ඤුබුද්ධා හි උත්තමවිරියෙහි චතුසච්චබුද්ධෙහි වා චතුබ්බිධසම්මප්පධානවිරියනිප්ඵත්තියා විජිතවිජයත්තා වීරනාම, භගවා පන විරියපාරමිපාරිපූරියා චතුරඞ්ගසමන්නාගතවිරියාධිට්ඨානෙන සාතිසයචතුබ්බිධසම්මප්පධානකිච්චනිප්ඵත්තියා තස්සා ච වෙනෙය්‍යසන්තානෙ සම්මදෙව පතිට්ඨාපිතත්තා විසෙසතො විරියයුත්තතාය වීරොති වත්තබ්බතං අරහති. **නමොත්‍යත්ථූ**ති: නමො නමක්කාරො තෙ හොතු. **සබ්බසත්තානමුත්තමා**ති: අපදාදිභෙදෙසු සත්තෙසු සීලාදිගුණෙහි[1] උත්තම භගවා. තදෙකදෙසං සත්තූපකාරගුණං දස්සෙතුං "යො මං දුක්ඛා පමොචෙසි අඤ්ඤඤ්ච බහුකං ජන"න්ති වත්වා අත්තනො දුක්ඛපමුත්තභාවං විභාවෙන්තී "**සබ්බදුක්ඛ**"න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **යථාභුච්චං අජානන්තී**ති: පවත්තිහෙතු ආදි යථාභූතං අනවබුජ්ඣන්තී. **සංසරිහං අනිබ්බිස**න්ති සංසාරසමුද්දෙ පතිට්ඨං අවින්දන්තී අලභන්තී භවාදීසු අපරාපරුප්පත්තිවසෙන සංසරිං. අහන්ති කථෙන්තී ආහ "මාතා පුත්තො"ති ආදි. යස්මිං භවෙ එකස්ස මාතා අහොසි. තතො අඤ්ඤස්මිං භවෙ හි තස්සෙව පුත්තො තතො අඤ්ඤස්මිං භවෙ පිතා භාතා අහුපි අය්‍යො. **දිට්ඨො හි මෙ**ති: ගාථායපි අත්තනො දුක්ඛතො පමුත්තභාවමෙව විභාවෙති. තත්ථ **දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා**ති: සො භගවා සම්මාසම්බුද්ධො අත්තනා දිට්ඨලොකුත්තරධම්මදස්සනෙන ඤාණචක්ඛුනා මයා පච්චක්ඛතො දිට්ඨො. යො හි ධම්මං පස්සති භගවන්තං පස්සති නාම. යථාහ–"යො ඛො වක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සතී"ති ආදි. **ආරද්ධවීරියෙ**ති: පග්ගහිතවිරියෙ. **පහිතත්තෙ**ති: නිබ්බානං පෙසිතචිත්තෙ. **නිච්චං දළ්හපරක්කමෙ**ති: අප්පත්තස්ස පත්තියා පත්තස්ස වෙපුල්ලත්ථාය සබ්බකාලං ථිරපරක්කමෙ. **සමග්ගෙ**ති: සීලදිට්ඨිසාමඤ්ඤෙන සංහතභාවෙන සමග්ගෙ. සත්ථුදෙසනාය සවණන්තෙ ජාතත්තා **සාවකෙ**ති ඉමෙ මය්හං ඉමෙ ඵලට්ඨාති යාථාවතො පස්සති. **එසා බුද්ධානවන්දනා**ති: යා සත්ථු ධම්මසරීරභූතස්ස අරියසාවකානං අරියභාවභූතස්ස ච ලොකුත්තරධම්මස්ස අත්තපච්චක්ඛකිරියා එසා සම්මාසම්බුද්ධානං සාවකබුද්ධානඤ්ච වන්දනා යාථාවතො ගුණනිප්ඵත්තිතො. **බහුන්නං**

1. සී. 11 උත්තමා සත්ත ගුණෙහි..

වත අත්ථායාති: ඔසානගාථායම්පි සත්ථු ලොකස්ස බහූපකාරතං යෙව විභාවෙති. යං පනෙත්ථ අත්ථතො න විභත්තං තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. අථෙකදා මහාපජාපතිගොතමී සත්ථරි වෙසාලියං විහරන්තෙ මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං සයං වෙසාලියං භික්ඛුනුපස්සයෙ විහරන්තී පුබ්බණ්හසමයං වෙසාලියං පිණ්ඩාය චරිත්වා භත්තං භුඤ්ජිත්වා අත්තනො දිවාට්ඨානෙ යථාපරිච්ඡින්නකාලං ඵලසමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙත්වා ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨාය අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සොමනස්සජාතා අත්තනො ආයුසඞ්ඛාරෙ ආවජ්ජන්තී තෙසං ඛීණභාවං ඤත්වා එවං චින්තෙසි "යන්නූනාහං විහාරං ගන්ත්වා භගවන්තං අනුජානාපෙත්වා මනොභාවනීයෙ ච ථෙරෙ සබ්බෙව සබ්‍රහ්මචාරියෙ ආපුච්ඡිත්වා ඉධෙව ආගන්ත්වා පරිනිබ්බායෙය්‍ය"න්ති. යථා ච ථෙරියා එවං තස්සා පරිවාරභූතානං පඤ්චන්නම්පි භික්ඛුනිසතානං පරිවිතක්කො අහොසි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"එකදා ලොකපජ්ජොතො වෙසාලියං මහාවනෙ
කූටාගාරෙසු සාලායං වසතෙ නරසාරථි.

තදා ජිනස්ස මාතුච්ඡා මහාගොතමි භික්ඛුනී
තහිං කතෙ[1] පුරෙ රම්මෙ වසී භික්ඛුනුපස්සයෙ.

භික්ඛුනීහි විමුත්තාහි සතෙහි සහ පඤ්චහි
රහොගතාය තස්සෙවං චිත්තස්සාසි විතක්කිතං.

බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානං සාවකග්ගයුගස්ස වා
රාහුලානන්දනන්දානං නාහං ලච්ඡාමි පස්සිතුං.

බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානා සාවකග්ගයුගස්ස ච
මහාකස්සපනන්දානං ආනන්දරාහුලාන ච.

පටිගච්චායුසඞ්ඛාරෙ ඔස්සජිත්වාන නිබ්බුතිං
ගච්ඡෙය්‍යං ලොකනාථෙන අනුඤ්ඤාතා මහෙසිනා.

තථා පඤ්චසතානම්පි භික්ඛුනීනං[2] විතක්කිතං
ආසි ඛෙමාදිකානම්පි එතදෙව විතක්කිතං.

භූමිචාලො තදා ආසි නාදිතා දෙවදුන්දුභී
උපස්සයාධිවත්ථායො දෙවතා සොකපීළිතා.

විලපන්තා සකරුණං තත්ථස්සූනි පවත්තයුං
මිත්තා භික්ඛුනියො තං හි උපගන්ත්වාන ගොතමිං.

නිපච්ච සිරසා පාදෙ ඉදං වචනමබ්‍රවුං
තත්ථ තෙ ලය[3]මාසිත්තා මයමය්‍යෙ රහොගතා.

---

1. සී. I & II. සෙත.
2. මු. එතදෙව.
3. තත්තගොලය, තත්ථතොයල, තත්ථතොලය. (සබ්බත්ථ.)

සාචලා චලිතා භූමි නදිතා දෙවදුන්දුභි
පරිදෙවා ච සුය්‍යන්තෙ කිමත්ථං නුහා ගොතමී.

තදා අවොච සා සබ්බං යථා පරිවිතක්කිතං
තායොපි සබ්බා ආහංසු යථා පරිවිතක්කිතං.

යදි තෙ රුච්චතං අය්‍යෙ නිබ්බානං පරමං සිවං
නිබ්බායිස්සාම සබ්බාපි බුද්ධානුඤ්ඤාය සුබ්බතෙ.

මයං සහාව නික්ඛන්තා ඝරාපි ච භවාපි ච
සහ යෙව ගමිස්සාම නිබ්බානපුරමුත්තමං.

නිබ්බානාය වදන්තීනං කිං වක්ඛාමීති සාසතං[1]
සහ සබ්බාහි නිග්ගඤ්ඡි භික්ඛුනිලයනා තදා.

උපස්සයෙ යාධිවත්ථා දෙවතා තා ඛමන්තු මෙ
භික්ඛුනිලයනස්සෙදං පච්ඡිමං දස්සනං මම.

න ජරා මච්චු වා යත්ථ අප්පියෙහි සමාගමො
පියෙහි න වියොගොත්ථි තං වජිස්සං අසඞ්ඛතං.

අවීතරාගා තං සුත්වා වචනං සුගතොරසා
සොකට්ටා පරිදෙවිංසු අහො නො අප්පපුඤ්ඤතා.

භික්ඛුනීනිලයො සුඤ්ඤො භූතො තාහි විනා අයං
පභාතෙ විය තාරායො න දිස්සන්ති ජිනොරසා.

නිබ්බානං ගොතමී යාති සතෙහි සහ පඤ්චහි
නදීසතෙහිව සහ ගඞ්ගා පඤ්චහි සාගරං.

රථියාය වජන්තිං[2] තං දිස්වා සද්ධා උපාසිකා
ඝරා නික්ඛම්ම පාදෙසු නිපච්ච ඉදමබ්‍රවුං.

පසීදස්සු මහාභොගෙ අනාථායො විහාය නො
තයා න යුත්තං නිබ්බාතුං ඉච්චට්ටා විලපිංසු තා

තාසං සොකපහාණත්ථං අවොච මධුරං ගිරං
රුදිතෙන අලං පුත්තා හාසකාලොයමජ්ජ වො.

පරිඤ්ඤාතං මයා දුක්ඛං දුක්ඛහෙතු විවජ්ජිතො
නිරොධො මෙ සච්ඡිකතො මග්ගො චාපි සුභාවිතො.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසඤ්ඤොජනක්ඛයො.

බුද්ධො තස්ස ච සද්ධම්මො අනූනො යාව තිට්ඨති
නිබ්බාතුං තාව කාලො මෙ මා මං සොචථ පුත්තිකා.

---

1. මු සා වදි. 2. සී. II. මු. වජන්තියො.

කොණ්ඩඤ්ඤානන්දනන්දාදී තිට්ඨන්ති රාහුලො ජිනො
සුඛිතො සුහිතො[1] සඞ්ඝො හතදප්පා ච තිත්ථියා.

ඔක්කාකවංසස්ස යසො උස්සිතො මාරමද්දනො
නනු සම්පත්තා[2] කාලො මෙ නිබ්බානත්ථාය පුත්තිකා.

චිරප්පභුති යං මය්හං පත්ථිතං අජ්ජ සිජ්ඣතෙ
ආනන්දභෙරිකාලොයං කිං වො අස්සූහි පුත්තිකා.

සචෙ මයි දයා අත්ථි යදි චත්ථි කතඤ්ඤුතා
සද්ධම්මට්ඨිතියා සබ්බා කරොථ විරියං දළ්හං.

ථීනං අදාසි පබ්බජ්ජං සම්බුද්ධො යාචිතො මයා
තස්මා යථාහං නන්දිස්සං තථා තමනුතිට්ඨථ.

තා එවමනුසාසිත්වා භික්ඛුනීහි පුරක්ඛතා
උපෙච්ච බුද්ධං වන්දිත්වා ඉදං වචනමබ්‍රවි.

අහං සුගත වො[3] මාතා ත්වං ච වීර පිතා මම
සද්ධම්මසුඛද නාථ තයි ජාතම්හි ගොතම.

සංවඩ්ඪිතොයං සුගත රූපකායො මයා තව
අනින්දිතො ධම්මකායො[4] මම සංවඩ්ඪිතො තයා.

මුහුත්තං තණ්හාසමනං ඛීරං ත්වං පායිතො මයා
තයාහං සන්තමච්චන්තං ධම්මඛීරං හි පායිතා.

වඩ්ඪනාරක්ඛණෙ මය්හං අනණො ත්වං මහාමුනෙ
පුත්තකාමා ථියො යං න[5] ලභන්ති තාදිසං සුතං.

මන්ධාතාදිනරින්දානං යා මාතා සා භවණ්ණවෙ
නිමුග්ගාහං තයා පුත්ත තාරිතා භවසාගරා.

රඤ්ඤො මාතා මහෙසීති සුලභං නාමමිත්ථිනං
බුද්ධමාතාති යං නාමං එතං පරමදුල්ලභං.

තං ච ලද්ධං මහාවීර පණිධානං මමං තයා
අණුකං වා මහන්තං වා තං සබ්බං පූරිතං තයා.

පරිනිබ්බාතුමිච්ඡාමි විහායෙමං කලෙබරං
අනුජානාහි මෙ වීර දුක්ඛන්තකර නායක.

චක්කඞ්කුසධජාකිණ්ණෙ පාදෙ කමලකොමලෙ
පසාරෙහි පණාමං තෙ කරිස්සං පුත්ත උත්තම.

සුවණ්ණරාසිසඞ්කාසං සරීරං කුරු පාකටං
කත්වා දෙහං සුදිට්ඨං තෙ සන්තිං ගච්ඡාමි නායක.

---

1. මු. සහිතො. 2 මු. සම්පත්ති. 3. මු. තෙ.
4. මු. ආනන්දිතො ධම්මතනු. 5. සී. II. මු. යා තා.

ද්වත්තිංසලක්ඛණූපෙතං සුප්පභාලඞ්කතං තනුං
සඤ්ඣාඝනාව බාලක්කං මාතුවච්ඡං දස්සයී ජිනො.

ඵුල්ලාරවින්දසංකාසෙ තරුණාදිච්චසප්පභෙ
චක්කඞ්කිතෙ පාදතලෙ තතො සා සිරසා පති.

පණමාමි නරාදිච්ච ආදිච්චකුලකෙතුකං
පච්ඡිමෙ මරණෙ මය්හං න තං ඉක්ඛාමහං පුනො.

ඉත්ථියො නාම ලොකග්ග සබ්බදොසාකරා මතා
සදි කො චත්ථි දොසො මෙ ඛමස්සු කරුණාකර.

ඉත්ථිකානඤ්ච පබ්බජ්ජං යමහං යාචිං පුනප්පුනං
තත්ථ චෙ අත්ථි දොසො මෙ තං ඛමස්සු නරාසභ.

මයා භික්ඛුනියො වීර තවානුඤ්ඤාය සාසිතා
තත්‍ර චෙ අත්ථි දුන්නීතං තං ඛමස්සු ඛමාධිපා.

අක්ඛන්තෙන නාම ඛන්තබ්බං කිං භවෙ ගුණභූසණෙ
කිමුත්තරං තෙ වක්ඛාමි නිබ්බානාය වජන්තියා.

සුද්ධෙ අනූනෙ මම භික්ඛුසඞ්ඝෙ
ලොකා ඉතො නිස්සරිතුං ඛමන්තෙ
පභාතකාලෙ ව්‍යසනං ගතා නං
දිස්වාන නිය්‍යාතිව චන්දලෙඛා.

තදෙතරා භික්ඛුනියො ජිනග්ගං
තාරාව චන්දානුගතා සුමෙරුං
පදක්ඛිණං කච්ච නිපච්ච පාදෙ
ඨිතා මුඛන්තං සමුදික්ඛමානා.

න තිත්තපුබ්බං තව දස්සනෙන
චක්ඛුං න සොතං තව භාසිතෙන
චිත්තං මමං කෙවලමෙකමෙව
පප්පුය්‍ය තධම්මරසෙන තිත්තිං.

නදතො පරිසායං තෙ වාදිතප්පාපහාරිනො
යෙ තෙ දක්ඛන්ති වදනං ධඤ්ඤා තෙ නරපුඞ්ගව.

දීඝඞ්ගුලීතම්බනඛෙ සුභෙ ආයතපණ්හිකෙ
යෙ පාදෙ පණමිස්සන්ති තෙපි ධඤ්ඤා ගුණන්ධර.

මධුරානි පහට්ඨානි දොසග්ඝානි හිතානි ච
යෙ තෙ වාක්‍යානි සුය්‍යන්ති තෙපි ධඤ්ඤා නරුත්තම.

ධඤ්ඤාහං තෙ මහාවීර මානපූජනතප්පරා
තිණ්ණසංසාරකන්තාරා සුවාක්‍යෙන සිරීමතො,

තතො සා අනුමානෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝම්පි සුබ්බතා
රාහුලානන්දනන්දෙ ච වන්දිත්වා ඉදමබ්‍රවි.

ආසීවිසාලයසමෙ රොගාවාසෙ කලෙබරෙ
නිබ්බින්නා දුක්ඛසඞ්ඝාටෙ ජරාමරණගොචරෙ.

නානාකිමිකුලා[1]කිණ්ණෙ පරායත්තෙ නිරීහකෙ
තෙන නිබ්බාතුමිච්ඡාමි අනුමඤ්ඤථ පුත්තකා.

නන්දෙ රාහුලභද්දෙ ච වීතසොකා නිරාසවා
ඨිතාචලා ඨිතී ධීරා ධම්මතං අනුචින්තයුං.

ධීරත්ථු සඞ්ඛතං ලොලං අසාරං කදලූපමං
මායාමරීචිසදිසං ඉත්තරං අනවට්ඨිතං.[2]

යත්ථ නාම ජිනස්සායං මාතුච්ඡා බුද්ධපොසිකා
ගොතමී නිධනං යාති අනිච්චං සබ්බසඞ්ඛතං.

ආනන්දො ච තදා සෙඛො සොකට්ටො ජිනවච්ඡලො
තත්ථස්සූනි කරොන්තො සො කරුණං පරිදෙවති.

හා සන්තිං ගොතමී යාති නූන බුද්ධොපි නිබ්බුතිං
ගච්ඡති න චිරෙනෙව අග්ගිරිව නිරින්ධනො.

එවං විලපමානං තං ආනන්දං ආහ ගොතමී
සුතිසාගරගම්භීර බුද්ධොපට්ඨානතප්පර.

න යුත්තං සොචිතුං පුත්ත හාසකාලෙ උපට්ඨිතෙ
තයා[3] මෙ සරණං පුත්ත නිබ්බානන්තමුපාගතං.

තයා තාත සමජ්ඣිට්ඨො පබ්බජ්ජං අනුජානි නො
මා පුත්ත විමනො හොහි සඵලො තෙ පරිස්සමො.

යං න දිට්ඨං පුරාණෙහි තිත්ථිකාචරියෙහිපි
තං පදං සුකුමාරීහි[4] සත්තවස්සාහි වෙදිතං.

බුද්ධසාසනපාලෙත්තො පච්ඡිමං දස්සනං තව
තත්ථ ගච්ඡාමහං පුත්ත ගතො යත්ථ න දිස්සතෙ.

කදාචි ධම්මං දෙසෙන්තො ඛිපි ලොකග්ගනායකො
තදාහං ආසිංසවචං[5] අවොචං අනුකම්පිකා.

චිරං ජීව මහාවීර කප්පං තිට්ඨ මහාමුනෙ
සබ්බලොකස්ස අත්ථාය භවස්සු අජරාමරො.

තං තථාවාදිනිං බුද්ධො මමං සො එතමබ්‍රවි
නහෙවං වන්දියා බුද්ධා යථා වන්දසි ගොතමී.

---

1. මු. කාලමලා.
2. සී. I & II. අනවත්ථිතං.
3. සී. I & II. තස්සා.
4. මු. සී. III. සුඛුමාරීහි.
5. සී. III. මු. ආසීසවාචං.

කථං චරසි සබ්බඤ්ඤු වන්දිතබ්බා තථාගතා
කථං අවන්දියා බුද්ධා තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො.

ආරද්ධවිරියෙ පහිතත්තෙ නිච්චං දළ්හපරක්කමෙ
සමග්ගෙ සාවකෙ පස්ස එසා බුද්ධානවන්දනා.

තතො උපස්සයං ගන්ත්වා එකිකාහං විචින්තයිං
සමග්ගං පරිසං නාථො රොචෙතීති භවන්තගො.

හන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං මා විපත්තිකමද්දසං
එවාහං චින්තයිත්වාන දිස්වාන ඉසිසත්තමං.

පරිනිබ්බානකාලං තං ආරොචෙසිං විනායකං
තතො සො සමනුඤ්ඤාසි කාලං ජානාහි ගොතමි.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං භවා සබ්බෙ සමූහතා
නාගීව බන්ධනං ඡෙත්වා විහරාමි අනාසවා.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

"ථීනං ධම්මාභිසමයෙ යෙ බාලා විමතිඹගතා
තෙසං දිට්ඨිප්පහාණත්ථං ඉද්ධිං දස්සෙහි ගොතමි.

තදා නිපච්ච සම්බුද්ධං උප්පතිත්වාන අම්බරං
ඉද්ධී අනෙකා දස්සෙසි බුද්ධානුඤ්ඤාය ගොතමී.

එකිකා බහුධා ආසි බහුධා චෙකිකා තථා
ආවිභාවං තිරොභාවං තිරොකුඩ්ඩං තිරොනභං.

අසජ්ජමානා අගමා භූමියම්පි නිමුජ්ජථ
අභිජ්ජමානෙ උදකෙ අගඤ්ඡි මහියා යථා.

සකුණීව යථාකාසෙ පල්ලඞ්කෙන ගමී තදා
වසං වත්තෙසි කායෙන යාවබ්‍රහ්මනිවෙසනං.

සිනෙරුං දණ්ඩං කත්වාන ඡත්තං කත්වා මහාමහිං
සමූලං පරිවත්තෙත්වා ධාරෙන්තී[2] චඞ්කමී නභෙ.

ඡස්සූරොදයකාලොව ලොකඤ්චාකාසි ධූමිකං
යුගන්තෙ විය ලොකං සා ජාලමාලාකුලං අකා.

මුචලින්දං මහාසෙලං මෙරුමන්ථරදද්දුරෙ[3]
සාසපාරිව සබ්බානි එකෙනග්ගහි මුට්ඨිනා.

1. සී. II. භවං තතො. 2. සී. II. මු. ධාරයං.
3. සී. II & III. සමෙරුමද්දදද්දරෙ, මු. මෙරුමූලතදන්තරෙ.

අඞ්ගුලග්ගෙහි ඡාදෙසි භාකරං සසිතාරකං
චන්දසුරියසහස්සානි ආවෙළමිව ධාරයි.

චතුසාගරතොයානි ධාරයි එකපාණිනා
යුගන්තජලදාකාරං මහාවස්සං පවස්සථ.

චක්කවත්තිං සපරිසං මාපයි සා නභත්ථලෙ
ගරුළං විරදං සීහං විනදන්තං ච දස්සයි.

එකිකා අභිනිම්මිත්වාප්පමෙය්‍යං භික්ඛුනීගණං
පුන අන්තරධාපෙත්වා එකිකා මුනිමබ්‍රවි.

මාතුච්ඡා තෙ මහාවීර තව සාසනකාරිකා
අනුප්පත්තා සකං අත්ථං පාදෙ වන්දාමි චක්ඛුම.

දස්සෙත්වා විවිධා ඉද්ධී ඔරොහිත්වා නභත්ථලා
වන්දිත්වා ලොකපජ්ජොතං එකමන්තං නිසීදි සා."

සා වීසංවස්සසතිකා ජාතියාහං මහාමුනෙ
අලමෙත්තාවතා වීර නිබ්බායිස්සාමි නායක.

තදාතිවිම්හිතා සබ්බා පරිසා ච[1] කතඤ්ජලී
අවොචය්‍යෙ කථං ආසි අතුලිද්ධි පරක්කමා.

පදුමුත්තරො නාම ජිනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං හංසවතියං ජාතාමච්චකුලෙ අහුං
සබ්බොපකාරසම්පන්නෙ ඉද්ධෙ ඵීතෙ මහද්ධනෙ.

කදාචි පිතුනා සද්ධිං දාසීගණපුරක්ඛතා
මහතා පරිවාරෙන තං උපෙච්ච නරාසභං.

වාසවං විය වස්සන්තං ධම්මමෙඝං පවස්සකං[2]
සාරදාදිච්චසදිසං රංසිමාලාකුලං ජිනං.[3]

දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා සුත්වා චස්ස සුභාසිතං
මාතුච්ඡං භික්ඛුනිං අග්ගෙ ඨපෙන්තං නරනායකං.

සුත්වා දත්වා මහාදානං සත්තාහං තස්ස තාදිනො
සසඞ්ඝස්ස නරග්ගස්ස පච්චයානි බහූනි ච.

නිපච්ච පාදමූලම්හි තං ඨානං අභිපත්ථයිං
තතො මහාපරිසතිං අවොච ඉසිසත්තමො.

යා සසඞ්ඝං අභොජෙසි සත්තාහං ලොකනායකං
තං අහං කිත්තයිස්සාමි සුණාථ මම භාසතො.

1. මු. සා. 2. සී. III. ඝනාසරං, මු. පවස්සයං. 3. මු. සමුජ්ජලං.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
ගොතමී නාම නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තස්ස බුද්ධස්ස මාතුච්ඡා ජීවිතාපාදිකා අයං
රත්තඤ්ඤූනඤ්ච අග්ගත්තං භික්ඛුනීනං ලභිස්සති.

තං සුත්වාහං පමුදිතා යාවජීවං තදා ජිනං
පච්චයෙහි උපට්ඨිත්වා තතො කාලකතා අහං.

තාවතිංසෙසු දෙවෙසු සබ්බකාමසමිද්ධිසු
නිබ්බත්තා දසහඞ්ගෙහි අඤ්ඤෙ අභිභවිමහං.

රූපසද්දෙහි ගන්ධෙහි රසෙහි ඵුසනෙහි ච
ආයුනාපි ච වණ්ණෙන සුඛෙන යසසාපි ච.

තථෙවාධිපතෙය්‍යෙන අධිගය්හ විරොචහං
අහොසිං අමරින්දස්ස මහෙසී දයිතා තහිං.

සංසාරෙ සංසරන්තීහං කම්මවායුසමෙරිතා
කාසිස්ස රඤ්ඤො විසයෙ අජායිං දාසගාමකෙ.

පඤ්චදාසසතානූනා නිවසන්ති තහිං තදා
සබ්බෙසං තත්ථ යො ජෙට්ඨො තස්ස ජායා අහොසහං.

සයම්භුනො පඤ්චසතා ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසුං
තෙ දිස්වාන අහං තුට්ඨා සහ සබ්බාහි ඉත්ථිහි.

පූතා භවිත්වා සබ්බායො චතුමාසෙ උපට්ඨිය
තිචීවරානි දත්වාන සංසරිම්හ සසාමිකා.

තතො චුතා සපතිකා තාවතිංසගතා මයං
පච්ඡිමෙ ච භවෙ දානි ජාතා දෙවදහෙ පුරෙ.

පිතා අඤ්ජනසක්කො මෙ මාතා මම සුලක්ඛණා
තතො කපිලවත්ථුස්මිං සුද්ධොදනඝරං ගතා.

සෙසා සක්‍යකුලෙ ජාතා සක්‍යානං ඝරමාගමුං
අහං විසිට්ඨා සබ්බාසං ජිනස්සාපාදිකා අහුං.

මම පුත්තොභිනික්ඛම්ම බුද්ධො ආසි විනායකො
පච්ඡාහං පබ්බජිත්වාන සතෙහි සහ පඤ්චහි.

සාකියානීහි ධීරාහි සහ සන්තිසුඛං ඵුසිං
යෙ තදා පුබ්බජාතියං අම්හාකං ආහු සාමිනො.

සහ පුඤ්ඤස්ස කත්තාරො මහාසමයකාරණා[2]
ඵුසිංසු අරහත්තං තෙ සුගතෙනානුකම්පිතා.

1. මූ. සුභා. 2. සී. II. මූ. කාරකා.

තදෙතරා භික්ඛුනියො ආරුහිංසු නභත්තලං
බගතා[1] විය තාරායො විරොචිංසු මහිද්ධිකා.

ඉද්ධී අනෙකා දස්සෙසුං පිළන්ධවිකත් යථා
කම්මාරො කනකස්සෙව කම්මඤ්ඤස්ස සුසික්ඛිතො.

දස්සෙත්වා පාටිහීරානි විචිත්තානි ච බහූනි ච
තොසෙත්වා වාදිපවරං මුනිං සපරිසං තදා.

ඔරොහිත්වාන ගගනා වන්දිත්වා ඉසිසත්තමං
අනුඤ්ඤාතා නරග්ගෙන යථාඨානෙ නිසීදිසුං.

අහොනුකම්පිකා අම්හං සංවාසං කීර ගොතමී
වසිතා තව පුඤ්ඤෙහි පත්තා නො ආසවක්ඛයං.

කිලෙසා ඣාපිතා අම්හං භවා සබ්බෙ සමූහතා
නාගීව බන්ධනං ඡෙත්වා විහරාම අනාසවා.

ස්වාගතං වත නො ආසි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොම දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොම මහාමුනෙ.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාම දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

අත්ථෙ ධම්මෙ ච නෙරුත්තෙ පටිභානෙ ච විජ්ජති
ඤාණං අම්හං මහාවීර උප්පන්නං තව සන්තිකෙ.

අස්මාභි පරිචිණ්ණොසි මෙත්තචිත්තාහි නායක
අනුජානාහි සබ්බාසං නිබ්බානාය මහාමුනෙ.

නිබ්බායිස්සාම ඉච්චෙවං කිං වක්ඛාමි වදන්තිනං
යස්සදානි ච වො කාලං මඤ්ඤථාති ජිනොබ්‍රවි.

ගොතමී ආදිකා තායො තදා භික්ඛුනියො ජිනං
වන්දිත්වා ආසනා තම්හා වුට්ඨාය අගමිංසු තා.

මහතා ජනකායෙන සහ ලොකග්ගනායකො
අනුසංයායී වීරො[2] මාතුච්ඡං යාවකොට්ඨකං.

තදා නිපති පාදෙසු ගොතමී ලොකබන්ධුනො
සහෙතරාහි සබ්බාහි පච්ඡිමං පාදවන්දනං.

1. මු. භගතා, සී. II & III. සංගතා. 2. සී. I & II. ධීරො.

ඉදං පච්ඡිමකං මය්හං ලොකනාථස්ස දස්සනං
න පුනො අමතාකාරං පස්සිස්සාමි මුඛං තව.

නප්පමෙම වන්දනං වීර තව පාදෙ සුකොමලෙ
සමුපිස්සාමි ලොකග්ග අජ්ජ ගච්ඡාමි නිබ්බුතිං.

රූපෙන කිං තවානෙන දිට්ඨමෙම යථාතථෙ
සබ්බංසංඛතමෙවෙතං අනස්සාසිකමිත්තරං.

සා තාහි සහ ගන්ත්වාන භික්ඛුනූපස්සයං සකං
අඩ්ඪපල්ලඞ්කමාභුජ්ජ නිසීදි පරමාසනෙ.

තදා උපාසිකා තත්ථ බුද්ධසාසනවච්ඡලා
තස්සා පවත්තිං සුත්වාන උපෙසුං පාදවන්දිකා.

කරෙහි උරසි හන්ත්වා[1] ඡින්නමූලා යථා ලතා
රොදන්තා කරුණං රාවං සොකට්ටා භූමිපාතිතා.

මා නො සරණදෙ නාථෙ විහාය ගම් නිබ්බුතිං
නිපතිත්වාන යාචාම සබ්බායො සිරසා මයං.

යා පධානතමා තාසං සද්ධා පඤ්ඤා උපාසිකා
තස්සා සීසං පමජ්ජන්තී ඉදං වචනමබ්‍රවි.

අලං පුත්තා විසාදෙන මාරපාසානුවත්තිනා
අනිච්චං සඞ්ඛතං සබ්බං වියොගං තං චලාචලං.

තතො සා තා විස්සජ්ජිත්වා පඨමං ඣානමුත්තමං
දුතියඤ්ච තතියඤ්ච සමාපජ්ජි චතුත්ථකං.

ආකාසායතනඤ්චෙව විඤ්ඤාණායතනං තථා
ආකිඤ්චඤ්ඤං නෙවසඤ්ඤං සමාපජ්ජි යථාක්කමං.

පටිලොමෙන ඣානානි සමාපජ්ජෙථ ගොතමී
යාවතා පඨමං ඣානං තතො යාවචතුත්ථකං.

තතො වුට්ඨාය නිබ්බායි දීපච්චිව නිරාසනා
භූමිචාලො මහා ආසි නභසා විජ්ජුකා පති.

පනාදිතා දුන්දුභියො පරිදෙවිංසු දෙවතා
පුප්ඵවුට්ඨී ච ගගනා අභිවස්සථ මෙදිනිං.

කම්පිතො මෙරුරාජාපි රඞ්ගමජ්ඣෙ යථා නටො
සොකෙන චාතිදීනොව විරවො ආසි සාගරො.

දෙවා නාගා සුරා බ්‍රහ්මා සංවිජ්ජිංසු ච තංඛණෙ
අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා යථායං විලයං ගතා.

1. සී. I & II. මු. උරංපහන්ත්වා.

යා ච මං පරිවාරිංසු සබ්බා සාසනකාරිකා
තායොපි අනුපාදානා දීපච්චී විය නිබ්බුතා.

හා යොගං විප්පයොගන්තං හා 'නිච්චං සබ්බසඞ්ඛතං
හා ජීවිතං විනාසන්තං ඉච්චාසි පරිදෙවනා.

තතො දෙවා ච බ්‍රහ්මා ච ලොකධම්මානුවත්තනං
කාලානුරූපං කුබ්බන්ති උපෙත්වා ඉසිසත්තමං.

තදා ආමන්තයී සත්ථා ආනන්දං සුතිසාගරං
ගච්ඡානන්ද නිවෙදෙහි භික්ඛූනං මාතු නිබ්බුතිං.

තදානන්දො නිරානන්දො අස්සුනා පුණ්ණලොචනො
ගග්ගරෙන සරෙනාහ සමාගච්ඡන්තු භික්ඛවො.

පුබ්බදක්ඛිණපච්ඡාසු උත්තරායඤ්ච සන්තිකෙ
සුණන්තු භාසිතං මය්හං භික්ඛවො සුගතොරසා.

යා වඩ්ඪයි පයත්තෙන සරීරං පච්ඡිමං මුනෙ
සා ගොතමී ගතා සන්තිං තාරාව සුරියොදයා.

බුද්ධමාතාති පඤ්ඤත්තිං ඨපයිත්වා ගතා තථා[1]
න යත්ථ පඤ්චනෙත්තොපි ගතිං දක්ඛති නායකො.

යස්සත්ථි සුගතෙ සද්ධා යො වා සිස්සො[2] මහාමුනෙ
බුද්ධමාතරි සක්කාරං කරොතු සුගතොරසො.

සුදූරට්ඨාපි තං සුත්වා සීඝමාගඤ්ඡු භික්ඛවො
කෙචි බුද්ධානුභාවෙන කෙචි ඉද්ධිසු කොවිදා.

කූටාගාරවරෙ රම්මෙ සබ්බසොණ්ණමයෙ සුභෙ
මඤ්චකං සමරොපෙසුං යත්ථ සුත්තාසි[3] ගොතමී.

චත්තාරො ලොකපාලා තෙ අංසෙහි සමධාරයුං
සෙසා සක්කාදිකා දෙවා කූටාගාරෙ සමග්ගහුං.

කූටාගාරානි සබ්බානි ආසුං පඤ්චසතානි හි
සරදාදිච්චවණ්ණානි විසුං කම්මකතානි හි.

සබ්බා තහිං[4] භික්ඛුනියො ආසුං මඤ්චෙසු සායිකා
දෙවානං ඛන්ධමාරූළ්හා නියන්ති අනුපුබ්බසො.

සබ්බසො ඡාදිතං ආසි විතානෙන නභත්ථලං
සතාරා චන්දසුරියා ච ලඤ්ඡිතා කනකාමයා.

පතාකා උස්සිතා නෙකා විතතා පුප්ඵකඤ්චුකා
ඔගතාකාසධුමා ච[5] මහියා පුප්ඵමුග්ගතං.

1. සී. III. මු. ගතාසමං. 2. මු. පියො. 3. මු. වුත්ථාසි. 4. මු. තාපි. 5. මු. පඬා ච.

දිස්සන්ති චන්දසුරියා පජ්ජලන්ති ච තාරකා
මජ්ඣං ගතොපි වාදිච්චො න තාපෙසි සසී යථා.

දෙවා දිබ්බෙහි ගන්ධෙහි මාලෙහි සුරභීහි ච
වාදිතෙහි ච නච්චෙහි සඞ්ගීතීහි ච පූජයුං.

නාගා[1] සුරා ච බ්‍රහ්මානො යථාසත්ති යථාබලං
පූජයිංසු ච නිය්‍යන්තිං නිබ්බුතං බුද්ධමාතරං.

සබ්බායො පුරතො නීතා නිබ්බුතා සුගතොරසා
ගොතමී නිය්‍යතෙ පච්ඡා සක්කතා බුද්ධපොසිකා.

පුරතො දෙවමනුජා සනාගාසුරබ්‍රහ්මකා
පච්ඡා සසාවකො බුද්ධො පූජත්ථං යාති මාතුයා.

බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානං නෙදිසං ආසි යාදිසං
ගොතමීපරිනිබ්බානං අතීවච්ඡරියං අහු.

බුද්ධො බුද්ධස්ස නිබ්බානෙ නොපටියාදි භික්ඛවො
බුද්ධො ගොතමිනිබ්බානෙ සාරිපුත්තාදිකා තථා.

චිතකානි කරිත්වාන සබ්බගන්ධමයානි තෙ
ගන්ධචුණ්ණානි කිණ්ණානි ඣාපයිංසු ච තා තහිං.

සෙසභාගානි ඩය්හිංසු අට්ඨිසෙසානි සබ්බසො
ආනන්දො ච තදාවොච සංවෙගජනකං වචො.

ගොතමී නිධනං යාතා දළ්හං චස්සා සරීරකං
සඞ්කෙතං[2] බුද්ධනිබ්බානං න චිරෙන භවිස්සති.

තතො ගොතමිධාතූනි තස්සා පත්තගතානි සො
උපනාමෙසි නාථස්ස ආනන්දො බුද්ධචොදිතො.

පාණිනා තානි පග්ගය්හ අවොච ඉසිසත්තමො
මහතො සාරවන්තස්ස යථා රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො.

යො සො මහන්තතරො ඛන්ධො පලුජ්ජෙය්‍ය අනිච්චතා
තථා භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස ගොතමී පරිනිබ්බුතා.

අහො අච්ඡරියං මය්හං[3] නිබ්බුතායපි මාතුයා
සාරීරමත්ත[4]සෙසාය නත්ථි සොකපරිද්දවො.

න සොචියා පරෙසං සා තිණ්ණසංසාරසාගරා
පරිවජ්ජිතසන්තාපා සීතිභූතා සුනිබ්බුතා.

පණ්ඩිතාසි මහාපඤ්ඤා පුථුපඤ්ඤා තථෙව ච
රත්තඤ්ඤූ භික්ඛුනීනං සා එවං ධාරෙථ භික්ඛවො.

---

1. සී. II. නානා.
2. සී. I & III. සඞ්ඛතං.
3. සී. I, II, III & IIII. ආනන්ද පස්ස බුද්ධස්ස.
4. ම. අ. සරීරපත්තා.

ඉද්ධියා ච වසී ආසි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී ආසි ච ගොතමී.

පුබ්බෙනිවාසං අඤ්ඤාසි දිබ්බචක්ඛුං ච සොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථි තස්සා පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
පරිසුද්ධං අහු ඤාණං තස්මා සොචනියා න සා.

අයොඝනහතස්සෙව ජලතො ජාතවෙදසො
අනුපුබ්බූපසන්තස්ස යථා න ඤායතෙ ගති.

එවං සම්මාවිමුත්තානං කාමබන්ධොඝතාරිනං
පඤ්ඤාපෙතුං ගති නත්ථි පත්තානං අචලං සුඛං.

අත්තදීපා තතො හොථ සතිපට්ඨානගොචරා
භාවෙත්වා සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථා"ති

ඉත්ථං සුදං මහාපජාපතීගොතමී ච ඉමා ගාථායො අභාසිත්ථාති.

මහාපජාපතීගොතමියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා

---

6. 1. 7.

"**ගුත්තෙ යදත්ථං පබ්බජ්ජා**"ති ආදිකා **ගුත්තාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා පරිපක්කකුසලමූලා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තා, ගුත්තාතිස්සා නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුතං පත්තා උපනිස්සයසම්පත්තියා චොදියමානා ඝරාවාසං ජිගුච්ඡන්තී මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජි, පබ්බජිත්වා ච විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තියා තස්සා චිත්තං චිරකාලපරිචයෙන බහිද්ධාරම්මණෙ විධාවති එකග්ගං න හොති. සත්ථා දිස්වා තං අනුගණ්හන්තො ගන්ධකුටියං යථා නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා[1] තස්සා ආසන්නෙ ආකාසෙ නිසින්නං විය අත්තානං දස්සෙත්වා ඔවදන්තො:-

"ගුත්තෙ යදත්ථං පබ්බජ්ජා හිත්වා පුත්තං වසුං[2] පියං
තමෙව අනුබ්‍රූහෙහි මා චිත්තස්ස වසං ගමි.

චිත්තෙන වඤ්චිතා සත්තා මාරස්ස විසයෙ රතා
අනෙකජාතිසංසාරං සන්ධාවන්ති අවිද්දසූ.

කාමච්ඡන්දඤ්ච ව්‍යාපාදං සක්කායදිට්ඨිමෙව ච
සීලබ්බතපරාමාසං විචිකිච්ඡඤ්ච පඤ්චමං.

---

1. සී. II. ඵරිත්වා ඨිතො. 2. මු. පසුං.

සඤ්ඤොජනානි එතානි පජහිත්වාන භික්ඛුනී
ඔරං භාගමනීයානි නයිදං පුනරෙහිසි.

රාගං මානං අවිජ්ජඤ්ච උද්ධච්චං ච විවජ්ජිය
සඤ්ඤොජනානි ඡෙත්වාන දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසි.

ඛෙපෙත්වා ජාතිසංසාරං පරිඤ්ඤාය පුනබ්භවං
දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිච්ඡාතා උපසන්තා චරිස්සසී”ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්‍ථ **තමෙව අනුබ්‍රූහෙහීති: සදත්‍ථං** යස්ස කිලෙසපරිනිබ්බානස්ස ඛන්‍ධපරිනිබ්බානස්ස ච අත්‍ථාය. **හිත්වා පුත්තං වසුං පියන්ති:** පියායිතබ්බං ඤාතිපරිවට්ටං භොගක්ඛන්‍ධඤ්ච හිත්වා මම සාසනෙ **පබ්බජ්ජා** බ්‍රහ්මචරියවාසො ඉච්ඡතො තමෙව වඩ්ඪෙය්‍යාසි සම්පාදෙය්‍යාසි. **මා චිත්තස්ස වසං ගමීති.** දිසරසසරූපාදිආරම්මණවසෙන[1] වඩ්ඪිතස්ස කූටචිත්තස්ස වසං මාගච්ඡි, යස්මා චිත්තං නාමෙතං මායූපමං යෙන වඤ්චිතා අන්‍ධපුථුජ්ජනා මාරවසානුගා සංසාරං නාතිවත්තන්ති තෙන වුත්තං “චිත්තෙන වඤ්චිතා”ති ආදි. **සඤ්ඤොජනානි එතානීති.** එතානි “කාමච්ඡන්‍දඤ්ච ව්‍යාපාද”න්ති ආදිනා යථාවුත්තානි පඤ්ච බන්‍ධනට්ඨෙන සංයොජනානි. **පජහිත්වානාති:** අනාගාමිමග්ගෙන සමුච්ඡින්‍දිත්වා. **භික්ඛුනීති:** තස්සා ආලපනං. **ඔරං භාගමනීයානීති:** රූපාරූපධාතුතො හෙට්ඨා භාගෙ කාමධාතුයං මනුස්සජීවස්ස හිතානි උපකාරානි. තත්‍ථ පටිසන්‍ධියා පච්චයභාවතො. මකාරො පදසන්‍ධිකරො. “ඔරමාගමනීයානී”ති පාළි. සො එවත්‍ථො. **නයිදං පුනරෙහිසීති:** ඔරම්භාගියානං සඤ්ඤොජනානං පහානෙන ඉදං කාමට්ඨානං කාමභාවං පටිසන්‍ධිවසෙන පුන නාගමිස්සසි. රකාරො පදසන්‍ධිකරො “ඉත්‍ථ”න්ති වා පාළි. ඉත්‍ථත්තං කාමභවම්හිච්චෙව අත්‍ථො. **රාගන්ති:** රූපරාගං අරූපරාගඤ්ච. **මානන්ති:** අග්ගමග්ගවජ්ඣං මානං. **අවිජ්ජං උද්ධච්චඤ්චාති:** එත්‍ථාපි එසෙව නයො. **විවජ්ජියාති:** විපස්සනාය වික්ඛම්භෙත්වා. **සඤ්ඤොජනානි ඡෙත්වානාති:** එතානි රූපරාගාදීනි පඤ්චුද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්‍දිත්වා. **දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසීති:** සබ්බස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස පරියන්තං පරියොසානං පාපුණිස්සසි. **ඛෙපෙත්වා ජාතිසංසාරන්ති:** ජාතියා මූලිකසංසාරප්පවත්තිං පරියොසාපෙත්වා. **නිච්ඡාතාති:** නිත්තණ්හා.[2] **උපසන්තාති:** සබ්බසො කිලෙසානං වූපසමෙන උපසන්තා. සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං සත්‍ථාරා ඉමාසු ගාථාසු භාසිතාසු ගාථාපරියොසානෙ ථෙරී සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානවසෙන භගවතා භාසිතනියාමෙනෙව ඉමා ගාථා අභාසි. තෙනෙතා ථෙරියා ගාථා නාම ජාතා.

ගුත්තාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

1. මු. සී. II & III. සසවාතා. 2. සී. I & II. මගෙහ.

6. 1. 8.

"**චතුක්ඛත්තු**"න්ති ආදිකා **විජයාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිම බුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන පරිබ්‍රූහිතකුසලමූලා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **රාජගහෙ** අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා ඛෙමාය ථෙරියා ගිහිකාලෙ සහායිකා අහොසි. සා තස්සා පබ්බජිතභාවං සුත්වා "සාපි නාම රාජමහෙසී පබ්බජිස්සති කිමඞ්ග පනාහ"න්ති පබ්බජිතුකාමා යෙව හුත්වා ඛෙමාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඞ්කමි. ථෙරී තස්සා අජ්ඣාසයං ඤත්වා තථා ධම්මං දෙසෙසි යථා සංසාරෙ සංවිග්ගමානසා සාසනෙ සා අභිප්පසන්නා භවිස්සති. සා තං ධම්මං සුත්වා සංවෙගජාතා පටිලද්ධසද්ධා ච හුත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. ථෙරී තං පබ්බාජෙසි. සා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා හෙතුසම්පන්නතාය න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:–

"චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරා උපනික්ඛමිං
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

භික්ඛුනිං උපසඞ්කම්ම සක්කච්චං පරිපුච්ඡහං
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ධාතුආයතනානි ච.

චත්තාරි අරියසච්චානි ඉන්ද්‍රියානි බලානි ච
බොජ්ඣඞ්ගට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං උත්තමත්ථස්ස පත්තියා.

තස්සාහං වචනං සුත්වා කරොන්තී අනුසාසනිං
රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ පුබ්බජාතිමනුස්සරිං.

රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධයිං
රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ තමොක්ඛන්ධං පදාලයිං.

පීතිසුඛෙන ච කායං ඵරිත්වා විහරිං තදා
සත්තමියා පාදෙ පසාරෙසිං තමොක්ඛන්ධං පදාලියා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **භික්ඛුනි**න්ති: ඛෙමාථෙරිං සන්ධාය වදති. **බොජ්ඣඞ්ගට්ඨඞ්ගිකං මග්ග**න්ති: සත්තබොජ්ඣඞ්ගඤ්ච අට්ඨඞ්ගිකඤ්ච අරියමග්ගං; **උත්තමත්ථස්ස පත්තියා**ති: අරහත්තස්ස නිබ්බානස්සෙව වා පත්තියා අධිගමාය. **පීතිසුඛෙනා**ති: ඵලසමාපත්තිපරියාපන්නාය පීතියා සුඛෙන ච. **කාය**න්ති: තංසම්පයුත්තනාමකායං තදනුසාරෙන රූපකායඤ්ච. **ඵරිත්වා**ති: ඵුසිත්වා; ව්‍යාපෙත්වා වා. **සත්තමියා පාදෙ පසාරෙසි**න්ති: විපස්සනාය ආරද්ධදිවසතො සත්තමියං පල්ලඞ්කං භින්දිත්වා පාදෙ පසාරෙසිං. කථං?

තමොඛන්ධං පදාලිය අප්පදාලිතපුබ්බං මොහක්ඛන්ධං අග්ගමග්ගඤාණාසිනා පදාලෙත්වා. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

විජයාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

ඡක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ–8. ගා. 48.)

---

7. 1.

සත්තකනිපාතෙ "**මුසලානි ගහෙත්වාන**"ති උත්තරාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භාවිත[1]කුසලමූලා සමුපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා පරිපක්කවිමුත්තිපරිපාචනීයධම්මා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා **උත්තරා**ති ලද්ධනාමා අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඞ්කමි. ථෙරී තස්සා ධම්මං කථෙසි. සා ධම්මං සුත්වා සංසාරෙ ජාතසංවෙගා සාසනෙ අභිප්පසන්නා හුත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච කතපුබ්බකිච්චා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තී උපනිස්සයසම්පන්නතාය ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකං ගතත්තා ච න චිරස්සෙව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන:–

"මුසලානි ගහෙත්වාන ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති මානවා
පුත්තදාරානි පොසෙන්තා ධනං වින්දන්ති මානවා.

ඝටෙථ බුද්ධසාසනෙ යං කත්වා නානුතප්පති
ඛිප්පං පාදානි ධොවිත්වා එකමන්තෙ නිසීදථ.

චිත්තං උපට්ඨපෙත්වාන එකග්ගං සුසමාහිතං
පච්චවෙක්ඛථ සංඛාරෙ පරතො නො ච අත්තතො.

තස්සාහං වචනං සුත්වා පටාචාරානුසාසනිං
පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන එකමන්තෙ උපාවිසිං.

රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ පුබ්බජාතිමනුස්සරිං
රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධයිං.

රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ තමොඛන්ධං පදාලයිං
තෙවිජ්ජා අථ වුට්ඨාසිං කතා තෙ අනුසාසනී.

---

1. මු. සංරොපිත.

සක්කංව දෙවා තිදසා සඞ්ගාමෙ අපරාජිතං
පුරක්ඛත්වා විහරාමි[1] තෙවිජ්ජම්හි අනාසවා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තතො චිත්තං උපට්ඨපෙත්වානාති: භාවනාචිත්තං කම්මට්ඨානෙ උපට්ඨපෙත්වා. කථං? එකග්ගං සුසමාහිතං. **පච්චවෙක්ඛථා**ති: පටිපාටියා[2] අවෙක්ඛථ, සංඛාරෙ අනිච්චාතිපි දුක්ඛාතිපි අනත්තාතිපි ලක්ඛණත්තයං විපස්සථාති අත්ථො. ඉදඤ්ච ඔවාදකාලෙ අත්තනො අඤ්ඤෙසඤ්ච භික්ඛුනීනං ථෙරියාදීනං ඔවාදස්ස අනුවාදවසෙන වුත්තං. **පටාචාරානුසාසනි**න්ති: පටාචාරාය ථෙරියා අනුසිට්ඨිං. "පටාචාරාය සාසන"න්තිපි වා පාඨො. **අථ වුට්ඨාසි**න්ති: තෙවිජ්ජභාවප්පත්තිතො පච්ඡා ආසනතො වුට්ඨාසිං.

අයම්පි ථෙරී එකදිවසං පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං පවිසිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි. න තාවිමං පල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමි යාව මෙ න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතීති නිච්ඡයං කත්වා සම්මසනං ආරභිත්වා අනුක්කමෙන විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං පත්වා එකූනවීසතියා පච්චවෙක්ඛණාය පවත්තාය ඉදානිම්හි කතකිච්චාති සොමනස්සජාතා ඉමා ගාථා උදානෙත්වා පාදෙ පසාරෙසි අරුණුග්ගමනවෙලායං. තණ්තා ඃම්මදෙව විභාතාය රත්තියා ථෙරියා සන්තිකං උපගන්ත්වා ඉමා ගාථා පච්චුදාභාසි. තෙන වුත්තං "කත්වා තෙ අනුසාසනි"න්ති ආදි. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

උත්තරාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

---

7. 2.

"**සතිං උපට්ඨපෙත්වානා**"ති ආදිකා **චාලාය**[3] ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **මගධෙසු** නාළකගාමෙ රූපසාරී බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. තස්සා නාමගහණදිවසෙ චාලාති නාමං අකංසු. තස්සා කනිට්ඨාය උපචාලාති[4] අථස්සා කනිට්ඨාය සීසූපචාලාති. ඉමා තිස්සොපි ධම්මසෙනාපතිස්ස කනිට්ඨභගිනියො. ඉමාසං පුත්තානම්පි තිණ්ණං ඉදමෙව නාමං යෙ සන්ධාය ථෙරගාථාය චාලො උපචාලො සීසූපචාලො[5]ති ආගතං. ඉමා පන තිස්සොපි භගිනියො ධම්මසෙනාපති පබ්බජිතං සුත්වා "න හ නූන සො ඔරකො ධම්මවිනයො න සා ඔරිකා පබ්බජ්ජා යත්ථ අම්හාකං අය්‍යො පබ්බජිතො"ති උස්සාහජාතා නිබ්බච්ඡන්දු

1. මු. විහරිස්සාමි. 2. සී. III & IV මු. පටිපත්ති. 3. සී. I & II. පාලා. 4. සී. I & II. උපපාලා. 5. සී. I & II. සීසූපපාලා.

අස්සුමුඛං රුදමානං ඤාතිපරිජනං පහාය පබ්බජිංසු. පබ්බජිත්වා ච ඝටෙන්තියො වායමන්තියො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණිංසු. අරහත්තං පන පත්වා නිබ්බානසුඛෙන ඵලසුඛෙන විහරන්තීසු චාලාභික්ඛුනී එකදිවසං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා අන්ධවනං පවිසිත්වා දිවාවිහාරං නිසීදි. අථ නං මාරො උපසංකමිත්වා කාමෙහි උපච්ඡන්දෙසි. යං සන්ධාය සුත්තෙ වුත්තං:–“අථ ඛො චාලා භික්ඛුනී පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන අන්ධවනං තෙනුපසංකමි දිවාවිහාරාය, උපසංකමිත්වා අන්ධවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි. අථ ඛො මාරො පාපිමා යෙන චාලා භික්ඛුනී තෙනුපසංකමි. උපසංකමිත්වා චාලං භික්ඛුනිං එතදවොචා”ති. අන්ධවනම්හි දිවාවිහාරං නිසින්නං මාරො උපසංකමිත්වා බ්‍රහ්මචරියවාසතො විවෙචෙතුකාමො “කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසී”ති ආදි පුච්ඡි. අථස්සා සත්ථු ගුණෙ ධම්මස්ස ච නිය්‍යානිකභාවං පකාසෙත්වා අත්තනො කතකිච්චභාවවිභාවනෙන තස්ස විසයාතික්කමං පවෙදෙසි. තං සුත්වා මාරො දුක්ඛී දුම්මනො තත්ථෙවන්තරධායි. අථ සා අත්තනා මාරෙන ච භාසිතා ගාථා උදානවසෙන කථෙන්තී:–

“සතිං උපට්ඨපෙත්වාන භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා
පටිවිජ්ඣි පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛං.

කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසි සමණී විය දිස්සසි
න ච රොචෙසි පාසණ්ඩෙ කිමිදං චරසි මොමුහා.

ඉතො බහිද්ධා පාසණ්ඩා දිට්ඨියො උපනිස්සිතා
න තෙ ධම්මං විජානන්ති න තෙ ධම්මස්ස කොවිදා.

අත්ථි සක්‍යකුලෙ ජාතො බුද්ධො අප්පටිපුග්ගලො
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි දිට්ඨීනං සමතික්කමං.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියං චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

තස්සාහං වචනං සුත්වා විහරිං සාසනෙ රතා
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **සතිං උපට්ඨපෙත්වානා**ති: සතිපට්ඨානභාවනාවසෙන කායාදීසු අසුභදුක්ඛානිච්චානත්තතාවසෙන සතිං සුට්ඨු උපට්ඨිතං කත්වා. **භික්ඛුනී**ති: අත්තානං සන්ධාය වදති. **භාවිතින්ද්‍රියා**ති: අරියමග්ගභාවනාය සද්ධාදිපඤ්චින්ද්‍රියා. **පටිවිජ්ඣි පදං සන්ත**න්ති: සන්තං පදං

නිබ්බානං සච්ඡිකිරියා පටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣි සච්ඡාකාසි. **සඞ්ඛාරූපසම**න්ති: සබ්බසඞ්ඛාරානං උපසමහෙතුභූතං. **සුඛ**න්ති: අච්චන්තසුඛං. "**කන්නු උද්දිස්ස**"ති ගාථා මාරෙන වුත්තා. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො:- ඉමස්මිං ලොකෙ බහූ සමයා තෙසඤ්ච දෙසෙතාරො බහූ එව තිත්ථකරා. තෙසු කන්නු ඛො ත්වං උද්දිස්ස **මුණ්ඩාසි** මුණ්ඩිතකෙසා අසි. න කෙවලං මුණ්ඩාව අථ ඛො කාසාවධාරණෙන ච සමණී විය දිස්සසි. **න ච රොචෙසි පාසණ්ඩ**න්ති: තාපසපරිබ්බාජකාදිනාමාදසභූතෙ. පාසණ්ඩෙ තෙ ඉත සමයන්තරෙ නෙව රොචෙසි. **කිමිදං චරසි මොමූහා**ති: කිං නාම ඉදං යං පාසණ්ඩවිහිතං උජුං නිබ්බානමග්ගං පහාය අජ්ජ කාලිකං කුම්මග්ගං පටිපජ්ජන්තී අතිවිය මූළ්හා චරසි පරිබ්භමසීති.

තං සුත්වා ථෙරී පටිවචනදානමුඛෙන තං තජ්ජෙන්තී "**ඉතො බහිද්ධා**"ති ආදිමාහ. තත්ථ ඉතො බහිද්ධා පාසණ්ඩා නාම ඉතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනතො බහිද්ධා කුටීසක බහුකාරාදිකා, තෙ හි සත්තානං තණ්හාපාසං දිට්ඨිපාසඤ්ච ඩෙන්ති ඔඩ්ඩෙන්තීති පාසණ්ඩාති වුච්චන්ති. තෙනාහ-"**දිට්ඨියො උපනිස්සිතා**"ති. සස්සතදිට්ඨිගතානි උපෙච්ච නිස්සිතා; දිට්ඨිගතානි ආදියිංසූති අත්ථො. යදග්ගෙන ච දිට්ඨිසංනිස්සිතා තදග්ගෙන පාසණ්ඩසන්නිස්සිතා, **න තෙ ධම්මං විජානන්ති**ති: යෙ පාසණ්ඩිනො සස්සතදිට්ඨිගතසන්නිස්සිතා අයං පවත්ති එවං පවත්තතීති පවත්තිධම්මම්පි යථාභූතං න විජානන්ති, **න තෙ ධම්මස්ස කොවිදා**ති: අයං නිවත්ති එවං නිවත්තතීති නිවත්තිධම්මස්සාපි අකුසලා. පවත්තිධම්මමග්ගෙපි හි තෙ සම්මූළ්හා, කිමංග පන නිවත්තිධම්මෙති. එවං පාසණ්ඩවාදානං අනිය්‍යානිකතං දස්සෙත්වා ඉදානි 'කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසී'ති පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තී **අත්ථි සක්‍යකුලෙ ජාතො**ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **දිට්ඨීනං සමතික්කම**න්ති: සබ්බාසං දිට්ඨීනං සමතික්කමනූපායං දිට්ඨිජාලවිනිවෙඨනං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

චාලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

ස ම ත්තා.

---

7. 3.

"**සතිමතී**"ති ආදිකා උපචාලාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථුං චාලාය ථෙරියා වත්ථුම්හි වුත්තමෙව. අයම්පි හි චාලා විය පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පත්වා උදානෙන්තී:-

"සතීමතී චක්ඛුමතී භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා
පටිවිජ්ඣි පදං සන්තං අකාපුරිසසෙවිත"න්ති

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ සතිමතීති: සති සම්පන්නා; පුබ්බභාගෙ පරමෙන සතිනෙපක්කෙන සමන්නාගතා හුත්වා පච්ඡා අරියමග්ගස්ස භාවිතත්තා සතිවෙපුල්ලප්පත්තියා උත්තමාය සතියා සමන්නාගතාති අත්ථො. **චක්ඛුමතී**ති: පඤ්ඤාචක්ඛුනා සමන්නාගතා. ආදිතො උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය අරියාය නිබ්බෙධිකාය

සමන්නාගතා පුත්තා; පඤ්ඤාවෙපුල්ලප්පත්තියා පරමෙන පඤ්ඤාචක්ඛුනා, සමන්නාගතාපි පුත්තා හොන්ති. **අකාපුරිසසෙවිත** නති: අලාමක පුරිසෙහි උත්තමපුරිසෙහි අරියෙහි බුද්ධාදීහි සෙවිතං. "කිංනු ජාතිං න රොචෙසී"ති ගාථා ථෙරිං කාමෙසු උපහාරෙතුකාමෙන මාරෙන වුත්තා. "කිංනු ත්වං ජාතිං න රොචෙසී"ති හි මාරෙන පුට්ඨා ථෙරී ආහ ජාතිමහං ආවුසො න රොචෙමීති. අථ නං මාරො ජාතස්ස කාමා පරිභොගා තස්මා ජාතිපි ඉච්ඡිතබ්බා කාමාපි පරිභුඤ්ජිතබ්බාති දස්සෙන්තො:-

"කිංනු ජාතිං න රොචෙසි ජාතො කාමානි භුඤ්ජති
භුඤ්ජාහි කාමරතියො මාහු පච්ඡානුතාපිනී"ති

ගාථමාහ.

තස්සත්ථො:-කිංනු කිං නාම කාරණං? යෙන ත්වං උපචාලෙ ජාතිං න රොචෙසි න රොචෙය්‍යාසි. න තං කාරණං අත්ථි. යස්මා **ජාතො කාමානි භුඤ්ජති** ඉධ ජාතො කාමගුණසංහිතානි රූපාදීනි පටිසෙවන්තො කාමසුඛං පරිභුඤ්ජති, න හි අජාතස්ස තමත්ථි, තස්මා **භුඤ්ජාහි කාමරතියො** කාමාභිරතියො අනුභව. **මාහු පච්ඡානුතාපිනී** යොබ්බඤ්ඤෙ සති විජ්ජමානෙසු භොගෙසු න මයා කාමසුඛමනුභූතන්ති පච්ඡානුතාපිනී මා අහොසි. ඉමස්මිං ලොකෙ ධම්මා නාම යාවදෙව අත්ථාගමත්ථා[1] අත්ථො ච කාමසුඛත්ථොති පාකටොයමත්ථොති අධිප්පායො.

තං සුත්වා ථෙරී ජාතියා දුක්ඛනිමිත්තතං අත්තනො ච තස්ස විසයා නික්කමං විභාවෙන්තී තජ්ජෙන්තී.-

"ජාතස්ස මරණං හොති හත්ථපාදාන ඡෙදනං
වධබන්ධපරික්ලෙසං ජාතො දුක්ඛං නිගච්ඡති.

අත්ථි සක්‍යකුලෙ ජාතො සම්බුද්ධො අපරාජිතො
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි ජාතියා සමතික්කමං.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

තස්සාහං වචනං සුත්වා විහරිං සාසනෙ රතා
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **ජාතස්ස මරණං හොතී**ති: යස්මා ජාතස්ස සත්තස්ස මරණං හොති න අජාතස්ස. න කෙවලං මරණමෙව අථ ඛො ජරාරොගාදයො යත්තකා[2] 'නත්ථා සබ්බෙ පි තෙ ජාතස්ස හොන්ති, ජාතිහෙතුකා. තෙනාහ භගවා:-

1. ම අත්ථාධිගමත්ථො. 2 ඡ II & III. යත්තා කාරණතො.

"ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි සම්භවන්තී"ති. තෙනෙවාහ–"**හත්ථපාදානං ඡෙදන**"න්ති. හත්ථපාදානං ඡෙදනං ජාතස්සෙව හොති න අජාතස්ස. හත්ථපාදච්ඡෙදනාපදෙසෙන චෙත්ථ බාත්තිංසකම්මකාරණාපි දස්සිතා එවාති දට්ඨබ්බං. තෙනෙවාහ: "**වධබන්ධපරික්ලෙසං ජාතො දුක්ඛං නිගච්ඡතී**"ති. ජීවිතවියොජන මුට්ඨිප්පහාරාදිසඞ්ඛාතං වධපරික්ලෙසං චෙව අන්දුබන්ධනාදිසඞ්ඛාතං බන්ධපරික්ලෙසං අඤ්ඤඤ්ච යං කිඤ්චි දුක්ඛං නාම තං සබ්බං ජාතො එව නිගච්ඡති න අජාතො. "තස්මා ජාතිං න රොචෙමී"ති. ඉදානි ජාතියා කාමානඤ්ච අච්චන්තමෙව අත්තනා සමතික්කන්තභාවං මූලතො පට්ඨාය දස්සෙන්තී "**අපි සක්‍යකුලෙ ජාතො**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අපරාජිතොති**: කිලෙසමාරාදිනා කෙනචි න පරාජිතො. සත්ථා හි සබ්බාභිභූ සදෙවකං ලොකං අඤ්ඤදත්ථු අභිභවිත්වා ඨිතො තස්මා අපරාජිතො. සෙසං වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

උපචාලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

සත්තකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ–3. ගා–21.)

---

8. 1.

අට්ඨකනිපාතෙ "**භික්ඛුනී සීලසම්පන්නා**"ති ආදිකා **සිසූපචාලාය** ථෙරියා ගාථා. ඉමිස්සාපි වත්ථුං චාලාය ථෙරියා වත්ථුම්හි වුත්තනයමෙව. අයම්පි ආයස්මතො ධම්මසෙනාපතිස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා උස්සාහජාතා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා ඝටෙන්තී වායමන්තී න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පත්වා ඵලසමාපත්තිසුඛෙන විහරන්තී එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා කතකිච්චාති සොමනස්සජාතා උදානවසෙන:–

"භික්ඛුනී සීලසම්පන්නා ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතා
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං අසෙචනකමොජව"න්ති

ගාථමාහ.

තත්ථ **සීලසම්පන්නාති**: පරිසුද්ධෙන භික්ඛුනීසීලෙන සමන්නාගතා පරිපුණ්ණා. **ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතාති**: මනච්ඡට්ඨෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු සුට්ඨු සංවුතා; රූපාදිආරම්මණෙ ඉට්ඨෙ රාගං අනිට්ඨෙ දොසං අසමපෙක්ඛණෙ මොහඤ්ච පහාය සුට්ඨු පිහිතින්ද්‍රියා: **අසෙචනකමොජව**න්ති: කෙනචි අනාසිත්තකං ඔජවන්තං සභාවමධුරං සබ්බස්සාපි කිලෙසරොගස්ස වූපසමනොසධභූතං අරියමග්ගං; නිබ්බානමෙව වා. අරියමග්ගම්පි හි නිබ්බානම්පි කෙනචි [illegible]ජ්ජිතබ්බතො කිලෙසපරිළාහාභාවතො ච "පදං සන්ත"න්ති වුත්තං.

"තාවතිංසා ච යාමා ච තුසිතා චාපි දෙවතා
නිම්මාණරතිනො දෙවා යෙ දෙවා වසවත්තිනො.

තත්ථ චිත්තං පණිධෙහි යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙ"ති.

අයං ගාථා කාමසඞ්ගෙසු නිකන්තිං උප්පාදෙහීති තත්ථ උය්යොජනවසෙන ථෙරිං සමාපත්තියා චාවෙතුකාමෙන මාරෙන වුත්තා. තත්ථ– සහ පුඤ්ඤකාරිනො තෙත්තිංසජනා යත්ථ උප්පන්නා තං ඨානං තාවතිංසන්ති තත්ථ නිබ්බත්තා සබ්බෙපි දෙවපුත්තා **තාවතිංසා.** කෙචි පන "තාවතිංසා"ති තෙසං දේවානං නාමමෙවාති වදන්ති. ඒහි දෙවලොකෙහි විසිට්ඨං දිබ්බං සුඛං යාතා උපයාතා උප්පන්නාති[1] **යාමා**. දිබ්බාය සම්පත්තියා තුට්ඨා පහට්ඨාති **තුසිතා**. පකති පටියත්තාරම්මණතො අතිරෙකෙන රමිතුකාමතාකාලෙ යථාරුචි තෙ භොගෙ නිම්මිණිත්වා රමන්තීති **නිම්මාණරතිනො**. චිත්තාචාරං ඤත්වා පරෙහි නිම්මිතෙසු භොගෙසු වසං වත්තෙන්තීති **වසවත්තිනො**. **තත්ථ චිත්තං පණිධෙහීති:** තස්මිං තාවතිංසාදිකෙ දෙවනිකායෙ තව චිත්තං ඨපෙහි; උප්පජ්ජනාය නිකන්තිං කරොහි. චාතුම්මහාරාජිකානං භොගා ඉතරෙහි නිහීනාති අධිප්පායෙන තාවතිංසාදයොව වුත්තා. **යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙති:** යෙසු දෙවනිකායෙසු තයා පුබ්බෙ වුත්ථං.[2] අයං කිර පුබ්බෙ දෙවෙසු උප්පජ්ජන්තී තාවතිංසතො පට්ඨාය පඤ්චකාමසග්ගෙ සොධෙත්වා පුන හෙට්ඨතො ඔතරන්තී තුසිතෙසු ඨත්වා තතො චවිත්වා ඉධ මනුස්සෙසු නිබ්බත්තා. තං සුත්වා ථෙරී "තිට්ඨතු මාර තයා වුත්තකාමලොකො අඤ්ඤදපි සබ්බො ලොකො රාගග්ගිආදීහි ආදිත්තො සම්පජ්ජලිතො න තත්ථ විඤ්ඤූනං චිත්තං රමතී"ති කාමතො ච ලොකතො ච අත්තනො විනිවත්තිතමානසතං දස්සෙත්වා මාරං තජ්ජෙන්තී:–

"තාවතිංසා ච යාමාච තුසිතා චාපි දෙවතා
නිම්මාණරතිනො දෙවා යෙ දෙවා වසවත්තිනො.

කාලං කාලං භවාභවං සක්කායස්මිං පුරක්ඛතා
අවීතිවත්තා සක්කායං ජාතිමරණසාරිනො.

සබ්බො ආදිපිතො ලොකො සබ්බො ලොකො පදීපිතො[3]
සබ්බො පජ්ජලිතො ලොකො සබ්බො ලොකො පකම්පිතො.

අකම්පියං අතුලියං අපුථුජ්ජනසෙවිතං
බුද්ධො ච ධම්මං දෙසෙසි තත්ථ මෙ නිරතො මනො.

තස්සාහං වචනං සුත්වා විහරිං සාසනෙ රතා
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

1. මු. සම්පන්නා. 2. උප්පන්නා. (සබ්බත්ථ) 3. පධූපිතො. සංයුත්ත.

තත්ථ **කාලංකාල**න්ති: තං තං කාලං. **භවාභව**න්ති: භවතො භවං. **සක්කායස්මි**න්ති: ඛන්ධපඤ්චකෙ. **පුරක්ඛතා**ති: පුරෙක්ඛාරකාරිනො. ඉදං වුත්තං හොති:–මාර තයා වුත්තනාවහිංසාදයො දෙවා භවතො භවං උපගච්ඡන්තා අනිච්චතාදිඅනෙකාදීනවාකුලෙ සක්කායෙ පතිට්ඨිතා. තස්මා තස්මිං භවෙ උප්පත්තිකාලෙ [1]වෙමජ්ඣකාලෙ පරියොසානකාලෙති තස්මිං තස්මිං කාලෙ සක්කායමෙව පුරක්ඛත්වා ඨිතා. තතො එව **අවීතිවත්තා සක්කායං** නිස්සරණාභිමුඛා අහුත්වා සක්කායතීරමෙව අනුපරිධාවන්තා **ජාතිමරණසාරිනො** රාගාදීහි අනුගතත්තා පුනප්පුනං ජාතිමරණමෙව අනුසරන්ති. තතො න විමුච්චන්තීති. **සබ්බො ආදීපිතො ලොකො**ති: මාර න කෙවලං තයා වුත්තකාමලොකො යෙව ධාතුත්තයසඞ්ඛාතො සබ්බොපි ලොකො රාගග්ගිආදීහි එකාදසහි ආදිත්තො, තෙහි යෙව පුනප්පුනං ආදීපිතත්තාය **පදීපිතො,** නිරන්තරං එකජාලීභූතත්තාය **පජ්ජලිතො,** තණ්හාය සබ්බකිලෙසෙහි ච ඉතො චිතො ච කම්පිතත්තාය චලිතත්තාය **පකම්පිතො**. එවං ආදිත්තෙ පජ්ජලිතෙ පකම්පිතෙ ච ලොකෙ කෙනචිපි කම්පෙතුං චාලෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තාය **අකම්පියං,** ගුණතො එත්තකොති තුලෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තාය අත්තනා සදිසස්ස අභාවතො ච **අතුලියං,** බුද්ධාදීහි අරියෙහි එව ගොචරභාවනාභිගමතො සෙවිතත්තා **අපුථුජ්ජනසෙවිතං,** **බුද්ධො** භගවා මග්ගඵලනිබ්බානප්පභෙදං නවවිධං ලොකුත්තරධම්මං මහාකරුණාය සංචොදිතමානසො **අදෙසෙසි** සදෙවකස්ස ලොකස්ස කථෙසි පවෙදෙසි. **තත්ථ** තස්මිං අරියධම්මෙ මය්හං මනො **නිරතො** අභිරතො. න තතො විනිවට්ටතීති අත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

සිසූපචාලාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ–1. ගා–8.)

---

9. 1.

නවකනිපාතෙ **"මා සු තෙ වඩ්ඪ ලොකම්හි"**ති ආදිකා වඩ්ඪමාතාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **භාරුකච්ඡ**නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං ගතා එකං පුත්තං විජායි.' තස්ස **වඩ්ඪො**ති නාමං අහොසි. තතො පට්ඨාය සා **වඩ්ඪමාතා**ති වොහරීයිත්ථ. සා භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පුත්තං ඤාතීනං නිය්‍යාදෙත්වා භික්ඛුනූපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි. ඉතොපරං යං වත්තබ්බං තං

1 සී. I & II. ඣාබුතීභ.

වඩ්ඪත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි ආගතමෙව. වඩ්ඪත්ථෙරං හි අත්තනො පුත්තං සන්තරුත්තරං එකකං භික්ඛුනුපස්සයෙ අත්තනො දස්සනත්ථාය උපගතං අයං ථෙරී "කස්මා ත්වං එකකො සන්තරුත්තරොව ඉධාගතො"ති චොදෙත්වා ඔවදන්තී:–

"මා සු තෙ වඩ්ඪ ලොකම්හි වනථො අහු කුදාචනං
මා පුත්තක පුනප්පුනං අහු දුක්ඛස්ස භාගි මා.

සුඛං හි වඩ්ඪ මුනයො අනෙජා ඡින්නසංසයා
සීතිභූතා දමප්පත්තා විහරන්ති අනාසවා.

තෙහානුචිණ්ණං ඉසීහි මග්ගං දස්සනපත්තියා
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය ත්වං වඩ්ඪ අනුබ්‍රූහයා"ති

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ **මා සු තෙ වඩ්ඪ ලොකම්හි වනථො අහු කුදාචන**න්ති: සූති නිපාතමත්තං. වඩ්ඪ පුත්තක සබ්බස්මිම්පි සත්තලොකෙ සඞ්ඛාරලොකෙ ච කිලෙසවනථො තුය්හං කදාචිපි **මා අහු** මා අහොසි. තත්ථ කාරණමාහ: **"මා පුත්තක පුනප්පුනං අහු දුක්ඛස්ස භාගිමා"**ති. වනථං අනුවිනන්තො[1] විචිත්තස්ස පුනප්පුනං අපරාපරං ජාති ආදි දුක්ඛස්ස භාගී මා අහොසි. එවං වනථස්ස අසමුච්ඡෙදෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා ඉදානි සමුච්ඡෙදෙ ආනිසංසං දස්සෙන්තී **"සුඛං හි වඩ්ඪා"**ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො: පුත්තක වඩ්ඪ මොනෙය්‍යධම්මසමන්නාගමෙන **මුනයො** එජාසඞ්ඛාතාය **තණ්හාය** අභාවෙන **අනෙජා** දස්සනමග්ගෙනෙව පහීනවිචිකිච්ඡතාය **ඡින්නසංසයා** සබ්බකිලෙසපරිළාහාභාවෙන **සීතිභූතා** උත්තමස්ස දමථස්ස අධිගතත්තා **දමප්පත්තා අනාසවා** ඛීණාසවා සුඛං විහරන්ති. න තෙසං එතරහි චෙතොදුක්ඛම්පි ආයතිං පන සබ්බම්පි දුක්ඛං න භවිස්සතෙව. යස්මා ච භවෙ[2] තස්මා **තෙහානුචිණ්ණං ඉසීහි–පෙ–අනුබ්‍රූහයා**ති: **තෙහි** ඛීණාසවෙහි ඉසීහි **අනුචිණ්ණං** පටිපන්නං සමථවිපස්සනාමග්ගං ඤාණදස්සනස්ස අධිගමාය සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය වඩ්ඪ ත්වං **අනුබ්‍රූහය** වඩ්ඪෙය්‍යාසීති. තං සුත්වා වඩ්ඪත්ථෙරො අද්ධා මෙ මාතා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතාති චින්තෙත්වා තමත්ථං පවෙදෙන්තො:–

"විසාරදාව භණසි එතමත්ථං ජනෙත්ති මෙ
මඤ්ඤාමි නූන මාමිකෙ වනථො තෙ න විජ්ජතී"ති

ගාථමාහ.

තත්ථ **විසාරදාව භණසි එතමත්ථං ජනෙත්ති මෙ**ති: "මා සු තෙ වඩ්ඪ ලොකම්හි වනථො අහු කුදාචන"න්ති ආදිනා එතං ඔවාදං අම්ම විගතසාරජ්ජා කත්ථචි අලග්ගා අනොලීනා හුත්වා මය්හං වදසි. තස්මා

1. සී. II. අනුවිනන්තො. 2 මු. ' ' වනෙත එව

මඤ්ඤාමි නූන මාමිකෙ වනථො තෙ න විජ්ජතීති: නූන මාමිකෙ මය්හං අම්ම ගෙහසිතපෙමමත්තොපි වනථො තුය්හං මයි න විජ්ජතීති මඤ්ඤාමි. න මාමිකාති[1] අත්ථො. තං සුත්වා ථෙරී අණුමත්තොපි කිලෙසො කත්ථචිපි විසයෙ මම න විජ්ජතීති වත්වා අත්තනො කතකිච්චතං පකාසෙන්තී:–

"යෙ කෙචි වඩ්ඪ සඞ්ඛාරා හීනා උක්කට්ඨමජ්ඣිමා
අණූපි අණුමත්තොපි වනථො මෙ න විජ්ජති.

සබ්බෙ මෙ ආසවා ඛීණා අප්පමත්තස්ස ඣායතො
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති

ඉදං ගාථාද්වයමාහ.

තත්ථ **යෙ කෙචී**ති. අනියමනවචනං. **සඞ්ඛාරා**ති: සඞ්ඛතධම්මා. **හීනා**ති. ලාමකා පටිකුට්ඨා; **උක්කට්ඨමජ්ඣිමා**ති: පණීතා චෙව මජ්ඣිමා ච. තෙසු වා න සඞ්ඛතා[2] හීනා පරිසඞ්ඛතා උක්කට්ඨා උභය විමිස්සිතා මජ්ඣිමා, හීනෙහි වා ඡන්දාදීහි නිබ්බත්තිතා හීනා මජ්ඣිමෙහි මජ්ඣිමා පණීතෙහි උක්කට්ඨා, අකුසලා ධම්මා වා හීනා ලොකුත්තරා ධම්මා උක්කට්ඨා ඉතරා මජ්ඣිමා. **අණූපි අණුමත්තොපී**ති: න කෙවලම්පි තසි එව අථ ඛො යෙ කෙචි හීනාදිභෙදභින්නා සඞ්ඛාරා තෙසු සබ්බෙසු අණූ අණුමත්තොපි අතිපරිත්තොපි වනථො මය්හං න විජ්ජති. තත්ථ කාරණමාහ: **සබ්බෙ මෙ ආසවා ඛීණා අප්පමත්තස්ස ඣායතො**. තත්ථ **අප්පමත්තස්ස ඣායතො**ති: අප්පමත්තාය ඣායන්තියා. ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන හෙතං වුත්තං. එත්ථ ච යස්මා තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා තස්මා කතං බුද්ධස්ස සාසනං. යස්මා අප්පමත්තා ඣායිනී තස්මා සබ්බෙ මෙ ආසවා ඛීණා. "අණූපි අණුමත්තොපි වනථො මෙ න විජ්ජතී"ති යොජනා. එවං වුත්තොවාදං අඞ්කුසං කත්වා සඤ්ජාතසංවෙගො ථෙරො විහාරං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තො:–

"උළාරං වත මෙ මාතා පතොදං සමවස්සරි
පරමත්ථසංහිතා ගාථා යථාපි අනුකම්පිකා.

තස්සාහං වචනං සුත්වා අනුසිට්ඨිං ජනෙත්තියා
ධම්මසංවෙගමාපාදිං[3] යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

සොහං පධානපහිතත්තො රත්තින්දිවමතන්දිතො
මාතරා චොදිතො සන්තො අඵුසිං සන්තිමුත්තම"න්ති

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

අථ ථෙරී අත්තනො වචනං අඞ්කුසං කත්වා පුත්තස්ස අරහත්තුප්පත්තියා ආරාධිතචිත්තා තෙන භාසිතගාථා සයං පච්චනුභාසි. එවං තාපි ථෙරියා ගාථා නාම ජාතා. තත්ථ **උළාර**න්ති: විපුලං මහන්ත

1. මු. නා මාමිකෙසාති සී 1 & . . . තෙසුද සඞ්ඛත

පතොදන්ති: ඔවාදපතොදං. **සමවස්සජීති**: සම්පවත්තෙසි. “වතා”ති යොජනා. කො පන සො පතොදොති ආහ “පරමත්ථසංහිතා ගාථා”ති. තං “මා සු තෙ වඩ්ඪ ලොකම්හී”ති ආදිකා ගාථා සන්ධාය වදති. **යථාපි අනුකම්පිකාති**: යථා අඤ්ඤාපි[1] අනුග්ගාහිකා එවං මය්හං මාතා පවත්තිනිවුත්තිවිභාවනගාථාසඞ්ඛාතං උළාරං පතොදං පාජනදණ්ඩකං මම ඤාණවෙගසමුත්තෙජනං[2] පවත්තෙසීති අත්ථො. **ධම්මසංවෙගමාපාදින්ති**: ඤාණභයාවහනන්තං[3] අතිවිය මහන්තං භිංසනං සංවෙගං ආපජ්ජිං. **පධානපහිතත්තාති**. චතුබ්බිධසම්මප්පධානයොගෙන නිබ්බානං පති පෙසිතචිත්තා. **අඵුසිං සන්තිමුත්තමන්ති**: අනුත්තරං සන්තිං නිබ්බානං ඵුසිං; අධිගච්ඡින්ති අත්ථො.

වඩ්ඪමාතාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

නවකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-9.)

---

11. 1.

එකාදසනිපාතෙ “**කල්‍යාණමිත්තතා**”ති ආදිකා කිසාගොතමියා ගාථා. අයං කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි. සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්ති **ගොතමී**තිස්සා නාමං අහොසි. කිසසරීරතාය පන **කිසාගොතමී**ති වොහරීයිත්ථ. තං පතිකුලං ගතං “දුග්ගතකුලස්ස ධීතා”ති පරිභවිංසු. සා එකං පුත්තං විජායි. පුත්තලාභෙන චස්සා සම්මානමකංසු. සො පනස්සා පුත්තො ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා කීළනකාලෙ කාලමකාසි. තෙනස්සා සොකුම්මාදො උප්පජ්ජි. සා අහං පුබ්බෙ පරිභවප්පත්තා හුත්වා පුත්තස්ස ජාතකාලතො පට්ඨාය සක්කාරං පාපුණිං. ඉමෙ මය්හං පුත්තං බහි ඡඩ්ඩෙතුම්පි වායමන්තීති සොකුම්මාදවසෙන මතකලෙබරං අඞ්කෙනාදාය පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං දෙථාති ගෙහද්වාරප්පටිපාටියා නගරෙ විචරති. මනුස්සා භෙසජ්ජං කුතොති පරිභාසන්ති.[4] සා තෙසං කථං න ගණ්හාති. අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො අයං පුත්තසොකෙන චිත්තවික්ඛෙපං පත්තා එතිස්සා භෙසජ්ජං දසබලොව ජානිස්සතීති චින්තෙත්වා අම්ම තව පුත්තස්ස භෙසජ්ජං සම්මාසම්බුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡාති ආහ. සා සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලායං විහාරං ගන්ත්වා “පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං දෙථ භගවා”ති ආහ. සත්ථා තස්සා

---

1. මු. සී. II. අඤ්ඤාපි.
2. සී. III. සමුවෙජදං.
3. මු. සී. II. වහන්තං.
4. සී. I. භසන්ති.

උපනිස්සයං දිස්වා "ගච්ඡ නගරං පවිසිත්වා යස්මිං ගෙහෙ කොචි මත පුබ්බො නත්ථි තතො සිද්ධත්ථකං ආහරා"ති ආහ. සා සාධු භන්තෙති තුට්ඨමානසා නගරං පවිසිත්වා පඨමගෙහෙ යෙව සත්ථා මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජත්ථාය සිද්ධත්ථකං ආහරාපෙති සචෙ එතස්මිං ගෙහෙ කොචි මත පුබ්බො නත්ථි සිද්ධත්ථකං මෙ දෙථාති ආහ. කො ඉධ මතෙ ගණෙතුං සක්කොතීති. "කිං තෙන හි අලං[1] සිද්ධත්ථකෙහී"ති දුතියං තතියං ඝරං ගන්ත්වා බුද්ධානුභාවෙන විගතුම්මාදා පකතිචිත්තෙ ඨිතා චින්තෙසි. සකල නගරෙ අයමෙව නියමො භවිස්සති ඉදං හිතානුකම්පිනා භගවතා දිට්ඨං භවිස්සතීති සංවෙගං ලභිත්වා තතොව බහි නික්ඛමිත්වා පුත්තං ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"න ගාමධම්මො නො නිගමස්ස ධම්මො
න චාපියං එකකුලස්ස ධම්මො.
සබ්බස්ස ලොකස්ස සදෙවකස්ස
එසෙව ධම්මො යදිදං අනිච්චතා"ති.

එවං ච පන වත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. අථ නං සත්ථා ලද්ධො තෙ ගොතමි සිද්ධත්ථකොති ආහ. නිට්ඨිතං භන්තෙ සිද්ධත්ථකෙන කම්මං පතිට්ඨා පන මෙ හොථාති ආහ. අථස්සා සත්ථා:-

"තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡතී"ති

ගාථමාහ.

ගාථා පරියොසානෙ යථාඨිතාව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා පබ්බජ්ජං අනුජානි. සා සත්ථාරං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා වන්දිත්වා භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පදං ලභිත්වා න චිරස්සෙව යොනිසො මනසිකාරෙන කම්මං කරොන්තී විපස්සනං වඩ්ඪෙසි. අථස්සා සත්ථා:-

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පද"න්ති

ඉමං ඔභාසගාථමාහ. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණිත්වා පරික්ඛාරවලඤ්ජෙ පරමුක්කට්ඨා හුත්වා තීහි ලූඛෙහි සමන්නාගතං චීවරං පාරුපිත්වා විචරි. අථ නං සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සත්ථාරං නිස්සාය මයා අයං විසෙසො ලද්ධොති කල්‍යාණමිත්තතාය පසංසාමුඛෙන ඉමා ගාථා අභාසි –

"කල්‍යාණමිත්තතා මුනිනා ලොකං ආදිස්ස වණ්ණිතා
කල්‍යාණමිත්තෙ භජමානො අපි බාලො පණ්ඩිතො අස්ස.

---

1. සී.I. & II. තෙනාහි නො අලං.

භජිතබ්බා සප්පුරිසා පඤ්ඤා තථා වඩ්ඪති භජන්තානං
භජමානො සප්පුරිසෙ සබ්බෙහිපි දුක්ඛෙහි පමුච්චෙය්‍ය.

දුක්ඛං ච විජානෙය්‍ය දුක්ඛස්ස ච සමුදයං නිරොධං
අට්ඨඞ්ගිකං ච මග්ගං චත්තාරිපි අරියසච්චානි.

දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො අක්ඛාතො පුරිසදම්මසාරථිනා
සපත්තිකම්පි දුක්ඛං අප්පෙකච්චා සකිං විජාතායො.

ගලකෙ අපි කන්තන්ති සුඛුමාලිනියො විසානි ඛාදන්ති
ජනමාරකමජ්ඣගතා උභොපි ව්‍යසනානි අනුභොන්ති.

උපවිජඤ්ඤා ගච්ඡන්තී අද්දසාහං පතිං මතං
පන්ථම්හි විජායිත්වාන අප්පත්තාව සකං ඝරං.

ද්වෙ පුත්තා කාලකතා පතී ච පන්ථෙ මතො කපණිකාය
මාතා පිතා ච භාතා ඩය්හන්ති ච එකචිතකායං.

ඛීණකුලීනෙ කපණෙ අනුභූතං තෙ දුක්ඛං අපරිමාණං
අස්සූ ච තෙ පවත්තං බහූනි ජාතිසහස්සානි.

වසිතා[2] සුසානමජ්ඣෙ අථොපි ඛාදිතානි පුත්තමංසානි
හතකුලිකා සබ්බගරහිතා මතපතිකා අමතං අධිගච්ඡිං.

භාවිතො මෙ මග්ගො අරියො අට්ඨඞ්ගිකො අමතගාමී
නිබ්බානං සච්ඡිකතං ධම්මාදාසං අපෙක්ඛිහං.

අහමම්හි කන්තසල්ලා ඔහිතභාරා කතං හි කරණීයං
කිසාගොතමී ථෙරී විමුත්තචිත්තා ඉමං අභණී"ති.

තත්ථ **කල්‍යාණමිත්තතා**ති: කල්‍යාණො භද්‍රො සුන්දරො මිත්තො එතස්සාති=කල්‍යාණමිත්තො. යො යස්ස සීලාදිගුණසමුපෙතො අඝස්ස ඝාතා හිතස්ස විධාතා එවං සබ්බාකාරෙන උපකාරො මිත්තො හොති සො පුග්ගලො කල්‍යාණමිත්තො. තස්ස භාවො කල්‍යාණමිත්තතා, කල්‍යාණමිත්තවන්තතා. **මුනිනා**ති: සත්ථාරා. **ලොකං ආදිස්ස වණ්ණිතා**ති: කල්‍යාණමිත්තෙ අනුගන්තබ්බන්ති[3] සත්තලොකං උද්දිස්ස "සකලමෙව හිදං ආනන්ද බ්‍රහ්මචරියං යදිදං කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යාණසහායතා කල්‍යාණසම්පවඞ්කතා, කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං මෙඝිය භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස. යදිදං සීලවා භවිස්සති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරිස්සතී"ති ච එවමාදිනා පසංසිතා. "**කල්‍යාණමිත්තෙ භජමානො**"ති ආදි කල්‍යාණමිත්තතාය ආනිසංසදස්සනං. තත්ථ **අපි බාලො පණ්ඩිතො අස්සා**ති: කල්‍යාණමිත්තෙ භජමානො පුග්ගලො පුබ්බෙ සුතාදිවිරහෙන බාලොපි සමානො අපුනසවණ නා පණ්ඩිතො භවෙය්‍ය. **භජිතබ්බා සප්පුරිසා**ති: බාලස්සාපි පණ්ඩිත

1. මු. සී. III. ගෙහං.
2. මු. සී. II & III. පස්සිතා.
3. කල්‍යාණමිත්තෙ අනුගන්තබ්බං. (සබ්බත්ථ)

භාවහෙතුතො බුද්ධාදයො සප්පුරිසා කාලෙනකාලං උපසඞ්කමණාදිනා සෙවිතබ්බා. **පඤ්ඤා තථා වඩ්ඪති භජන්තාන**න්ති: කල්‍යාණමිත්තෙ භජන්තානං තථා පඤ්ඤා වඩ්ඪති බ්‍රූහති පාරිපූරිං ගච්ඡති, යථා තෙසු යො කොචි බහුතියදිකො "භජමානො සප්පුරිසෙ සබ්බෙහිපි ජාතිආදි දුක්ඛෙහි පමුච්චෙය්‍යා"ති යොජනා. මුඛවතවිධිං පන කල්‍යාණමිත්තතාවිධිනා[1] දස්සෙතුං "**දුක්ඛං ච විජානෙය්‍යා**"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **චත්තාරිපි අරියසච්චානී**ති: දුක්ඛං ච දුක්ඛසමුදයං ච නිරොධං ච අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං චාති ඉමානි චත්තාරි අරියසච්චානි **විජානෙය්‍ය** පටිවිජ්ඣෙය්‍යාති යොජනා. "**දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො**"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා අඤ්ඤතරාය යක්ඛිනියා ඉත්ථිභාවං ගරහන්තියා භාසිතා. තත්ථ **දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො අක්ඛාතො**ති: චපලතා ගබ්භධාරණං සබ්බකාලං පරපටිබද්ධවුත්තිතාති එවමාදීහි ආදීනවෙහි ඉත්ථිභාවො දුක්ඛොති **පුරිසදම්මසාරථිනා** භගවතා කථිතො. **සපත්තිකම්පි[2] දුක්ඛ**න්ති: සපත්තිවාසො සපත්තියා[3] සද්ධිං සංවාසොපි දුක්ඛො. අයම්පි ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවොති අධිප්පායො. **අප්පෙකච්චා සකිං විජාතායො**ති: එකච්චා ඉත්ථියො එකවාරමෙව විජාතා පඨම ගබ්භෙ විජායනදුක්ඛං අසහන්තියො. **ගලකෙ අපි කන්තන්තී**ති: අත්තනො ගීවම්පි ඡින්දන්ති. **සුඛුමාලිනියො විසානි ඛාදන්තී**ති: සුඛුමාලසරීරා අත්තනො සුඛුමාලභාවෙන ඛෙදං අවිසහන්තියො විසානිපි ඛාදන්ති. **ජනමාරකමජ්ඣගතා**ති: ජනමාරකො වුච්චති මූළ්හගබ්භො. මාතුගාම ජනනාය මාරකො, **මජ්ඣගතා** ජනමාරකා කුච්ඡිගතා; මූළ්හගබ්භාති අත්ථො. **උභොපි ව්‍යසනානි අනුභොන්තී**ති: ගබ්භො ගබ්භිනී චාති ද්වෙපි ජනා මරණං ච මාරණන්තිකව්‍යසනානි ච පාපුණන්ති. අපරෙ පන භණන්ති ජනමාරකා නාම කිලෙසා, තෙසං මජ්ඣගතා කිලෙස සන්තානපතිතා උභොපි ජායාපතිකා ඉධ කිලෙසපරිළාහවසෙන ආයතිං දුග්ගතිපරික්කිලෙස වසෙන ව්‍යසනානි පාපුණන්තීති. ඉමා කිර ද්වෙ ගාථා සා යක්ඛිනී පුරිමත්තභාවෙ අත්තනා අනුභූතදුක්ඛං අනුස්සරිත්වා ආහ. ථෙරී පන ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවවිභාවනාය පච්චනුභාසන්තී අවොච. "**උපවිජඤ්ඤා ගච්ඡන්තී**"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා පටාචාරාය ථෙරියා පවත්තිමාරබ්භ භාසිතා. තත්ථ **උපවිජඤ්ඤා, ගච්ඡන්තී**ති: උපගතවිජායනකාලා මග්ගං ගච්ඡන්තී "අප්පත්තාව සකං ගෙහං පන්ථම්හි විජායිත්වාන පතිං මතං අද්දසං අහ"න්ති යොජනා. **කපණිකායා**ති: වරාකාය. ඉමා කිර ද්වෙ ගාථා පටාචාරාය තදා සොකුම්මාදප්පත්තාය වුත්තාකාරස්සානුකරණ[4] වසෙන ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවවිභාවනත්ථමෙව ථෙරියා වුත්තා. උභයම්පෙතං උදාහරණ භාවෙන ආනෙත්වා ඉදානි අත්තනා අනුභූතං දුක්ඛං විභාවෙන්තී "**ඛීණකුලීනෙ**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඛීණකුලීනෙ**ති: භොගාදීහි පාරිජුඤ්ඤප්පත්ත කුලිකෙ. **කපණෙ**ති පරමඅවඤ්ඤතං පත්තෙ. උභයං චෙතං අත්තනො එව ආමන්තණවචනං. **අනුභූතං තෙ දුක්ඛං අපරිමාණ**න්ති: ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ඉතො පුරිමත්තභාවෙසු ච අනප්පකං දුක්ඛං තයා අනුභවිතං.

1. මු. සී. II. මිසිං.
2. සී. I & II. සපත්තිකම්පි.
3. සී. I & II. සපත්තිකාවාසො සපත්තීහි.
4. මු. වුත්තාව වුත්තාකාරණ.

ඉදානි තං දුක්ඛං එකදෙසෙන විභජිත්වා දස්සෙතුං **"අස්සූ ච තෙ පවත්තා"**ති ආදි වුත්තං. තස්සත්ථො: ඉමස්මිං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පරිබ්භමන්තියා බහුකානි ජාතිසහස්සානි සොකාභිභූතාය අස්සූ ච පවත්තං, අවිසෙසිතං කත්වා වුත්තත්ථෙවතං මහාසමුද්දස්ස උදකතොපි බහුකමෙව සියා.

වසිතා සුසානමජ්ඣෙති. මනුස්සමංසඛාදිකා සුනඛී සිගාලී ච [illegible]ා සුසානමජ්ඣෙ වුසිතා. **ඛාදිතානි පුත්තමංසානී**ති ව්‍යග්ඝදීපිබිළාලිකාලෙ පුත්තමංසානි ඛාදිතානි. **හතකුලිකා**ති. විනට්ඨකුලවංසා. **සබ්බගරහිතා**ති: සබ්බෙහි සරවාසීහි ගරහිතා ගරහප්පත්තා. **මතපතිකා**ති විධවා. ඉමෙ පන තයො පකාරෙ පුරිමත්තභාවෙ[1] අත්තනො අනුප්පත්තෙන ගහෙත්වා වදති. එවම්භූතාපි හුත්වා ආදිස්ස[2] ලද්ධාය කල්‍යාණමිත්තසෙවාය **අමතං අධිගච්ඡි** නිබ්බානං අනුප්පත්තා. ඉදානි තමෙව අමතාධිගමං පාකටං කත්වා දස්සෙතුං "භාවිතො"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **භාවිතො**ති: විභාවිතො; උප්පාදිතො; වඩ්ඪිතො; භාවනාභිසමයවසෙන පටිලද්ධො. **ධම්මාදාසං අපෙක්ඛිහ**න්ති: ධම්මමයං ආදාසං අද්දක්ඛිං අපස්සිං අහං.

අහමම්හි කන්තසල්ලාති: අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්නරාගාදිසල්ලා අහං අම්හි. **ඔහිතභාරා**ති: ඔරොපිතකාමබන්ධකිලෙසාභිසඞ්ඛාරභාරා. **කතං හි කරණීය**න්ති: පරිඤ්ඤාදිභෙදං සොළසවිධම්පි කිච්චං කතං පරියොසිතං. **විමුත්තචිත්තා ඉමං අභණී**[3]ති: සබ්බසො විමුත්තචිත්තා කිසාගොතමී ථෙරී ඉමමත්ථං "කල්‍යාණමිත්තතා"ති ආදිනා ගාථාබන්ධවසෙන අභණීති අත්තානං පරං විය ථෙරී වදති.

තත්‍රිදං ඉමිස්සා ථෙරියා අපදානං:-

"**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

තදාහං **හංසවතියං** ජාතා අඤ්ඤතරෙ කුලෙ
උපෙත්වා තං නරවරං සරණං සමුපාගමිං.

ධම්මඤ්ච තස්ස අස්සොසිං චතුසච්චූපසංහිතං
මධුරං පරමස්සාදං චිත්තාසන්තිසුඛාවහං.

තදා ච භික්ඛුනිං වීරො ලූඛචීවරධාරිනිං[4]
ඨපෙන්තො එතදග්ගම්හි වණ්ණයී පුරිසුත්තමො.

ජනෙත්වානප්පකං පීතිං සුත්වා භික්ඛුනියා ගුණං
කාරං කත්වාන බුද්ධස්ස යථාසත්ති යථාබලං.

නිපච්ච මුනිධීරං තං තං ඨානමභිපත්ථයිං
තදානුමොදි සම්බුද්ධො ඨානලාභාය නායකො.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

1. මු. චරිමත්තභාවෙ.
2. මු. ආදිච්ච.
3. මු. සී. II. සුවිමුත්තචිත්තා ඉමං භණී.
4. සී. I & II. ධාරිකං.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
කිසාගොතමී[1] නාමෙන හෙස්සසි සත්ථුසාවිකා.

තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං පච්චයෙහි විනායකං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා කිකීනාම බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

පඤ්චමී තස්ස ධීතාසිං ධම්මා නාමෙන විස්සුතා
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

අනුජානි න නො තාතො අගාරෙව තදා මයං
වීසංවස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරිබ්‍රහ්මචරියං රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්ත ධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදාසිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදාසිකා.

ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා ච කුණ්ඩලා
අහං ච ධම්මදින්නා ච විසාඛා හොති සත්තමී.

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසමගඤ්ඡහං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙදානි ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං
දුග්ගතෙ අධනෙ නට්ඨෙ ගතා ච සධනං කුලං.

පතිං ඨපෙත්වා සෙසා මෙ දෙස්සන්ති[2] අධනා ඉති
යදා ච පසූතා ආසිං සබ්බෙසං දයිතා තදා.

යදා සො[3] තරුණො පුත්තො කොමලකො සුඛෙධිතො
සපාණමිව කන්තො මෙ තදා යමවසඞ්ගතො.

සොකට්ටා දීනවදනා අස්සුනෙත්තා රුදම්මුඛා
මතං කුණපමාදාය විලපන්තී ගමාමහං.

තදා එකෙන සන්දිට්ඨා උපෙත්වා භිසක්කුත්තමං
අවොචං දෙහි භෙසජ්ජං පුත්තසඤ්ජීවනන්ති භො.

1. අ. ගොතමීනාම. 2. සී III & මු. දස්සන්ති. 3 සී. I & මු මෙ.

න විජ්ජන්තෙ මතා යස්මිං ගෙහෙ සිද්ධත්ථකං තතො
ආහරාති ජිනෙනාහං වුත්තො විනයකොවිදෙ.

තදා ගමිත්වා සාවත්ථිං න ලභිං තාදිසං ඝරං
කුතො සිද්ධත්ථකං තස්මා තතො ලද්ධා සතිං අහං.

කුණපං ඡඩ්ඩයිත්වාන උපෙසිං ලොකනායකං
දූරතොව මමං දිස්වා අවොච මධුරස්සරො.

යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයබ්බයං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයබ්බයං.

න ගාමධම්මො නො නිගමස්ස ධම්මො
න චාපියං එකකුලස්ස ධම්මො
සබ්බස්ස ලොකස්ස සදෙවකස්ස
එසෙව ධම්මො යදිදං අනිච්චතා”ති.

සාහං සුත්වානිමා ගාථා ධම්මචක්ඛුං විසොධයිං
තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා පබ්බජිං අනගාරියං.

තථා පබ්බජිතා සන්තී යුඤ්ජන්තී ජිනසාසනෙ
න චිරෙනෙව කාලෙන අරහත්තමපාපුණිං.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
පරචිත්තානි ජානාමි සත්ථු සාසනකාරිකා.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධයිං
ඛෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසඤ්ඤොජනක්ඛයො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මෙ විපුලං[1] සුද්ධං බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

සඞ්කාරකූටා ආහිත්වා සුසානා රථියාපි ච
තතො සඞ්ඝාටිකං කත්වා ලූඛං ධාරෙමි චීවරං.

ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො ලූඛචීවරධාරණෙ
ඨපෙසි එතදග්ගම්හි පරිසාසු විනායකො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

කිසාගොතමීයා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

— —

එකාදසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-11.)

1. මු. විමලං

12. 1.

ද්වාදසනිපාතෙ **“උභො මාතා පිතා චා”**ති ආදිකා **උප්පලවණ්ණාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තර**ස්ස භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා මහාජනෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි. සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී **කස්සප**බුද්ධකාලෙ බාරාණසීනගරෙ **කිකිස්ස** කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා භික්ඛු[1]සඞ්ඝස්ස පරිවෙණං කාරෙත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා. තතො චවිත්වා පුන මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්තී එකස්මිං ගාමකෙ සහත්ථා කම්මං කත්වා ජීවනකට්ඨානෙ නිබ්බත්තා. සා එකදිවසං ඛෙත්තකුටිං ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං සරෙ පාතොව පුප්ඵිතං පදුමපුප්ඵං දිස්වා තං සරං ඔරුය්හ තඤ්චෙව පුප්ඵං ලාජපක්ඛිපනත්ථාය පදුමිනිපත්තඤ්ච ගහෙත්වා කෙදාරෙ සාලිසීසානි ඡින්දිත්වා කුටිකාය නිසින්නා ලාජෙ භජ්ජිත්වා පඤ්චලාජසතානි කත්වා ඨපෙසි. තස්මිං ඛණෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො එකො පච්චෙකබුද්ධො ආගන්ත්වා තස්සා අවිදූරෙ ඨානෙ අට්ඨාසි. සා පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා ලාජෙහි සද්ධිං පදුමපුප්ඵං ගහෙත්වා කුටිතො ඔරුය්හ ලාජෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පදුමපුප්ඵෙන පත්තං පිධාය අදාසි. අථස්සා පච්චෙකබුද්ධෙ ථොකං ගතෙ එතදහොසි: පබ්බජිතා නාම පුප්ඵෙන අනත්ථිකා, අහං පුප්ඵං ගහෙත්වා පිළන්ධිස්සාමීති ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පුප්ඵං ගහෙත්වා පුන චින්තෙසි “සචෙ අය්‍යො පුප්ඵෙන අනත්ථිකො අභවිස්ස පත්තමත්ථකෙ ඨපෙතුං නාදස්සා”ති. පුන ගන්ත්වා පත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං ඛමාපෙත්වා භන්තෙ ඉමෙසං මෙ ලාජානං නිස්සන්දෙන ලාජගණනාය පුත්තා අස්සු. පදුමපුප්ඵස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පදෙ පදෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨහතූති පත්ථනං අකාසි.

පච්චෙකබුද්ධො තස්සා පස්සන්තියාව ආකාසෙන ගන්ධමාදනං ගන්ත්වා තං පදුමං නන්දමූලකපබ්භාරෙ පච්චෙකබුද්ධානං අක්කමනසොපානසමීපෙ පාදපුඤ්ඡනං කත්වා ඨපෙසි. සාපි තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය තස්සා පදෙ පදෙ මහාපදුමපුප්ඵං උට්ඨාසි. සා තතො චවිත්වා පබ්බතපාදෙ එකස්මිං පදුමසරෙ පදුමගබ්භෙ නිබ්බත්ති. තං නිස්සාය එකො තාපසො වසති. සො පාතොව මුඛධොවනත්ථාය සරං ගන්ත්වා තං පුප්ඵං දිස්වා චින්තෙසි ඉදං පුප්ඵං සෙසෙහි මහන්තතරං සෙසානි ච පුප්ඵිතානි ඉදං මුකුලිතමෙව භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති උදකං ඔතරිත්වා තං පුප්ඵං ගණ්හි. තං තෙන ගහිතමත්තමෙව පුප්ඵිතං. තාපසො අන්තොපදුමගබ්භෙ නිපන්නං[2]

1. මු. සී I & II. භික්ඛුනී. 2. සී. I & II. නිසින්නං.

ධීතරං අද්දස. දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය ධීතුසිනෙහං ලභිත්වා පදුමෙනෙව සද්ධිං පණ්ණසාලං නෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසි. අථස්ස තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන අඞ්ගුට්ඨකෙ ඛීරං නිබ්බත්ති. සො තස්මිං පුප්ඵෙ මිලාතෙ අඤ්ඤං නවං පුප්ඵං ආහරිත්වා තං නිපජ්ජාපෙසි. අථස්සා ආධාවනවිධාවනෙන කීළිතුං සමත්ථකාලතො පට්ඨාය පදවාරෙ පදවාරෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨාති. කුඞ්කුමරාසිස්ස[1] විය අස්සා සරීරවණ්ණො හොති, සා අප්පත්තා දෙවවණ්ණං අතික්කන්තා මානුසවණ්ණං අහොසි. සා පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ පණ්ණසාලායං ඔහීයති. අථෙකදිවසං තස්සා වයප්පත්තකාලෙ පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ එකො වනචරකො තං දිස්වා චින්තෙසි. මනුස්සානං නාම එවං රූපං නත්ථි[2] වීමංසිස්සාමි නන්ති තාපසස්ස ආගමනං උදික්ඛන්තො නිසීදි. සා පිතරි ආගච්ඡන්තෙ පටිපථං ගන්ත්වා තස්ස හත්ථතො කාජං කමණ්ඩලුං අග්ගහෙසි. ආගන්ත්වා නිසින්නස්ස චස්ස අත්තනො කරණවත්තං දස්සෙසි. තදා සො වනචරකො මනුස්සභාවං ඤත්වා තාපසං අභිවාදෙත්වා නිසීදි. තාපසො තං වනචරකං වනමූලඵලෙන පානීයෙන ච නිමන්තෙත්වා භො පුරිස ඉමස්මිං එව ඨානෙ භවිස්සසි උදාහු ගමිස්සසීති පුච්ඡි. ගමිස්සාමි භන්තෙ ඉධ කිං කරිස්සාමීති. ඉදං තයා[3] දිට්ඨකාරණං ගතට්ඨානෙ අකථෙතුං සක්ඛිස්සසීති. සචෙ අය්යො න ඉච්ඡති කිං කාරණා කථෙස්සාමීති තාපසං වන්දිත්වා පුන ආගමනකාලෙ මග්ගසඤ්ජානනත්ථං සාඛාසඤ්ඤඤ්ච රුක්ඛසඤ්ඤඤ්ච කරොන්තො පක්කාමි. සොපි බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජානං අද්දස. රාජා කස්මා ආගතොසීති පුච්ඡි. අහං දෙව තුම්හාකං වනචරකො පබ්බතපාදෙ අච්ඡරියං ඉත්ථිරතනං දිස්වා ආගතොම්හීති සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. සො තස්ස වචනං සුත්වා වෙගෙන පබ්බතපාදං ගන්ත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා වනචරකෙන චෙව අඤ්ඤෙහි[4] පුරිසෙහි ච සද්ධිං තාපසස්ස භත්තකිච්චං කත්වා නිසින්නවෙලාය තත්ථ ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. රාජා තාපසස්ස පබ්බජිතපරික්ඛාරභණ්ඩං පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ කිං කරොම ගමිස්සාමාති ආහ. ගච්ඡ මහාරාජාති. ගච්ඡාමි භන්තෙ අය්යස්ස පන සමීපෙ විසභාගපරිසා අත්ථීති අස්සුම්හා, පපඤ්චො එස පබ්බජිතානං මයා සද්ධිං ගච්ඡතු භන්තෙති. මනුස්සානං නාම චිත්තං දුත්තොසයං[5] කථං බහූනං මජ්ඣෙ වසිස්සතීති. අම්හාකං රුච්චිතකාලතො පට්ඨාය සෙසානං ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පටිජග්ගිතුං සක්ඛිස්සාමි භන්තෙති. සො රඤ්ඤො කථං සුත්වා දහරකාලෙ ගහිතනාමවසෙනෙව අම්ම **පදුමවතීති** ධීතරං පක්කොසි. සා එකවචනෙනෙව පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා පිතරං අභිවාදෙත්වා අට්ඨාසි. අථ නං පිතා ආහ: ත්වං අම්ම වයප්පත්තා ඉමස්මිං ඨානෙ රඤ්ඤා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය වසිතුං අඵාසුකං,[6] රඤ්ඤා සද්ධිං ගච්ඡ අම්මාති. සා සාධු තාතාති පිතුවචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අභිවාදෙත්වා

1. සී. I & II. සාකපුරාසියා මු. කුඞ්කුමරාසියා
2. සී. I & II. එව රූපං දුබ්බි.
3. මු. තස්සා.
4. මු. සී. II & III. අඤ්ඤෙහි
5. මු. සී I & II. දුට්ඨං සායං.
6. මු. අනක්ඛා.

ගරුදමානා අට්ඨාසි. රාජා ඉමිස්සා පිතු චිත්තං ගණ්හිස්සාමීති තස්මිංයෙව ඨානෙ කහාපණරාසිම්හි ඨපෙත්වා අභිසෙකං අකාසි. අථ නං ගහෙත්වා අත්තනො නගරං ආගතකාලතො පට්ඨාය සෙසිත්ථියො අනොලොකෙත්වා තාය සද්ධිංයෙව රමති. තා ඉත්ථියො ඉස්සාපකතා තං රඤ්ඤො අන්තරෙ පරිභින්දිතුකාමා එවමාහංසු: නායං මහාරාජ මනුස්සජාතිකා, කහං නාම තුම්හෙහි මනුස්සානං විචරණට්ඨානෙ පදුමානි උට්ඨහන්තානි දිට්ඨපුබ්බානි, අද්ධා අයං යක්ඛිනී හරථ නං මහාරාජාති. රාජා තාසං කථං සුත්වා තුණ්හී අහොසි. අථස්සාපරෙන සමයෙන පච්චන්තො කුපිතො. . සො ගරුභාරා පදුමවතීති නගරෙ ඨපෙත්වා පච්චන්තං අගමාසි. අථ තා ඉත්ථියො තස්සා උපට්ඨායිකාය ලඤ්ජං දත්වා ඉමිස්සා දාරකං ජාතමත්තමෙව ආනෙත්වා එකං දාරුඝටිකං ලොහිතෙන මක්ඛෙත්වා සන්තිකෙ ඨපෙහීති ආහංසු. පදුමවතියාපි න චිරස්සෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. මහාපදුමකුමාරො එකකොව කුච්ඡියං වසි. අවසෙසා එකූනපඤ්චසතා දාරකා මහාපදුමකුමාරස්ස මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා නිසින්නකාලෙ සංසෙදජා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු. අථස්සා න තාව අයං සතිං ලභතීති ඤත්වා උපට්ඨායිකා එකං දාරුඝටිකං ලොහිතෙන මක්ඛෙත්වා සමීපෙ ඨපෙත්වා තාසං ඉත්ථීනං සඤ්ඤං අදාසි. තාපි පඤ්චසතා ඉත්ථියො එකෙකා එකෙකං දාරකං ගහෙත්වා චුන්දානං සන්තිකං පෙසෙත්වා කරණ්ඩකං ආහරාපෙත්වා අත්තනා අත්තනා ගහිතදාරකෙ තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා බහි ලඤ්ඡනං කත්වා ඨපයිංසු. පදුමවතීපි ඛො සඤ්ඤං ලභිත්වා තං උපට්ඨායිකං කිං විජාතම්හි අම්මාති පුච්ඡි. සා තං සන්තජ්ජෙත්වා කුතො ත්වං දාරකං ලභිස්සසීති වත්වා අයං තව කුච්ඡිතො නික්ඛන්තදාරකොති ලොහිතමක්ඛිතං දාරුඝටිකං පුරතො ඨපෙසි. සා තං දිස්වා දොමනස්සප්පත්තා සීඝං තං ඵාලෙත්වා අපනෙහි මාමෙ කොචි පස්සෙය්‍ය ලජ්ජිතබ්බං භවෙය්‍යාති ආහ. සා තස්සා කථං සුත්වා අත්ථකාමා විය දාරුඝටිකං ඵාලෙත්වා උද්ධනෙ පක්ඛිපි. රාජාපි පච්චන්තතො ආගන්ත්වා නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තො බහි නගරෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා නිසීදි. අථ තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො රඤ්ඤො පච්චුග්ගමනං ආගන්ත්වා ආහංසු. ත්වං මහාරාජ අම්හාකං න සද්දහසි, අම්හෙහි වුත්තං අකාරණං විය හොති ත්වං මහෙසියා උපට්ඨායිකං පක්කොසාපෙත්වා පටිපුච්ඡ, දාරුඝටිකං දෙවී විජාතාති. රාජා තං කාරණං අනුපපරික්ඛිත්වාව අමනුස්සජාතිකා භවිස්සතීති තං ගෙහතො නික්කඩ්ඪි. තස්සා රාජගෙහතො සහ නික්ඛමනෙනෙව පදුමපුප්ඵානි අන්තරධායිංසු. සරීරච්ඡවිපි විවණ්ණා අහොසි. සා එකිකාව අන්තරවීථියා පායාසි. අථ නං එකා වයප්පත්තා මහල්ලිකා ඉත්ථී දිස්වා ධීතුසිනෙහං උප්පාදෙත්වා කහං ගච්ඡසි අම්මාති ආහ. ආගන්තුකම්හි වසනට්ඨානං ඔලොකෙන්තී විචරාමීති. ඉධාගච්ඡ අම්මාති වසනට්ඨානං දත්වා භොජනං පටියාදෙසි. තස්සා ඉමිනාව නියාමෙන තත්ථ වසමානාය තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො එකචිත්තා හුත්වා රාජානං ආහංසු “මහාරාජ තුම්හෙසු ඛන්ධාවාරං ගතෙසු අම්හෙහි ගඞ්ගාදෙවතාය අම්හාකං දෙවෙ විජිතසඞ්ගාමෙ ආගතෙ බලිකම්මං කත්වා උදකකීළං කරිස්සාමා”ති පත්ථිතං අත්ථි. එතමත්ථං දෙව එවං ජානා

පෙමාති. රාජා තාසං වචනෙන තුට්ඨා ගඞ්ගාය උදකකීළං කාතුං අගමාසි. තාපි අත්තනො අත්තනො ගහිතකරණ්ඩකං පටිච්ඡන්නං කත්වා ආදාය නදිං ගන්ත්වා තෙසං කරණ්ඩකානං පටිච්ඡාදනත්ථං පාරුපිත්වා උදකෙ පතිත්වා කරණ්ඩකෙ විස්සජ්ජෙසුං. තෙ පි ඛො කරණ්ඩකා ගන්ත්වා හෙට්ඨාසොතෙ පසාරිතජාලම්හි ලග්ගිංසු. තතො උදකකීළං කීළිත්වා රඤ්ඤො උත්තිණ්ණකාලෙ ජාලං උක්ඛිපන්තා තෙ කරණ්ඩකෙ දිස්වා රඤ්ඤො සන්තිකං නයිංසු.[1] රාජා කරණ්ඩකෙ ඔලොකෙත්වා කිං තාතා කරණ්ඩකෙසූති ආහ. න ජානාම දෙවාති. සො තෙ කරණ්ඩකෙ විවරාපෙත්වා ඔලොකෙන්තො පඨමං මහාපදුමකුමාරස්ස කරණ්ඩකං විවරාපෙසි. තෙසං පන සබ්බෙසම්පි කරණ්ඩකෙසු නිපජ්ජාපිතදිවසෙසු යෙව පුඤ්ඤිද්ධියා අඞ්ගුට්ඨකෙ ඛීරං නිබ්බත්ති. සක්කො දෙවරාජා තස්ස රඤ්ඤො නික්කඞ්ඛභාවත්ථං අන්තොකරණ්ඩකෙ අක්ඛරානි ලිඛාපෙසි "ඉමෙ කුමාරා පදුමවතියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තා බාරාණසීරඤ්ඤො පුත්තා අථ තෙ පදුමවතියා සපත්තියො පඤ්චසතා ඉත්ථියො කරණ්ඩකෙසු පක්ඛිපිත්වා උදකෙ ඛිපිංසු රාජා ඉමං කාරණං ජානාතූ"ති. කරණ්ඩකෙ විවටමත්තෙව රාජා අක්ඛරානි වාචෙත්වා දාරකෙ දිස්වා මහාපදුමකුමාරං උක්ඛිපිත්වා වෙගෙන රථෙ යොජෙත්වා අස්සෙ කප්පෙථ අහං අජ්ජ අන්තොනගරං පවිසිත්වා එකච්චානං මාතුගාමානං පියං කරිස්සාමීති පාසාදවරං ආරුය්හ හත්ථිගීවාය සහස්සභණ්ඩිකං ඨපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි "යො පදුමවතිං පස්සති සො ඉමං සහස්සං ගණ්හාතූ"ති. තං කථං සුත්වා පදුමවතී මාතු සඤ්ඤං අදාසි හත්ථිගීවතො සහස්සං ගණ්හ අම්මාති. නාහං එවරූපං ගණ්හිතුං විසහාමීති ආහ. සා දුතියම්පි තතියම්පි වුත්තෙ කිං වත්වා[2] ගණ්හාමි අම්මාති ආහ. මම ධීතා පදුමවතී දෙවී නාමාති වත්වා ගණ්හාහීති. සා යං වා තං වා හොතූති ගන්ත්වා සහස්සචඞ්ගොටකං ගණ්හි. අථ නං මනුස්සා පුච්ඡිංසු පදුමවතිං දෙවිං පස්සසි අම්මාති. අහං පන න පස්සාමි ධීතා කිර පන මෙ පස්සතීති ආහ. තෙ පන කහං සා අම්මාති වත්වා තාය සද්ධිං ගන්ත්වා පදුමවතිං සඤ්ජානිත්වා පාදෙසු නිපතිංසු. තස්මිං කාලෙ සා පදුමවතී දෙවී අයන්ති ඤත්වා භාරියං වත ඉත්ථියා කම්මං කතං යා එවංවිධස්ස රඤ්ඤො මහෙසී සමානා එවරූපෙ ඨානෙ නිරාරක්ඛා වසීති ආහ. තෙපි රාජපුරිසා පදුමවතියා නිවෙසනං සෙතසාණීහි පරික්ඛිපාපෙත්වා ද්වාරෙ ආරක්ඛං ඨපෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා සොවණ්ණසිවිකං පෙසෙසි. සා අහං එවං න ගමිස්සාමීති. මම වසනට්ඨානතො පට්ඨාය යාව රාජගෙහං එත්ථන්තරෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණෙ අත්ථරාපෙත්වා උපරි සොවණ්ණතාරකචිත්තං චෙලවිතානං බන්ධාපෙත්වා පසාධනත්ථාය සබ්බාලඞ්කාරෙසු පහිතෙසු පදසාව ගමිස්සාමි, එවං මෙ නාගරා සම්පත්තිං පස්සිස්සන්තීති ආහ. රාජා පදුමවතියා රුචිං කරොථාති ආහ. තතො පදුමවතී සබ්බපසාධනං පසාධෙත්වා රාජගෙහං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපජ්ජි. අථස්සා අක්කන්තක්කන්තට්ඨානෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණං භින්දිත්වා පදුම පුප්ඵානි උට්ඨහිංසු. සා මහාජනස්ස අත්තනො සම්පත්තිං දස්සෙන්තී

1. සී. නෙසුං. 2. සී II. සත්වා.

රාජනිවෙසනං ආරුය්හ සබ්බෙපි තෙ චෙලවිතානත්ථරණෙ තස්සා මහල්ලිකාය පොසාවනිකමූලං කත්වා දාපෙසි. රාජාපි ඛො තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො පක්කොසාපෙත්වා ඉමා තෙ දෙවි දාසියො කත්වා දෙමීති ආහ. සාධු මහාරාජ එතාසං මය්හං දින්නභාවං සකලනගරෙ ජානාපෙහීති. රාජා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි පදුමවතියා දුබ්භිතා[1] පඤ්චසතා ඉත්ථියො එතිස්සාව දාසියො කත්වා දින්නාති. සා තාසං සකලනගරෙන දාසිභාවො සල්ලක්ඛිතොති ඤත්වා අහං මම දාසියො භුජිස්සා කාතුං ලභාමි දෙවාති රාජානං පුච්ඡි. තව ඉච්ඡා දෙවීති. එවං සන්තෙ තමෙව භෙරිචාරකං පක්කොසාපෙත්වා පදුමවතියා දෙවියා අත්තනො දාසියො කත්වා දින්නා පඤ්චසතා ඉත්ථියො සබ්බාව භුජිස්සා කතාති පුන භෙරිං චරාපෙථාති ආහ. සා තාසං භුජිස්සභාවෙ කතෙ එකූනානි පඤ්චපුත්තසතානි තාසංයෙව හත්ථෙ පොසනත්ථාය දත්වා සයං මහාපදුමකුමාරංයෙව ගණ්හි; අථාපරභාගෙ තෙසං කුමාරානං කීළනවයෙ සම්පත්තෙ රාජා උය්‍යානෙ නානාවිධං කීළනට්ඨානං කාරෙසි. තෙ අත්තනො සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ සබ්බෙව එකතො හුත්වා උය්‍යානෙ පදුමසඤ්ඡන්නාය මඞ්ගලපොක්ඛරණියා කීළන්තා නව පදුමානි පුප්ඵිතානි පුරාණපදුමානි ච වණ්ටතො[2] පතන්තානි දිස්වා ඉමස්ස තාව අනුපාදින්නකස්ස එවරූපා ජරා පාපුණාති. කිමඞ්ග පන අම්හාකං සරීරස්ස. ඉදම්පි හි එවං ගතිකමෙව භවිස්සතීති ආරම්මණං ගහෙත්වා සබ්බෙව පච්චෙකබොධිඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා උට්ඨායුට්ඨාය පදුමකණ්ණිකාසු පල්ලඞ්කෙන නිසීදිංසු. අථ තෙහි සද්ධිං ගතපුරිසා බහුගතං දිවසං ඤත්වා අය්‍යපුත්තා තුම්හාකං වෙලං ජානාථාති ආහංසු. තෙ තුණ්හී අහෙසුං. පුරිසා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං කුමාරා දෙව පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නා අම්හෙසුපි කථෙන්තෙසු වචීභෙදං න කරොන්තීති. යථාරුචි තෙසං නිසීදිතුං දෙථාති. තෙ සබ්බරත්තිං ගහිතාරක්ඛා පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නනියාමෙනෙව අරුණං උට්ඨාපෙසුං. පුරිසා පුන දිවසෙ උපසඞ්කමිත්වා දෙවා වෙලං ජානාථාති ආහංසු. න මයං දෙවා, පච්චෙකබුද්ධා නාම මයං අම්හාති. අය්‍යා තුම්හෙ භාරියං කථං කථෙථ, පච්චෙකබුද්ධා නාම තුම්හාදිසා න හොන්ති. ද්වඞ්ගුලකෙසමස්සු පන කායෙ පටිමුක්කඅට්ඨපරික්ඛාරා හොන්තීති. තෙ දක්ඛිණහත්ථෙන සීසං පරාමසිංසු. තාවදෙව ගිහිලිඞ්ගං අන්තරධායි. අට්ඨපරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කාව අහෙසුං. තතො පස්සන්තස්සෙව මහාජනස්ස ආකාසෙන නන්දමූලකපබ්භාරං අගමංසු. සාපි ඛො පදුමවතී දෙවී අහං බහුපුත්තා හුත්වා නිප්පුත්තා ජාතාති හදයසොකං පත්වා තෙනෙව රොගෙන කාලං කත්වා රාජගහනගරෙ ද්වාරගාමකෙ සහත්ථෙන කම්මං කත්වා ජීවනට්ඨානෙ නිබ්බත්ති. අථාපරභාගෙ කුලඝරං ගන්ත්වා එකදිවසං සාමිකස්ස ඛෙත්තං යාගුං හරමානා තෙසං අත්තනො පුත්තානං අන්තරෙ අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ භික්ඛාචාරවෙලායං ආකාසෙන ගච්ඡන්තෙ දිස්වා සීඝං ගන්ත්වා සාමිකස්ස ආරොචෙසි පස්ස අය්‍ය පච්චෙකබුද්ධෙ එන්තෙ, නිමන්තෙත්වා භොජෙස්සාමාති. සො ආහ සමණ

1. මු. දූසිකා. 2. මු. සී. III. දණ්ඩතො.

සඤ්ඤණා නාම එතා අඤ්ඤදාපි එවං චරන්ති, න එතා පච්චෙකබුද්ධාති. තෙ තෙසං කාළෙනාගතානං යෙව අවිදූරෙ ඨානෙ ඔතරිංසු. සා ඉතරී තං දිවසං අත්තනා ලභනකං භජ්ජභොජ්ජං තෙසං දත්වා සෙව අඤ්ඤෙපි ජනා මය්හං භික්ඛං ගණ්හන්තීති ආහ. සාධු උපාසිකෙ තව සක්කාරො එත්තකොව හොතු ආසනානි ච අලමෙව හොන්තු; අඤ්ඤෙ පන බහූපි පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තව චිත්තං සන්ධාරෙය්‍යාසීති.[1] සා පුන දිවසෙ අට්ඨාසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අට්ඨන්නං සක්කාරසම්මානං පටියාදෙත්වා නිසීදි. නිමන්තිත පච්චෙකබුද්ධා සෙසානං සඤ්ඤං අදංසු. මාරිසා අජ්ජ අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා සබ්බෙව තුම්හාකං මාතුසඞ්ගහං කරොථාති. තෙ තෙසං වචනං සුත්වා සබ්බෙව එකතො ආකාසෙන ආගන්ත්වා මාතුඝරද්වාරෙ පාතුරහෙසුං. සාපි පඨමං ලද්ධසඤ්ඤතාය[2] බහූපි දිස්වා න කම්පිත්ථ සබ්බෙව තෙ ගෙහං පවෙසෙත්වා ආසනෙසු නිසීදාපෙසි. තෙසුපි පටිපාටියා නිසීදන්තෙසු නවමො නවමො අඤ්ඤානි අට්ඨාසනානි මාපෙත්වා සයං ධුරාසනෙ නිසීදති, යාව ආසනානි වඩ්ඪන්ති තාව ගෙහං වඩ්ඪති. එවං තෙසු සබ්බෙසුපි නිසින්නෙසු සා අට්ඨන්නං පච්චෙකබුද්ධානං පටියාදිතං සක්කාරං පඤ්චසතා නම්පි යාවදත්ථං දත්වා අට්ඨනීලුප්පලහත්ථකෙ ආහරිත්වා නිමන්තිතපච්චෙකබුද්ධානං යෙව පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ආහ මය්හං භන්තෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරවණ්ණො ඉමෙසං නීලුප්පලානං අන්තො ගබ්භවණ්ණො විය හොතූති. පච්චෙකබුද්ධා මාතුඅනුමොදනං කත්වා ගන්ධමාදනං යෙව අගමංසු. සාපි යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. නීලුප්පලගබ්භසමානවණ්ණතාය චස්සා උප්පලවණ්ණාත්වෙව නාමං අකංසු. අථ අස්සා වයප්පත්තකාලෙ සකලජම්බුදීපෙ රාජානො ච සෙට්ඨිනො ච සෙට්ඨිස්ස සන්තිකෙ දූතං පහිණිංසු ධීතරං අම්හාකං දෙතූති. අප්පහිණන්තො නාම නාහොසි. තතො සෙට්ඨි චින්තෙසි. අහං සබ්බෙසං මනං ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාමි උපායං පනෙකං කරිස්සාමීති. ධීතරං පක්කොසාපෙත්වා පබ්බජිතුං අම්ම සක්ඛිස්සසීති ආහ. තස්සා පච්ඡිමභවිකත්තා තං වචනං සීසෙ ආසිත්තං සතපාකතෙලං විය අහොසි, තස්මා පිතරං පබ්බජිස්සාමි තාතාති ආහ. සො තස්සා සක්කාරං කත්වා භික්ඛුනුපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි. තස්සා අචිරපබ්බජිතාය එව උපොසථාගාරෙ තාලවාරො පාපුණි. සා පදීපං ජාලෙත්වා උපොසථාගාරං සම්මජ්ජිත්වා දීපසිඛාය නිමිත්තං ගණ්හිත්වා ඨිතාව පුනප්පුනං ඔලොකයමානා තෙජොකසිණාරම්මණං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තඵලෙන සද්ධිං යෙව අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපි ඉජ්ඣිංසු. විසෙසතො පන ඉද්ධිවිකුබ්බනෙ චිණ්ණවසී අහොසි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ –

“**පදුමුත්තරො** නාම ජිනො සබ්බධම්මාන පාරගූ
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

1. මු. පසාදෙය්‍යාසි. 2. මු. ලද්ධසඤ්ඤාය. සී. III. අද්ධසඤ්ඤතා.

තදාහං **හංසවතියං** ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං
නානාරතනපජ්ජොතෙ මහාසුඛසමප්පිතා.

උපෙත්වා තං මහාවීරං අස්සොසිං ධම්මදෙසනං
තතො ජාතප්පසාදාහං උපෙසිං සරණං ජිනං.

භගවා ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගං වණ්ණෙසි නායකො
භික්ඛුනිං ලජ්ජිනිං තාදිං සමාධිජ්ඣානකොවිදං.

තදා මුදිතචිත්තාහං තං ඨානං අභිකඞ්ඛිනී
නිමන්තෙත්වා දසබලං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

භොජයිත්වාන සත්තාහං දත්වාන ච තිචීවරං
සත්තමාලා ගහෙත්වාන උප්පලා දෙවගන්ධිකා.

සත්ථුපාදෙ ඨපෙත්වාන ඛණම්හි අභිපූජිය
නිපච්ච සිරසා පාදෙ ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

යා දිසා වණ්ණිතා ධීර ඉතො අට්ඨමකාහනි
තාදිසාහං භවිස්සාමි යදි සිජ්ඣති නායක.

තදා අවොච මං සත්ථා විසත්ථා හොහි දාරිකෙ
අනාගතම්හි අද්ධානෙ ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

සතසහස්සෙ ඉතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා ඔරසා ධම්මනිම්මිතා
නාමෙනුප්පලවණ්ණාති රූපෙන ච යසස්සිනී.

අභිඤ්ඤාසු වසිප්පත්තා සත්ථු සාසනකාරිකා
සබ්බාසවපරික්ඛීණා හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

තදාහං මුදිතා හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං
මෙත්තචිත්තා පරිචරිං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගඤ්ඡහං.

තතො චුතායං මනුජෙ උප්පන්නා සයම්භුනො
උප්පලෙහි පටිච්ඡන්නං පිණ්ඩපාතමදාසහං.

එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ **විපස්සී** නාම නායකො
උප්පජ්ජි චාරුදස්සනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා.

සෙට්ඨිධීතා තදා හුත්වා බාරාණසිපුරුත්තමෙ
නිමන්තෙත්වාන සම්බුද්ධං සසඞ්ඝං ලොකනායකං.

මහාදානං දදිත්වාන උප්පලෙහි විමිස්සිතං
පූජයිත්වාන තෙනෙව වණ්ණසොභං අපත්ථයිං.

ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා කිකීනාම බාරාණසි පුරුත්තමෙ.

තස්සාසිං දුතියා ධීතා සමණගුත්තසව්හයා
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

අනුජානි න නො තාතො අගාරෙව තදා මයං
වීසංවස්සසහස්සානි විචරිම්හ අතන්දිතා.

කොමාරිබ්‍රහ්මචරියං රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධුපට්ඨානනිරතා මුදිතා සත්තධීතරො.

සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදාසිකා
ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සත්තමී සඞ්ඝදාසිකා.

අහං ඛෙමා ච සප්පඤ්ඤා පටාචාරා ච කුණ්ඩලා
කිසාගොතමී ධම්මදින්නා විසාඛා හොති සත්තමී.

තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි චෙතනාපණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසං අගච්ඡහං

තතො චුතා මනුස්සෙසු උපපන්නා මහාකුලෙ
පීතමට්ඨවරං දුස්සං අදං අරහතො අහං.

තතො චුතාරිට්ඨපුරෙ ජාතා විප්පකුලෙ අහං
ධීතා තිරීටිවච්ඡස්ස උම්මාදෙන්තී මනොහරා.

තතො චුතා ජනපදෙ කුලෙ අඤ්ඤතරෙ අහං
පසූතා නාතිඵීතම්හි සාලිං[1] ගොපෙම්හං තදා.

දිස්වා පච්චෙකසම්බුද්ධං පඤ්චලාජසතානිහං
දත්වා පදුමච්ඡන්නානි පඤ්චපුත්තසතානිහං.

පත්ථයිං තෙපි පත්ථෙසුං මධුං දත්වා සයම්භුනො
තතො චුතා අරඤ්ඤෙහං අජායිං පදුමොදරෙ.[2]

කාසිරඤ්ඤො මහෙසීහං හුත්වා සක්කතපූජිතා
අජනිං රාජපුත්තානං අනූනං සතපඤ්චකං.

යදා තෙ යොබ්බනප්පත්තා කීළන්තා ජලකීළිකං
දිස්වා ඔපත්ත[3]පදුමං ආසුං පච්චෙකනායකා.

සාහං තෙහි විනා භූතා සුතවීරෙහි සොකිනී
චුතා ඉසිගිලිපස්සෙ ගාමකම්හි අජායිසං.

---

1 චූ. සීලං. 2. සී 1. පදුමෙම සරෙ. 3. ම. අ. ඔපත්ත.

යදා වුඩ්ඪා සුතිමතී පුත්තානං හත්ථුනොපි ච
යාගුමාදය ගච්ඡන්තී අඩ්ඪපවෙවකනායකෙ.

භික්ඛාය ගාමං ගච්ඡන්තෙ දිස්වා පුත්තෙ අනුස්සරිං
ඛීරධාරා විනිග්ගච්ඡි තදා මෙ පුත්තපෙමසා.

තතො තෙසං අදං යාගුං පසන්නා සෙහි පාණිහි
තතො චුතාහං තිදසෙ නන්දනං උපපජ්ජහං.

අනුභොත්වා සුඛං දුක්ඛං සංසරිත්වා භවාභවෙ
තවත්ථාය මහාවීර පරිච්චත්තං ච ජීවිතං.

ධීතු[1] තුය්හං මහාවීර පඤ්ඤවන්ත ජුතින්ධර
බහුං ච දුක්කරං කම්මං කතං මෙ අතිදුක්කරං.

රාහුලො ච අහං චෙව නෙකජාතිසතෙ බහු
එකස්මිං[2] සම්භවෙ ජාතා සමානච්ඡන්දමානසා.

නිබ්බත්ති එකතො හොති ජාතිසු බහුසො මම
පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ උභොපි නානා සම්භවා.

පුරිමානං ජිනග්ගානං සම්මුඛා ච පරම්මුඛා
අධිකාරං බහුං මය්හං තුය්හත්ථාය මහාමුනෙ.

යං මයා පූරිතං කම්මං කුසලං පරමං[3] මුනි
තවත්ථාය මහාවීර පුඤ්ඤං උපචිතං මයා.

අභබ්බට්ඨානෙ වජ්ජෙත්වා පරිපාචෙන්තො බහුං ජනං
තවත්ථාය මහාවීර චත්තං මෙ ජීවිතං බහු.

එවං බහුවිධං දුක්ඛං සම්පත්ති ච බහුවිධා
පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ ජාතා සාවත්ථියං පුරෙ.

මහාධනෙ සෙට්ඨිකුලෙ සුඛිතෙ සජ්ජිතෙ තථා
නානාරතනපජ්ජොතෙ සබ්බකාමසමිද්ධිනි.

සක්කතා පූජිතා චාසිං මානිතා ‘පචිතා තථා
රූපසොභග්ගසම්පන්නා[4] කුලෙසු අභිසම්මතා.

අතීව පත්ථිතා චාසිං රූපභොගසිරීහි ච
පත්ථිතා සෙට්ඨිපුත්තෙහි අනෙකෙහි සතෙහිපි.

අගාරං පජහිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං
අඩ්ඪ[5]මාසෙ අසම්පත්තෙ චතුසච්චං අපාපුණිං.

ඉද්ධියා අභිනිම්මිත්වා චතුරස්සං රථං අහං
බුද්ධස්ස පාදෙ වන්දිස්සං ලොකනාථස්ස තාදිනො.

1. මු. සී. I & III. ධීතා. 2. මු. එකාසඤ්ඤෙ. 3. සී. I & II. වරතෙ.
4. මු. රූපසිරිමප්පත්තා. 5. මු. අඩ්ඪ.

ඉද්ධියා ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස යථාකම්මූපගෙ තථා.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං පභාවෙන මහෙසිනො.

චීවරං පිණ්ඩපාතඤ්ච පච්චයං සයනාසනං
කාලෙකාලං උපනෙන්ති සිරසානි මමං ජනා.[1]

ජිනො තම්හි ගුණෙ තුට්ඨො එතදග්ගෙ ඨපෙසි මං
සෙට්ඨා ඉද්ධිමතීනන්ති පරිසාසු විනායකො.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතා අගාරස්මානගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන''න්ති.

අයං පන ථෙරී යදා භගවා සාවත්ථිනගරද්වාරෙ යමකපාටිහාරියං කාතුං ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලං උපගඤ්ඡි. තදා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එවමාහ: අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමි යදි භගවා අනුජානාතීති සීහනාදං නදි. සත්ථා තං කාරණං ඤත්වා අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා ඣානසුඛෙන ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච වීතිනාමෙන්තී එකදිවසං කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසඤ්ච පච්චවෙක්ඛමානා ගඞ්ගාතීරියත්ථෙරස්ස මාතුයා ධීතාය සද්ධිං සපත්තිවාසං උද්දිස්ස සංවෙගජාතාය වුත්තා ගාථා පච්චනුභාසන්තී.–

“උභො මාතා ච ධීතා ච මයං ආහුං[2] සපත්තියො
තස්සා මෙ අහු සංවෙගො අබ්භුතො ලොමහංසනො.

ධිරත්ථු කාමා අසුචී දුග්ගන්ධා බහුකණ්ටකා
යත්ථ මාතා ච ධීතා ච සභරියා මයං අහුං.

කාමෙස්වාදීනවං දිස්වා නෙක්ඛම්මං දළ්හ ඛෙමතො
සා පබ්බජිං රාජගහෙ අගාරස්මානගාරිය''න්ති

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ **උභො මාතා ච ධීතා ච මයං ආහුං සපත්තියොති**: මාතා ච ධීතා චාති උභො මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං සපත්තියො අහුම්හ. සාවත්ථියං

1. මු. සහස්සානි සමන්තතො. 2. මු. ආසුං.

චිර අඤ්ඤතරස්ස වාණිජස්ස භරියාය පවුත්ථවෙලාය කුච්ඡියං ගබ්භො සණ්ඨාසි. සා තං න අඤ්ඤාසි. වාණිජො විභාතාය රත්තියා සකටෙසු භණ්ඩං ආරොපෙත්වා රාජගහං උද්දිස්ස ගතො. තස්සා ගච්ඡන්තෙ කාලෙ ගබ්භො අවඩ්ඪිත්වාව පරිපාකං අගමාසි. අථ නං සස්සු එවමාහ: මම පුත්තො චිරප්පවුත්ථො, ත්වං ච ගබ්භිනී, පාපකං තයා කතන්ති. සා තව පුත්තතො අඤ්ඤං පුරිසං න ජානාමීති ආහ. තං සුත්වාපි සස්සු අසද්දහන්තී තං ඝරතො නික්කඩ්ඪි. සා සාමිකං ගවෙසන්තී අනුක්කමෙන රාජගහං සම්පත්තා තාවදෙව වස්සා කම්මජවාතෙසු චලන්තෙසු මග්ගසමීපෙ අඤ්ඤතරං සාලං පවිට්ඨාය ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. සා සුවණ්ණබිම්බසදිසං පුත්තං විජායිත්වා අනාථසාලායං සයාපෙත්වා උදකකිච්චං කාතුං[1] බහි නික්ඛන්තා, අථඤ්ඤතරො අපුත්තකො සත්ථවාහො තෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො අසාමිකාය දාරකො මම පුත්තො භවිස්සතීති තං ධාතියා හත්ථෙ අදාසි. අථස්ස මාතා උදකකිච්චං කත්වා උදකං ගහෙත්වා පටිනිවත්තිත්වා පුත්තං අපස්සන්තී සොකාභිභූතා පරිදෙවිත්වා රාජගහං අපවිසිත්වාව මග්ගං පටිපජ්ජි. තං අඤ්ඤතරො චොරජෙට්ඨකො අන්තරාමග්ගෙ දිස්වා පටිබද්ධචිත්තො අත්තනො පජාපතිං අකාසි. සා තස්ස ගෙහෙ වසන්තී එකං ධීතරං විජායි. අථ සා එකදිවසං ධීතරං ගහෙත්වා ඨිතා සාමිකෙන භණ්ඩිත්වා ධීතරං මඤ්චකෙ ඛිපි. දාරිකාය සීසං ථොකං භිජ්ජි. තතො සාපි සාමිකං භායිත්වා රාජගහමෙව පච්චාගන්ත්වා සෙරීවිහාරෙනෙව විචරති. තස්සා පුත්තො පඨමයොබ්බනෙ ඨිතො මාතාති අජානන්තො අත්තනො පජාපතිං අකාසි. අපරභාගෙ තං චොරජෙට්ඨකධීතරං භගිනීභාවං අජානන්තො විවාහං කත්වා අත්තනො ගෙහං ආනෙසි. එවං සො අත්තනො මාතරං භගිනිඤ්ච පජාපතී කත්වා වාසෙසි. තෙන තා උභොපි සපත්තිවාසං වසිංසු. අථෙකදිවසං මාතා ධීතු කෙසවට්ටිං මොචෙත්වා ඌකා ඔලොකෙන්තී සීසෙ වණං දිස්වා අප්පෙවනාමායං මම ධීතා භවෙය්‍යාති පුච්ඡිත්වා සංවෙගජාතා හුත්වා රාජගහෙ භික්ඛුනී උපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විවෙකවාසං වසන්තී අත්තනො ච පුබ්බපටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා **“උභො මාතා”**ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තා පන තාය වුත්තගාථාව කාමෙසු ආදීනවදස්සනවසෙන පච්චනුභාසන්තී අයං ථෙරී **“උභො මාතා ච ධීතා චා”**ති ආදිමාහ. තෙන වුත්තං. “සා ඛානසුත්තෙන ඵලසුත්තෙන නිබ්බානසුත්තෙනච විනිනාමෙන්තී ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසී”ති. තත්ථ **අසුචීති** කිලෙසාසුචිපග්ඝරණෙන අසුචි. **දුග්ගන්ධාති**: විසයගන්ධවායනෙන පූතිගන්ධා. **බහුකණ්ටකාති** විසුද්ධිකප්පවත්තියා සුචරිතවිනිවිජ්ඣනට්ඨෙන බහුවිධකිලෙසකණ්ටකා. තථාහි තෙ “සත්තිසූලූපමා කාමා”ති වුත්තා. **යත්ථාති** යෙසු කාමෙසු පරිභුඤ්ජිතබ්බෙසු. **සගබ්භාති**. සමානභරියා; සපත්තියොති අත්ථො. **“පුබ්බෙ නිවාස”**න්ති: ආදිකා චෙ ගාථා අත්තනා අධිගතං විසෙසං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීතිසොමනස්ස ජාතාය ථෙරියා . වුත්තා. තත්ථ **චෙතොපරිච්ච ඤාණන්ති**: චෙතොපරියඤාණං; “සච්ඡිකතං පත්තා”න්ති වා සම්බන්ධො.

---

1. සී. I & II. උදකත්ථං.

"ඉද්ධියා අභිනිම්මිත්වාන චතුරස්සං රථං අහං
බුද්ධස්ස පාදෙ වන්දිත්වා ලොකනාථස්ස තාදිනො"ති.

අයං ගාථා යදා භගවා යමකපාටිහාරියං කාතුං ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලං උපසඞ්කමි. තදා අයං ථෙරී එවරූපං රථං නිම්මිණිත්වාන තෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භගවා අහං පාටිහාරියං කරිස්සාමි තිත්ථිය මද්දනාය අනුජානාථාති වත්වා සත්ථු සන්තිකෙ අට්ඨාසි. තං සන්ධාය වුත්තා. තත්ථ **ඉද්ධියා අභිනිම්මිත්වා චතුරස්සරථං අහ**න්ති චතූහි අස්සෙහි යොජිතං රථං ඉද්ධියා අභිනිම්මිණිත්වා බුද්ධස්ස භගවතො පාදෙ වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසින්ති අධිප්පායො.

"සුපුප්ඵිතග්ගං උපගම්ම පාදපං
එකා තුවං තිට්ඨසි සාලමූලෙ[1]
න චාපි තෙ දුතියො අත්ථි කොචි
න ත්වං බාලෙ භායසි ධුත්තකානං.

තත්ථ **සුපුප්ඵිතග්ග**න්ති: සුට්ඨු පුප්ඵිත අග්ගං. අග්ගතො පට්ඨාය සබ්බඵාලිඵුල්ලන්ති අත්ථො. **පාදප**න්ති: රුක්ඛං; ඉධ පන සාලරුක්ඛො අධිප්පෙතො. **එකා තුව**න්ති: එකිකා ත්වං ඉධ තිට්ඨසි. **න චාපි තෙ දුතියො අත්ථි කොචී**ති තව සහායභූතො ආරක්ඛකො කොචිපි නත්ථි රූපසම්පත්තියා වා තයා දුතියො කොචිපි නත්ථි. අසදිසරූපා එකිකාව ඉමස්මිං ජනවිවිත්තෙ ඨානෙ තිට්ඨසි. **න ත්වං බාලෙ භායසි ධුත්තකාන**න්ති: තරුණිකෙ ත්වං ධුත්තපුරිසානං කථං න භායසි. කිඤ්චන[2] කාරිනො හි ධුත්තාති අධිප්පායො. ඉමං කිර ගාථං මාරො එකදිවසං ථෙරිං සුපුප්ඵිතෙ සාලවනෙ දිවාවිහාරං නිසින්නං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා විවෙකතො විවෙචෙතුකාමො විමංසන්තො ආහ. අථ නං ථෙරී සන්තජ්ජෙන්තී අත්තනො ආනුභාවවසෙන –

"සතං සහස්සානිපි ධුත්තකානං
සමාගතා එදිසකා භවෙය්‍යුං
ලොමං න ඉඤ්ජෙ නපි සම්පවෙධෙ
කිං මෙ තුවං මාර කරිස්සසෙකො.

එසා අන්තරධායාමි කුච්ඡිං වා පවිසාමි තෙ
භමුකන්තරෙ වා තිට්ඨාමි තිට්ඨන්තිං මං න දක්ඛසි.

චිත්තම්හි වසීභූතාහං ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා
ඡ මෙ අභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

සත්තිසූලූපමා කාමා ඛන්ධාසං අධිකුට්ටනා
යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රූසි අරතීදානි සා මම.

සබ්බත්ථ විහතා නන්දී තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො
එවං ජානාහි පාපිම නිහතො ත්වමසි අන්තකා"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

---

1. මු රුක්ඛමූලෙ.   2. සී II. යං. කිඤ්චි. මු. සකිඤ්චන.

තත්ථ **සතංසහස්සානිපි ධුත්තකානං සමාගතා එදිසකා භවෙය්‍යුන්ති**: යාදිසකො ත්වං එදිසකා එවරූපා අනෙකසතසහස්සමත්තාපි ධුත්තකා සමාගතා යදි භවෙය්‍යුං. **ලොමං න ඉඤ්ජෙ නපි සම්පවෙධෙති**: ලොමමත්තම්පි න ඉඤ්ජෙය්‍ය න සම්පවෙධෙය්‍ය. **කිං මෙ ත්වං මාර කරිස්සසෙකකොති**: මාර ත්වං එකකොව අහං කිං කරිස්සසි. ඉදානි මාරස්ස අත්තනො කිඤ්චිපි කාතුං අසමත්ථතං යෙව විභාවෙන්තී **එසා අන්තරධායාමීති** ගාථමාහ. තස්සත්ථො: මාර එතාය තව පුරතො ඨිතාව අන්තරධායාමි අදස්සනං ගච්ඡාමි අජානන්තස්සෙව තෙ කුච්ඡිං වා පවිසාමි භමුකන්තරෙ වා තිට්ඨාමි. එවං තිට්ඨන්තිඤ්ච මං ත්වං න පස්සසි. කස්මාති චෙ? **චිත්තම්හි වසීභූතාහං ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා** අහං චිත්තම්හි මාර චිත්තවසීභාවප්පත්තා; චත්තාරොපි ඉද්ධිපාදා මයා සුභාවිතා බහුලීකතා. තස්මා අහං යථා වුත්තාය ඉද්ධිවිසයතාය පහොමීති. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

උප්පලවණ්ණාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

ද්වාදසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා. 12.)

---

16. 1.

සොළසනිපාතෙ "**උදකමාහරිං සීතෙ**"ති ආදිකා **පුණ්ණාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා හෙතුසම්පන්නතාය සංජාතසංවෙගා භික්ඛුනීනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ලද්ධප්පසාදා පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධසීලා තීණි පිටකානි උග්ගහෙත්වා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මකථිකා ච අහොසි. යථා ච **විපස්සිස්ස** භගවතො සාසනෙ එවං **සිඛිස්ස, වෙස්සභුස්ස කකුසන්ධස්ස, කොණාගමනස්ස, කස්සපස්ස** ච භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා සීලසම්පන්නා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මකථිකා ච අහොසි. මානධාතුකත්තා පන කිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිතුං නාසක්ඛි. මානොපනිස්සය වසෙන කම්මස්ස කතත්තා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ දාසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. **පුණ්ණා**තිස්සා නාමං අහොසි. සා **සීහනාදසුත්තන්ත** දෙසනාය සොතාපන්නා හුත්වා පච්ඡා උදකසුද්ධිකං බ්‍රාහ්මණං දමෙත්වා සෙට්ඨිනා සම්මානිතා හුත්වා තෙන භුජිස්සභාවං පාපිතා තං පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"විපස්සිනො භගවතො සිඛිනො වෙස්සභුස්ස ච
කකුසන්ධස්ස මුනිනො කොණාගමනතාදිනො.

කස්සපස්ස ච බුද්ධස්ස පබ්බජිත්වාන සාසනෙ
භික්ඛුනී සීලසම්පන්නා නිපකා සංවුතින්ද්‍රියා.

බහුස්සුතා ධම්මධරා අත්ථානඤ්[1] පරිපුච්ඡිකා
උග්ගහෙතා ච ධම්මානං සොතා පයිරුපාසිකා.

දෙසෙන්තී ජනමජ්ඣෙහං අහොසිං ජිනසාසනෙ[2]
බාහුසච්චෙන තෙනාහං පෙසලා අභිමඤ්ඤිසං.

පච්ඡිමෙ ච භවෙදානි සාවත්ථියං පුරුත්තමෙ
අනාථපිණ්ඩිනො ගෙහෙ ජාතාහං කුම්භදාසියා.

ගතා උදකහාරියං සොත්ථියං දිජමද්දසං
සීතට්ටං තොයමජ්ඣම්හි තං දිස්වා ඉදමබ්‍රවිං.

උදකමාහරිං[3] සීතෙ සදා උදකමොතරිං
අය්‍යානං දණ්ඩභයභීතා වාචාදෙසභයට්ටිතා.

කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං භීතො සදා උදකමොතරි
වෙධමානෙහි ගත්තෙහි සීතං වෙදයසෙ භුසං.

ජානන්තී වත මං[4] හොති පුණ්ණිකෙ පරිපුච්ඡසි
කරොන්තං කුසලං කම්මං රුන්ධන්තං කතපාපකං.

යො ච වුඩ්ඩො දහරො වා පාපකම්මං පකුබ්බති
දකාභිසෙචනා සොපි පාපකම්මා පමුච්චති.

උත්තරන්තස්ස අක්ඛාසිං ධම්මත්ථසංහිතං පදං
තං ච සුත්වා සසංවිග්ගො පබ්බජිත්වා රහා අහු.

පූරෙන්තී ඌනකසතං ජාතා දාසී කුලෙ යතො
තතො **පුණ්ණා**ති නාමං මෙ භුජිස්සඤ්ච අකංසු තෙ.

සෙට්ඨිං තතො' නුමානෙත්වා පබ්බජිං අනගාරියං
අචිරෙනෙව කාලෙන අරහත්තමපාපුණිං.

ඉද්ධිසු ච වසී හොමි දිබ්බාය සොතධාතුයා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොමි මහාමුනෙ.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථිදානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

භාවනාය මහාපඤ්ඤ සුතෙනෙව සුතාවිනි
මානෙන නීචකුලජා න හි කම්මං විනස්සති.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

---

1. මු. අථඤ්.
2. සී. III. අහොසාසිං ජිනසාසනං
3. මු. ම. අ. උදහාරීඅහං
4. මු. ජානන්තිවතුවං

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:-

"උදකමාහරිං[1] සීතෙ සදා උදකමොතරිං
අය්‍යානං දණ්ඩභයභීතා වාචාදොසභයට්ටිතා.

කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං භීතො සදා උදකමොතරි
වෙධමානෙහි ගත්තෙහි සීතං වෙදයසෙ භුසං.

ජානන්තී වත මං හොති පුණ්ණිකෙ පරිපුච්ඡසි
කරොන්තං කුසලං කම්මං රුන්ධන්තං[2] කතපාපකං.

යො ච වුඩ්ඪො දහරො වා පාපකම්මං පකුබ්බති
දකාභිසෙචනා[3] සොපි පාපකම්මා පමුච්චති.

කො නු තෙ ඉදමක්ඛාසි අජානන්තස්ස අජානකො
දකාභිසෙචනා[3] නාම පාපකම්මා පමුච්චති.

සග්ගං නූන ගමිස්සන්ති සබ්බෙ මණ්ඩූකකච්ඡපා
නාගා ච සුංසුමාරා ච යෙ චඤ්ඤෙ උදකෙ චරා.

ඔරබ්භිකා සූකරිකා මච්ඡිකා මිගබාධිකා
චොරා ච වජ්ඣඝාතා ච යෙ චඤ්ඤෙ පාපකම්මිනො.

දකාභිසෙචනා[3] තෙපි පාපකම්මා පමුච්චරෙ
සචෙ ඉමා නදියො තෙ පාපං පුබ්බෙ කතං වහුං.

පුඤ්ඤම්පිමානි වහෙය්‍යුං තෙන ත්වං පරිබාහිරො
යස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං භීතො සදා උදකමොතරි.

තමෙව බ්‍රහ්මෙ මාකාසි මා තෙ සීතං ඡවිං හනෙ
කුම්මග්ගං පටිපන්නං මං අරියමග්ගං සමානයි.

උදකාභිසෙචනා හොති ඉමං සාටං දදාමි තෙ
තුය්හෙව සාටකො හොතු නාහං ඉච්ඡාමි සාටකං.

සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස සචෙ තෙ දුක්ඛමප්පියං
මාකාසි පාපකං කම්මං ආවී වා යදි වා රහො.

සචෙ ච පාපකං කම්මං කරිස්සසි කරොසි වා
න තෙ දුක්ඛා පමුත්‍යත්ථි උප්පච්චාපි පලායතො.

සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස සචෙ තෙ දුක්ඛමප්පියං
උපෙහි සරණං බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං ච තාදිනං.
සමාදියාහි සීලානි තං තෙ අත්ථාය හෙහිති

---

1. මු. ම. අ. උදහාරී අහං.
2. සී. I & II. කුදන්තං.
3. මු. උදකාභිසෙචනා
4. මු. අ & සී. II. වංහෙය්‍යුං.

උපෙමි සරණං බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං ච තාදිනං.
සමාදියාමි සීලානි තමෙම අත්ථාය හෙහිති

බ්‍රහ්මබන්ධු පුරෙ ආසිං අජ්ජම්හි සච්චබ්‍රාහ්මණො.
තෙවිජ්ජො වෙදසම්පන්නො සොත්තියො චම්හි න්හාතකො"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **උදකමාහරින්**ති: ඝටෙන උදකාහරණං අකාසිං. **සීතෙ සදා උදකමොතරින්**ති: සීතකාලෙපි සබ්බදා රත්තින්දිවං උදකං ඔතරිං; යදා යදා අය්‍යකානං උදකෙන අත්ථො තදා තදා උදකං පාවිසිං; උදකමොතරිත්වා උදකං උපනෙසින්ති අධිප්පායො. **අය්‍යානං දණ්ඩභයභීතා**ති. අය්‍යකානං දණ්ඩභයෙන භීතා; **වාචාදොසභයට්ටිතා**ති: වචීදණ්ඩභයෙන චෙව දොස[1]භයෙන ච අට්ටිතා පීළිතා. "සීතෙපි උදකමොතරි"න්ති යොජනා. අථෙකදිවසං පුණ්ණා දාසී ඝටෙන උදකං ආනෙතුං උදකතිත්ථං ගතා. තත්ථ අද්දස අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං උදකසුද්ධිකං හිමපාතසමයෙ මහති සීතෙ වත්තමානෙ පාතොව උදකං ඔතරිත්වා සසීසං නිමුජ්ජිත්වා මන්තෙ ජපිත්වා උදකතො උට්ඨහිත්වා අල්ලවත්ථං අල්ලකෙසං පවෙධන්තං දන්තවීණං වාදයමානං. තං දිස්වා කාරුඤ්ඤාය සංචොදිතමානසා තතො තං දිසිගතා විවෙචෙතුකාමා "**කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං භීතො**"ති ගාථමාහ. තත්ථ කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං කුතො ච නාම භයහෙතුතො භීතො හුත්වා **සදා උදකමොතරි** සබ්බකාලං සායං පාතං උදකං ඔතරි. ඔතරිත්වා ච **වෙධමානෙහි** කම්පමානෙහි **ගත්තෙහි** සරීරාවයවෙහි **සීතං වෙදයසෙ භුසං** සීතදුක්ඛං අතිවිය දුස්සහං පටිසංවෙදයසි පච්චනුභවසි.

ජානන්තී වත මං භොතීති භොති **පුණ්ණිකෙ** ත්වං කතූපචිතං පාපකම්මං **රුන්ධන්තං**[2] නිවාරණසමත්ථං කුසලං කම්මං ඉමිනා උදකොරොහනෙන කරොන්තං මං ජානන්තී වත පරිපුච්ඡසි, නනු අයමත්ථො ලොකෙ පාකටො එව, තථාපි මයං තුය්හං වදාමාති දස්සෙන්තො "**යො ච වුඩ්ඪො**"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: වුඩ්ඪො වා දහරො වා මජ්ඣිමො වා යො කොචි හිංසාදිභෙදපාපකම්මං **පකුබ්බති** අතිවිය කරොති. සොපි භුසං පාපකම්ම නිරතො **දකාභිසෙචනා** සිනානෙන තතො පාපකම්මා **පමුච්චති** අච්චන්තමෙව විමුච්චතීති. තං සුත්වා පුණ්ණිකා තස්ස පටිවචනං දෙන්තී "**කො නු තෙ**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **කො නු තෙ ඉදමක්ඛාසි අජානන්තස්ස අජානකො**ති කම්මවිපාකං[3] අජානන්තස්ස තෙ සබ්බෙන සබ්බං කම්මවිපාකං අජානන්තො **අජානකො** අවිද්දසු බාලො උදකාභිසෙචනහෙතු පාපකම්මතො පමුච්චතීති ඉදං අත්ථජාතං කො නු නාම අක්ඛාසි, න සො සද්ධෙය්‍යවචනො නාපි චෙතං යුත්තන්ති අධිප්පායො. ඉදානිස්ස තමෙව යුත්තිඅභාවං විභාවෙන්තී "**සග්ගං නූන ගමිස්සන්තී**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **නක්කා**ති: කච්ඡපා. **සුංසුමාරා**ති: කුම්භීලා.

1. සී I & II රොස 2. සී. I & II කුද්ධන්තං. 3. සී. I & II. විපාකං.

යෙ ච මච්ඡා උදකෙ චරන්ති: යෙ මච්ඡාපි වාරිගොචරා මච්ඡමකර නන්දියාවත්තාදයො ච තෙපි **සග්ගං නූන ගමිස්සන්ති** දෙවලොකං උප පජ්ජිස්සන්ති මඤ්ඤෙ, උදකාභිසෙවනා පාපකම්මතො මුත්තා හොන්ති චෙති අත්ථො. **ඔරබ්භිකා**ති: උරබ්භඝාතකා. **සූකරිකා**ති: සූකරඝාතකා. **මච්ඡිකා**ති: කෙවට්ටා. **මිගබන්ධි[1]කා**ති: මාගවිකා. **වජ්ඣඝාතකා**ති[2] වජ්ඣඝාතකමෙව නියුත්තා.

පුඤ්ඤම්පිමා වහෙය්‍යුන්ති. ඉමා අචිරවතී ආදයො නදියො යථා තයා පුබ්බෙ කතං පාපං තව උදකාභිසෙවනෙන සචෙ වහුං නීහරෙය්‍යුං, තථා තයා කතං පුඤ්ඤම්පි ඉමා නදියො වහෙය්‍යුං පවා හෙය්‍යුං. **තෙන ත්වං පරිබාහිරො** අස්ස තථා සති තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන ත්වං පරිබාහිරො විරහිතොව භවෙය්‍යාසි. නාමෙතං යුත්තන්ති අධිප්පායො. යථා වා උදකෙන උදකොරොහකස්ස පුඤ්ඤපවාහනං න හොති එවං පාප පවාහනම්පි න හොති යෙව. කස්මා? නහානස්ස පාපහෙතූනං අප්පටිපක්ඛ භාවතො, යො යං විනාසෙති සො තස්ස පටිපක්ඛො, යථා ආලොකො අන්ධ කාරස්ස විජ්ජා ච අවිජ්ජාය, න එවං නහානං පාපස්ස, තස්මා නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං න උදකාභිසෙවනා පාපතො පරිමුත්තීති. තෙනාහ භගවා:-

"උදකෙන සුචී හොති බහු එත්ථ නහායති ජනො
යම්හි සච්චං ච ධම්මො ච සො සුචී සො ච බ්‍රාහ්මණො"ති.

ඉදානි යදි පාපං පවාහෙතුකාමාසි සබ්බෙන සබ්බං පාපං මා කරොහීති දස්සෙතුං **"යස්ස බ්‍රාහ්මණා"**ති ගාථමාහ. තත්ථ **තමෙව බ්‍රහ්මෙ මාකාසී**ති: යතො පාපතො ත්වං භීතො තමෙව පාපං බ්‍රහ්මෙ බ්‍රාහ්මණ ත්වං මා අකාසි. උදකොරොහනං පන ඊදිසෙ සීතකාලෙ කෙවලං සරීරමෙව බාධති. තෙනාහ **"මා තෙ සීතං ඡවිං හනෙ"**ති. ඊදිසෙ සීතකාලෙ උදකාභිසෙවනෙන ජාතසීතං තව සරීරච්ඡවිං **මා හනෙය්‍ය** මා බාධෙසීති අත්ථො. **කුම්මග්ගං පටිපන්න**න්ති: උදකාභිසෙවනෙන සුද්ධි හොතීති ඉමං කුම්මග්ගං මිච්ඡාගාහං පටිපන්නං පග්ගය්හ ඨිතං; මං **අරියමග්ගං සමානයී**ති: "සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා"ති ඉමං බුද්ධාදීහි අරියෙහි ගතමග්ගං **සමානයි** සම්මදෙව උපනෙසි; තස්මා හොති ඉමං සාටකං තුට්ඨිදානං ආචරියභාගං තුය්හං දදාමි තං පටිගණ්හාහීති අත්ථො. සා තං පටික්ඛිපිත්වා ධම්මං කථෙත්වා සරණෙසු සීලෙසු ච පතිට්ඨා පෙතුං "තුය්හෙව සාටකො හොතු නාහං ඉච්ඡාමි සාටක"න්ති වත්වා **"සචෙ භායසි දුක්ඛස්සා"**ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො: යදි ත්වං සකලාපා යිකෙසු ජාතියා[3] ච අඵාසුකතා දෙහගතාදිභෙද දුක්ඛා භායසි. යදි තෙ තං අප්පියං අනිට්ඨං **ආවි වා** පරෙසං පාකටභාවෙන අප්පටිච්ඡන්නං කත්වා කායෙන වාචාය පාණාතිපාතාදිවසෙන වා **යදි වා රහො** අපාකට භාවෙන පටිච්ඡන්නං කත්වා මනොද්වාරෙ යෙව අභිජ්ඣාදිවසෙන වා අණු මත්තම්පි **පාපකං** ලාමකං කම්මං **මාකාසි** මාකරි. අථ පන තං පාපකම්මං

1. සී. I & II. බන්ධිකා. 2. සී. I & II. චොරඝාතකා. 3. මු. ගතිය.

ආයතිං කරිස්සසි එතරහි කරොසි වා නිරයාදිසු චතූසු අපායෙසු මනුස්සෙසු ච තස්ස ඵලභූතං දුක්ඛං ඉතො එතො වා පලායන්තො මයි නානුබන්ධිස්සතීති අධිප්පායෙන **උපෙච්ච සඤ්චිච්ච** **පලායතොපි** තෙ තතො පාපතො **මුත්ති** මොක්ඛො නත්ථි. ගතිකාලාදිපච්චයන්තරසමවායෙ සති විපච්චනතො එවාති අත්ථො. "උපපච්චා"ති වා පාඨො. උප්පතිත්වාති අත්ථො. එවං පාපස්ස අකරණෙන දුක්ඛාභාවං **දස්සෙත්වා** ඉදානි **පුඤ්ඤස්ස** කරණෙනපි තං දස්සෙතුං "සචෙ භායසී"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ **තාදිනන්ති**: දිට්ඨාදිසු තාදිභාවප්පත්තං. යථා වා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා පසංසිතබ්බා තථා පසංසිතබ්බතො "තාදිනං බුද්ධං සරණං උපෙහී"ති යොජනා. ධම්මසඞ්ඝෙසුපි එසෙව නයො. "තාදීනං වරබුද්ධානං ධම්මං අත්ථානං අරියපුග්ගලානං සඞ්ඝං සමූහ"න්ති යොජනා. **තන්ති** සරණාගමනං සීලා... සමාදානඤ්ච. **හෙහිතීති**: භවිස්සති. සො බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු සීලෙසු ච පතිට්ඨාය අපරභාගෙ **සත්ථුසන්තිකෙ** ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො න චිරස්සෙව තෙවිජ්ජො හුත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානෙන්තො "**බ්‍රහ්මබන්ධූ**"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: අහං පුබ්බෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ උප්පන්නමත්තෙන බ්‍රහ්මබන්ධු නාමාසිං, තථා ඉරුබ්බෙදාදීනං අජ්ඣෙනාදිමත්තෙන තෙවිජ්ජො වෙදසම්පන්නො සොත්තියො නහාතකො ච නාමාසිං. ඉදානි සබ්බසො බාහිතපාපත්තාය **සච්ච බ්‍රාහ්මණො** පරමත්ථබ්‍රාහ්මණො විජ්ජත්තයාධිගමෙන **තෙවිජ්ජො** මග්ගඤාණසඞ්ඛාතෙන වෙදෙන සමන්නාගතත්තා **වෙදසම්පන්නො** නිරත්ථසබ්බපාපත්තාය **නහාතකො** චම්හීති. එත්ථ ච බ්‍රාහ්මණෙන වුත්තගාථාපි අත්තනා වුත්තගාථාපි පච්ඡා ථෙරියා පච්චෙකං භාසිතාති සබ්බා ථෙරියා ගාථා එව ජාතාති.

පුණ්ණාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා
සමත්තා.

සොළසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-16.)

---

20. 1.

වීසතිනිපාතෙ "**කාලකා භමරවණ්ණසාදිසා**"ති ආදිකා **අම්බපාලියා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී සිඛිස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නා හුත්වා භික්ඛුනීසික්ඛං සමාදාය විහරන්තී එකදිවසං සම්බහුලාහි භික්ඛුනීහි සද්ධිං චෙතියං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කරොන්තී පුරතො ගච්ඡන්තියා ඛීණාසවත්ථෙරියා ඛිපන්තියා සහසා ඛෙළපිණ්ඩං චෙතියඞ්ගණෙ පති. තං ඛීණාසවත්ථෙරී අපස්සිත්වා ගතා, අයං පච්ඡතො ගච්ඡන්තී තං ඛෙළපිණ්ඩං දිස්වා කා නාම ගණිකා ඉමස්මිං ඨානෙ ඛෙළ

පිණ්ඩං පාතෙසීති අක්කොසි. සා භික්ඛුනීකාලෙ සීලං රක්ඛන්තී ගබ්භවාසං ජිගුච්ඡිත්වා ඔපපාතිකත්තභාවෙ චිත්තං ඨපෙසි. තෙන චරිමත්තභාවෙ වෙසාලියං රාජුය්‍යානෙ අම්බරුක්ඛමූලෙ ඔපපාතිකා හුත්වා නිබ්බත්ති. තං දිස්වා උය්‍යානපාලො නගරං උපනෙසි. අම්බරුක්ඛමූලෙ නිබ්බත්තත්තාය සා අම්බපාලීත්වෙව වොහරීයිත්ථ. අථ නං අභිරූපං දස්සනීයං පාසාදිකං විලාසකන්තතා[1]දිගුණවිසෙසසමුදිතං දිස්වා සම්බහුලා රාජකුමාරා අත්තනො පරිග්ගහං කාතුකාමා අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං අකංසු. තෙසං කලහවූපසමත්ථං තස්සා කම්මසංචොදිතා වොහාරිකා සබ්බෙසං හොතූති ගණිකට්ඨානෙ ඨපෙසුං, සා සත්ථරි පටිලද්ධසද්ධා අත්තනො උය්‍යානෙ විහාරං කත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙත්වා පච්ඡා අත්තනො පුත්තස්ස විමලකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී අත්තනො සරීරස්ස ජරාජිණ්ණභාවං නිස්සාය සංවෙගජාතා සඞ්ඛාරානං අනිච්චතං එව විභාවෙන්තී:–

"කාලකා භමරවණ්ණසාදිසා වෙල්ලිතග්ගා මම මුද්ධජා අහු
තෙ ජරාය සාණවාකසදිසා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

වාසිතොව සුරභී කරණ්ඩකො පුප්ඵපූර මම උත්තමඞ්ගජො[2]
තං ජරාය සසලොමගන්ධිකං සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

කානනංව සහිතං සුරොපිතං කොච්ඡසූචිවිචිතග්ගසොභිතං
තං ජරාය විරලං තහිං තහිං සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

කණ්හඛන්ධක[3]සුවණ්ණමණ්ඩිතං සොභතෙ තං සුවෙණීහිලඞ්කතං
තං ජරාය ඛලිතං සිරං කතං සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

චිත්තකාරසුකතාව ලෙඛිකා සොභතෙ සුභමුකා පුරෙ මම
තා ජරාය වලීහි පලම්බිතා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

භස්සරා සුරුචිරා යථාමණී නෙත්තාහෙසුං අභිනීලමායතා
තෙ ජරාය'භිහතා න සොභන්තෙ[4] සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

සණ්හතුඞ්ගසදිසී ච නාසිකා සොභතෙ සු අභියොබ්බනං පති
සා ජරාය උපකූලිතා විය සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

කඞ්කණංව සුකතං සුනිට්ඨිතං සොභතෙ[4] සු මම කණ්ණපාළියො
තා ජරාය වලීහි පලම්බිතා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

පත්තලීමකුලවණ්ණසාදිසා සොභතෙ[4] සුදන්තා පුරෙ මම
තෙ ජරාය ඛණ්ඩිතා ච පීතකා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

කානනම්හි වනසණ්ඩචාරිණී කොකිලාව මධුරං නිකූජිහං
තං ජරාය ඛලිතං තහිං තහිං සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

1. මු. කන්තුසා. 2. මු. තුනො. 3. මු. ගන්ධා. 4. මු. ම. සොභරෙ.

සණ්හකම්බුරිව සුප්පමජ්ජිතා සොභතෙව සුගීවා පුරෙ මම
සා ජරාය භග්ගා විනාමිතා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

වට්ටපලිඝසදිසොපමා උභො සුසොභතෙ[1] සුබාහා පුරෙ මම
තා ජරා යථාපාටලිප්පලිතා[2] සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

සණ්හමුද්දිකසුවණ්ණමණ්ඩිතා සොභතෙ[1] සුහත්ථා පුරෙ මම
තෙ ජරාය යථා මූලමූලිකා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

පීනවට්ටසහිතුග්ගතා උභො සොභතෙ සුථනකා පුරෙ මම
ථෙවිකීව[3] ලම්බන්තෙ නොදකා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

කඤ්චනස්ස ඵලකංව සුමට්ටං සොභතෙ සුකායො පුරෙ මම
සො වලීහි සුඛුමාහි ඔතතො සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

නාගභොගසදිසොපමා උභො සොභතෙ සුඌරූ පුරෙ මම
තෙ ජරාය යථා වෙළුනාළියො සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

සණ්හනූපුරසුවණ්ණමණ්ඩිතා සොභතෙ සුජඞ්ඝා පුරෙ මම
තා ජරාය තිලදණ්ඩකාරිව සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

තූලපුණ්ණසදිසොපමා උභො සොභතෙ සුපාදා පුරෙ මම
තෙ ජරාය ඵුටිතා වලීමතා සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

ඒදිසො අහු අයං සමුස්සයො ජජ්ජරො බහුදුක්ඛානමාලයො
සොපලෙපපතිතො ජරාඝරො සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා”ති

ඉමා ගාථායො අභාසි.

තත්ථ **කාළකා**ති; කාළවණ්ණා; **භමරවණ්ණසාදිසා**ති: කාළකාපි භමරසදිසවණ්ණා; සිනිද්ධනීලාති අත්ථො. **වෙල්ලිතග්ගා**ති: කුඤ්චිතග්ගා; මූලතො පට්ඨාය යාව අග්ගා කුඤ්චිතා වෙල්ලිතාති අත්ථො. **මුද්ධජා**ති: කෙසා; **ජරායා**ති: ජරාහෙතු, ජරාය උපහතත්තා. **සාණවාකසදිසා**ති: සාණසදිසා වාකසදිසා ච; සාණවාකසදිසා චෙව මකචිවාකසදිසා චාතිපි අත්ථො. **සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා**ති: සච්චවාදිනො අවිතථවාදිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස “සබ්බං රූපං අනිච්චං ජරාභිභූත”න්ති ආදිවචනං අනඤ්ඤථා යථාභූතමෙව, න තත්ථ විතථං අත්ථීති. **වාසිතොව සුරභි කරණ්ඩකො**ති: පුප්ඵගන්ධවාසචුණ්ණාදීහි වාසිතො වාසං ගාහාපිතො පසාධනසමුග්ගො විය සුගන්ධි. **පුප්ඵපූර මම උත්තමඞ්ගජ**න්ති: චම්පකසුමනමල්ලිකාදීහි පුප්ඵෙහි පූරිතො පුබ්බෙ මම කෙසකලාපො නිම්මලොති අත්ථො. **තන්**ති: උත්තමඞ්ගජං. **අථ පච්ඡා එතරහි සසලොමගන්ධිකං** පාකතිකලොමගන්ධමෙව ජාතං. අථවා **සසලොමගන්ධික**න්ති මක්කලොමෙහි සමානගන්ධං; එළකලොමගන්ධන්තිපි වදන්ති.

කානනංව සහිතං සුරොපිතන්ති: සුට්ඨු රොපිතං සහිතං ඝනසන්නිවෙසං උචිතං උජුකදීඝසාඛං උපවනං විය. **කොච්ඡසූචි විචිතග්ග**

1 ම. සී. II. සොභරෙ. 2. මු. දුබ්බලිකා. 3. මු. ථෙරිනිව, සී. II & III. ථෙරිකීව.

සොභිතාති: පුබ්බෙ කොච්ඡෙන සුවණ්ණසූචියා ච කෙසජටා විජටනෙන විචිතග්ගං හුත්වා සොභිතං ඝනභාවෙන වා කොච්ඡසදිසං හුත්වා ඵලදන්තසූචීහි විචිත්තග්ගතාය සොභිතං. **තං**ති: උත්තමඞ්ගජං. **විරලං තහිං තහිං**ති: තහිං තහිං විරලං විලූනකෙසං.

කණ්හඛණ්ඩකසුවණ්ණමණ්ඩිතන්ති: සුවණ්ණවජිරාදීහි විභූසිතං කණ්හකෙසපුඤ්ජකං. යෙ පන "සණ්හකණ්ඩකසුවණ්ණමණ්ඩිත"න්ති පඨන්ති. තෙසං "සණ්හාහි සුවණ්ණසූචීහි ජටාවිජටනෙන මණ්ඩිත"න්ති අත්ථො. **සොභතෙ සුවෙණීහි ලඞ්කත**න්ති: සුන්දරෙහි රාජරුක්ඛමාලාසදිසෙහි කෙසවෙණීහි අලඞ්කතං හුත්වා පුබ්බෙ විරාජතෙ. **තං ජරාය ඛලිතං සිරං කත**න්ති: තං තථා සොභිතං සිරං ඉදානි ජරාය ඛලිතං ඛණ්ඩිතාඛණ්ඩිතං විලූනකෙසං කතං.

චිත්තකාරසුකතාව ලෙඛිකාති: චිත්තකාරෙන සිප්පිනා නීලාය වණ්ණධාතුයා සුට්ඨු කතා ලෙඛා විය සොභතෙ. **සුභමුකා පුරෙ මමා**ති: සුන්දරා භමුකා පුබ්බෙ මම සොභනං ගතා. **වලීහි පලම්බිතා**ති: නලාටන්තෙ උප්පන්නාහි වලීහි පලම්බිතා ඕනතා. **භස්සරා**ති: පභස්සරා. **සුරුචිරා**ති: සුට්ඨු රුචිරා. **යථා මණී**ති: මණිමුද්දිකා විය. **නෙත්තා අහෙසු**න්ති: සුනෙත්තා අහෙසුං. **අභිනීලමායතා**ති: අභිනීලා හුත්වා ආයතා ච. **තෙ**ති: නෙත්තා. **ජරායභිහතා**ති: ජරාය අභිහතා. **සණ්හතුඞ්ගසදිසී චා**ති: සණ්හා තුඞ්ගා සෙසමුඛාවයවානං අනුරූපා ච. **සොභතෙ**ති: වඩ්ඪෙත්වා ඨපිතහරිතාලවට්ටි විය මම නාසිකා සොභතෙ. **සුඅභියොබ්බනං පති** සුන්දරෙ අභිනවයොබ්බනකාලෙ. සා නාසිකා ඉදානි ජරාය නිවාරිතසොභනාය පරිසෙදිතා[1] විය වරත්තා විය ච ජාතා. **කඞ්කණංව සුකතං සුනිට්ඨිත**න්ති: සුපරිකම්මකතං සුවණ්ණකඞ්කණං විය වට්ටුලභාවං සන්ධාය වදති. **සොභතෙසු**ති. සොභන්තෙ: "සොභන්තෙ"ති වා පාඨො. සු ඉති නිපාතමත්තං. **කණ්ණපාලියො**ති: කණ්ණපත්තා.[2] **වලීහි පලම්බිතා**ති. තහිං තහිං උප්පන්නවලීහි වලිතා හුත්වා වඩ්ඪිතා පනාමිතවත්ථ[3]ඛණ්ඩා විය ආසන්නා ඔලම්බන්ති.

පත්තලිමකුලවණ්ණසදිසාති: කදලිමකුලසදිසවණ්ණසණ්ඨානා. **ඛණ්ඩිතා**ති: භෙදනපතනෙහි ඛණ්ඩිතා ඛණ්ඩභාවං ගතා. **පීතකා**ති: වණ්ණභෙදෙන පීතභාවං ගතා.

කානනම්හි වනසණ්ඩචාරිණී කොකිලාව මධුරං නිකූජිතන්ති: වනසණ්ඩගොචරං චරන්තී වනසණ්ඩචාරිණී කානනෙ අනුසඤ්චිත[4] නිවාසිනී කොකිලා විය මධුරාලාපං නිකූජිතං කථෙසිං අහං. **තං**ති: තං නිකූජිතං ආලාපනං. **ඛලිතං තහිං තහිං**ති. ඛණ්ඩදන්තාදිභාවෙන තහිං තහිං පක්ඛලිතං ජාතං.

සණ්හකම්බුරිව සුප්පමජ්ජිතාති: සුට්ඨු පමජ්ජිතා සණ්හා සුවණ්ණසඞ්ඛා විය. **භග්ගා විනාමිතා**ති: මංසපරික්ඛයෙන විභූතසිරාජාලතාය

1. මු. පරිසෙඩිතා
2. සී. II. ඛන්ධා,
3. මු. වඩ්ඪනියා පනාමිතවත්ථ.
4. සී. I & II අනුසඤ්ඡිත.

භග්ගා හුත්වා විනතා. **වට්ටපලිඝසදිසොපමාති:** වට්ටෙන පරිඝදණ්ඩෙන සමසමා. **තාති:** තා උභොපි බාහායො. **සඨා පාවලිපලිතාති:**[1] ජජ්ජරභාවෙන පලිතපාවලීසාඛා සදිසා. **සණ්හමුද්දිකසුවණ්ණමණ්ඩිතාති:** සුවණ්ණමයාහි මට්ඨභාසුරාහි මුද්දිකාහි විභූසිතා. **සඨා මූලමූලිකාති:** මූලකඛණ්ඩසදිසා. **පීනවට්ටසහිතුග්ගතාති.** පීනා වට්ටා අඤ්ඤමඤ්ඤං සහිතාව හුත්වා උග්ගතා උද්ධමුඛා. **සොභන්තෙ සුථනකා පුබ්බෙ මමාති:** මම උභොපි ථනා යථාවුත්තරූපා හුත්වා සුවණ්ණකලසියො විය සොභිංසු. පුබ්බෙතිහි ඉදං එකවචනං, අතීතත්ථෙ ච වත්තමානවචනං. **ථෙවිකීව ලම්බන්තෙ නොදකාති** තෙ උභොපි මෙ ථනා නොදකා ගලිතජලා වෙළුදණ්ඩකෙ ඨපිතඋදකභස්තා විය ලම්බන්ති. **කඤ්චනස්සෙව ඵලකංව සුමට්ඨන්ති:** ජාතිහිඞ්ගුලකෙන මක්ඛිත්වා චිරපරිමජ්ජිතසොවණ්ණඵලකං විය සොභතෙ. **සො වලීහි සුඛුමාහි ඔතතොති:** සො මම කායො ඉදානි සුඛුමාහි වලීහි තහිං තහිං විතතො වලිත්තචතං ආපන්නො.

නාගභොගසදිසොපමාති: හත්ථිනාගස්ස හත්ථෙන සමසමා. හත්ථො හි ඉධ භුඤ්ජති එතෙනාති=භොගොති වුත්තො. **ඌරූති:** ඌරුයො. **සඨා වෙළුනාළියොති:** ඉදානි වෙළුපබ්බසදිසා අහෙසුං.

සණ්හනූපුරසුවණ්ණමණ්ඩිතාති. සිනිද්ධමට්ඨෙහි සුවණ්ණනූපුරෙහි විභූසිතා. **ජඞ්ඝාති** අසිජඞ්ඝායො. **තාති:** තා ජඞ්ඝායො. **තිලදණ්ඩකාරිවාති:** අප්පමංසලොහිතත්තා ඛීසභාවෙන ඌනාවසිට්ඨවිසුක්ඛතිලදණ්ඩකා විය අහෙසුං. රකාරො පදසන්ධිකරො.

තූලපුණ්ණසදිසොපමාති: මුදුසිනිද්ධභාවෙන සිම්බලිතූලපුණ්ණපලිගුණ්ඨිතඋපාහනසදිසා. තෙ මම පාදා ඉදානි **ඵුටිතා ඵලිතා**[3] **වලිමතා** වලිමන්තො ජාතා.

එදිසොති: එවරූපො. අහු අහොසි යථාවුත්තප්පකාරො. **අයං සමුස්සයොති:** අයං මම කායො. **ජජ්ජරොති:** සිථිලාබන්ධො. **බහුදුක්ඛාන මාලයොති:** ජරාදිහෙතුකානං බහූනං දුක්ඛානං ආලයභූතො. **සොපලෙප පතිතොති:** සො අයං සමුස්සයො අපලෙපපතිතො අභිසඞ්ඛාරලෙපපරික්ඛයෙන පතිතො පාතාභිමුඛොති අත්ථො. සොපි අලෙපපතිතොති වා පදවිභාගො.[4] සො එව අත්ථො. **ජරාඝරොති:** ජිණ්ණඝරසදිසො. ජරාය වා ඝරභූතො අහොසි. තස්මා සච්චවාදිනො ධම්මානං යථාභූතං සභාවං සම්මදෙව ඤත්වා කථනතො අවිතථවාදිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස' මම සත්ථු වචනං අනඤ්ඤථා. එවං අයං ථෙරී අත්තනො අත්තභාවෙ අනිච්චතාය සල්ලක්ඛනමුඛෙන සබ්බෙසුපි තෙභූමකධම්මෙසු අනිච්චතං උපධාරෙත්වා තදනුසාරෙන තත්ථ දුක්ඛලක්ඛණං අනත්තලක්ඛණං ච ආරොපෙත්වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙන්තී මග්ගපටිපාටියා අරහත්තං පාපුණි.

1. සී. I. පාවලිපපතා. මු. දුබ්බලිකා.
2. සී. II. ජාල.
3. මු. ඛායිතා.
4. මු. විග්ගහො.

තෙන වුත්තං අපදානෙ.–

"යො රංසිඵුසිතාවෙලො **ඵුස්සො** නාම මහාමුනි
තස්සාහං භගිනී ආසිං අජායිං ඛත්තියෙ කුලෙ.

තස්ස ධම්මං සුණිත්වාහං විප්පසන්නෙන චෙතසා
මහාදානං දදිත්වාන පත්ථයිං රූපසම්පදං.

එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ **සිඛී** ලොකග්ගනායකො
උප්පන්නො ලොකපජ්ජොතො තිලොකසරණො ජිනො.

තදාරුණපුරෙ රම්මෙ බ්‍රහ්මඤ්ඤකුලසම්භවා
විමුත්තචිත්තං කුපිතා භික්ඛුනිං අභිසාපයිං.

වෙසිකාව අනාචාරා ජිනසාසනදූසිකා
එවං අක්කොසයිත්වාන තෙන පාපෙන කම්මුනා.

දාරුණං නිරයං ගන්ත්වා මහාදුක්ඛසමප්පිතා
තතො චුතා මනුස්සෙසු උප්පන්නා යසස්සිනී.

දසජාතිසහස්සානි ගණිකත්තං අකාරයිං
තම්හා පාපා න මුච්චිස්සං භුත්වා දුට්ඨවිසං යථා.

බ්‍රහ්මචෙරමසෙවිස්සං කස්සපෙ ජිනසාසනෙ
තෙන කම්මවිපාකෙන අජායිං තිදසෙ පුරෙ.

පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ අහොසිං ඔපපාතිකා
අම්බසාඛන්තරෙ ජාතා අම්බපාලීති තෙනහං.

පරිවුතා පාණිකොටීහි පබ්බජිං ජිනසාසනෙ
පත්තාහං අචලං ඨානං ධීතා බුද්ධස්ස ඔරසා.

ඉද්ධීසු ච වසී හොමි සොතධාතුවිසුද්ධියා
චෙතොපරියඤාණස්ස වසී හොමි මහාමුනි.

පුබ්බෙ නිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං
සබ්බාසවා පරික්ඛීණා නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

අත්ථධම්මනිරුත්තීසු පටිභානෙ තථෙව ච
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන තා යෙව ගාථා පච්චුදාහාසීති.

අම්බපාලියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා

---

20. 2.

“සමණාති භොති ත්වං සයසි” ති[1] ආදිකා **රොහිණියා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී ඉතො එකනවුතිකප්පෙ **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං[2] පත්තා එකදිවසං **බන්ධුමතී** නගරෙ භගවන්තං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා පත්තං භගවතො දත්වා පීතිසොමනස්සජාතා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී අනුක්කමෙන උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං මහාවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා **රොහිණී**ති ලද්ධනාමා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථරි වෙසාලියං විහරන්තෙ විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සොතාපන්නා හුත්වා මාතාපිතූනං ධම්මං දෙසෙත්වා සාසනෙ පසාදං උප්පාදෙත්වා තෙ අනුජානාපෙත්වා සයං පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“නගරෙ බන්ධුමතියා **විපස්සිස්ස** මහෙසිනො
පිණ්ඩාය විචරන්තස්ස පූවෙදාසිමහං[3] තදා.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහි ච
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා තාවතිංසං අගච්ඡිහං.

ඡත්තිංසදෙවරාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං
පඤ්ඤාසචක්කවත්තීනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

මනසා පත්ථිතං නාම සබ්බං මය්හං සමිජ්ඣථ
සම්පත්තිං අනුභොත්වාන දෙවෙසු මනුජෙසු ච.

පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ ජාතා විප්පකුලෙ අහං
රොහිණී නාම නාමෙන ඤාතකෙහි පියායිතා.

භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා යථාතථං
සංවිග්ගමානසා හුත්වා පබ්බජිං අනගාරියං.

යොනිසො පදහන්තීනං අරහත්තමපාපුණිං
එකනවුතෙ ඉතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා.

දුග්ගතිං නාභිජානාමි පූවදානස්සිදං ඵලං
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පුබ්බෙ සොතාපන්නකාලෙ පිතරා අත්තනා ච වචනපටිවචනවසෙන වුත්තගාථා උදානවසෙන භාසන්තී.–

1. මු. විපස්සි. 2. මු. වය. 3. සී. I. දපෙසහං.

"සමණාති භොති ත්වං සයසි සමණාති පටිබුජ්ඣසි
සමණානමෙව කිත්තෙසි සමණී නූන භවිස්සසි.

විපුලං අන්නං ච පානං ච සමණානං පයච්ඡසි[1]
රොහිණීදානි පුච්ඡාමි කෙන තෙ සමණා පියා.

අකම්මකාමා අලසා පරදත්තොපජීවිනො
ආසංසුකා සාදුකාමා කෙන තෙ සමණා පියා.

චිරස්සං වත මං තාත.සමණානං පරිපුච්ඡසි
තෙසං තෙ කිත්තයිස්සාමි පඤ්ඤාසීලපරක්කමං.

කම්මකාමා අනලසා කම්මසෙට්ඨස්ස කාරකා
රාගං දොසං පජහන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

තීණි පාපස්ස මූලානි ධුනන්ති සුචිකාරිනො
සබ්බපාපං පහීනෙසං තෙන මෙ සමණා පියා.

කායකම්මං සුචි නෙසං වචීකම්මඤ්ච තාදිසං
මනොකම්මං සුචි තෙසං තෙන මෙ සමණා පියා.

විමලා සඞ්ඛමුත්තාව සුද්ධා සන්තරබාහිරා
පුණ්ණා සුක්කෙහි ධම්මෙහි තෙන මෙ සමණා පියා.

බහුස්සුතා ධම්මධරා අරියා ධම්මජීවිනො
අත්ථං ධම්මං ච දෙසෙන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

බහුස්සුතා ධම්මධරා අරියා ධම්මජීවිනො
එකග්ගචිත්තා සතිමන්තො තෙන මෙ සමණා පියා.

දූරඞ්ගමා සතිමන්තො මන්තභාණී අනුද්ධතා
දුක්ඛස්සන්තං පජානන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

යස්මා ගාමා පක්කමන්ති න විලොකෙන්ති කිඤ්චනං
අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

න තෙසං කොට්ඨෙ ඔපෙන්ති[2] න කුම්භිං න ඛලොපියං
පරිනිට්ඨිතමෙසානා තෙන මෙ සමණා පියා.

න තෙ හිරඤ්ඤං ගණ්හන්ති න සුවණ්ණං න රූපියං
පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

නානාකුලා පබ්බජිතා නානාජනපදෙහි ච
අඤ්ඤමඤ්ඤං පියායන්ති තෙන මෙ සමණා පියා.

අත්ථාය වත නො භොති කුලෙ ජාතාසි රොහිණී
සද්ධා බුද්ධෙ ච ධම්මෙ ච සඞ්ඝෙ ච තිබ්බගාරවා.

1. මු. පවෙච්ඡසි. 2. මු. සී. II. ඔපෙන්ති.

තුවං මොහං පජානාසි[1] පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං අනුත්තරං
අම්හම්පි ච තෙ සමණා පටිග්ගණ්හන්ති දක්ඛිණං.

පතිට්ඨිතො හෙත්ථ යඤ්ඤො විපුලො නො භවිස්සති
සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස සචෙ තෙ දුක්ඛමප්පියං.

උපෙහි සරණං බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං ච තාදිනං
සමාදියාහි සීලානි තං තෙ අත්ථාය හෙහිති.

උපෙමි සරණං බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං ච තාදිනං
සමාදියාමි සීලානි තං මෙ අත්ථාය හෙහිති.

බ්‍රහ්මබන්ධු පුරෙ ආසිං සො ඉදානිම්හි බ්‍රාහ්මණො
තෙවිජ්ජා සොත්ථියො චම්හි වෙදගූ චම්හි න්හාතකො"ති

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ ආදිතො තිස්සො ගාථා අත්තනො ධීතු භික්ඛූසු සම්මුතිං අනිච්ඡන්තෙන තෙන වුත්තා. තත්ථ **සමණාති භොති ත්වං සයසීති**: භොති ත්වං සයනකාලෙපි සමණාති කිත්තෙන්ති සමණපටිබද්ධං යෙව කථං කථෙන්තී සයසි. **සමණාති පටිබුජ්ඣසීති**: සයනතො උට්ඨහන්තීපි සමණා ඉච්චෙවං වත්වා පටිබුජ්ඣසි නිද්දාය වුට්ඨහසි. **සමණානමෙව කිත්තෙසීති**: සබ්බකාලම්පි සමණෙ එව සමණානමෙව වා ගුණෙ **කිත්තෙසි** අභිත්ථවසි. **සමණී නූන භවිස්සසීති** ගිහිරූපෙන ඨිතාපි චිත්තෙන සමණී එව මඤ්ඤෙ භවිස්සසි; අථවා "සමණී නූන භවිස්සසී"ති ඉදානි ගිහිරූපෙන ඨිතාපි න චිරස්සෙව සමණී එව මඤ්ඤෙ භවිස්සසි, සමණෙසු එව නින්නපොණභාවතො. **පවෙච්ඡසීති**: දෙසි. **රොහිණීදානි පුච්ඡාමීති**: අම්ම රොහිණී තං අහං ඉදානි පුච්ඡාමීති බ්‍රාහ්මණො අත්තනො ධීතරං පුච්ඡන්තො ආහ. **කෙන තෙ සමණා පියාති**: අම්ම රොහිණී ත්වං සයන්තීපි පබුජ්ඣන්තීපි අඤ්ඤදාපි සමණානමෙව ගුණෙ කිත්තයසි. කෙන නාම කාරණෙන තුය්හං සමණා පියායිතබ්බා ජාතාති අත්ථො. ඉදානි බ්‍රාහ්මණො සමණෙසු දොසං ධීතු ආචික්ඛන්තො "**අකම්මකාමා**"ති ගාථමාහ. තත්ථ **අකම්මකාමාති**: න කම්මකාමා; අත්තනො පරෙසං ච අත්ථාවහං කිඤ්චි කම්මං න කාතුකාමා. **අලසාති**: කුසීතා; **පරදත්තූපජීවිනොති**: පරෙහි දින්නෙනෙව උපජීවනසීලා. **ආසංසුකාති**: තතො එව සාසවජ්ජාදනාදීනං[2] ආසිංසනකා. **සාදුකාමාති**: සාදුං මධුරමෙව ආහාරං ඉච්ඡනකා. සබ්බමෙතං බ්‍රාහ්මණො සමණානං ගුණෙ අජානන්තො අත්තනාව පරිකප්පිතං දොසමාහ.

තං සුත්වා රොහිණී ලද්ධොදානි මෙ ඔකාසො අය්‍යානං ගුණෙ කථෙතුන්ති තුට්ඨමානසා භික්ඛූනං ගුණෙ කිත්තෙතුකාමා පඨමං තාව තෙසං කිත්තනෙ සොමනස්සං පවෙදෙන්තී "**චිරස්සං වතා**"ති ගාථමාහ. තත්ථ **චිරස්සං වතාති**: චිරෙන වත. **තාතාති**: පිතරං ආලපති. **සමණා**

1. මු. හෙතුං පජානාමි.
2. මු. සී. III & IV. වුඩ්ඪාපචායනාදීනං.

සන්ති: සමණෙ සමණානං වා මය්හං පියායිතං පරිපුච්ඡසි. **තෙස**න්ති: සමණානං. **පඤ්ඤාසීලපරක්කම**න්ති: පඤ්ඤඤ්ච සීලඤ්ච උස්සාහං ච. **කිත්තයිස්සාමී**ති: කථයිස්සාමි; පරිජානෙත්වා තෙ කිත්තෙන්තී "අකම්මකාමා අලසා"ති තෙන වුත්තදොසං තාව නිබ්බෙඨෙත්වා තප්පටිපක්ඛභූතගුණං දස්සෙතුං "**කම්මකාමා**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **කම්මකාමා**ති: වත්තපටිවත්තාදිභෙදං කම්මං සමණකිච්චං පරිපූරණවසෙන කාමෙන්ති ඉච්ඡන්තීති කම්මකාමා. තත්ථ සුත්තප්පයුත්තා හුත්වා උට්ඨාය සමුට්ඨාය වායාමන්තො න අලසාති=**අනලසා**. තං පන කම්මං සෙට්ඨං උත්තමං නිබ්බානාවහමෙව කරොන්තීති=**කම්මසෙට්ඨස්ස කාරකා**. කරොන්තා පන තං පටිපත්තියා අවඤ්ඣභාවතො **රාගං දොසං පජහන්ති**, යථා රාගදොසා පහීයන්ති එවං සමණකම්මං කරොන්ති, **තෙන මෙ සමණා පියා**ති: තෙන යථා වුත්තෙන සම්මාපටිපජ්ජනෙන මය්හං සමණා **පියා** පියායිතබ්බාති අත්ථො. **තීණි පාපස්ස මූලානී**ති: ලොභදොසමොහසඞ්ඛාතානි අකුසලස්ස තීණි මූලානි. **ධුනන්තී**ති: නිග්ඝාතෙන්ති; පජහන්තීති අත්ථො. **සුචිකාරිනො**ති: අනවජ්ජකම්මකාරිනො. **සබ්බපාපං පහීනෙස**න්ති: අග්ගමග්ගාධිගමෙන එසං සබ්බම්පි පාපං පහීනං.

එවං සමණා සුචිකාරිනොති සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං විභජිත්වා දස්සෙතුං "**කායකම්ම**"න්ති ගාථමාහ. තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

විමලා සඞ්ඛමුත්තා වාති: සුධොතසඞ්ඛා විය මුත්තා විය ච විගතමලා රාගාදිමලරහිතා. **සුද්ධා සන්තරබාහිරා**ති: සන්තරං ච බාහිරං ච=සන්තරබාහිරං, තතො සන්තරබාහිරතො සුද්ධා; සුද්ධාසයපයොගාති අත්ථො. **පුණ්ණා සුක්කෙහි ධම්මෙහී**ති: එකන්තසුක්කෙහි අනවජ්ජධම්මෙහි පරිපුණ්ණා; අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි සමන්නාගතාති අත්ථො. සුත්තගෙය්‍යාදි බහුං සුතං එතෙසං සුතෙන වා උප්පන්නාති=**බහුස්සුතා**. පරියත්තිබාහුසච්චෙන පටිවෙධබාහුසච්චෙන ච සමන්නාගතාති අත්ථො. තමෙව දුවිධම්පි ධම්මං ධාරෙන්තීති=**ධම්මධරා**. සත්තානං ආචාරසමාචාර සික්ඛාපදෙන අරියන්තීති **අරියා**; ධම්මෙන ඤායෙන ජීවන්තීති=**ධම්මජීවිනො**. **අත්ථං ධම්මං ච දෙසෙන්තී**ති: භාසිතත්ථං ච දෙසනාධම්මඤ්ච කථෙන්ති පකාසෙන්ති. අථ වා අත්ථතො අනපෙතං ධම්මතො අනපෙතං ච දෙසෙන්ති ආචික්ඛන්ති. **එකග්ගචිත්තා**ති: සමාහිතචිත්තා, **සතිමන්තො**ති: උපට්ඨිතසතිනො. **දූරඞ්ගමා**ති: අරඤ්ඤගතා; මනුස්සූපචාරං මුඤ්චිත්වා දූරං ගච්ඡන්තා; ඉද්ධානුභාවෙන වා යථාරුචිතං දූරට්ඨානං ගච්ඡන්තීති=දූරඞ්ගමා. මන්තා වුච්චති පඤ්ඤා, තාය භණනසීලතාය **මන්තභාණී**. න උද්ධතාති=**අනුද්ධතා**; උද්ධච්චරහිතා වූපසන්තචිත්තා. **දුක්ඛස්සන්තං පජානන්තී**ති: වට්ටදුක්ඛස්ස පරියන්තභූතං නිබ්බානං පටිවිජ්ඣන්ති. **නාවලොකෙන්ති කිඤ්චන**න්ති: යතො ගාමතො පක්කමන්ති තස්මිං ගාමෙ කිඤ්චි සත්තං වා සඞ්ඛාරං වා අපෙක්ඛාවසෙන න ඔලොකෙන්ති. අථ ඛො පන අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති පක්කමන්ති.

න තෙසං කොට්ඨෙ ඔපෙන්තිති.[1] තෙ සමණා අත්තනො සන්තකං සාපතෙය්‍යං කොට්ඨෙ න ඔපෙන්ති න පටිසාමෙත්වා ඨපෙන්ති; තාදිසස්ස පරිග්ගහස්ස අභාවතො. **කුම්භි**න්ති: කුම්භියං. **ඛළොපිය**න්ති: පච්ඡියං; **පරිනිට්ඨිතමෙසානා**ති පරකුලෙසු පරෙසං අත්ථාය සිද්ධමෙව ඝාසං පරියෙසන්තා.

හිරඤ්ඤන්ති: කහාපණං. **රූපිය**න්ති: රජතං. **පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්ති**ති අතීතං අනනුසොචන්තා අනාගතං ච අපච්චාසිංසන්තා පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්ති අත්තභාවං පවත්තෙන්ති. **අඤ්ඤමඤ්ඤං පියායන්ති**ති. අඤ්ඤමඤ්ඤස්මිං මෙත්තිං කරොන්ති; පියාසන්තීති පි පාඨො; සො එවත්ථො. එවං සො බ්‍රාහ්මණො ධීතුයා සන්තිකෙ භික්ඛූනං ගුණෙ සුත්වා පසන්නමානසො ධීතරං පසංසන්තො "**අජ්ඣායක වතා**"ති ආදිමාහ.

අම්හම්පීති: අම්හාකම්පි. **දක්ඛිණ**න්ති: දෙය්‍යධම්මං; **එත්ථා**ති: එතෙසු සමණෙසු. **යඤ්ඤො**ති: දානධම්මො. **විපුලො**ති: විපුලඵලො. සෙසං වුත්තනයමෙව. එවං බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු සීලෙසු ච පතිට්ඨිතො අපරභාගෙ සංජාතසංවෙගො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාය අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානෙන්තො "**බ්‍රහ්මබන්ධූ**"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව.

රොහිණියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

---

20. 3.

ලට්ඨිහත්ථො පුරෙ ආසින්ති: ආදිකා **චාපාය** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන උපචිතකුසලමූලා සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **වඞ්ගහාර** ජනපදෙ අඤ්ඤතරස්මිං මිගලුද්දකගාමෙ ජෙට්ඨකමිගලුද්දකස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. **චාපා**තිස්සා නාමං අහොසි. තෙන ච සමයෙන උපකො ආජීවකො බොධිමණ්ඩතො ධම්මචක්කං පවත්තෙතුං බාරාණසිං උද්දිස්ස ගච්ඡන්තෙන සත්ථාරා සමාගතො "විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො, කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො, කො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී"ති පුච්ඡිත්වා:-

"සබ්බාභිභූ සබ්බවිදූහමස්මි
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තො
සබ්බඤ්ජහො තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො
සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිසෙය්‍යං.

---

1. මු. සී. III. ඔසෙන්ති.

න මෙ ආචරියො අත්ථි සදිසො මෙ න විජ්ජති
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො.

අහං හි අරහා ලොකෙ අහං සත්ථා අනුත්තරො
එකොම්හි සම්මාසම්බුද්ධො සීතිභූතොම්හි නිබ්බුතො.

ධම්මචක්කං පවත්තෙතුං ගච්ඡාමි කාසිනං පුරං
අන්ධභූතස්මිං ලොකස්මිං ආහඤ්ඡං[1] අමතදුන්දුභින්"ති.

සත්ථාරා අත්තනො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධභාවෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ ච පවෙදිතෙ පසන්නචිත්තො සො "හුවෙය්‍ය පාවුසො අරහසි අනන්තජිනො"ති වත්වා උම්මග්ගං ගහෙත්වා පක්කන්තො වඞ්ග[2]හාරජනපදං අගමාසි. සො තත්ථ එකං මිගලුද්දකගාමකං උපනිස්සාය වාසං කප්පෙසි. තං තත්ථ ජෙට්ඨකමිගලුද්දකො උපට්ඨාසි. සො එකදිවසං දූරං මිගවං ගච්ඡන්තො මය්හං අරහන්තෙ මා පමජ්ජීති අත්තනො ධීතරං චාපං ආණාපෙත්වා අගමාසි සද්ධිං පුත්තභාතුකෙහි. සා චස්ස ධීතා අභිරූපා හොති දස්සනීයා. අථ ඛො උපකො ආජීවකො භික්ඛාචාරවෙලායං මිගලුද්දකස්ස ඝරං ගතො පරිවිසිතුං උපගතං චාපං දිස්වා රාගෙන අභිභූතො භුඤ්ජිතුම්පි අසක්කොන්තො භාජනෙන භත්තං ආදාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා භත්තං එකමන්තෙ නික්ඛිපිත්වා "සචෙ චාපං ලභිස්සාමි ජීවාමි නො චෙ මරිස්සාමී"ති නිරාහාරො නිපජ්ජි. සත්තමෙ දිවසෙ මිගලුද්දකො ආගන්ත්වා ධීතරං පුච්ඡි "කිං මය්හං අරහන්තෙ අප්පමජ්ජී"ති. සා එකදිවසමෙව ආගන්ත්වා පුන නාගතපුබ්බොති ආහ. මිගලුද්දකො ච තාවදෙවස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා කිං භන්තෙ අඵාසුකන්ති පාදෙ පරිමජ්ජන්තො පුච්ඡි. උපකො නිත්ථුනන්තො පරිවත්තතියෙව. සො වදථ භන්තෙ යං මයා සක්කා කාතුං සබ්බං තං කරිස්සාමීති ආහ. උපකො එකෙන පරියායෙන අත්තනො අජ්ඣාසයං ආරොචෙසි. ඉතරො ජානාසි පන භන්තෙ කිඤ්චි සිප්පන්ති. න ජානාමීති. කිඤ්චි සිප්පං අජානන්තෙන න සක්කා ඝරං ආවසිතුන්ති. තථාහි තුම්හාකං මංසහාරකො භවිස්සාමි මංසං ච වික්කිණිස්සාමීති. මාගවිකො අම්හාකම්පි එතදෙව රුච්චතීති උත්තරසාටකං දත්වා අත්තනො සහායකස්ස ගෙහෙ කතිපාහං වසාපෙත්වා තාදිසෙ දිවසෙ ඝරං ආනෙත්වා ධීතරං අදාසි. අථ කාලෙ ගච්ඡන්තෙ තෙසං සංවාසමන්වාය පුත්තො නිබ්බත්ති. **සුභද්දො**තිස්ස නාමං අකංසු. චාපා තස්ස රොදනකාලෙ "උපකස්ස පුත්ත ආජීවකස්ස පුත්ත මංසහාරකස්ස පුත්ත මා රොදි මා රොදී"ති ආදිනා පුත්තතොසනගීතෙන උපකං උප්පණ්ඩෙති. සො මා ත්වං චාපෙ මං අනාථොති මඤ්ඤි. අත්ථි මෙ සහායො අනන්තජිනො නාම තස්සාහං සන්තිකං ගමිස්සාමීති ආහ. චාපා එවමයං අට්ටීයතීති ඤත්වා පුනප්පුනං තථා කථෙසියෙව. සො එකදිවසං තාය තථා වුත්තො කුජ්ඣිත්වා ගන්තුමාරද්ධො. තාය තං තං වත්වා අනුනීයමානොපි සඤ්ඤත්තිං අනාගච්ඡන්තො පච්ඡිමදිසාභිමුඛො පක්කාමි. භගවා ච තෙන සමයෙන සාවත්ථියං ජෙතවනෙ

1. මු. ආහඤ්ජං. සී. I. ආහඤ්ඤං. 2. මු. වඞ්ක,

විහරන්තො භික්ඛූනං ආචික්ඛි "යො භික්ඛවෙ අජ්ජ කුහිං අනන්තජිනොති ඉධාගන්ත්වා පුච්ඡති තං මම සන්තිකං පෙසෙථා"ති. උපකොපි කුහිං අනන්තජිනො වසතීති තත්ථ තත්ථ පුච්ඡන්තො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා විහාරං පවිසිත්වා විහාරමජ්ඣෙ ඨත්වා කුහිං අනන්තජිනොති පුච්ඡි. තං භික්ඛූ භගවතො සන්තිකං නයිංසු. සො භගවන්තං දිස්වා ජානාථ මං භගවාති ආහ. ආම ජානාමි කුහිං පන ත්වං එත්තකං කාලං වසීති. වඞ්ගහාරජනපදෙ භන්තෙති. උපක ඉදානි මහල්ලකො ජාතො පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසී"ති. පබ්බජිස්සාමි භන්තෙති. සත්ථා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආණාපෙසි "එහි ත්වං භික්ඛු ඉමං පබ්බාජෙහී"ති. සො තං පබ්බාජෙසි. සො පබ්බජිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තො න චිරස්සෙව අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය කාලං කත්වා අවිහෙසු නිබ්බත්තො, නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව ච අරහත්තං පාපුණි. අවිහෙසු නිබ්බත්තමත්තා සත්තජනා අරහත්තං පත්තා, තෙසං අයං අඤ්ඤතරො, වුත්තං හෙතං:-

"අවිහං උපපන්නාසෙ විමුත්තා සත්තභික්ඛවො
රාගදොසපරික්ඛීණා තිණ්ණා ලොකෙ විසත්තිකං.

උපකො පලගණ්ඩො ච පුක්කුසාති ච තෙ තයො
භද්දියො ඛණ්ඩදෙවො ච බහුනඤ්ඤි[1] ච පිඞ්ගියො.

තෙ හිත්වා මානුසං දෙහං දිබ්බං යොගං උපච්චගු"න්ති.

උපකෙ පන පක්කන්තෙ නිබ්බින්නහදයා චාපා දාරකං අය්යකස්ස නීයාදෙත්වා පුබ්බෙ උපකෙන ගතමග්ගං ගච්ඡන්තී සාවත්ථිං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී මග්ගපටිපාටියා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පුබ්බෙ උපකෙන අත්තනා ච කථිතගාථායො උදානවසෙන එකජ්ඣං කත්වා-

"ලට්ඨිහත්ථො පුරෙ ආසි සො දානි මිගලුද්දකො
ආසාය පලිපා ඝොරා නාසක්ඛි පාරමෙතවෙ.

සුමුත්තං මං මඤ්ඤමානා චාපා පුත්තමතොසයි
චාපාය බන්ධනං ඡෙත්වා පබ්බජිස්සං පුනො චහං.

මා මෙ කුජ්ඣි මහාවීර මා මෙ කුජ්ඣි මහාමුනි
න හි කොධපරෙතස්ස සුද්ධි අත්ථි කුතො තපො.

පක්කමිස්සඤ්ච නාළාතො කොධ නාළාය වච්ඡති
බන්ධන්තී ඉත්ථිරූපෙන සමණෙ ධම්මජීවිනො.

එහි කාල නිවත්තස්සු භුඤ්ජ කාමෙ යථා පුරෙ
අහං ච තෙ වසීකතා යෙ ච මෙ සන්ති ඤාතකා.

එත්තො චාපෙ චතුබ්භාගං යථා භාසසි ‘ත්වං ච මෙ
තයි රත්තස්ස පොසස්ස උළාරං වත තං සියා.

---

1. සං. බහුදන්තී, පපච. බහුදන්තී.

කාලඞ්ගිනිංව තක්කාරිං පුප්ඵිතං ගිරිමුද්ධනි
ඵුල්ලං දාලිමලට්ඨිංව අන්තො දීපෙව පාටලිං.

හරිචන්දනලිත්තඞ්ගිං කාසිකුත්තමධාරිනිං
තං මං රූපවතිං සන්තිං කස්ස ඔහාය ගච්ඡසි.

සාකුන්තිකොව සකුණිං යථා බන්ධිතුමිච්ඡති
ආහරිමෙන රූපෙන න මං ත්වං බාධයිස්සසි.

ඉමඤ්ච මෙ පුත්තඵලං කාළ උප්පාදිතං තයා
තං මං පුත්තවතිං සන්තිං කස්ස ඔහාය ගච්ඡසි.

ජහන්ති පුත්තෙ සප්පඤ්ඤා තතො ඤාතී තතො ධනං
පබ්බජන්ති මහාවීරා නාගො ඡෙත්වාව බන්ධනං.

ඉදානි තෙ ඉමං පුත්තං දණ්ඩෙන ඡුරිකාය වා
භූමියං වා නිසුම්භෙය්‍යං[1] පුත්තසොකා න ගච්ඡසි.

සචෙ පුත්තං සිඟාලානං කුක්කුරානං පදාහිසි
න මං පුත්තකත්තෙ[2] ජම්මි පුනරාවත්තයිස්සසි.

හන්ද ඛො දානි භද්දන්තෙ කුහිං කාළ ගමිස්සසි
කතමං ගාමං නිගමං නගරං රාජධානියො.

අහුම්හ පුබ්බෙ ගණිනො අස්සමණා සමණමානිනො
ගාමෙන ගාමං විචරිම්හ නගරෙ රාජධානියො.

එසො හි භගවා බුද්ධො නදිං නෙරඤ්ජරං පති
සබ්බදුක්ඛප්පහානාය ධම්මං දෙසෙති පාණිනං.

තස්සාහං සන්තිකෙ ගච්ඡං සො මෙ සත්ථා භවිස්සති
වන්දනං දානි වජ්ජාසි ලොකනාථං අනුත්තරං.

පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන ආදිසෙය්‍යාසි දක්ඛිණං
එතං ඛො ලබ්භමම්හෙහි යථා භාසසි ත්වං ච මෙ.

වන්දනං දානි තෙ වජ්ජං ලොකනාථං අනුත්තරං
පදක්ඛිණං ච කත්වාන ආදිසිස්සාමි දක්ඛිණං.

තතො ච කාළො පක්කාමි නදිං නෙරඤ්ජරං පති
සො අද්දසාසි සම්බුද්ධං දෙසෙන්තං අමතං පදං.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

තස්ස පාදානි වන්දිත්වා කත්වාන නං පදක්ඛිණං
චාපාය ආදිසිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසන''න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

1. සී. I & II. නිසුම්භිස්සං. 2. මු. සී. II & III. ඝාතෙ.

තත්ථ **ලට්ඨිහත්ථො**ති: දණ්ඩහත්ථො. **පුරෙ**ති: පුබ්බෙ පරිබ්බාජකකාලෙ; චණ්ඩගොණකුක්කුරාදීනං පරිහාරත්ථං දණ්ඩං හත්ථෙන ගහෙත්වා විචරණකො අහොසි. **සොදානි මිගලුද්දකො**ති: සො එසො ඉදානි මිගලුද්දකි සද්ධිං සමෙභාගසංවාසෙන මිගලුද්දො, මාගවිකො ජාතො. **ආසායා**ති: තණ්හාය; ආසායාතිපි පාඨො; අජ්ඣාසයහෙතූති අත්ථො. **පලිපා**ති: කාමපඞ්කතො දිට්ඨිපඞ්කතො ච. **ඝොරා**ති: අවිදිතවිපුලානත්ථාවහත්තා දාරුණතො ඝොරා. **න සක්කි පාරමෙතවෙ**ති: තස්සෙව පලිපස්ස පාරභූතං නිබ්බානං එතුං ගන්තුං න අසක්ඛි න අභිසම්භුණීති අත්ථො, තමෙව සන්ධාය උපකො වදති. **සුමුත්තං මං මඤ්ඤමානා**ති: අත්තනි සුට්ඨු මුත්තං මදප්පත්තං කාමගෙධවසෙන ලග්ගං පමත්තං වා කත්වා මං සල්ලක්ඛන්තී. **චාපා පුත්තමතොසයී**ති: මිගලුද්දස්ස ධීතා චාපා ආජීවකස්ස පුත්තාති ආදිනා මං ඝට්ටෙන්තී පුත්තං තොසෙසි කෙළාපයි. "සුපති මං මඤ්ඤමානා"ති ච පඨන්ති. සුපතීති මං මඤ්ඤමානාති අත්ථො. **චාපාය බන්ධනං ඡෙත්වා**ති: චාපාය තයි උප්පන්නං කිලෙසබන්ධනං ඡින්දිත්වා. **පබ්බජිස්සං පුනො වජ**න්ති: පුන දුතියවාරම්පි අහං පබ්බජිස්සාමි ඉදානි තස්සා මය්හං අත්ථො නත්ථීති වදති.

තං සුත්වා චාපා ඛමාපෙන්තී **"මා මෙ කුජ්ඣි"**ති ගාථමාහ. තත්ථ **මා මෙ කුජ්ඣී**ති: කෙළිකරණමත්තෙන මා මය්හං කුජ්ඣි. **මහාවීර මහාමුනී**ති: උපකං ආලපති; තං හි සා පුබ්බෙපි පබ්බජිතො ඉදානිපි පබ්බජිතුකාමොති කත්වා ඛන්තිං ච පච්චාසිංසන්තී **"මහාමුනී"**ති ආහ. තෙනෙවාහ **"න හි කොධපරෙතස්ස සුද්ධි අත්ථි කුතො තපො"**ති. ත්වං එත්තකම්පි අසහන්තො කථං චිත්තං දමෙස්සසි කථං වා තපං චරිස්සසීති අධිප්පායො.

අථ නාලං ගන්ත්වා ජීවිතුකාමොසීති චාපාය වුත්තො ආහ. **"පක්කමිස්සං ච නාලාතො කොධ නාලාය වච්ඡති"**ති කො ඉධ නාලාය වසිස්සති නාලාතො ච අයං පක්කමිස්සාමෙව, සො හි තස්ස ජාතගාමො තතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජි. සො ච මගධරට්ඨෙ බොධිමණ්ඩස්ස ආසන්නපදෙසෙ තං සන්ධාය වුත්තං.

බන්ධන්ති ඉත්ථිරූපෙන සමණෙ ධම්මජීවිනොති: චාපෙ ත්වං ධම්මෙන ජීවන්තෙ ධම්මිකෙ පබ්බජිතෙ අත්තනො ඉත්ථිරූපෙන ඉත්ථිකුත්තාකප්පෙහි බන්ධන්තී තිට්ඨසි. යෙනාහං ඉදානි එදිසො-ජාතො තස්මා තං පරිච්චජාමීති අධිප්පායො.

එවං වුත්තෙ චාපා තං නිවත්තෙතුකාමා **"එහි කාළා"**ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: කාළවණ්ණතාය **කාළ** උපක එහි නිවත්තස්සු මා පක්කමි පුබ්බෙ විය කාමෙ පරිභුඤ්ජ. අහං ච යෙ ච මෙ සන්ති ඤාතකා තෙ සබ්බෙ තුය්හං ඉමාය පක්කමිතුකාමතාය **වසීකතා** වසවත්තිනො කතාති.

තං සුත්වා උපකො **"එත්තො චාපෙ"**ති ගාථමාහ. තත්ථ **චාපෙ**ති: චාපසදිසඅඞ්ගලට්ඨිතාය[1] සා චාපාති නාමං ලභි. තස්මා චාපාති

1. මු. අඞ්ගලට්ඨිතාය, සී. I & II. අඞ්ගසණ්ඨිතාය.

වුච්චති. **ත්වං චාපෙ යථා භාසසි** ඉදානි යාදිසං කථෙසි ඉතො චතුබ්භාගමෙව පියසමුදාචාරං කරෙය්‍යාසි. **තයි රත්තස්ස** රාගාභිභූතස්ස පුරිසස්ස උළාරං වත තං සියා, අහං පනෙතරහි තයි කාමෙසු ච විරත්තො, තස්මා චාපාය වචනෙන න හඤ්ඤාමීති අධිප්පායො. පුන චාපා අත්තනි තස්ස ආසත්තිං උප්පාදෙතුකාමා "**කාලඞ්ගිනි**"න්ති ආහ. තත්ථ **කාලාති**: තස්ස ආලපනං. **අඞ්ගිනින්ති**: අඞ්ගලට්ඨිසම්පන්නං. **ඉව** ඉති උපමාය නිපාතො. **තක්කාරිං පුප්ඵිතං ගිරිමුද්ධනීති**: පබ්බතමුද්ධනි ඨිතං සුපුප්ඵිතගණිකාලිකලට්ඨිං විය. **උක්කානාරීන්ති**: කෙචි පඨන්ති. අග්ගි[1]ලට්ඨිං වියාති අත්ථො. **ගිරිමුද්ධනීති**: ච ඉදං කෙනචි අනුපහත[2]සොභතාදස්සනත්ථං වුත්තං. කෙචි **තක්කාරීන්ති**:[3] පාඨං වත්වා තස්ස කුම්භණ්ඩලතා සදිසන්ති අත්ථං වදන්ති. **ඵුල්ලදාලිමලට්ඨිං වාති**: පුප්ඵිතං බීජපූරලතං විය. **අන්තො දීපෙව පාටලින්ති**: දීපකස්සන්තරෙ පුප්ඵිතපාටලිරුක්ඛං විය. දීපගහණඤ්චෙත්ථ සොභාපාටිහාරිය දස්සනත්ථමෙව.

හරිචන්දනලිත්තඞ්ගින්ති: ලොහිතචන්දනෙන අනුලිත්තසබ්බඞ්ගිං. **කාසිකුත්තමධාරිනින්ති**: උත්තමකාසිකවත්ථධරං. **තං මන්ති**: තාදිසං මං. **රූපවතිං සන්තින්ති**: රූපසම්පන්නං සමානං. **කස්ස ඔහාය ගච්ඡසීති**: කස්ස නාම සත්තස්ස කස්ස වා හෙතුනො කෙන කාරණෙන ඔහාය පහාය පරිච්චජිත්වා ගච්ඡසි.

ඉතො පරම්පි තෙසං වචනපටිවචනගාථාව ඨපෙත්වා පරියොසානෙ තිස්සො ගාථා. තත්ථ **සාකුන්තිකොති**: සකුණලුද්දො විය. **ආහරිමෙන රූපෙනාති**: කෙසමණ්ඩනාදිනා සරීරජග්ගනෙන චෙව වත්ථාභරණාදිනා ච අභිසඞ්ඛාරිකෙන රූපෙන වණ්ණෙන ඨිතාහිමෙන චාතුරියෙනාති අත්ථො. **න මං ත්වං බාධයිස්සසීති**: පුබ්බෙ විය ඉදානි මං ත්වං න බාධිතුං සක්ඛිස්සසි.

පුත්තඵලන්ති: පුත්තසඞ්ඛාතඵලං: පුත්තප්පසුතං.[4] **සප්පඤ්ඤාති**: පඤ්ඤවන්තො. සංසාරෙ ආදීනවවිභාවිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතාති අධිප්පායො. තෙහි අප්පං වා මහන්තම්පි ඤාතිපරිවට්ටං භොගක්ඛන්ධං වා පහාය පබ්බජන්ති. තෙනාහ: "පබ්බජන්ති මහාවීරා නාගො ඡෙත්වාව බන්ධන"න්ති. අයබන්ධනං විය හත්ථිනාගො ගිහිබන්ධනං ඡින්දිත්වා මහාවිරියා ච පබ්බජන්ති න හීනවිරියාති අත්ථො.

දණ්ඩනාති: යෙන කෙනචි දණ්ඩෙන. **ඡුරිකායාති**: ඡුරියා[5] **භූමියං වා නිසුම්භෙය්‍යන්ති**: පථවියං පාතෙත්වා පොථනවිජ්ඣනාදිනා විබාධිස්සාමි. **පුත්තසොකා න ගච්ඡසීති**: පුත්තසොකනිමිත්තං න ගච්ඡිස්සසි. **පදස්සසීති**: දස්සසි. **පුත්තකතෙනාති**: පුත්තකාරණා. **ජම්මීති**: තස්සා ආලපනං, ලාමිකෙති අත්ථො. ඉදානි තස්ස ගමනං අනුජානිත්වා

1. සී. I II. අඞ්ගත්ථි.
2. සී. I. අනුපමාන.
3. සී· II. මු. කාලිඞ්ගිනිං.
4. මු. පසවො. සී. I & III. පසුතො.
5. මු. ඡුරෙන, සී. II. නඛරෙන.

ගමනත්ථං ඤාතුං "**හන්ද ඛො**"ති ගාථමාහ. ඉතරා පුබ්බෙ අහං අනිය්‍යානිකං සාසනං පග්ගය්හ අට්ඨාසිං. ඉදානි පන නිය්‍යාණිකෙ අනන්තජිනස්ස සාසනෙ ඨාතුකාමො තස්මා තස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති දස්සෙන්තො "**අහුම්හා**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **ගණිනොති**: ගණධරා. **අස්සමණාති**: න සමිතපාපා. **සමණමානිනොති**: සමිතපාපාති එවංසඤ්ඤිනො. **විචරිම්හාති** පූරණාදීසු අත්තානං පක්ඛිපිත්වා වදති. **නෙරඤ්ජරං පතීති** නෙරඤ්ජරාය නදියා සමීපෙ තස්සා තීරෙ. **බුද්ධොති**: අභිසම්බොධිං පත්තො; අභිසම්බොධිං පත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො සබ්බකාලං භගවා තත්ථෙව වසීති අධිප්පායෙන වදති.

වන්දනං දානි මෙ වජ්ජාසීති: මම වන්දනං වදෙය්‍යාසි. මම වචනෙන ලොකනාථං අනුත්තරං වන්දෙය්‍යාසීති අත්ථො. **පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන ආදිසෙය්‍යාසි දක්ඛිණන්ති**: බුද්ධං භගවන්තං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වාපි චතූසු ඨානෙසු වන්දිත්වා තතො පුඤ්ඤතො මය්හං පත්තිදානං දෙසෙන්තො පදක්ඛිණං ආදිසෙය්‍යාසි බුද්ධගුණානං සුතපුබ්බත්තා හෙතුසම්පන්නතාය ච එවං වදති. **එතං ඛො ලබ්භමම්හෙහීති**: එතං පදක්ඛිණකාරණං පුඤ්ඤං අම්හෙහි තව දාතුං සක්කා, න නිවත්තනං, පුබ්බෙ විය කාමූපභොගො ච න සක්කාති අධිප්පායො. **තෙ වජ්ජන්ති**: තව වන්දනං වජ්ජං වක්ඛාමි. **ඛොති** කාලො. **අද්දසාසීති**: අද්දක්ඛි. සමුදස්සනායං සච්චකථාය පධානත්තා තබ්බිනිමුත්තානාභාවතො[1] "**දුක්ඛ**"න්ති ආදි වුත්තං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

චාපා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

ස ම ත්තා.

---

20. 4.

"**පෙතානි භොති පුත්තානී**"ති ආදිකා **සුන්දරියා** ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී ඉතො එකතිංසෙ කප්පෙ වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං සත්ථාරං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා පසන්නමානසා භික්ඛං දත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සිතා. සත්ථා තස්සා චිත්තප්පසාදං ඤත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තාවතිංසෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතා අපරාපරං සුගතිභවෙසු[2] යෙව සංසරන්තී පරිපක්කඤාණා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බාරාණසියං සුජාතස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා රූපසම්පත්තියා **සුන්දරීති** නාමං අහොසි. වයප්පත්තකාලෙ චස්සා කණිට්ඨභාතා කාලමකාසි. අථස්සා පිතා පුත්තසොකෙන අභිභූතො තත්ථ තත්ථ විචරන්තො වාසිට්ඨිථෙරියා සමාගන්ත්වා තං සොකවිනොදනකාරණං

---

1. මු. සබ්බසිමුත්තාය අභාවතො. 2. සී. I & II. සුගතීසු.

පුච්ඡන්තො "පෙතානි භොති පුත්තානී"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසි. ථෙරී තං සොකාභිභූතං ඤත්වා සොකං විනොදෙතුකාමා "බහූනි මෙ පුත්තසතානී"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා වත්වා අත්තනො අසොකභාවං කථෙසි. තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො "කථං ත්වං අය්‍යෙ එවං අසොකා ජාතා"ති ආහ. තස්ස ථෙරී රතනත්තයස්ස ගුණෙ වණ්ණෙසි.[1] අථ බ්‍රාහ්මණො කුහිං සත්ථාති පුච්ඡිත්වා ඉදානි මිථිලායං විහරතීති සුත්වා තාවදෙව රථං යොජෙත්වා රථෙන මිථිලං ගන්ත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා සම්මොදනීයං කථං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සො ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො තතියදිවසෙ අරහත්තං පාපුණි. අථ සාරථි රථමාදාය බාරාණසිං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණියා තං පවත්තිං ආරොචෙසි. සුන්දරී අත්තනො පිතු පබ්බජිතභාවං සුත්වා අම්ම අහම්පි පබ්බජිස්සාමීති මාතරං ආපුච්ඡි. සා යං ඉමස්මිං ගෙහෙ භොගජාතං සබ්බං තං තුය්හං සන්තකං ත්වං ඉමස්ස කුලස්ස දායාදිකා. පටිපජ්ජ ඉමං සබ්බං භොගං පරිභුඤ්ජ මා පබ්බජීති ආහ. සා න මය්හං භොගෙහි අත්ථො පබ්බජිස්සාමෙවාහං අම්මාති මාතරං අනුජානාපෙත්වා මහතිං සම්පත්තිං ඛෙළපිණ්ඩං විය ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච සික්ඛමානා යෙව හුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ඝටෙන්තී වායමන්තී හෙතුසම්පන්නතාය ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

"පිණ්ඩපාතං චරන්තස්ස වෙස්සභුස්ස මහෙසිනො
කටච්ඡුභික්ඛං පග්ගය්හ බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං.

පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො වෙස්සභූ ලොකනායකො
වීථියා සණ්ඨිතො සත්ථා අකා මෙ අනුමොදනං.

කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන තාවතිංසං ගමිස්සසි
ඡත්තිංසදෙවරාජූනං මහෙසිත්තං කරිස්සසි.

පඤ්ඤාසං චක්කවත්තීනං මහෙසිත්තං කරිස්සසි
මනසා පත්ථිතං සබ්බං පටිලච්ඡසි සබ්බදා.

සම්පත්තිං අනුභොත්වාන පබ්බජිස්සසි 'කිඤ්චනා
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය නිබ්බායිස්සසි 'නාසවා.

ඉදං වත්වාන සම්බුද්ධො වෙස්සභූ ලොකනායකො
නභං අබ්භුග්ගමී ධීරො හංසරාජාව අම්බරෙ.

සුදින්නං මෙ දානවරං සුයිට්ඨා යාගසම්පදා
කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන පත්තාහං අචලං පදං.

එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා
දුග්ගතිං නාභිජානාමි භික්ඛාදානස්සිදං ඵලං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං=පෙ=කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

---

1. මු. රතනත්තය ගුණං කථෙසි.

අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බාණසුඛෙන ච විහරන්තී අපරභාගෙ සත්ථු පුරතො සීහනාදං නදිස්සාමීති උපජ්ඣායං ආපුච්ඡිත්වා බාරාණසිතො නික්ඛමිත්වා සම්බහුලාහි භික්ඛුනීහි සද්ධිං අනුක්කමෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා සත්ථාරා කතපටිසන්ථාරා සත්ථු ඔරසධීතුභාවාදිවිභාවනෙන අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි. අථස්සා මාතරං ආදිං කත්වා සබ්බො ඤාතිගණො පරිජනො ච පබ්බජි. සා අපරභාගෙ අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පිතරා වුත්ත ගාථං ආදිං කත්වා උදානවසෙන:-

“පෙතානි භොති පුත්තානි ඛාදමානා තුවං පුරෙ
තුවං දිවා ච රත්තො ච අතීව පරිතප්පසි.

සාජ්ජ සබ්බානි ඛාදිත්වා සතපුත්තානි බ්‍රාහ්මණී
වාසෙට්ඨි කෙන වණ්ණෙන න බාළ්හං පරිතප්පසි.

බහූනි පුත්තසතානි ඤාතිසඞ්ඝසතානි ච
ඛාදිතානි අතීතංසෙ මම තුය්හං ච බ්‍රාහ්මණ.

සාහං නිස්සරණං ඤත්වා ජාතියා මරණස්ස ච
න සොචාමි න රොදමි න චාපි පරිතප්පයිං.

අබ්භුතං වත වාසෙට්ඨි වාචං භාසසි එදිසිං
කස්ස ත්වං ධම්මමඤ්ඤාය ගිරං භාසසි එදිසං.

එස බ්‍රාහ්මණ සම්බුද්ධො නගරං මිථිලං පති
සබ්බදුක්ඛප්පහාණාය ධම්මං දෙසෙති පාණිනං.

තස්ස බ්‍රාහ්මණ අරහතො ධම්මං සුත්වා නිරූපධිං
තත්ථ විඤ්ඤාතසද්ධම්මා පුත්තසොකං ව්‍යපානුදිං.

සො අහම්පි ගමිස්සාමි නගරං මිථිලං පති
අප්පෙව මං සො භගවා සබ්බදුක්ඛා පමොචයෙ.

අද්දස බ්‍රාහ්මණො බුද්ධං විප්පමුත්තං නිරූපධිං
සොස්ස ධම්ම මදෙසෙසි මුනි දුක්ඛස්ස පාරගූ.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියං චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

තත්ථ විඤ්ඤාතසද්ධම්මො පබ්බජ්ජං සමරොචයිං
සුජාතො තීහි රත්තීහි තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයි.

එහි සාරථි ගච්ඡාහි රථං නීයාදියාහි මං
ආරොග්‍යං බ්‍රාහ්මණිං වජ්ජා පබ්බජිතොදානි බ්‍රාහ්මණො

සුජාතො තීහි රත්තීහි තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයි
තතො ච රථ මාදාය සහස්සං චාපි සාරථි.

ආරොග්‍යං බ්‍රාහමණිං වොච පබ්බජිතොදානි බ්‍රාහමණො
සුජාතො තීහි රත්තීහි තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයි.

එතං චාං අස්සරථං සහස්සං චාපි සාරථි
තෙවිජ්ජං බ්‍රාහමණං සුත්වා පුණ්ණපත්තං දදාමි තෙ.

තුම්හෙව හොතු අස්සරථො සහස්සං චාපි බ්‍රාහමණි
අහම්පි පබ්බජිස්සාමි වරපඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ.

හත්ථී ගවස්සං මණිකුණ්ඩලඤ්ච
ඵීතං චිමං ගහවිභවං පහාය.

පිතා පබ්බජිතො තුය්හං
භුඤ්ජ භොගානි සුන්දරි තුවං දායාදිකා කුලෙ.

හත්ථී ගවස්සං මණිකුණ්ඩලඤ්ච
රම්මං චිමං ගහවිභවං පහාය.

පිතා පබ්බජිතො මය්හං පුත්තසොකෙන අට්ටිතො
අහම්පි පබ්බජිස්සාමි භාතු සොකෙන අට්ටිතා.

සො තෙ ඉජ්ඣතු සංකප්පො යං ත්වං පත්ථෙසි සුන්දරි
උත්තිට්ඨපිණ්ඩො උඤ්ඡො ච පංසුකූලං ච චීවරං.

එතානි අභිසම්භොන්තී පරලොකෙ අනාසවා
සික්ඛමානාය මෙ අය්‍යෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං.

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ
තුවං නිස්සාය කල්‍යාණි ථෙරි සඞ්ඝස්ස සොභනෙ.

තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
අනුජානාහි මෙ අය්‍යෙ ඉච්ඡෙ සාවත්ථිගන්තවෙ.

සීහනාදං නදිස්සාමි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ
පස්ස සුන්දරි සත්ථාරං හෙමවණ්ණං හරිත්තචං.

අදන්තානං දමෙතාරං සම්බුද්ධමකුතොභයං
පස්ස සුන්දරිමායන්තිං විප්පමුත්තං නිරූපධිං.

වීතරාගං විසංයුත්තං කතකිච්චං අනාසවං
බාරාණසීතො නික්ඛම්ම තව සන්තිකමාගතා.

සාවිකා තෙ මහාවීර පාදෙ වන්දති සුන්දරී
තුවං බුද්ධො තුවං සත්ථා තුය්හං ධීතම්හි බ්‍රාහමණ.

ඔරසා මුඛතො ජාතා කතකිච්චා අනාසවා
තස්සා තෙ ස්වාගතං භද්දෙ තතො තෙ අදුරාගතං.

එවං හි දන්තා ආයන්ති සත්ථුපාදානි වන්දිකා
වීතරාගා විසංයුත්තා කතකිච්චා අනාසවා"ති.

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ **පෙතානී**ති: මතානි. **භොති**: තං ආලපති. **පුත්තානී**ති: ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වුත්තං. පෙතෙ පුත්තෙති අත්ථො. එකො එව ච තස්සා පුත්තො මතො. බ්‍රාහ්මණො පන චිරකාලං අයං සොකෙන අවත්ථා හුත්වා විචරි බහු මඤ්ඤෙ ඉමිස්සා පුත්තා මතාති එවං සඤ්ඤී හුත්වා බහුවචනෙනාහ. තථා ච **සාජ්ජ සබ්බානි ඛාදිත්වා සත පුත්තානී**ති ච **ඛාදමානා**ති ච ලොකවොහාරවසෙන ඛුංසනවචනං එතං. ලොකෙහි යස්සා ඉත්ථියා ජාතජාතා පුත්තා මරන්ති තං ගරහන්තා පුත්තඛාදිනීති ආදි වදන්ති. **අතීවා**ති: අතිවිය; භුසං. **පරිතප්පසී**ති: සන්තප්පසි; පුරෙති යොජනා. අයං හෙත්ථ සංඛෙපත්ථො: භොති වාසෙට්ඨි පුබ්බෙ ත්වං මතපුත්තා හුත්වා සොචන්තී පරිදෙවන්තී අතිවිය සොකසමප්පිතා ගාමනිගමරාජධානියො ආහිණ්ඩසි. **සාජ්ජා**ති: සා අජ්ජ. සා ත්වං එතරහීති අත්ථො. සජ්ජාති වා පාඨො. **කෙන වණ්ණෙනා**ති: කෙන කාරණෙන. **ඛාදිතානී**ති: ථෙරීපි බ්‍රාහ්මණෙන වුත්තපරියායෙනෙව වදති **සජ්ජා**ති 'ඛාදිතානී'ති වා ව්‍යග්ඝදීපිබිලාරාදිජාතියො සන්ධායෙවමාහ. **අතීතංසෙ**ති; අතීතෙ කොට්ඨාසෙ. අතික්කන්තභවෙසූති අත්ථො. **මම තුය්හං චා**ති: මයා ච තයා ච නිස්සරණං ඤත්වා. **ජාතියා මරණස්ස චා**ති: ජාතිජරාමරණානං නිස්සරණභූතං නිබ්බානං මග්ගඤාණෙන පටිවිජ්ඣිත්වා. **න චාපි පරිතප්පසි**න්ති: න චාපි උපායාසිං, අහං උපායාසං න ආපජ්ජින්ති අත්ථො.

අබ්භුතං වතාති: අච්ඡරියං වත; තං හි අබ්භුතං පුබ්බෙ අභූතං අබ්භුතන්ති වුච්චති. **එදිසි**න්ති: එවරූපිං. "න සොචාමි න රොදාමි න චාපි පරිතප්පයි"න්ති එවං සොචනාදීනං අභාවදීපනිං වාචං. **කස්ස ත්වං ධම්මමඤ්ඤායා**ති: කෙවලං යථා එදිසො ධම්මො ලබ්භුං න සක්කා තස්මා කස්ස නාම සත්ථුනො ධම්මමඤ්ඤාය ගිරං වාචං භාසසි. එදිසන්ති සත්ථාරං සාසනං ච පුච්ඡති. **නිරූපධි**න්ති: නිදුක්ඛං; **විඤ්ඤාතසද්ධම්මා**ති: පටිවිද්ධඅරියසච්චධම්මා. **ව්‍යපානුදි**න්ති: නීහරිං; පජහිං. **විප්පමුත්ත**න්ති: සබ්බසො විමුත්තං; සබ්බකිලෙසෙහි සබ්බභවෙහි ච විසංයුත්තං. **සොස්සා**ති සො සම්මාසම්බුද්ධො අස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස. **ධම්ම**න්ති: චතුසච්චධම්මදෙසනං.

රථං නිය්‍යාදියාහි මන්ති: ඉමං රථං බ්‍රාහ්මණියා නිය්‍යාදෙහි. **සහස්සං චාපී**ති: මග්ගපරිබ්බයත්ථං නීතං කහාපණසහස්සං චාපි ආදාය; නිය්‍යාදෙහීති යොජනා. **අස්සරථ**න්ති: අස්සයුත්තං රථං. **පුණ්ණපත්ත**න්ති: තුට්ඨිදානං. එවං බ්‍රාහ්මණියා තුට්ඨිදානෙ දියමානෙ තං අසම්පටිච්ඡන්තො සාරථි "තුය්හෙව හොතූ"ති ගාථං වත්වා සත්ථුසන්තිකමෙව ගන්ත්වා පබ්බජි. පබ්බජිතෙ පන සාරථිම්හි බ්‍රාහ්මණී අත්තනො ධීතරං සුන්දරිං ආමන්තෙත්වා ඝරාවාසෙ නියොජෙන්තී "**හත්ථී ගවස්ස**"න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **හත්ථී**ති: හත්ථිනො. **ගවස්ස**න්ති ගාවො ච අස්සා ච. **මණිකුණ්ඩලඤ්චා**ති: මණී ච කුණ්ඩලානි ච. **ඵීතං චිමං ගහවිභවං පහායා**ති: ඉමං හත්ථි ආදිප්පභෙදං යථාවුත්තං අවුත්තං ච ඛෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිභෙදං **ඵීතං** පහූතං ච **ගහවිභවං** ගෙහූප

සාරණං අඤ්ඤඤ්ච දාසිදාසාදිසං සබ්බං පහාය තාව පිතා පබ්බජිතො. **භුඤ්ජ භොගානි සුන්දරී**ති: සුන්දරි ත්වං ඉමෙ භොගෙ භුඤ්ජස්සු. **තුවං දායාදිකා කුලෙ**ති: තුවං හි ඉමස්මිං කුලෙ දායජ්ජාරහාසි. තං සුත්වා සුන්දරී අත්තනො නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයං පකාසෙන්තී "**හජී ගච්ඡස්ස**"න්ති ආදිමාහ. අථ නං මාතා නෙක්ඛම්මෙයෙව නියොජෙන්තී "**සො තෙ ඉජ්ඣතූ**"ති ආදිකං දියඩ්ඪගාථමාහ. තත්ථ **යං ත්වං පත්ථෙසි සුන්දරී**ති: සුන්දරි ත්වං ඉදානි යං **පත්ථෙසි** ආකඞ්ඛසි. සො තාව පබ්බජ්ජාය සංකප්පො පබ්බජ්ජාය ඡන්දො **ඉජ්ඣතු** අනන්තරායෙන සිජ්ඣතු. **උත්තිට්ඨපිණ්ඩො**ති: ඝරෙ ඝරෙ උපතිට්ඨිත්වා ලද්ධබ්බභික්ඛාපිණ්ඩො. **උඤ්ඡො**ති: තදත්ථං ඝරපටිපාටියා ආහිණ්ඩනං උද්දිස්ස ඨානඤ්ච. **එතානී**ති: උත්තිට්ඨපිණ්ඩාදීනි. **අභිසම්භොන්තී**ති: අනිබ්බින්නරූපා ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය අභිසම්භවන්තී; සාධෙන්තීති අත්ථො.

අථ සුන්දරී සාධු අම්මාති මාතුයා පටිස්සුණිත්වා නික්ඛමිත්වා භික්ඛුනූපස්සයං ගන්ත්වා සික්ඛමානා යෙව සමානා තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකත්වා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමීති උපජ්ඣායං ආරොචෙත්වා භික්ඛුනීහි සද්ධිං සාවත්ථිං අගමාසි. තෙන වුත්තං "**සික්ඛමානාය මෙ අය්යෙ**"ති ආදි. තත්ථ **සික්ඛමානාය මෙ**ති: සික්ඛමානාය සමානාය මයා. **අය්යෙ**ති: අත්තනො උපජ්ඣායං ආලපති. **තුවං නිස්සාය කල්‍යාණි ථෙරි සඞ්ඝස්ස සොභනෙ**ති: භික්ඛුනීසඞ්ඝෙ වුඩ්ඪතරභාවෙන ථිරගුණයොගෙන ච සඞ්ඝථෙරි සොභනෙහි සීලාදීහි සමන්නාගතත්තා **සොභනෙ**. **කල්‍යාණි** කල්‍යාණමිත්තෙ අය්යෙ තං නිස්සාය මයා තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා "කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති යොජනා. **ඉච්ඡෙ**ති: ඉච්ඡාමි. **සාවත්ථිං ගන්තවෙ**ති: සාවත්ථිං ගන්තුං. **සීහනාදං නදිස්සාමී**ති අඤ්ඤාබ්‍යාකරණමෙව සන්ධායාහ.

අථ සුන්දරී අනුක්කමෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා විහාරං පවිසිත්වා සත්ථාරං ධම්මාසනෙ නිසින්නං දිස්වා උළාරං පීතිසොමනස්සං පටිසංවෙදියමානා අත්තානමෙව ආලපන්තී ආහ: "**පස්ස සුන්දරී**"ති. **හෙමවණ්ණ**න්ති: සුවණ්ණවණ්ණං. **හරිත්තච**න්ති: කඤ්චනසන්නිභත්තචං. එත්ථ ච භගවා පීතවණ්ණෙන සුවණ්ණවණ්ණොති වුච්චති. අථ ඛො සම්මදෙව ඝංසිත්වා ජාතිහිඞ්ගුලකෙන අනුලිම්පිත්වා සුපරිමජ්ජිතකඤ්චනාදාසසන්නිභො හොති දස්සෙතුං "හෙමවණ්ණ"න්ති වත්වා "හරිත්තච"න්ති වුත්තං.

පස්ස සුන්දරිමායන්තින්ති: තං සුන්දරිනාමිකං මං භගවා ආගච්ඡන්තිං පස්ස. "විප්පමුත්ත"න්ති ආදිකා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තී පීතිවිප්ඵාරවසෙන වදති. සුත්වා පන ආගතා කත්ථ වාගතා කීදිසා වායං සුන්දරීති ආසඞ්කන්තානං ආසඞ්කං නිවත්තෙතුං "බාරාණසිතො"ති ගාථං වත්වා තත්ථ "සාවිකා ච"ති වුත්තමත්ථං පාකටතරං කාතුං "**තුවං බුද්ධො**"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: ඉමස්මිං සදෙවකෙ ලොකෙ ත්වමෙවෙකො සබ්බඤ්ඤූ බුද්ධො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි යථාරහං අනුසාසනතො තුවං මෙ සත්ථා, අහං ච ඛීණාසව බ්‍රාහ්මණී භගවා තුය්හං උරසා

මහෙසා[1]ජනිතාභිජාතිතාය **ඔරසා** මුඛතො පවත්තධම්මසොතෙන සාසනස්ස ච මුඛභූතෙන අරියමග්ගෙන ජාතත්තා **මුඛතො ජාතා** නිට්ඨිතපරිඤ්ඤාදිකරණීයතාය **කතකිච්චා** සබ්බසො ආසවානං ඛෙපිතත්තා **අනාසවාති**. අථස්සා සත්ථා ආගමනං අභිනන්දන්තො **"තස්සා තෙ ස්වාගත"**න්ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: යා ත්වං මයා අධිගතං ධම්මං යථාවතො අධිගච්ඡි. තස්සා තෙ භද්දෙ සුන්දරි ඉධ මම සන්තිකෙ ආගතං. ආගමනං සුආගතං, තතො එව තං අදූරාගතං න දූරාගතං හොති, කස්මා? යස්මා **එවං හි දන්තා ආයන්තීති**. යථා ත්වං සුන්දරි එවං හි උත්තමෙන අරියමග්ගදමථෙන **දන්තා** තතො එව සබ්බධි **විතරාගා** සබ්බෙසං සංයොජනානං සමුච්ඡින්නත්තා **විසංයුත්තා** කතකිච්චා අනාසවා සත්ථු පාදානං වන්දිකා ආගච්ඡන්ති. තස්මා "තස්සා තෙ ස්වාගතමදූරාගත"න්ති යොජනා.

සුන්දරීථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා

---

20. 5.

"දහරා අහ"න්ති ආදිකා සුභාය කම්මාරධීතාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී අනුක්කමෙන සම්භාවිතකුසලමූලා උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා සුගතීසු යෙව සංසරන්තී පරිපක්කඤාණා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්ස සුවණ්ණකාරස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. රූපසම්පත්තිසොභාය **සුභාති** තස්සා නාමං අහොසි. සා අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ සත්ථරි සඤ්ජාතප්පසාදා එකදිවසං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා තස්සා ඉන්ද්‍රියපරිපාකං දිස්වා අජ්ඣාසයානුරූපං චතුසච්චගබ්භධම්මං දෙසෙසි. සා තාව දෙව සහස්සනයපටිමණ්ඩිතෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. සා අපරභාගෙ ඝරාවාසෙ දොසං දිස්වා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා භික්ඛුනිසීලෙ පතිට්ඨිතා උපරි මග්ගත්ථාය භාවනමනුයුඤ්ජති. තං ඤාතකා කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා කාමෙහි නිමන්තෙත්වා පහූතධනවිභවජාතං ච දස්සෙත්වා පලොභෙන්ති. සා එකදිවසං අත්තනො සන්තිකං උපගතානං ඝරාවාසෙසු ච කාමෙසු ච ආදීනවං පකාසෙන්තී "දහරා අහ"න්ති ආදීහි චතුවීසතියා ගාථාහි ධම්මං කථෙත්වා තෙ නිරාසෙ කත්වා විස්සජ්ජෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී ඉන්ද්‍රියානි පරියොදපෙන්තී භාවනං උස්සුක්කාපෙත්වා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා:-

"දහරා අහං සුද්ධවසනා යං පුරෙ ධම්මමස්සුණිං
තස්සා මෙ අප්පමත්තාය සච්චාභිසමයො අහු.

---

1. මු. තස්සාමං. සී. I & II. උරෙවායාම.

තාහං සබ්බකාමෙසු භුසං අරතිමජ්ඣගං
සක්කායස්මිං භයං දිස්වා නෙක්ඛම්මඤ්ඤෙව පීහයෙ.

හිත්වානහං ඤාතිගණං දාසකම්මකරානි ච
ගාමක්ඛෙත්තානි ඵීතානි රමණීයෙ පමොදිතෙ.[1]

පහායාහං පබ්බජිතා සාපතෙය්‍යමනප්පකං
එවං සද්ධාය නික්ඛම්ම සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ.

නෙතං අස්ස පතිරූපං ආකිඤ්චඤ්ඤං හි පත්ථයෙ
යො ජාතරූපං රජතං ඡඩ්ඩෙත්වා[2] පුනරාගමෙ.

රජතං ජාතරූපං වා න බොධාය න සන්තියා
නෙතං සමණසාරුප්පං න එතං අරියං ධනං.

ලොභනං මදනං චෙතං මොහනං රජවඩ්ඪනං
සාසඞ්කං බහුආයාසං නත්ථි චෙත්ථ ධුවං ඨිති.

එත්ථ රත්තා පමත්තා ච සංකිලිට්ඨමනා නරා
අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ව්‍යාරුද්ධා පුථු කුබ්බන්ති මෙධගං.

වධො බන්ධො පරික්ලෙසො ජානි සොකපරිද්දවො
කාමෙසු අධිපන්නානං දිස්සතෙ ව්‍යසනං බහුං.

තං මං ඤාතී අමිත්තාව කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජථ
ජානාථ මං පබ්බජිතං කාමෙසු භයදස්සිනිං.

න හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන පරික්ඛීයන්ති ආසවා
අමිත්තා වධකා කාමා සපත්තා සල්ලබන්ධනා.

තං මං ඤාතී අමිත්තාව කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජථ
ජානාථ මං පබ්බජිතං මුණ්ඩං සඞ්ඝාටිපාරුතං.

උත්තිට්ඨපිණ්ඩො උඤ්ඡො ච පංසුකූලං ච චීවරං
එතං ඛො මම සාරුප්පං අනාගාරූපනිස්සයො.

වන්තා මහෙසීහි කාමා යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා
ඛෙමට්ඨානෙ විමුත්තා තෙ පත්තා තෙ අචලං සුඛං.

නාහං කාමෙහි සංගච්ඡං යෙසු තාණං න විජ්ජති
අමිත්තා වධකා කාමා අග්ගික්ඛන්ධසමා දුඛා.

පරිපන්ථො එස භයො සවිඝාතො සකණ්ටකො
ගෙධො සුවිසමො ලෙපො[3] මහන්තො මොහනාමුඛො.

උපසග්ගො භීමරූපො කාමා සප්පසිරූපමා
යෙ බාලා අභිනන්දන්ති අන්ධභූතා පුථුජ්ජනා.

1. සී. I & II. සමොහිතෙ. 2. මු. ඡපෙත්වා. 3. මු. සී. II & III. වෙගො.

කාමපඞ්කෙන සත්තා හි බහූ ලොකෙ අවිද්දසූ
පරියන්තං නාභිජානන්ති ජාතියා මරණස්ස ච.

දුග්ගතිගමනං මග්ගං මනුස්සා කාමහෙතුකං
බහුං වෙ පටිපජ්ජන්ති අත්තනො රොගමාවහං.

එවං අමිත්තජනනා තාපනා සංකිලෙසිකා
ලොකාමිසා බන්ධනියා කාමා චරණබන්ධනා.[1]

උම්මාදනා උල්ලපනා කාමා චිත්තප්පමාථිනො
සත්තානං සංකිලෙසාය ඛිප්පං මාරෙන ඔඩ්ඩිතං.

අනන්තාදීනවා කාමා බහුදුක්ඛා මහාවිසා
අප්පස්සාද රණකරා සුක්කපක්ඛවිසොසකා.

සාහං එතාදිසං කත්වා ව්‍යසනං කාමහෙතුකං
න තං පච්චාගමිස්සාමි නිබ්බානාභිරතා සදා.

රණං තරිත්වා කාමානං සීතිභාවාභිකඞ්ඛිනී
අප්පමත්තා විහස්සාමි තෙසං සංයොජනක්ඛයෙ.

අසොකං විරජං ඛෙමං අරියට්ඨඞ්ගිකං උජුං
තං මග්ගං අනුගච්ඡාමි යෙන තිණ්ණා මහෙසිනො.

ඉමං පස්සථ ධම්මට්ඨං සුභං කම්මාරධීතරං
අනෙජං උපසම්පජ්ජ රුක්ඛමූලම්හි ඣායති.

අජ්ජට්ඨමී පබ්බජිතා සද්ධා සද්ධම්මසොභනා.
විනීතුප්පලවණ්ණාය තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනී.

සායං භුජිස්සා අණණා භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා
සබ්බයොගවිසංයුත්තා කතකිච්චා අනාසවා.

තං සක්කො දෙවසඞ්ඝෙන උපසංකම්ම ඉද්ධියා
නමස්සති භූතපති සුභං කම්මාරධීතර"න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **දහරා අහං සුද්ධවසනා යං පුරෙ ධම්මමස්සුණි**න්ති: යස්මා අහං පුබ්බෙ දහරා තරුණී එවං සුද්ධවසනා සුද්ධවත්ථනිවත්ථා අලඞ්කතපටියත්තා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං අස්සොසිං, **තස්සා මෙ අප්පමත්තාය සච්චාභිසමයො අහූ**ති: යස්මා ච තස්සා මම මය්හං යථාසුතං ධම්මං පච්චවෙක්ඛිත්වා අප්පමත්තාය උපට්ඨිතසතියා සීලං අධිට්ඨහිත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තියාව චතුන්නං අරියසච්චානං අභිසමයො "ඉදං දුක්ඛ"න්ති ආදිනා පටිවෙධො අහොසි. **තතොහං සබ්බකාමෙසු භුසං අරතිමජ්ඣග**න්ති: තතො තෙන කාරණෙන සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මස්ස සුතත්තා සච්චානඤ්ච අභිසමිතත්තා මානුසෙසු දිබ්බෙසු චාති සබ්බෙසුපි කාමෙසු

1. මු. සී. I & II. මරණබන්ධනා.

භුසං අතිවිය අරතිං උක්කණ්ඨිං අධිගච්ඡිං. **සක්කායස්මිං** උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකෙ **භයං** සප්පටිභයභාවං ඤාණචක්ඛුනා දිස්වා **නෙක්ඛම්මඤ්ඤෙව** පබ්බජ්ජං නිබ්බානං එව **පිහයෙ** පිහයාමි පත්ථයාමි.

දාසකම්මකරානි චාති: දාසෙ ච කම්මකරෙ ච; ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන හෙතං වුත්තං. **ගාමක්ඛෙත්තානී**ති: ගාමෙ ච පුබ්බණ්ණාපරණ්ණවිරූහනට්ඨානානි ච ගාමපරියාපන්නානි වා ඛෙත්තානි. **ඵීතානී**ති: සමිද්ධානි. **රමණීයෙ**ති මනුඤ්ඤෙ. **පමොදිතෙ**ති පමුදිතෙ[1] "භොගක්ඛන්ධෙ හිත්වා"ති සම්බන්ධො. **සාපතෙය්‍ය**න්ති: සන්තකං ධනං; මණිකනකරජතාදි පරිග්ගහවත්ථුං. **අනප්පක**න්ති: මහන්තං. "පහාය"ති යොජනා. **එවං සද්ධාය නික්ඛම්මා**ති "හිත්වානහං ඤාතිගණ"න්ති ආදිනා වුත්තප්පකාරෙන මහන්තං ඤාතිපරිවට්ටං මහන්තඤ්ච භොගක්ඛන්ධං පහාය "කම්මඵලානි රතනත්තයඤ්චා"ති සද්ධෙය්‍යවත්ථුං සද්ධාය සද්දහිත්වා ඝරතො නික්ඛම්ම; **සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ** සම්මාසම්බුද්ධෙන සුට්ඨු පවෙදිතෙ අරියවිනයෙ අහං පබ්බජිතා. එවං පබ්බජිතාය පන **න මෙතං අස්ස පතිරූපං** යදිදං ඡඩ්ඩිතානං කාමානං පච්චාගමනං; **ආකිඤ්චඤ්ඤං හි පත්ථයෙ**ති: අකිඤ්චනභාවං අපරිග්ගහභාවමෙව පත්ථයාමි. **යො ජාතරූපං රජතං ඡඩ්ඩෙත්වා**[2] **පුනරාගමෙ**ති: යො පුග්ගලො සුවණ්ණං රජතං අඤ්ඤම්පි වා කිඤ්චි ධනජාතං ඡඩ්ඩෙත්වා පුන තං ගණ්හෙය්‍ය සො පණ්ඩිතානං අන්තරෙ කථං සීසං උක්ඛිපෙය්‍ය.

යස්මා රජතං ජාතරූපං වා **න බොධාය න සන්තියා** න මග්ගඤාණාය න නිබ්බානාය හොතීති අත්ථො. **නෙතං සමණසාරුප්ප**න්ති: එතං ජාතරූපරජතාදිපරිග්ගහවත්ථුං තස්ස වා පටිග්ගණ්හනං සමණානං සාරුප්පං න හොති. තථා හි වුත්තං:–"න කප්පති සමණානං සක්‍යපුත්තියානං ජාතරූපරජත"න්ති ආදි. **න එතං අරියං ධන**න්ති: එතං යථාවුත්තපරිග්ගහවත්ථු සද්ධාදිධනං විය අරියධම්මමයම්පි ධනං න හොති න අරියභාවාවහනතො. තෙනාහ: "**ලොභන**"න්ති ආදි. තත්ථ **ලොභන**න්ති: ලොභුප්පාදනං. **මදන**න්ති මදාවහං. **මොහන**න්ති: සම්මොහනං. **රජවඩ්ඪන**න්ති: රාගරජාදිසංවඩ්ඪනං. යෙන පරිග්ගහිතං තස්ස ආසඞ්කාවහත්තා සහ ආසඞ්කාය වත්තතීති=**සාසඞ්කං** යෙන පරිග්ගහිතං තස්ස යතො කුතොචි ආසඞ්කාවහන්ති අත්ථො. **බහුආයාස**න්ති: සජ්ජනාරක්ඛණාදිවසෙන බහුපරිස්සමං, **නත්ථි චෙත්ථ ධුවං ඨිති**න්ති: එතස්මිං ධනෙ ධුවභාවො වා ඨිතිභාවො වා නත්ථි; චලාචලමනවට්ඨිතමෙවාති අත්ථො.

එත්ථ රත්තා පමත්තා චාති: එතස්මිං ධනෙ රත්තා සඤ්ජාතරාගා දස කුසලධම්මෙසු සතියා විප්පවාසෙන පමත්තා; **සංකිලිට්ඨමනා** ලොභාදිසංකිලෙසෙන සංකිලිට්ඨචිත්තා ච නාම හොන්ති. තතො ච **අඤ්ඤමඤ්ඤම්හි ව්‍යාරුද්ධා පුථූ කුබ්බන්ති මෙධග**න්ති: අන්නාමයො මාතාපි පුත්තෙන

1. සී. I & II. සමොහිතෙති: පමුදිතෙ. 2. මු. ඡපෙත්වා.

පුත්තොපි මාතරාපි එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිවිරුද්ධා හුත්වා පුථු සත්තා මෙධගං කලහං කරොන්ති. තෙනාහ භගවා:-"පුනචපරං භික්ඛවෙ කාමහෙතු[1] කාමනිදානං කාමාධිකරණං මාතාපි පුත්තෙන විවදති පුත්තොපි මාතරා විවදතී"ති ආදි. **වධොති:** මරණං. **බන්ධාති** අඳුබන්ධනාදි බන්ධනං. **පරික්ලෙසොති:** හත්ථච්ඡෙදාදිපරික්ලෙසාපත්ති. **ධනංජානීති;** ධනජානි චෙව පරිවාරජානි ච. **සොකපරිද්දෙවොති:** සොකො ච පරිදෙවො ච. **අධිපන්නානන්ති:** අජ්ඣාසිතානං. **දිස්සතෙ ව්‍යසනං බහුන්ති:** යථා වුත්තවධබන්ධනාදිභෙදං අවුත්තඤ්ච දෙමනස්සුපායාසාදිං දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච බහුං බහුවිධං ව්‍යසනං අනත්ථො කාමෙසු දිස්සතෙව.

තං මං ඤාතී අමිත්තාව කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජථාති: තාදිසං මං යථා කාමෙසු විරත්තං තුම්හෙ ඤාතී ඤාතකා සමානා අනත්ථකාමා අමිත්තා විය කිං කෙන කාරණෙන කාමෙසු **යුඤ්ජථ** නියොජෙථ. **ජානාථ මං පබ්බජිතං කාමෙසු භයදස්සිනින්ති:** කාමෙ භයතො පස්සන්තිං පබ්බජිතං මං ආජානාථ කිං එත්තකං තුම්හෙහි නාඤ්ඤාතන්ති අධිප්පායො.

න හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන පරික්ඛීයන්ති ආසවාති: කාමාසවාදයො හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන න කදාචි පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති අථ ඛො තෙහි එව පරිවඩ්ඪන්තෙව. තෙනාහ: "**අමිත්තා වධකා කාමා සපත්තා සල්ලබන්ධනා**"ති. කාමා හි අහිතාවහත්තා මෙත්තියා අභාවෙන **අමිත්තා** මරණහෙතුතාය උක්ඛිත්තාසිකවධකසදිසත්තා **වධකා** අනුබන්ධිත්වා පි අනත්ථාවහනතාය වෙරානුබන්ධසපත්තසදිසත්තා **සපත්තා** රාගාදීනං සල්ලානං බන්ධනතො සල්ලබන්ධනා. **මුණ්ඩන්ති:** මුණ්ඩිතකෙසං. **තත්ථ තත්ථ** නන්තකානි ගහෙත්වා සඞ්ඝාටිචීවරපාරුපනෙන **සඞ්ඝාටිපාරුතං**.

උත්තිට්ඨපිණ්ඩොති: පිණ්ඩචාරෙ ඝරෙ ඝරෙ පතිට්ඨිත්වා ලභනක පිණ්ඩො. **උඤ්ඡොති:** තදත්ථං උඤ්ඡාචරියා. **අනාගාරූපනිස්සයොති:** අනාගාරානං පබ්බජිතානං උපගන්ත්වා නිස්සිතබ්බතො උපනිස්සයභූතො ජීවිතපරික්ඛාරො; තං හි නිස්සාය පබ්බජිතා ජීවන්ති. **වන්තාති:** ඡඩ්ඩිතා. **මහෙසීහීති:** බුද්ධාදීහි මහෙසීහි. **ඛෙමට්ඨානෙති:** කාමයොගාදීහි අනුපද්දවට්ඨානභූතෙ නිබ්බානෙ. **තෙති:** මහෙසයො. **අචලං සුඛන්ති** නිබ්බානසුඛං පත්තා. තස්මා තං පත්ථෙන්තෙන කාමා පරිච්චජිතබ්බාති අධිප්පායො.

නාහං කාමෙහි සංගච්ඡින්ති: අහං කදාචිපි කාමෙහි න සමාගච්ඡෙය්‍යං. කස්මාති චෙ ආහ "යෙසු තාණං න විජ්ජතී"ති ආදි. යෙසු කාමෙසු උප්පරික්ඛියමානෙසු එකස්මිම්පි අත්තපරිත්තාණං නාම නත්ථි. **අග්ගික්ඛන්ධසමා** මහාභිතාපට්ඨෙන **දුඛා** දුක්ඛාපනට්ඨෙන.

පරිපන්ථො එස භයො යදිදං කාමා නාම අවිදිතවිපුලානත්ථාවහත්තා. **සවිඝාතො** චිත්තවිඝාතකරත්තා. **සකණ්ටකො** විනිවිජ්ඣනත්තා. **ගෙධො සුවිසමො ලෙපොති:**[2] ගිද්ධිහෙතුතාය ගෙධො, සුට්ඨුවිසමො, මහ

1. සී. I. කාමහෙතු ධනහෙතු. 2. මු. සී. II & III. ලෙපො,

පලිපාපලෙපා.[1] දුරභිසම්භවනට්ඨෙන **මහබ්භයා**. **මොහනාමුඛො** මුච්ඡාපත්තිහෙතුකො. **උපසග්ගා භීමරූපා** අභිහිංසනකසභාවො, මහන්තා දෙවතූපසග්ගා විය අප්පතිකාරදුක්ඛාවහනතො. **සප්පසිරූපමා කාමා** සප්පපිහයට්ඨෙන. **කාමපටිබද්ධා සත්තා**ති: කාමසඞ්ඛාතෙන පබන්ධෙන සත්තා ලග්ගා. **දුග්ගතිගමනං මග්ග**න්ති: නිරයාදිඅපායගාමිනං මග්ගං. **කාමහෙතුක**න්ති: කාමොපභොගහෙතුකං. **බහූ**ති: පාණාතිපාතාදිභෙදෙන බහුවිධං. **රොගමාවහ**න්ති: රුජනට්ඨෙන රොගසඞ්ඛාතස්ස දිට්ඨධම්මිකාදිභෙදස්ස දුක්ඛස්ස ආවහනකං.

එවන්ති "අමිත්තා වධකා"ති ආදිනා වුත්තප්පකාරෙන. **අමිත්තජනනා**ති: අමිත්තභාවස්ස නිබ්බත්තනකා. **තාපනා**ති: සන්තාපනකා. තපනීයාති අත්ථො. **සඞ්කිලෙසිකා**ති: සඞ්කිලෙසාවහා. **ලොකාමිසා**ති: ලොකෙ ආමිසභූතා. **බන්ධනීයා**ති: බන්ධභූතෙහි සංයොජනෙහි බන්ධිතබ්බා; සංයොජනීයාති අත්ථො. **මරණ[2]බන්ධනා**ති: භවාදිසු නිබ්බත්තිනිමිත්තතාය පවත්තකාරණතො ච මරණපබන්ධනා. **උම්මාදනා**ති: විපරිනාමධම්මානං වියොගවසෙන සොකුම්මාදකරා, වඞ්ඩියා[3] වා උපරූපරි මදාවහා. **උල්ලපනා**ති: අහො සුඛං අහොසුඛන්ති උද්ධමුඛං ලපාපනකා. "උල්ලොලනා"තිපි පාඨො. ගන්තපිණ්ඩනිමිත්තං නඞ්ගුට්ඨං උල්ලොලෙන්තා සුනඛා විය ආමිසහෙතු සත්තෙ උපරූපරි ලාලනා, පරිභවා වඤ්චකදූතපාපනකාති අත්ථො. **චිත්තප්පමාථිනො**ති: පරිළාහුප්පාදනාදිනා සම්පති ආයතිඤ්ච චිත්තස්ස පමත්ථන[4]සීලා. චිත්තප්පමද්දිනොති වා පාඨො. සො එව අත්ථො. යෙ පන "චිත්තප්පමාදිනො"ති වදන්ති තෙසං චිත්තස්ස පමාදාවහාති අත්ථො. **සංකිලෙසායා**ති: විබාධනාය; උපතාපනාය වා. **ඛිපං මාරෙන ඔඩ්ඩිත**න්ති: කාමා නාම එතෙ මාරෙන ඔඩ්ඩිතං[5] කුමිනන්ති දට්ඨබ්බා සත්තානං අනත්ථාවහනතො.

අනන්තාදීනවාති: "පලොභනං මරණසෙඩුවන්"ති ආදිනා ඉධ සීතස්ස පුරක්ඛතො උණ්හස්ස පුරක්ඛතොති ආදිනා ච දුක්ඛක්ඛන්ධසුත්තාදිසු වුත්තනයෙන අපරියන්තාදීනවා; බහුදොසා. **බහුදුක්ඛා**ති: ආපායිකාදි බහුවිධදුක්ඛානුබන්ධා. **මහාවිසා**ති: කණ්ණිකාපනස්සතාළකාදිසු මහාවිසසදිසා. **අප්පස්සාදා**ති: සත්ථධාරාගතමධුබින්දු විය පරිත්තස්සාදා; **රණකරා**ති: යාරාගාදිසංවඩ්ඪකා. **සුක්කපක්ඛවිසොසකා**ති: සත්තානං අනවජ්ජකොට්ඨාසස්ස විනාසකා.

සාහන්ති: සා අහං යථාවුත්තනයෙනෙව සද්ධා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා කාමෙ පහාය පබ්බජිත්වා ඨිතාති අත්ථො. **එතාදිස**න්ති: එවරූපං වුත්තප්පකාරං. **කත්වා**ති: ඉති කත්වා. යථාවුත්තකාරණෙනාති අත්ථො. **න තං පච්චාගමිස්සාමී**ති: තං මයා පුබ්බෙ වන්තං කාමමෙථුනං

---

1. මු. සී. II & III. මහාපලිබොධා සෙ.
2. මු. සී. I. II & III. මරණ.
3. සී. I & II. බන්ධියා.
4. මු. පමුස්සන.
5. සී. උදිතං.

න පරිභුඤ්ජිස්සාමි. **නිබ්බානාභිරතා සදා**ති: යස්මා පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සබ්බ[1]කාලං නිබ්බානාභිරතා තස්මා “න තං පච්චාගමිස්සාමී”ති යොජනා.

රණං තරිත්වා කාමානන්ති: කාමානං රණං තරිත්වා; තං ච මයා කාතබ්බං අරියමග්ග සම්පහාරං කත්වා. **සීතිභාවාභිකඞ්ඛිනී**ති: සබ්බකිලෙසදරථ පරිළාහවූපසමෙන සීතිභාවසඞ්ඛාතං අරහත්තං අභිකඞ්ඛන්තී. **සබ්බසංයොජනක්ඛයෙ**ති: සබ්බෙසං සංයොජනානං ඛයභූතෙ නිබ්බානෙ අභිරතා.

යෙන තිණ්ණා මහෙසිනොති: යෙන, අරියමග්ගෙන බුද්ධාදයො මහෙසයො සංසාරමහොඝං තිණ්ණා අහම්පි තෙන ගතමග්ගං අනුගච්ඡාමි. සීලාදිපටිපත්තියා අනුපාපුණාමීති අත්ථො. **ධම්මට්ඨ**න්ති: අරියඵලධම්මෙ ඨිතං. **අනෙජ**න්ති පටිප්පස්සද්ධිතණ්හෙජතාය අනෙජන්ති ලද්ධනාමං අග්ගඵලං. **උපසම්පජ්ජා**ති: සම්පාදෙත්වා; අග්ගමග්ගාධිගමෙන අධිගන්ත්වා. **ඣායතී**ති: තමෙව ඵලජ්ඣානං උපනිජ්ඣායති. **අජ්ජට්ඨමී පබ්බජිතා**ති: පබ්බජිතා හුත්වා පබ්බජිතතො පට්ඨාය අජ්ජ අට්ඨමදිවසො. ඉතො අතීතෙ අට්ඨමියං පබ්බජිතාති අත්ථො. **සද්ධා**ති: සද්ධාසම්පන්නා. **සද්ධම්මසොභනා**ති: සද්ධම්මාධිගමෙන සොභනා. **භුජිස්සා**ති: දාසභාවසදිසානං කිලෙසානං පහානෙන භුජිස්සා. කාමච්ඡන්දාදි ඉණාපගමෙන **අණණා**. ඉමා කිර තිස්සො ගාථා පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ අරහත්තං පත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නං ථෙරිං භික්ඛූනං[2] දස්සෙත්වා පසංසන්තෙන භගවතා වුත්තා.

අථ සක්කො දෙවානමින්දො තං පවත්තිං දිබ්බෙන චක්ඛුනා දිස්වා එවං සත්ථාරා පසංසියමානා අයං ථෙරී යස්මා දෙවෙහි ච පයිරුපාසිතබ්බාති තාවදෙව තාවතිංසෙහි දෙවෙහි සද්ධිං උපසඞ්කමිත්වා අභිවාදෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අට්ඨාසි. තං සන්ධාය සඞ්ගීතිකාරෙහි වුත්තං. “තං සක්කො දෙවරාජා දෙවසඞ්ඝෙන උපසඞ්කම්ම ඉද්ධියා නමස්සති භූතපති සුභං කම්මාරධීතර”න්ති. තත්ථ තීසු කාමභවෙසු භූතානං සත්තානං පති ඉස්සරොති කත්වා භූතපතීති ලද්ධනාමො සක්කො දෙවරාජා දෙවසඞ්ඝෙන සද්ධිං තං සුභං කම්මාරධීතරං අත්තනො දෙවිද්ධියා උපසඞ්කම්ම නමස්සති පඤ්ජලිපග්ගහිතෙන වන්දතීති අත්ථො.

සුභාය කම්මාරධීතාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

විසතිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-5. ගා-116. 9.)

1. සී. II. නිච්ච. 2. සී. I. භික්ඛූනීනං.

30. 1.

තිංසනිපාතෙ "ජීවකම්බවනං රම්ම"න්ති ආදිකා සුභාය ජීවකම්බවනිකාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී සංරොපිත[1] කුසලමූලා අනුක්කමෙන පරිබ්‍රූහිතවිමොක්ඛසම්භාරා පරිපක්කඤාණා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. සුභාතිස්සා නාමං අහොසි. තස්සා කිර සරීරාවයවා සොභනවණ්ණයුත්තා අහෙසුං. තස්මා සුභාති අන්වත්ථමෙව නාමං ජාතං. සා සත්ථු රාජගහප්පවෙසෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ සංසාරෙ ජාතසංවෙගා කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා නෙක්ඛම්මඤ්ච ඛෙමතො සල්ලක්ඛෙන්තී මහාපජාපතීගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී කතිපාහෙනෙව අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි. අථ නං එකදිවසං අඤ්ඤතරො රාජගහවාසී ධුත්තපුරිසො තරුණො පඨමයොබ්බනෙ ඨිතො ජීවකම්බවනෙ දිවාවිහාරාය ගච්ඡන්තිං දිස්වා පටිබද්ධචිත්තො හුත්වා මග්ගං ඔවරන්තො කාමෙහි නිමන්තෙසි. සා තස්ස නානප්පකාරෙහි කාමානං ආදීනවං අත්තනො ච නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයං පවෙදෙන්තී ධම්මං කථෙසි. සො ධම්මකථං සුත්වාපි න පටික්කමති නිබන්ධති යෙව. ථෙරී තං අත්තනො වචනෙ අතිට්ඨන්තං අක්ඛිම්හි ච අභිරත්තං දිස්වා "හන්ද තස්ස සම්භාවිතං අක්ඛි"න්ති අත්තනො එකමක්ඛිං උප්පාටෙත්වා තස්ස උපනෙසි. තතො සො පුරිසො සන්තාසි[2] සංවෙගජාතො තත්ථ විගතරාගොව හුත්වා ථෙරිං ඛමාපෙත්වා ගතො. ථෙරී සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථුනො සහ දස්සනෙනෙවස්සා අක්ඛිපාකතිකං අහොසි. තතො සා බුද්ධගතාය පීතියා නිරන්තරං ඵුටා හුත්වා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා අග්ගමග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. සා පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා තාවදෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බාණසුඛෙන විහරන්තී අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා අත්තනා තෙන ච ධුත්තපුරිසෙන වුත්තගාථා උදානවසෙන:-

"ජීවකම්බවනං රම්මං ගච්ඡන්තිං භික්ඛුනිං සුභං
ධුත්තකො සන්නිවාරෙසි තමෙනං අබ්‍රවී සුභා.

කිං තෙ අපරාධිතං මයා යං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි
න හි පබ්බජිතාය ආවුසො පුරිසො සම්ඵුසනාය කප්පති.

ගරුකෙ මම සත්ථු සාසනෙ යා සික්ඛා සුගතෙන දෙසිතා
පරිසුද්ධපදං අනඞ්ගණං කිං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි.

ආවිලචිත්තො අනාවිලං සරජො වීතරජං අනඞ්ගණං
සබ්බත්ථ විමුත්තමානසං කිං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි.

දහරා ච අපාපිකා චසි කිං තෙ පබ්බජ්ජා කරිස්සති
නික්ඛිප කාසාය චීවරං එහි රමාමසෙ පුප්ඵිතෙ වනෙ.

---

1. මු. සංචොදිත. 2. සී. I. ආගුංසො.

මධුරඤ්ච පවන්ති සබ්බසො කුසුමරජෙන සමුට්ඨිතා[1] දුමා
පඨමවසන්තො සුඛො උතු එහි රමාමසෙ පුප්ඵිතෙ වනෙ.

කුසුමිතසිඛරාව පාදපා අභිගජ්ජන්තිව මාලුතෙරිතා
කා තුය්හං රති භවිස්සති යදි එකා වනමොතරිස්සසි.

වාළමිගසඞ්ඝසෙවිතං කුඤ්ජරමත්තකරෙණුලොළිතං
අසහායිකා ගන්තුමිච්ඡසි රහිතං භිංසනකං මහාවනං.

තපනීයකතාව ධීතිකා විචරසි චිත්තරථෙව අච්ඡරා
කාසිකසුඛුමෙහි වග්ගුහි සොභසි වසනෙහි නූපමෙ.

අහං තව වසානුගො සියං යදි විහරෙමසෙ කානනන්තරෙ
න හි මත්ථි තයා පියතරො පාණො කින්නරිමන්දලොචනෙ.

යදි මෙ වචනං කරිස්සසි සුඛිතා එහි අගාරමාවස
පාසාදනිවාතවාසිනී පරිකම්මං තෙ කරොන්තු නාරියො.

කාසිකසුඛුමානි ධාරය අභිරොපෙහි ච මාලවණ්ණකං
කඤ්චනමණිමුත්තකං බහුං විවිධං ආභරණං කරොමි තෙ.

සුධොතරජපච්ඡදං සුභං ගොනකතූලිකසන්ථතං නවං
අභිරුහ සයනං මහාරහං චන්දනමණ්ඩිත සාරගන්ධිකං.

උප්පලං ච උදකතො උග්ගතං[3] යථා තං අමනුස්සසෙවිතං
එවං තුවං බ්‍රහ්මචාරිණී සකෙසු අඞ්ගෙසු ජරං ගමිස්සසි.

කිං තෙ ඉධ සාරසම්මතං කුණපපූරම්හි සුසානවඩ්ඪනෙ
භෙදනධම්මෙ කළෙවරෙ යං දිස්වා විමනො උදික්ඛසි.

අක්ඛීනි ච තුරියා රිව කින්නරියා රිව පබ්බතන්තරෙ
තව මෙ නයනානුදික්ඛිය භීයො කාමරති පවඩ්ඪති.

උප්පලසිඛරොපමානි තෙ විමලෙ හාටකසන්නිභෙ මුඛෙ
තව මෙ නයනානි උදික්ඛිය භීය්‍යො කාමගුණො පවඩ්ඪති.

අපි දූරගතා සරම්හසෙ ආයතපම්හෙ විසුද්ධදස්සනෙ
න හි මත්ථි තයා පියතරා නයනා කින්නරිමන්දලොචනෙ.

අපථෙන පයාතුමිච්ඡසි චන්දං කීළනකං ගවෙසසි
මෙරුං ලඞ්ඝෙතුමිච්ඡසි යො ත්වං බුද්ධසුතං මග්ගයසි.

නත්ථි හි ලොකෙ සදෙවකෙ රාගො යත්ථපි දානි මෙ සියා
නාපි නං ජානාමි කීරිසො අථ මග්ගෙන හතො සමූලකො.

ඉඞ්ගාලකුයා[4]ව උජ්ඣිතො විසපත්තො රිව අග්ගතො කතො
නාපි නං පස්සාමි කීරිසො අථ මග්ගෙන හතො සමූලකො.

1. සී. I & II. සමුද්ධුතා.
2. සී. II. උපාවහං.
3. මූ. උද්ධතං, සී. I & II. උබ්බිහං.
4. මූ. සී II, III, IV & V. ඉඞ්ගාලඛුයා.

යස්සා සියා අපච්චවෙක්ඛිතං සත්ථා වා අනුපාසිතො සියා
ත්වං තාදිසිකං පලොභය ජානන්තිං සො ඉමං විහඤ්ඤසි

මය්හං හි අක්කුට්ඨවන්දිතෙ සුඛදුක්ඛෙ ච සති උපට්ඨිතා
සඞ්ඛතං අසුභන්ති ජානිය සබ්බත්ථෙව මනො න ලිප්පති.

සාහං සුගතස්ස සාවිකා මග්ගට්ඨඞ්ගිකයානයායිනී
උද්ධටසල්ලා අනාසවා සුඤ්ඤාගාරගතා රමාමහං.

දිට්ඨා හි මයා සුචිත්තිතා සොම්භා දාරුකපිල්ලකානි[1] වා
තන්තීහි ච ඛීලකෙහි ච විනිබද්ධා විවිධං පනච්චකා.

තම්හුද්ධටෙ තන්තිඛීලකෙ විස්සට්ඨෙ විකලෙ පරිපක්ඛිතෙ
අවින්දෙ ඛණ්ඩසො කතෙ කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ.

තථූපමා දෙහකානි මං තෙහි ධම්මෙහි විනා න වත්තන්ති
ධම්මෙහි විනා න වත්තති කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ.

යථා හරිතාලෙන මක්ඛිතං අද්දස චිත්තිකං භිත්තියා කතං
තම්හි තෙ විපරීතදස්සනං සඤ්ඤා[2] මානුසිකා නිරත්ථිකා.

මායං විය අග්ගතො කතං සුපිනන්තෙව සුවණ්ණපාදපං
උපගච්ඡසි අන්ධ රිත්තකං ජනමජ්ඣෙරිව රුප්පරූපකං.

වට්ටනිරිව කොටරොහිතා මජ්ඣෙ බුබ්බුළකා සඅස්සුකා
පිළකොළිකා චෙත්ථ ජායති විවිධා චක්ඛුවිධා ච පිණ්ඩිතා.

උප්පාටිය චාරුදස්සනා න ච පජ්ජිත්ථ අසඞ්ගමානසා
හන්ද තෙ චක්ඛුං හරස්සු තං තස්ස නරස්ස අදාසි තාවදෙ.

තස්ස ච විරමාසි තාවදෙ රාගො තත්ථ ඛමාපයී ච නං
සොත්ථි සියා බ්‍රහ්මචාරිණී න පුනො එදිසකං භවිස්සති.

ආසාදිය එදිසං ජනං අග්ගිං පජ්ජලිතංව ලිඞ්ගිය
ගණ්හිස්සං ආසිවිසං විය අපි නු සොත්ථි සියා ඛමෙහි නො.

මුත්තා ච තතො සා භික්ඛුනී අගමී බුද්ධවරස්ස සන්තිකං
පස්සිය වරපුඤ්ඤලක්ඛණං චක්ඛු ආසි යථා පුරාණක”න්ති

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ **ජීවකම්බවන**න්ති: ජීවකස්ස කොමාරභච්චස්ස අම්බවනං. **රම්ම**න්ති: රමණීයං; තං කිර භූමිභාගසම්පත්තියා ඡායූදකසම්පත්තියා රුක්ඛානං රොපිතාකාරෙන ච අතිවිය මනුඤ්ඤං මනොරමං. **ගච්ඡන්ති**න්ති: අම්බවනං උද්දිස්ස ගන්තං; දිවාවිහාරාය උපගච්ඡන්තිං. **සුභ**න්ති: එවංනාමිකං. **ධුත්තකො**ති: ඉත්ථිධුත්තො; රාජගහවාසී කිරෙකො මහාවිභවස්ස සුවණ්ණකාරස්ස පුත්තො යුවා අභිරූපො ඉත්ථි

1. ජූ. සී III. පිල්ලකානි.   2. මු. සී. III. පඤ්ඤා.

ධුත්තො පුරිසමද්දමත්තො විචරති. සො තං පටිපථෙ දිස්වා පටිබද්ධචිත්තො මග්ගං උපරුන්ධිත්වා අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං "**ධුත්තකො සන්නිවාරෙසී**"ති. **සන්නිවාරෙසීති**: මම ගමනං නිසෙධෙසීති අත්ථො. **තමෙතං අබ්‍රවි සුභාති**: තමෙතං නිවාරෙත්වා ඨිතං ධුත්තං සුභා භික්ඛුනී කථෙසි. එත්ථ ච "ගච්ඡන්තිං භික්ඛුනිං සුභං අබ්‍රවි සුභා"ති ච අත්තානමෙව ථෙරී අඤ්ඤං විය කත්වා වදති. ථෙරියා වුත්තගාථානං සම්බන්ධදස්සනවසෙන සඞ්ගීතිකාරෙහි අයං ගාථා වුත්තා.

"**අබ්‍රවි සුභා**"ති වත්වා තස්සා වුත්තාකාරදස්සනත්ථමාහ:–"**කිං තෙ අපරාධිත**"න්ති ආදි. තත්ථ **කිං තෙ අපරාධිතං මයාති**: කිං තුය්හං ආවුසො මයා අපරද්ධං. **යං මං ඔවරියාන තිට්ඨසීති**; යෙන අපරාධෙන මං ගච්ඡන්තිං ඔවරිත්වා ගමනං නිසෙධෙත්වා තිට්ඨසි; සො නත්ථේවාති අධිප්පායො. අථ [illegible] සඤ්ඤාය එවං පටිපජ්ජසි එවම්පි **න** යුත්තන්ති දස්සෙන්තී ආහ–"**න හි පබ්බජිතාය ආවුසො පුරිසො සම්ඵුසනාය කප්පතී**"ති. ආවුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත ලොකියවාරිත්තෙනාපි පුරිසස්ස පබ්බජිතානං සංඵුසනා න කප්පති, පබ්බජිතාය පන පුරිසො තිරච්ඡාන ගතොපි ඵුසනාය න කප්පති, තිට්ඨතු තාව සරීර[1]ඵුසනා, රාගවසෙනස්සා නිස්සග්ගියෙන පුරිසස්ස නිස්සග්ගියස්සාපි ඵුසනා න කප්පතෙව.

තෙනාහ:–"**ගරුකෙ මම සත්ථුසාසනෙ**"ති ආදි. තස්සත්ථො: **ගරුකෙ** පාසාණච්ඡත්තං විය ගරුකාතබ්බෙ මය්හං සත්ථුසාසනෙ යා සික්ඛා භික්ඛුනියො උද්දිස්ස සුගතෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන දෙසිතා පඤ්ඤත්තා තාහි **පරිසුද්ධපදං** පරිසුද්ධකුසලකොට්ඨාසං රාගාදිඅඞ්ගණානං සබ්බසො අභාවෙන **අනඞ්ගණං** එවම්භූතං මං ගච්ඡන්තිං කෙන කාරණෙන ආවරිත්වා තිට්ඨසීති.

ආවිලචිත්තාති: චිත්තස්ස ආවිලභාවකරානං කාමවිතක්කාදීනං වසෙන ආවිලචිත්තො ත්වං, තාදිභාවතො **අනාවිලං**, රාගරජාදීනං වසෙන **සරජො** සාඞ්ගණො, තාදිභාවතො **වීතරජං අනඞ්ගණං**. **සබ්බත්ථ** ඛන්ධපඤ්චකෙ සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා **විමුත්තමානසං** මං කස්මා ඔවරිත්වා තිට්ඨසීති එවං ථෙරියා වුත්තෙන ධුත්තකො අත්තනො අධිප්පායං විභාවෙන්තො "**දහරා ච**"ති ආදිකා දසගාථා අභාසි.

තත්ථ **දහරාති**: තරුණී; පඨමෙ යොබ්බනෙ ඨිතා. **අපාපිකා චසීති**: රූපෙන අලාමිකා ච අසි; උත්තමරූපධරා චාසීති අධිප්පායො. **කිං තෙ පබ්බජ්ජා කරිස්සතීති**: තුය්හං එවං පඨමවයෙ ඨිතාය රූපසම්පන්නාය පබ්බජ්ජා කිං කරිස්සති, වුද්ධාය බීභච්ඡ[2]රූපාය වා පබ්බජිතබ්බන්ති අධිප්පායෙන වදති. **නික්ඛිපාති**: ඡඩ්ඩෙහි. උක්ඛිපාති වා පාඨො. අපනෙහීති අත්ථො.

මධුරන්ති: සුභං[3] සුගන්ධන්ති අත්ථො. **පවන්තීති**: වායන්ති. **සබ්බසොති**: සමන්තතො. **කුසුමරජෙන සමුට්ඨිතා දුමාති**: ඉමෙ රුක්ඛා

---

1. මු. පුරිස· 2. මු. විගත. 3. මු. I. සුඛ.

මන්දවාතෙන සමුද්ධමානකුසුමරෙණුජාලෙන අත්තනො කුසුමරජෙන සයං සමුට්ඨිතා විය හුත්වා සමන්තතො සුරභිං වායන්ති. **පඨමවසන්තොව සුභො උතූති**: අයං පඨමො වසන්තමාසො සුඛසම්ඵස්සො ච උතු වත්තතීති අත්ථො. **කුසුමිත සිඛරාති**: සුපුප්ඵිතග්ගා. **අභිගජ්ජන්තිව මාලුතෙරිතාති**: වාතෙන සඤ්චලිතා අභිගජ්ජන්තීව අභිත්ථුනන්තා විය තිට්ඨන්ති. **යදි එකා වනමොතරිස්සසීති**: සචෙ ත්වං එකිකා වනමොගාහිස්සසි "කා නාම තෙ තත්ථ රති භවිස්සතී"ති අත්තනා බද්ධසුඛාභිරතතා එවමාහ.

වාළමිගසඞ්ඝසෙවිතන්ති: සීහබ්‍යග්ඝාදිවාළමිගසමූහෙහි තත්ථ තත්ථ උපසෙවිතං. **කුඤ්ජරමත්තකරෙණු ලොළිතන්ති**: මත්තකුඤ්ජරෙහි හත්ථිනීහි ච මිගානං විත්තතාපනෙන රුක්ඛගච්ඡාදීනං සාඛාභඤ්ජනෙන ච ආලොළිතං පදෙසං. කිඤ්චාපි තස්මිං වනෙ ඊදිසං තදා නත්ථි, වනං නාම එවරූපන්ති තං භිංසාපෙතුකාමො එවමාහ. **රහිතන්ති**: ජනරහිතං විජනං. **භිංසනකන්ති**: භයජනකං. **තපනීයකතාව ධීතිකාති**: රත්ත සුවණ්ණෙන විරචිතා ධීතලිකා විය සුකුසලෙන යන්තාචරියෙන යන්ත යොගවසෙන විස්සජ්ජිතා සුවණ්ණපටිමා විය **චරසි** ඉදානි ත්වං ඉතො චිතො ච සඤ්චරසි. **චිත්තරථෙව අච්ඡරාති**: චිත්තරථනාමකෙ උය්‍යානෙ දෙවච්ඡරා විය. **කාසිකසුඛුමෙහීති**: කාසිරට්ඨෙ උප්පන්නෙහි අති විය සුඛුමෙහි. **වග්ගූහීති**: සිනිද්ධමට්ටෙහි. **සොභසි වසනෙහි නූපමෙති** නිවාසනපාරුපනවත්ථෙහි අනූපමෙ උපමාරහිතෙ ත්වං "ඉදානි මෙ වසානුගා සොභසී"ති භාවිනං අත්තනො අධිප්පායවසෙන එකන්තිකං වත්තමානං විය කත්වා වදති. **අහං තව වසානුගො සියන්ති**: අහම්පි තුය්හං වසානුගො කිංකාරපටිස්සාවී භවෙය්‍යං. **යදි විහරෙමසෙ කානනන්තරෙති**: යදි මයං උභොපි වනන්තරෙ සහ වසාම රමාම. "**න හි මත්ථි තයා පියතරො**"ති වසානුගභාවස්ස කාරණං ආහ. **පාණොති**: සත්තො. **අඤ්ඤො** කොචිපි සත්තො තයා පියතරො මය්හං නත්ථීති අත්ථො. අථ වා **පාණොති**: අත්තනො ජීවිතං සන්ධාය වදති. මය්හං ජීවිතං තයා පියතරං නත්ථීති අත්ථො. **කින්නරිමන්දලොචනෙති**: කින්නරියා විය මන්දබුද්ධ[1]විලොචනෙ.

යදි මෙ වචනං කරිස්සසි සුඛිතා එහි අගාරමාවසාති සචෙ ත්වං මම වචනං කරිස්සසි එකාසනං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියදුක්ඛං පහාය එහි කාමභොගෙහි සුඛිතා හුත්වා අගාරං අජ්ඣාවස. "සුඛිතා හොති අගාර ආවසන්තී"ති කෙචි පඨන්ති. තෙසං සුඛිතා භවිස්සති අගාරං අජ්ඣාවසන්තීති අත්ථො. **පාසාද නිවාතවාසිනීති**: නිවාතෙසු පාසාදෙසු වාසිනී. "පාසාදවිමානවාසිනී"ති ච පාඨො. විමානසදිසෙසු පාසාදෙසු වාසිනීති අත්ථො. **පරිකම්මන්ති**: වෙය්‍යාවච්චං. **ධාරයාති**: පරිදහ නිවාසෙහි චෙව උත්තරියඤ්ච කරොහි. **අභිරොපෙහීති**: මණ්ඩනවිභූසනවසෙන වා සරීරං ආරොපය; අලඞ්කරොහීති අත්ථො. **මාලවණ්ණකන්ති**: මාලං චෙව ගන්ධ

1. මු. I. පුඤ්ජ

විලෙපනං ච. **කඤ්චනමණිමුත්තකන්**ති: කඤ්චනෙන මණිමුත්තාහි ච යුත්තං. සුවණ්ණමයං මණිමුත්තාහි ඛචිතන්ති අත්ථො. **බහුන්**ති. භණ්ඩූපගාදිභෙදතො බහුප්පකාරං. **විවිධන්**ති: කරණවිකතියා නානාවිධං.

සුධොතරජපච්ඡදන්ති: සුධොතතාය පවාහිතරජං උත්තරච්ඡදං. **සුභන්**ති: සොභනං. **ගොනකතූලිකසන්ථත**[1]න්ති: දීඝලොමකාළකොජවෙන චෙව හංසලොමාදිපුණ්ණාය තූලිකාය ච සන්ථතං. **නව**න්ති: අභිනවං. **මහාරහ**න්ති: මහග්ඝං. **චන්දනමණ්ඩිතසාරගන්ධික**න්ති: ගොසීසකාදිසාරචන්දනෙන මණ්ඩිතතාය සුරභිගන්ධිකං, එවරූපං සයනමාරුහ තං ආරුහිත්වා යථාසුඛං සයාහි චෙව නිසීද චාති අත්ථො. **උප්පලඤ්ච උදකතො උග්ගත**න්ති: චකාරො නිපාතමත්තං. උදකතො උග්ගතං[2] උසිතං අච්චුග්ගම්ම ඨිතං සුඵුල්ලමුප්පලං. **යථා තං අමනුස්සසෙවිත**න්ති: තඤ්ච රක්ඛසපරිග්ගහිතාය පොක්ඛරණියා ජාතත්තා නිම්මනුස්සෙහි සෙවිතං කෙනචි අපරිභුත්තමෙව භවෙය්‍ය, **එවං ත්වං බ්‍රහ්මචාරිණී**ති: එවමෙව තං සුඵුල්ලමුප්පලං විය ත්වං බ්‍රහ්මචාරිණී **සකෙසු අඞ්ගෙසු** අත්තනො සරීරාවයවෙසු කෙනචි අපරිභුත්තෙසු යෙව **ජරං ගමිස්සසි** මුධා යෙව ජරාජිණ්ණා භවිස්සසි.

එවං ධුත්තකෙන අත්තනො අධිප්පායෙ පකාසිතෙ ථෙරී සරීරසභාවවිභාවනෙන තං තස්ස විච්ඡන්දෙන්තී "**කින්තෙ ඉධා**"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: ආවුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත කෙසාදිකුණපපූරෙ එකන්තෙන භෙදනධම්මෙ සුසානවඩ්ඪනෙ **ඉධ** ඉමස්මිං කායසඞ්ඛාතෙ අසුචිකළෙවරෙ කිංනාම තව සාරන්ති **සම්මතං** සම්භාවිතං **යං දිස්වා විමනො** අඤ්ඤතරස්මිං ආරම්මණෙ විගතමනසඞ්කප්පො එත්ථෙව වා අවිමනො සොමනස්සිකො හුත්වා උදික්ඛසි තං මය්හං කථෙහීති. තං සුත්වා ධුත්තකො කිඤ්චාපි තස්සා රූපං චාතුරියසොභිතං පඨමදස්සනතො පන පට්ඨාය යස්මිං දිට්ඨිපාතෙ පටිබද්ධචිත්තො තමෙව අපදිසන්තො "**අක්ඛීනි ච තුරියාරිවා**"ති ආදිමාහ. කාමඤ්චායං ථෙරී සුට්ඨුසංයතතාය සන්තින්ද්‍රියා, තාය පිරවිප්පසන්නසොම්මසන්තනයනනිපාතෙසු කම්මානුභාවනිප්ඵන්නෙසු පසන්නපඤ්චපසාදපටිමණ්ඩිතෙසු නයනෙසු ලබ්භමානෙ සභාවසිද්ධචාතුරියෙ දිට්ඨිපාතෙ යස්මා සයං චරිතභාවභාවවිලාසාදිපරිකප්පවඤ්චිතො සො ධුත්තො ජාතො තස්මාස්ස දිට්ඨිරාගො සවිසෙසං වෙපුල්ලං අගමාසි. තත්ථ **අක්ඛීනි ච තුරියාරිවා**ති: තුරී වුච්චති මිගී, චසද්දො නිපාතමත්තං; මිගච්ඡාපාය විය තෙ අක්ඛීනීති අත්ථො. චකොරියා[3] රිවාති වා පාළි. චකොරසකුණියාති වුත්තං හොති. **කින්නරියාව පබ්බතන්තරෙ**ති: පබ්බතකුච්ඡියං විචරමානාය කින්නරවනිතාය විය ච තෙ අක්ඛීනීති අත්ථො. **තව මෙ නයනානුදික්ඛියා**ති: තව වුත්තගුණවිසෙසානි නයනානි දිස්වා; **භිය්‍යො** උපරූපරි මෙ කාමාභිරති පවඩ්ඪති.

උප්පලසිඛරොපමානි තෙති: රත්තුප්පලගබ්භසදිසානි පම්භානි තව, **විමලෙ**ති: නිම්මලෙ. **හාටකසන්නිභෙ**ති: කඤ්චනරූපකස්ස මුඛසදිසෙ තෙ

1. මු. සන්ථතං. 2. මු. උග්ගතං, සී. III. උබ්භතං. 3. මු. සී. III චොරියා'ති, කුඤ්ජාර.

මුඛෙ "නයනානි දක්ඛියා"ති යොජනා. **අපි දූරගතාති**: දූරං ඨානං ගතාපි; **සරම්හසෙති**: අඤ්ඤං කිඤ්චි අචින්තෙත්වා තව නයනානි එව අනුස්සරාමි. **ආයතපම්හෙති**: දීඝපඛුමෙ; **විසුද්ධදස්සනෙති**: නිම්මලලොචනෙ. **න හි ච'ත්ථි තයා පියතරා නයනාති**: තව නයනතො අඤ්ඤං කොචි මය්හං පියතරො නත්ථි. නයනාති හි සාමි අත්ථෙ එව කරණවචනං. එවං චක්ඛු සම්පත්තියා උම්මාදිතස්ස විය තං තං විප්පලපතො තස්ස පුරිසස්ස මනොරථං විපරිවත්තෙන්තී ථෙරී "**අපථෙනා**"ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **අපථෙන පයාතුමිච්ඡසීති**: ආවුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත සන්තෙ[1] අඤ්ඤස්මිං ඉච්ඡිතෙ යො ත්වං **බුද්ධසුතං** බුද්ධස්ස භගවතො ඔරසධීතරං **මං මග්ගයසි** පත්ථෙසි. සො ත්වං සන්තෙන ඛෙමෙ උජුමග්ගෙන **අපථෙන** කණ්ටකනිවුතෙන සභයෙන කුම්මග්ගෙන **පයාතුමිච්ඡසි** පටිපජ්ජිතු කාමොසි. **චන්දං කීළනකං ගවෙසසීති** චන්දමණ්ඩලං කීළාගොළකං කාතු කාමොසි. **මෙරුං ලඞ්ඝිතුමිච්ඡසීති**: චතුරාසීතියොජනසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුපබ්බතරාජං ලඞ්ඝයිත්වා අපරභාගෙ ඨාතුකාමොසි. "සො ත්වං මං බුද්ධසුතං මග්ගයසී"ති යොජනා.

ඉදානි තස්ස අත්තනො අවිසයභාවං පකාසනාය ච විඝාතාවහතං දස්සෙතුං "**නත්ථි හී**"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **රාගො ච'ත්ථි දානි මෙ සියාති**: යත්ථ ඉදානි මම රාගො සියා භවෙය්‍ය, තං ආරම්මණං සදෙවකෙ ලොකෙ නත්ථි එව. **නපි නං ජානාමි කීදිසොති**: නං රාගං කීදිසොති පි න ජානාමි. **අථ මග්ගෙන හතො සමූලකොති**: අථාති නිපාතමත්තං. අයොනිසො මනසිකාරසඞ්ඛාතෙන මූලෙන **සමූලකො රාගො** අරිය මග්ගෙන **හතො** සමුග්ඝාතිතො. **ඉඞ්ගාලකුයාති**: අඞ්ගාරකාසුයා; **උජ්ඣිතොති**: වාතුක්ඛිත්තො විය යො කොචි; දහතියා[2] ඉන්ධනං වියාති අත්ථො. **විසපත්තොරිවාති**: විසගතභාජනං විය. **අග්ගිතො හතොති**: අග්ගිතො අභිහතො; අප්පගඝනෙසො කතො; විසස්ස[3] ලෙසම්පි අසෙසෙත්වා අපනීහිතො විනාසිතොති අත්ථො. **යස්සා සියා අපච්චවෙක්ඛිතන්ති**: යස්සා ඉත්ථියා ඉදං ඛන්ධපඤ්චකං ඤාණෙන අපච්චවෙක්ඛිතං අපරිඤ්ඤාතං සියා. **සත්ථා වා අනුපාසිතො සියාති**: සත්ථා වා ධම්මසරීරස්ස අදස්සනෙන යස්සා ඉත්ථියා අනුපාසිතො සියා. **ත්වං තාදිසිකං පලොභයාති**: ආවුසො ත්වං තථාරූපං අපරිමද්දිතසඞ්ඛාරං අපච්චවෙක්ඛිතලොකුත්තර ධම්මං කාමෙසි **පලොභය** උපවජ්ජය. **ජානන්තිං සො ඉමං විහඤ්ඤසීති**: සො ඉමං පවත්තිං නිවත්තිඤ්ච යථාවතො ජානන්තිං පටිවිද්ධ සච්චං ඉමං සුභං භික්ඛුනිං ආගම්ම **විහඤ්ඤසි**. සම්පති ආයතිඤ්ච විඝාතං දුක්ඛං ආපජ්ජසි.

ඉදානිස්ස විඝාතාපත්තිතං කාරණවිභාවනෙන දස්සෙන්තී "**මය්හං හී**"ති ආදිමාහ. තත්ථ **හීති** හෙතු අත්ථෙ නිපාතො. **අක්කුට්ඨවන්දිතෙති**: අක්කොසෙ වන්දනාය ච; **සුඛදුක්ඛෙති**: සුඛෙ ච දුක්ඛෙ ච; ඉට්ඨානිට්ඨවිසය

1. මු. පථෙ. 2. මු. දහණිබා. 3. මු. විසය.

සමාධියොගෙ වා; **සති උපට්ඨිතා** ති: පච්චවෙක්ඛණයුත්තා සති සබ්බකාලං උපට්ඨිතා. **සංඛතමසුභන්ති ජානිකා** ති: තෙභූමකං සඞ්ඛාරගතං කිලෙසාසුචිපග්ඝරණෙන අසුභන්ති ඤත්වා. **සබ්බත්ථ පෙ වා** ති: සබ්බස්මිංයෙව භවත්තයෙ මය්හං මනො තණ්හාලෙපාදිනා න උපලිප්පති.

මග්ගට්ඨඞ්ගිකයානයායිනී ති: අට්ඨඞ්ගිකමග්ගසඞ්ඛාතෙන අරියයානෙන නිබ්බානපුරං යායිනී උපගතා. **උද්ධටසල්ලා** ති: අත්තනො සන්තානතො සමුද්ධටරාගාදිසල්ලා.

සුචිත්තිතා ති. හත්ථපාදමුඛාදිආකාරෙන සුට්ඨු චිත්තිතා විරචිතා. **සොම්භා** ති: සුම්භකා. **දාරුකපිල්ලකානි**[1] **වා** ති: දාරුදණ්ඩාදීහි උපරචිත රූපකානි. **තන්තීහී** ති: නහාරුසුත්තකෙහි; **ඛීලකෙහී** ති: හත්ථපාදපිට්ඨිකණ්ණකාදිඅත්ථාය ඨපිතදණ්ඩෙහි. **විනිබද්ධා** ති: විවිධෙනාකාරෙන බද්ධා. **විවිධං පනච්චකා** ති: යන්තසුත්තාදීනං අඤ්ඡනවිස්සජ්ජනාදිනා පට්ඨපිතනච්චකා; පනච්චන්තා විය දිස්සන්තී ති යොජනා. **තම්හුද්ධටෙ තන්තී ඛීලකෙ** ති: සන්නිවෙසවිසිට්ඨරචනාවිසෙසයුත්ත උප්පාටිය රූපකසමඤ්ඤුතම්හි තන්තිම්හි ඛීලකෙ ච ඨානතො **උද්ධටෙ** බද්ධතො **විස්සට්ඨෙ** විසුං කරණෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං **විකලෙ** තහිං තහිං ඛිපනෙන **පරිපක්ඛිතෙ** විකිරිතෙ. **අවින්දෙ ඛණ්ඩසො කතෙ** ති: පොත්ථකරූපස්ස අවයවෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩිතෙ කතෙ පොත්ථකරූපං න වින්දෙය්‍ය න උපලභෙය්‍ය, එවං සන්තෙ **කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ** තස්මිං පොත්ථකරූපාවයවෙ කිම්හි කිං ඛාණුකෙ උදාහු රජ්ජුකෙ මත්තිකාපිණ්ඩාදිකෙ වා **මනං** මනසඤ්ඤං නිවෙසෙය්‍ය, විසඞ්ඛාරෙ අවයවෙ සා සඤ්ඤා[2] කදාචිපි න පතෙය්‍යා ති අත්ථො.

තදූපමා ති: තං සදිසා තෙන පොත්ථකරූපෙන සදිසා. කින්ති චෙ ආහ–"**දෙහකානී**"ති ආදි. තත්ථ **දෙහකානී** ති: හත්ථපාදමුඛාදිදෙහාවයවා. **ම**න්ති: මෙ පටිබද්ධා උපට්ඨහන්ති. **තෙහි ධම්මෙහී** ති: තෙහි පථවීආදීහි ච චක්ඛාදීහි ච ධම්මෙහි: **විනා න පවත්තන්තී** ති: නහි තථා තථා සන්නිවිට්ඨෙ පථවීආදි ධම්මෙ මුඤ්චිත්වා දෙහා නාම සන්ති. **ධම්මෙහි විනා න වත්තතී** ති: දෙහො අවයවෙහි අවයවධම්මෙහි විනා න වත්තති න උපලබ්භති. එවං සන්තෙ **කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ** ති: කිං පථවියං උදාහු ආපාදිකෙ දෙහොති වා හත්ථපාදාදීනි වා මනසඤ්ඤං නිවෙසෙය්‍ය. යස්මා පථවීආදිපසාදධම්මමත්තෙ එසා සමඤ්ඤා යදිදං දෙහොති වා හත්ථපාදාදීනීති වා සත්තොති වා ඉත්ථීති වා පුරිසො ති වා, තස්මා න එත්ථ ජානතො කොචි අභිනිවෙසො හොතී ති.

යථා හරිතාලෙන මක්ඛිතං අද්දස චිත්තිකං භිත්තියා කතන්ති: යථා කුසලෙන චිත්තකාරෙන භිත්තියං හරිතාලෙන මක්ඛිතං ලිත්තං තෙන ලෙපං දත්වා කතං ආලිඛිතං චිත්තිකං ඉත්ථිරූපං අද්දස පස්සෙය්‍ය. තත්ථ යා උපත්ථම්භන[3]ඛෙපනාදිකිරියාසම්පත්තියා මානුසිකා නු ඛො අයං භිත්ති අපස්සාය ඨිතා ති සඤ්ඤා. සා නිරත්ථකා මනුස්සභාවසඞ්ඛාතස්ස අත්ථස්ස තත්ථ

1. මු. පිල්ලකානි. 2. මු. පඤ්ඤා. 3. සී. I & II. උපපත්තන.

අගාවතො, මානුසීහි පන කෙවලං නයිං තස්ස ච විපරීතදස්සනං, යථාවතො ගහණං න හොති, ධම්මපුඤ්ජමත්තෙ ඉත්ථිපුරිසාදිගහණම්පි එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බන්ති අධිප්පායො.

මායං විය අග්ගතො කතන්ති: මායාකාරෙන පුරතො උපට්ඨාපිතං මායාසදිසං. **සුපිනන්තෙව සුවණ්ණපාදප**න්ති: සුපිනන්තෙමව=සුපිනන්තං. තත්ථ උපට්ඨිතසුවණ්ණමයරුක්ඛං විය. **උපගච්ඡසි**[1] **අන්ධ රිත්තක**න්ති: අන්ධබාල රිත්තකං තුච්ඡකං අත්තනොසාරරහිතං ඉමං අත්තභාවං එතං මමාති සාරවන්තං විය **උපගච්ඡසි** අභිනිවිසසි. **ජනමජ්ඣෙරිව රුප්ප රූපක**න්ති: මායාකාරෙන මහාජනමජ්ඣෙ දස්සිතං රූපියරූපසදිසං සාරං විය උපට්ඨහන්තං; අසාරන්ති අත්ථො. **වට්ටනිරිවා**ති: ලාඛාය ගුළිකා විය. **කොටරොහිතා**ති; කොටරෙ රුක්ඛසුසිරෙ ඨපිතා. **මජ්ඣෙ බුබ්බුළකා**ති: අක්ඛිදලමජ්ඣෙ සිතජලබුබ්බුළසදිසා. **සඅස්සුකා**ති: අස්සුජලසහිතා. **පිළකොළිකා**ති: අක්ඛිගූථකො. **එත්ථ ජායති**ති: එතස්මිං අක්ඛිමණ්ඩලෙ උභොසු කොටිසු විසගණ්ඩං වායන්තො නිබ්බත්තන්ති, පිළකොළිකාති වා අක්ඛිදලෙසු නිබ්බත්තනකා පිළකා වුච්චන්ති. **විවිධා**ති: සෙතනීලමණ්ඩලානඤ්චෙව රත්තපීතාදීනං සත්තන්නං පටලානඤ්ච වසෙන අනෙකවිධා. **චක්ඛුවිධා**ති: චක්ඛුභාගා. චක්ඛුප්පකාරා වා. තස්ස අනෙකගුණපග්ගහණභාවතො. **පිණ්ඩිතා**ති සමුදිතා.

එවං චක්ඛුස්මිං සාරජ්ජන්තස්ස චක්ඛුනො අසුභතං අනවට්ඨිතතාය අනිච්චතඤ්ච විභාවෙසි. විභාවෙත්වා ච යථා නාම කොචි ලොහනීයං භණ්ඩං ගහෙත්වා චොරකන්තාරං පටිපජ්ජන්තො චොරෙහි පලිබුද්ධො තං ලොහනීයභණ්ඩං දත්වා ගච්ඡති. එවමෙව චක්ඛුම්හි සාරත්තෙන තෙන පුරිසෙන පලිබුද්ධා ථෙරී අත්තනො චක්ඛුං උප්පාටෙත්වා තස්ස අදාසි. තෙන වුත්තං "**උප්පාටිය චාරුදස්සනා**"තිආදි. තත්ථ **උප්පාටියා**ති: උප්පාටෙත්වා. චක්ඛුකූපතො නීහරිත්වා. **චාරුදස්සනා**ති: පියදස්සනා මනොහරදස්සනා. **න ච පජ්ජිත්ථා**ති: තස්මිං චක්ඛුස්මිං සඞ්ගං නාපජ්ජි. **අසඞ්ගමානසා**ති: කත්ථචිපි ආරම්මණෙ අනාසත්තචිත්තා. **හන්ද තෙ චක්ඛු**න්ති: තයා කාමිතං තතො එව මයා දිය්‍යමානං තෙ චක්ඛුසඤ්ඤිතං අසුචිපිණ්ඩං ගණ්හ, ගහෙත්වා **හරස්සු** පසාදයුත්තං ඉච්ඡිතං ඨානං නෙහි.

තස්ස ච විරමාසි තාවදෙති: තස්ස ධුත්තපුරිසස්ස තාවදෙව අක්ඛිම්හි උප්පාටිතක්ඛණෙ එව රාගො විගච්ඡි. **තත්ථා**ති: අක්ඛිම්හි; තස්සං වා ථෙරියං; අථ වා **තත්ථා**ති තස්මිං යෙව ඨානෙ. **ඛමාපයී**ති: ඛමාපෙසි. **සොත්ථි සියා බ්‍රහ්මචාරිණී**ති: සෙට්ඨචාරිණී මහෙසිකෙ තුය්හං ආරොග්‍යමෙව භවෙය්‍ය, **න පුනො එදිසකං භවිස්සතී**ති: ඉතොපරං එවරූපං අනාචාරචරණං න භවිස්සති න කරිස්සාමීති අත්ථො.

ආසාදියාති: ඝට්ටෙත්වා, **එදිස**න්ති: එවරූපං සබ්බත්ථවීතරාගං. **අග්ගිං පජ්ජලිතං ච ලිඞ්ගියා**ති: පජ්ජලිතං අග්ගිං ආලිඞ්ගෙත්වා විය. **තතො**ති:

---

1. මු. උපධාවසි.

තස්මා ධුත්තපුරිසා. **සා භික්ඛුනී**ති: සා සුභා භික්ඛුනී. **ආගම්ම බුද්ධවරස්ස සන්තික**න්ති: සම්මාසම්බුද්ධස්ස සන්තිකං උපගච්ඡ උපසඞ්කමි. **පස්සිය වරපුඤ්ඤලක්ඛණ**න්ති: උත්තමෙහි පුඤ්ඤසම්භාරෙහි නිබ්බත්තමහාපුරිසලක්ඛණං දිස්වා. **යථා පුරාණක**න්ති: පොරාණං විය උප්පාටනතො පුබ්බෙ විය චක්ඛුං පටිපාකතිකං අහොසි. යදෙත්ථ අන්තරන්තරා න වුත්තං තං වුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

සුභාය ජීවකම්බවනිකාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

තිංසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා. 34.)

---

40. 1.

චත්තාලීසනිපාතෙ "**නගරම්හි කුසුමනාමෙ**"ති ආදිකා ඉසිදාසියා ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ[1] විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී චරිමභවතො සත්තමෙ භවෙ අකල්‍යාණසන්නිස්සයෙන පාරදාරියකම්මං කත්වා කායස්ස භෙදා නිරයෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ බහූනි වස්සසතානි නිරයෙ පච්චිත්වා තතො චුතා තීසු ජාතීසු තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතා දාසියා කුච්ඡිස්මිං නපුංසකො හුත්වා නිබ්බත්ති. තතො පන චුතා එකස්ස දලිද්දස්ස සාකටිකස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තං වයප්පත්තං ගිරිදාසො නාම අඤ්ඤතරස්ස සත්ථවාහස්ස පුත්තො අත්තනො භරියං කත්වා අත්තනො ගෙහං ආනෙසි. තස්ස ච භරියා අඤ්ඤා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා තස්සං ඉස්සාපකතා සාමිනො තස්සා විද්දෙසනකම්මං අකාසි. සා තත්ථ යාවජීවං ඨත්වා කායස්ස භෙදා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උජ්ජෙනියං කුලපදෙසසීලාචාරාදිගුණෙහි අභිසම්මතස්ස විභවසම්පන්නස්ස සෙට්ඨිස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. **ඉසිදාසී**තිස්සා නාමං අහොසි. තං වයප්පත්තකාලෙ මාතාපිතරො කුලරූපවයවිභවාදිසදිසස්ස අඤ්ඤතරස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස අදංසු. සා තස්ස ගෙහෙ පතිදෙවතා හුත්වා මාසමත්තං වසි. අථස්සා කම්මබලෙන සාමිකො විරත්තරූපො හුත්වා තං ඝරතො නීහරි. තං සබ්බං පාළිතො එව විඤ්ඤායති. තෙසං තෙසං පන සාමිකානං අරුච්චනෙය්‍යතාය සංවෙගජාතා පිතරං අනුජානාපෙත්වා ජිනදත්තාය ථෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන වීතිනාමෙන්තී එකදිවසං පාටලිපුත්තනගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා මහාගඞ්ගාය වාලුකාපුලිනෙ නිසීදිත්වා බොධිථෙරියා[2] නාම අත්තනො සහාය ථෙරියා

1. භවෙපුරිමතො භාවෙ ඨිත්වා (සබ්බත්ථ) 2. සි. I & II. බොධිසිවියා, මු. බොධිථෙරියා

පුබ්බපටිපත්තිං පුච්ඡිතා. තමත්ථං ගාථාබන්ධවසෙන විස්සජ්ජෙසි "උජ්ජෙනියා පුරවරෙ"ති ආදිනා, තෙසං පන පුච්ඡා විස්සජ්ජනානං සම්බන්ධං දස්සෙතුං:–

"නගරම්හි කුසුමනාමෙ පාටලිපුත්තම්හි පථවියා මණ්ඩෙ
සක්‍යකුලකුලීනායො ද්වෙ භික්ඛුනියො හි ගුණවතියො.

ඉසිදාසී තත්ථ එකා දුතියා බොධීතෙරී සීලසම්පන්නා ච
ඣානජ්ඣායනරතායො බහුස්සුතායො ධුතකිලෙසායො.

තා පිණ්ඩාය චරිත්වා භත්තත්ථං කරිය ධොතපත්තායො
රහිතම්හි සුඛනිසින්නා ඉමා ගිරා අබ්භුදීරෙසුං.

ඉමා තිස්සො ගාථා සඞ්ගීතිකාරෙහි ඨපිතා.

පාසාදිකාසි අය්‍යෙ ඉසිදාසී වයොපි තෙ අපරිහීනො
කිං දිස්වාන ව්‍යාලිකං අථාසි නෙක්ඛම්මමනුයුත්තා.

එවං අනුයුඤ්ජියමානා සා රහිතෙ ධම්මදෙසනා කුසලා
ඉසිදාසී වචනමබ්‍රවි සුණ බොධි යථම්හි පබ්බජිතා.

ඉතො පරං විස්සජ්ජනගාථා.

උජ්ජෙනියා පුරවරෙ මය්හං පිතා සීලසංවුතො සෙට්ඨී
තස්සම්හි එකධීතා පියා මනාපා ච දයිතා ච.

අථ මෙ සාකෙතතො වරකා ආගච්ඡුමුත්තමකුලීනා
සෙට්ඨී පහූතරතනො තස්ස මං සුණ්හමදාසි තාතො.

සස්සුයා සස්සුරස්ස ච සායං පාතං පණාමමුපගම්ම
සිරසා කරොමි පාදෙ වන්දාමි යථම්හි අනුසිට්ඨා.

යා මය්හං සාමිකස්ස භගිනියො භාතුනො පරිජනො
තමෙකවරකම්පි දිස්වා උබ්බිග්ගා ආසනං දදාමි.

අන්නෙන ච පානෙන ච ඛජ්ජෙන ච යඤ්ච තත්ථ සන්නිහිතං
ඡාදෙමි උපනයාමි දෙමි ච යං යස්ස පතිරූපං.

කාලෙන උපට්ඨහිත්වා ඝරං සමුපගමාමි උම්මාරෙ
ධොවන්තී හත්ථපාදෙ පඤ්ජලිකා සාමිකං උපෙමි ච.

කොච්ඡං පසාදමඤ්ජනඤ්ච ආදාසකඤ්ච ගණ්හිත්වා
පරිකම්මකාරිකා විය සයමෙව පතිං විභූසෙමි.

සයමෙව ඔදනං සාධයාමි සයමෙව භාජනං ධොවන්තී
මාතාව එකපුත්තකං තද භත්තාරං පරිචරාමි.

එවං මං භත්තිකතං අනුරත්තං කාරිකං නිහතමානං
උට්ඨායිකං අනලසං සීලවතිං දුස්සතෙ භත්තා.

සො මාතරඤ්ච පිතරඤ්ච භණති ආපුච්ඡාහං ගමිස්සාමි
ඉසිදාසියා න වච්ඡං එකාගාරෙහං සහ වත්ථුං

මා එවං පුත්තක අවච ඉසිදාසී පණ්ඩිතා පරිව්‍යත්තා
උට්ඨායිකා අනලසා කිං තුය්හං න රොචතෙ පුත්තක.

න ච මෙ හිංසති කිඤ්චි න චාහං ඉසිදාසියා සහ වච්ඡං
දෙස්සාව මෙ අලං මෙ අපුච්ඡාහං ගමිස්සාමි.

තස්ස වචනං සුණිත්වා සස්සුසසුරො ච මං අපුච්ඡිංසු
කිස්ස තයා අපරද්ධං භණ විස්සත්ථා යථාභූතං.

න පිහං අපරජ්ඣිං කිඤ්චි නපි හිංසෙමි න භණාමි
දුබ්බචනං කිං සක්කා කාතුය්‍යෙ යං මං විද්දෙස්සතෙ භත්තා.

තෙ මං පිතුඝරං පති නයිංසු විමනා දුක්ඛෙන
අධිභූතා පුත්තං අනු රක්ඛමානා ජිතම්හසෙ රූපිනිං ලක්ඛිං.

අථ මං අදාසි තාතො අඩ්ඪස්ස ඝරම්හි දුතියකුලිකස්ස
තතො උපඩ්ඪසුඞ්කෙන යෙන මං වින්දථ සෙට්ඨි.

තස්සපි ඝරම්හි මාසං අවසි අථ සොපි මං පටිච්ඡසි
දාසිව උපට්ඨහන්තිං අදූසිකං සීලසම්පන්නං.

භික්ඛාය ච විචරන්තං දමකං දන්තං මෙ පිතා භණති
සොහිසි මෙ ජාමාතා නික්ඛිප පොත්තිඤ්ච ඝටිකඤ්ච.

සොපි වසිත්වා පක්කමථ තාතං භණති දෙහි මෙ
පොත්තිං ඝටිකඤ්ච මල්ලකඤ්ච පුනපි භික්ඛං චරිස්සාමි.

අථ නං භණති තාතො අම්මා සබ්බො ච මෙ ඤාතිගණවග්ගො
කිං තෙ න කීරති ඉධ භණ ඛිප්පං තං තෙ කරිහිති.

එවං භණිතො භණති යදි මෙ අත්තා සක්කොති අලං මය්හං
ඉසිදාසියා න සහවච්ඡං එකඝරෙහං සහ වත්ථුං.

විස්සජ්ජිතො ගතො සො අහම්පි එකාකිනී විචින්තෙමි
අපුච්ඡිතූන ගච්ඡං මරිතායෙ වා පබ්බජිස්සං වා.

අථ අය්‍යා ජිනදත්තා ආගච්ඡි ගොචරාය චරමානා
තාත කුලං විනයධරී බහුස්සුතා සීලසම්පන්නා.

තං දිස්වාන අම්හාකං උට්ඨායාසනං තස්සා පඤ්ඤපයිං
නිසින්නාය ච පාදෙ වන්දිත්වා භොජනං අදාසිං.

අන්නෙන ච පානෙන ච ඛජ්ජෙන ච යඤ්ච තත්ථ සන්නිහිතං
සන්තප්පයිත්වා අවචං අය්‍යෙ ඉච්ඡාමි පබ්බජිතුන්ති.

අථ මං භණති තාතො ඉධෙව පුත්තක චරාහි තං ධම්මං
අන්නෙන ච පානෙන ච තප්පය සමණෙ ද්විජාතී ච.

අථාහං භණාමි තාතං රොදන්තී අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා
පාපං හි මයා පකතං කම්මං තං නිජ්ජරෙස්සාමි.

අථ මං භණති තාතො පාපුණ බොධිඤ්ච අග්ගධම්මඤ්ච
නිබ්බානඤ්ච ලභස්සු යං සච්ඡිකරි ද්විපදුත්තමො.

මාතාපිතූ අභිවාදයිත්වා සබ්බඤ්ච ඤාතිගණවග්ගං
සත්තාහං පබ්බජිතා තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයිං.

ජානාමි අත්තනො සත්ත ජාතියො යස්සායං ඵලං විපාකො
තං තව ආචික්ඛිස්සං තං එකමනා නිසාමෙහි.

නගරම්හි එරකච්ඡෙ සුවණ්ණකාරො අහං පහූතධනො
යොබ්බනමදෙන මත්තො සො පරදාරමසෙවිහං.

සොහං තතො චවිත්වා නිරයම්හි අපච්චිසං චිරං
පක්කො තතො ච උට්ඨහිත්වා මක්කටියා කුච්ඡිම්හි ඔක්කමිං.

සත්තාහජාතකං මං මහාකපියූථපො නිල්ලච්ඡෙසි
තස්සෙතං කම්මඵලං යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

සොහං තතො චවිත්වා කාලං කරිත්වා සින්ධවාරඤ්ඤෙ
කාණාය ච ඛඤ්ජාය ච එළකියා කුච්ඡිමොක්කමිං.

ද්වාදසවස්සානි අහං නිල්ලච්ඡිතො දාරකෙ පරිවහිත්වා
කිමිනාවට්ටො අකල්ලො යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

සොහං තතො චවිත්වා ගොවාණිජකස්ස ගාවියා ජාතො
වච්ඡො ලාඛාතම්බො නිල්ලච්ඡිතො ද්වාදස මාසෙ.

වොඪූන නඞ්ගලමහං සකටඤ්ච ධාරයාමි
අන්ධො වට්ටො අකල්ලො යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

සොහං තතො චවිත්වා වීථියා දාසියා ඝරෙ ජාතො
නෙව මහිලා න පුරිසො යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

තිංසතිවස්සම්හි මතො සාකටිකකුලම්හි දාරිකා ජාතා
කපණම්හි අප්පභොගෙ ධණිකපුරිසපාතබහුලම්හි.

තං මං තතො සත්ථවාහො උස්සන්නාය විපුලාය වඩ්ඪියා
ඔකඩ්ඪති විලපන්තිං අච්ඡින්දිත්වා කුලඝරස්ස.

අථ සොළසමෙ වස්සෙ දිස්වාන මං පත්තයොබ්බනං
කඤ්ඤං මොරුන්ධතස්ස පුත්තො ගිරිදාසො නාම නාමෙන

තස්සපි අඤ්ඤා භරියා සීලවතී ගුණවතී යසවතී ච
අනුරත්තා භත්තාරං තස්සාහං විද්දෙසනමකාසිං.

තස්සෙතං කම්මඵලං යං මං අපකිරිතූන ගච්ඡන්ති
දාසීව උපට්ඨහන්තිං තස්සපි අන්තො කතො මයා"ති.

තත්ථ **නගරම්හි කුසුමනාමෙ**ති: කුසුමපුරන්ති එවං කුසුමසද්දෙන ගහිතනාමකෙ නගරෙ. ඉදානි තං නගරං "පාටලිපුත්තම්හී"ති සරූපතො දස්සෙති. **පුථවියා මණ්ඩෙ**ති: සකලාය පථවියා මණ්ඩභූතෙ. **සක්‍යකුලකුලීනායො**ති: සක්‍යකුලෙ කුලධීතායො. සක්‍යපුත්තස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිතත්තාය එවං වුත්තා. **තත්ථා**ති: තාසු ද්වීසු භික්ඛුනීසු. **බොධිථෙරී**ති එවං නාමිකා ථෙරී. **ඣානජ්ඣායනරතායො**ති: ලොකිය ලොකුත්තරස්ස ඣානස්ස ඣායනෙ අභිරතා. **බහුස්සුතායො**ති: පරියත්ති බාහුසච්චෙන බහුස්සුතා. **ධුතකිලෙසායො**ති: අග්ගමග්ගෙන සබ්බසො සමුග්ඝාටිතකිලෙසා. **භත්තත්ථං කරියා**ති භත්තකිච්චං නිට්ඨපෙත්වා. **රහිතම්හී**ති: ජනරහිතම්හි; විවිත්තට්ඨානෙ. **සුඛනිසින්නා**ති: පබ්බජ්ජා සුඛෙන විවෙකසුඛෙන ච සුඛනිසින්නා. **ඉමා ගිරා**ති: ඉදානි වුච්චමානා සුඛාලාපනා **අබ්භුදීරෙසු**න්ති: පුච්ඡාවිස්සජ්ජනවසෙන කථයිංසු.

"**පාසාදිකාසි**"ති ගාථා බොධිත්ථෙරියා පුච්ඡාවසෙන වුත්තා. "**එවං අනුයුඤ්ජියමානා**"ති ගාථා සඞ්ගීතිකාරෙහෙව වුත්තා. "**උජ්ජෙනිය.**"ති ආදිකා හි සබ්බාපි ඉසිදාසියාව වුත්තා.

තත්ථ **පාසාදිකාසී**ති: රූපසම්පත්තියා පසන්නානං පසාදාවහා අසි. **වයොපි තෙ අපරිහීනො**ති: තුය්හං වයොපි න පරිහීනො; පඨමෙ වයෙ ඨිතාසීති අත්ථො. **කිං දිස්වාන ව්‍යාලිකන්**ති: කීදිසං ව්‍යාලිකං දොසං ඝරාවාසෙ ආදීනවං දිස්වා. **අථාසි නෙක්ඛම්මමනුයුත්තා**ති: අථාති නිපාතමත්තං; නෙක්ඛම්මං පබ්බජ්ජං අනුයුත්තා අසි. **අනුයුඤ්ජියමානා**ති. පුච්ඡියමානා; "සා ඉසිදාසී"ති යොජනා. **රහිතෙ**ති: සුඤ්ඤට්ඨානෙ. **සුණ බොධි යථම්හි පබ්බජිතා**ති: බොධිථෙරි අහං යථා පබ්බජිතා අම්හි තං තං පුරාණං **සුණ** සුණාහි.

උජ්ජෙනියා පුරවරෙති: උජ්ජෙනී නාමකෙ අවන්තිරට්ඨෙ උත්තම නගරෙ. **පියා**ති: එකධීතුභාවෙන පියායිතබ්බා. **මනාපා**ති: සීලාචාර ගුණෙන මනවඩ්ඪනකා. **දයිතා**ති: අනුකම්පිතබ්බා.

අථාති: පච්ඡා මම වයප්පත්තකාලෙ. **මෙ සාකෙතතො වරකා**ති: සාකෙත නගරතො මම වරකා මං වාරෙන්තා ආගච්ඡුං. **උත්තමකුලීනා**ති: තස්මිං නගරෙ අග්ගකුලිකා; යෙන තෙ පෙසිතා සො **සෙට්ඨි පහූතරතනො**. **තස්ස මං සුණ්හං අදාසි තාතො**ති: තස්ස සාකෙතසෙට්ඨිනො සුණිසං පුත්තස්ස භරියං කත්වා මය්හං පිතා මං අදාසි. **සායං පාත**න්ති: සායණ්හෙ පුබ්බණ්හෙ ච. **පණාමමුපගම්ම සිරසා කරොමී**ති: සස්සුයා සසුරස්ස ච සන්තිකං උපගන්ත්වා සිරසා පණාමං කරොමි තෙසං. තෙසං පාදෙ වන්දාමි. **යථම්හි අනුසිට්ඨා**ති: තෙහි යථා අනුසිට්ඨා අම්හි තථා

කරොමි, තෙසං අනුසිට්ඨිං න අතික්කමාමි. **එකවරකම්පී**ති: එකවල්ලභම්පි. **උබ්බිග්ගා**ති: සඞ්කිතා. **ආසනං දෙමී**ති: යස්ස පුග්ගලස්ස අනුච්ඡවිකං තං තස්ස දෙමි. **ඨානා**ති: පරිවෙසනට්ඨානෙ. **සන්නිහිත**න්ති: සජ්ජිතං හුත්වා විජ්ජමානං. **ඡාදෙමී**ති: උපච්ඡාදෙමි. උපච්ඡාදෙත්වා **උපනාමි** උපනෙත්වා **දෙමි** දෙන්තීපි යං යස්ස පතිරූපං තදෙව දෙමීති අත්ථො.

උම්මාරෙති: වාරෙ; **ධොවන්තී හත්ථපාදෙ**ති: හත්ථපාදෙ ධොවිනී ආසිං; ධොවිත්වා "සරං සමුපගමාමී"ති යොජනා. **කොච්ඡ**න්ති: මස්සූනං කෙසානඤ්ච උල්ලිඛනකොච්ඡං; **පසාද**න්ති: ගන්ධචුණ්ණාදිමුඛවිලෙපනං. පසාධනන්තිපි පාඨො, පසාදනභණ්ඩං. **අඤ්ජන**න්ති: අඤ්ජනනාළිං. **පරිකම්මකාරිකා වියා**ති: අග්ගකුලිකා විභවසම්පන්නාපි පතිපරිචාරිකා චෙටිකා විය. **සාධයාමී**ති: පචාමි. **භාජන**න්ති: ලොහභාජනඤ්ච. "ධොවන්තී පරිචරාමී"ති යොජනා.

භත්තිකන්ති: කතසාමිභත්තිකං. **අනුරත්ත**න්ති: අනුරත්තචිත්තං, **කාරික**න්ති: තස්ස තස්සෙව ඉති කත්තබ්බස්ස කාරිකං. **නිහතමාන**න්ති: අපනීතමානං. **උට්ඨායික**න්ති: උට්ඨානවීරියසම්පන්නං. **අනලස**න්ති: තතො එව අකුසීතං. **සීලවති**න්ති: සීලාචාරසම්පන්නං. **දුස්සතී**ති: දුස්සති කුජ්ඣිත්වා භණති.

ආපුච්ඡාහං ගමිස්සාමීති: අහං තුම්හෙ ආපුච්ඡිත්වා යත්ථ කත්ථචි ගමිස්සාමීති සො මම සාමිකො අත්තනො මාතරං ච පිතරඤ්ච භණති. කිං භණතීති චෙ ආහ "**ඉසිදාසියා න වච්ඡං එකාගාරෙහං සහ වත්ථු**"න්ති. තත්ථ **වච්ඡ**න්ති වසිස්සං. **දෙස්සා**ති අප්පියා. **අලමෙම**ති: පයොජනං මෙ තාය නත්ථීති අත්ථො. **අපුච්ඡාහං ගමිස්සාමී**ති: යදි මෙ තුම්හෙ තාය සද්ධිං සංවාසං ඉච්ඡථ අහං තුම්හෙ අපුච්ඡිත්වා විදෙසං පක්කමිස්සාමි. **තස්සා**ති. මම භත්තුනො. **කිස්සා**ති: කිං අස්ස තව සාමිකස්ස. **නාසා අපරද්ධං** ව්‍යාලිකං කතං.

නපිහං අපරජ්ඣන්ති: නාපි අහං තස්ස කිඤ්චි අපරජ්ඣිං. අයමෙව වා පාඨො. **නපි හිංසෙමී**ති: න බාධෙමි. **දුබ්බචන**න්ති: දුරුත්තවචනං. **කිං සක්කා කාතුයෙ**ති: කිං මයා කාතුං අය්‍යෙ සක්කා. **යං මං විද්දෙස්සතෙ භත්තා**ති: යස්මා අකාරණෙනෙව භත්තා මය්හං විද්දෙස්සතෙ විද්දෙසං චිත්තප්පකොපං කරොති. **විමනා**ති: දොමනස්සිකා. **පුත්තං අනුරක්ඛමානා**ති: අත්තනො පුත්තං මය්හං සාමිකං චිත්තමනුරක්ඛණෙන අනුරක්ඛන්තා. **ජිතම්හසෙ රූපිනිං ලක්ඛි**න්ති: ජිතා අම්හසෙ ජිතා වතම්හ රූපවතිං සිරිං; මනුස්සවෙසෙන චරන්තියා සිරිදෙවතාය පරිජිතා වතාති අත්ථො. **අඩ්ඪස්ස ඝරම්හි දුතියකුලිකස්සා**ති: පඨමසාමිකං උපාදාය දුතියස්ස අඩ්ඪස්ස කුලපුත්තස්ස ඝරම්හි මං අදංසු. දෙන්තො ච තතො පඨමසුඞ්කතො උපඩ්ඪසුඞ්කෙන අදාසි. **යෙන මං වින්දථ සෙට්ඨී**ති: යෙන සුඞ්කෙන මං පඨමං සෙට්ඨි **වින්දථ** පටිලභි. "තතො උපඩ්ඪසුඞ්කෙනා"ති යොජනා.

සොපීති: දුතියසාමිකොපි, **මං පටිච්ඡසී**ති: ගෙහං නීහරි; සොමං ගෙහතො නික්කඩ්ඪි. **උපට්ඨහන්තී**න්ති: දාසී විය උපට්ඨහන්තිං උපට්ඨානං කරොන්තිං. **අදූසික**න්ති: අදුබ්භකං. **දමක**න්ති: කාරුඤ්ඤාධිට්ඨානත්තාය පරෙසං වි[illegible] දමකං. යථා පරෙ කිඤ්චි දස්සන්ති එවං අත්තනො කායං වාචං ච දන්තං වූපසන්තං කත්වා පරදත්තූපජීවිකභික්ඛාය විචරණකං. **ජාමාතා**ති: දුහිතුපති. **නික්ඛිප පොත්තිඤ්ච ඝටිකඤ්චා**ති: තයා පරිදහිතං පිලොතිකාඛණ්ඩඤ්ච භික්ඛාකපාලඤ්ච ඡඩ්ඩෙහි. **සොපි වසිත්වා පක්කමථා**ති: සොපි භික්ඛකො පුරිසො මයා සද්ධිං අඩ්ඪමාසමත්තං වසිත්වා පක්කාමි. **අථ තං භණති තාතො**ති: තං භික්ඛකං මම පිතා මාතා සබ්බො ච මෙ ඤාතිගණො වග්ගවග්ගෙහා හුත්වා භණති, කථං **කිං තෙ න කිරති** ච ඉධ තුය්හං කිං නාම න කිරති න යාචියති භණ ඛිප්පං. **තං තෙ කරිස්සතී**ති: තං තුය්හං කරිස්සති; **යදි මෙ අත්තා සක්කො**ති: යදි මය්හං අත්තා අත්තාධීනො භුජිස්සො ච හොති **අලං මය්හං ඉසිදාසියා** තාය පයොජනං නත්ථි. **තස්මා න සහවච්ඡං** න සහ වසිස්සං "එකඝරෙ අහං තාය සහ වච්ඡු"න්ති යොජනා. **විස්සජ්ජිතො ගතො සො**ති: සො භික්ඛකො පිතරා විස්සජ්ජිතො යථාරුචි ගතො. **එකාකිනී**ති: එකිකාව. **අපුච්ඡිතූන ගච්ඡ**න්ති: මය්හං පිතරං විස්සජ්ජෙත්වා ගච්ඡාමි. **මරිතායෙවා**ති. මරිතුං, වාති විකප්පනත්ථෙ නිපාතො. **ගොචරගතා**ති: භික්ඛාය. "තාතකුලං ආගච්ඡී"ති යොජනා. **තන්**ති: තං ජිනදත්තත්ථෙරිං. **උට්ඨායාසනං තස්සා පඤ්ඤපයිං**ති: උට්ඨහිත්වා ආසනං තස්සා ථෙරියා පඤ්ඤපෙසිං. **ඉධෙවා**ති: ඉමස්මිං එව ගෙහෙ ඨිතා. **පූජනකා**ති සාමඤ්ඤපොසාහාරෙන ඕතරං අනුකම්පෙන්තෙනා [illegible] ලපති. **දි ...ත්වං ධම්ම**න්ති: ත්වං පබ්බජිත්වා චරිතබ්බං බ්‍රහ්මචරියාදිධම්මං චර **විප්පාතී**ති: බ්‍රාහ්මණජාතී. **නිජ්ජරෙස්සාමී**ති: ජීරාපෙස්සාමි. **බොධි**න්ති. ...චචාති සම්බොධිං; මග්ගඤාණන්ති අත්ථො. **අග්ගධම්ම**න්ති: ඵලධම්මං අරහත්තං. **යං සච්ඡිකාසි ද්විපදසෙට්ඨො**ති: යං මග්ගඵලනිබ්බානසඞ්ඛාතං ලොකුත්තරධම්මං ද්විපදානං සෙට්ඨො සම්බුද්ධො සච්ඡි අකාසි. 'තං ලභස්සූ'ති යොජනා.

සත්තාහං පබ්බජිතාති: පබ්බජිතා හුත්වා සත්තාහෙන. **අඵස්සයි**න්ති: ඵුසිං; සච්ඡාකාසිං. **යස්සායං ඵලවිපාකො**ති: යස්ස පාපකම්මස්ස අයං සාමිකස්ස අමනාපභාවසඞ්ඛාතො නිස්සන්දඵලභූතො විපාකො. **තං තව ආචික්ඛිස්ස**න්ති: තං කම්මං තව කථෙස්සාමි. **තන්**ති: ආචික්ඛියමානං තමෙව කම්මං. තං වා මම වචනං. **එකමනා**ති: එකග්ගමනා. අයමෙව වා පාඨො. **නගරම්හි එරකච්ඡෙ**ති: එවංනාමකෙ නගරෙ. **සො පරදාරං අසෙවිහ**න්ති: සො අහං පරස්සදාරං අසෙවිං. **චිරං පක්කොතා**ති: බහූනි වස්සසහස්සානි නිරයග්ගිනා දඩ්ඪො. **තතො ච උට්ඨහිත්වා**ති: තතො නිරයතො වුට්ඨිතො චුතො. **මක්කටියා කුච්ඡිමොක්කමි**න්ති: වානරියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හිං. **යූථපො**ති: යූථපති. **නිල්ලච්ඡෙසී**ති: පුරිසභාවස්ස ලක්ඛණභූතානි බීජකානි නිල්ලච්ඡෙසි නීහරි. **තස්සෙතං කම්මඵල**න්ති: තස්ස මය්හං එතං [illegible] කතස්ස කම්මස්ස ඵලං. **යථාපි ගන්ත්වාන පරදාර**න්ති: යථා තං පරදාරං අතික්කමිත්වා. **තතො**ති: මක්කටයොනිතො. **සින්ධවාරඤ්ඤෙ**ති: සින්ධවරට්ඨෙ

අරඤ්ඤට්ඨානෙ. **එළකියා**ති: අජියා. **දාරකෙ පරිවහිංසූ**ති: පිට්ඨිමාරුළ්හා කුමාරකෙ වහිංසු. **කිමිනාව අට්ටො**ති: අභිජාතදාහෙන කිමි පරිගතොව හුත්වා අට්ටො අට්ටිතො. **අකල්ලො**ති: ගිලානො; අහොසීති වචනසෙසො. **ගොවාණිජකස්සා**ති: ගාවියො වික්කිණිත්වා ජීවකස්ස. **ලාඛාතම්බො**ති: ලාඛාරසරත්තෙහි විය තම්බෙහි ලොමෙහි සමන්නාගතො. **වොජ්ඣා**ති: වහිතබ්බො. **නඞ්ගල**න්ති: සීරං; සකටඤ්ච ධාරයාමීති අත්ථො. **අන්ධො වට්ටො**ති: කාණොව හුත්වා අට්ටො පීළිතො.

වීථියාති: නගරවීථියං. **දාසියා ඝරෙ ජාතො**ති: ඝරදාසියා කුච්ඡිම්හි ජාතො. "වණ්ණජාතියා"තිපි පඨන්ති. **නෙව මහිලා න පුරිසො**ති: ඉත්ථීපි පුරිසොපි න හොමි. ජාතිනපුංසකොති අත්ථො. **තිංසතිවස්සම්හි මතො**ති: නපුංසකො හුත්වා තිංසවස්සකාලෙ මතො. **සාකටිකකුලම්හී**ති: සූතකකුලෙ. **අණිකපුරිසපාතබහුලම්හී**ති: ඉණායිකානං පුරිසානං අධිපතනබහුලෙ බහූහි ඉණායිකෙහි අභිභවිතබ්බෙ. **උස්සන්නතායා**ති: උපචිතාය. **විපුලායා**ති: මහතියා. **වඩ්ඪියා**ති: ඉණවඩ්ඪියා. **ඔකඩ්ඪතී**ති: අවකඩ්ඪති. **කුලඝරස්සා**ති: මම ජාතකුලගෙහතො. **ඔරුන්ධි තස්ස පුත්තො**ති: අස්සසත්ථවාහස්ස පුත්තො මයි පටිබද්ධචිත්තො නාමෙන ගිරිදාසො නාම අවරුන්ධි අත්තනො පරිග්ගහභාවෙන ගෙහෙ කරොති.

අනුරත්තා භත්තාරන්ති: භත්තාරං අනුරාගවතී. **තස්සාහං විද්දෙසනමකාසි**න්ති: තස්ස භත්තුනො තං භරියං පටිවිද්දෙසනකම්මං අකාසිං. යථා තං සො ඡඩ්ඩි එවං පටිපජ්ජිං. **යං මං අපකිරිතූන ගච්ඡතී**ති: යං දාසී විය සක්කච්චං උපට්ඨහන්තිං මං තත්ථ තත්ථ පතිනො අපකිරිත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා අනපෙක්ඛා අපගච්ඡන්ති, **එතං** තස්සා මය්හං තදා කතස්ස පරදාරකම්මස්ස පටිවිද්දෙසනකම්මස්ස ච නිස්සන්දඵලං. **තස්සපි අන්තො කතො මයා**ති: තස්සපි තථා අනුනයපාපකම්මස්ස පරියන්තො ඉදානි මයා අග්ගමග්ගං අධිගච්ඡන්තියා කතො. න ඉතො පරං කිඤ්චි දුක්ඛං අත්ථීති. යං පනෙත්ථ අත්ථතො න විභත්තං තං වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව.

ඉසිදාසියා ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

චත්තාළීසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-48.)

මහානිපාතෙ "**මන්තාවතියා නගරෙ**"ති: ආදිකා සුමෙධාය ථෙරියා ගාථා. **අයම්පි** පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනන්තී සක්කච්චං විමොක්ඛසම්භාරෙ සම්භරන්තී කොණාගමනස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා අත්තනො සඛීහි කුලධීතාහි සද්ධිං එකජ්ඣාසයා හුත්වා මහන්තං

ආරාමං කාරෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන කායස්ස භෙදා තාවතිංසං උපගච්ඡි, තත්ථ යාවතායුකං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතා යාමෙසු උප්පජ්ජි, තතො චුතා නිම්මානරතීසු, තතො චුතා පරනිම්මිතවසවත්තීසූති අනුක්කමෙන පඤ්චසු කාමසග්ගෙසු උප්පජ්ජිත්වා තත්ථ තත්ථ දෙවරාජූනං මහෙසී හුත්වා තතො චුතා කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තා සාසනෙ අභිප්පසන්නා හුත්වා රතනත්තයං උද්දිස්ස උළාරං පුඤ්ඤකම්මං අකාසි. තත්ථ යාවජීවං ධම්මූපජීවිනී කුසලධම්මනිරතා හුත්වා තතො චුතා. තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසු යෙව සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **මන්තාවතී**නගරෙ **කොඤ්චස්ස** නාම රඤ්ඤො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා මාතාපිතරො **සුමෙධා**ති නාමං අකංසු. තං අනුක්කමෙන වුද්ධිප්පත්තං වයප්පත්තකාලෙ මාතාපිතරො **වාරණවතී**නගරෙ අනිකදත්තස්ස[1] නාම රඤ්ඤො දස්සාමාති සම්මන්තෙසුං. සා පන දහරකාලතො පට්ඨාය අත්තනො සමානවයාහි රාජකඤ්ඤාහි දාසීජනෙහි ච සද්ධිං භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා චිරකාලතො පට්ඨාය කතාධිකාරතාය සංසාරෙ ජාතසංවෙගා සාසනෙ අභිප්පසන්නා හුත්වා වයප්පත්තකාලෙ කාමෙහි විනිවත්තිතමානසා අහොසි.

තෙන සා මාතාපිතූනං ඤාතීනං සම්මතං සුත්වා න මය්හං ඝරාවාසෙන කිච්චං පබ්බජිස්සාමහන්ති ආහ. තං මාතාපිතරො ඝරාවාසෙ නියොජෙන්තා නානප්පකාරෙන යාචන්තාපි සඤ්ඤාපෙතුං නාසක්ඛිංසු. සා එවං මෙ පබ්බජිතුං ලබ්භතීති ඛග්ගං ගහෙත්වා සයමෙව අත්තනො කෙසෙ ඡින්දිත්වා තෙ එව කෙසෙ ආරබ්භ පටික්කූලමනසිකාරං පවත්තෙන්තී තත්ථ කතාධිකාරතාය භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ මනසිකාරවිධානස්ස සුතපුබ්බත්තා ච අසුභනිමිත්තං උප්පාදෙත්වා තත්ථ පඨමජ්ඣානං අධිගච්ඡි.

අධිගතපඨමජ්ඣානා ච අත්තනා ඝරාවාසෙ උය්‍යොජෙතුං උපගතෙ මාතාපිතරො ආදිං කත්වා අනෙකජනපරිජනං සබ්බං රාජකුලං සාසනෙ අභිප්පසන්නං කාරෙත්වා ඝරතො නික්ඛමිත්වා භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සම්මදෙව පරිපක්කඤාණා විමුත්තිපරිපාචනියානං ධම්මානං විසදබලතාය ච[2] න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

“භගවති කොණාගමනෙ සඞ්ඝාරාමම්හි නවනිවෙසම්හි
සඛියො තිස්සො[3] ජනියො විහාරදානං අදම්හාසෙ.

දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුං දසසතක්ඛත්තුං සතානි ච සතක්ඛත්තුං
දෙවෙසු උප්පජ්ජිම්හ කො වාදො මානුසෙ භවෙ.

1. සී. I & II. ර[illegible]යස්ස. 2 මු. I. විසදසිතාය 3 මු. සී. II. තිණ්ණී.

දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුම්හ මානුසකම්හි කො පන වාදෙ
සත්තරතනස්ස මහෙසී ඉත්ථිරතනං අහං ආසිං.

ඉධ සඤ්චිතකුසලා සුසමිද්ධකුලප්පජා[1]
ධනඤ්ජානී ච ඛෙමා ච අහම්පි ච තයො ජනා.

ආරාමං සුකතං කත්වා සබ්බාවයවමණ්ඩිතං
බුද්ධප්පමුඛසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙත්වා පමොදිතා.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි තස්ස කම්මස්ස වාහසා
දෙවෙසු අග්ගතං පත්තා මනුස්සෙසු තථෙව ච.

ඉමස්මිංයෙව කප්පම්හි බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො
කස්සපො නාම නාමෙන උප්පජ්ජි වදතං වරො.

උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස තදා ආසි නරිස්සරො
කාසිරාජා **කිකී** නාම බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

තස්සාසුං සත්තධීතරො රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා
බුද්ධුපට්ඨානනිරතා බ්‍රහ්මචරියං චරිංසු තා.

තාසං සහායිකා හුත්වා සීලෙසු සුසමාහිතා
දත්වා දානානි සක්කච්චං අගාරෙව වතං චරිං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනා පණිධීහි ච
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තාවතිංසූපගා අහං.

තතො චුතා යාමමගං තතොහං තුසිතං ගතා
තතො ච නිම්මාණරතිං වසවත්තිපුරං ගතා.

යත්ථ යත්ථූපපජ්ජාමි පුඤ්ඤකම්මසමොහිතා
තත්ථ තත්ථෙව රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

තතො චුතා මනුස්සත්තෙ රාජූනං චක්කවත්තිනං
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජූනං මහෙසිත්තමකාරයිං.

සම්පත්තිමනුභොත්වාන දෙවෙසු මානුසෙසු ච
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා නෙකජාතීසු සංසරිං.

සො හෙතු සො පභවො තංමූලං සාව සාසනෙ ඛන්තී
තං පඨමං සමොධානං තං ධම්මරතාය නිබ්බානං.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං භවා සබ්බෙ සමූහතා
නාගීව බන්ධනං ඡෙත්වා විහරාමි අනාසවා.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

---

1. සී. I & II කුලූපපජ්ජං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදාන වසෙන:-

"මන්තාවතියා නගරෙ රඤ්ඤො කොඤ්චස්ස අග්ගමහෙසියා
ධීතා ආසිං සුමෙධා පසාදිතා සාසනකරෙහි.

සීලවතී චිත්තකථා බහුස්සුතා බුද්ධසාසනෙ විනීතා
මාතාපිතරො උපගම්ම භණති උභයො නිසාමෙථ.

නිබ්බානාභිරතාහං අසස්සතං භවගතං යදිපි දිබ්බං
කිමඞ්ග පන තුච්ඡා කාමා අප්පස්සාදා බහුවිඝාතා.

කාමා කටුකා ආසීවිසූපමා යෙසු මුච්ඡිතා බාලා
තෙ දීඝරත්තං නිරයෙ සමප්පිතා හඤ්ඤන්තෙ දුක්ඛිතා.

සොචන්ති පාපකම්මා විනිපාතෙ පාපවඩ්ඪිනො
සදා කායෙන වාචාය මනසා ච අසංවුතා.

බාලා තෙ දුප්පඤ්ඤා අචෙතනා දුක්ඛසමුදයොරුද්ධා
දෙසෙන්තෙ අජානන්තා න බුජ්ඣරෙ අරියසච්චානි.

සච්චානි අම්ම බුද්ධවර දෙසිතානි තෙ බහුතරා අජානන්තා
යෙ අභිනන්දන්ති භවගතං පිහෙන්ති දෙවෙසු උපපත්තිං.

දෙවෙසුපි උපපත්ති අසස්සතා භවගතෙ අනිච්චම්හි
න ච සන්තසන්ති බාලා පුනප්පුනං ජායිතබ්බස්ස.

චත්තාරො විනිපාතා වෙ ච ගතියො කථඤ්චි ලබ්භන්ති
න ච විනිපාතගතානං පබ්බජ්ජා අත්ථි නිරයෙසු.

අනුජානාථ මං උභයො පබ්බජිතුං දසබලස්ස පාවචනෙ
අප්පොස්සුක්කා ඝටිස්සං ජාතිමරණප්පහානාය.

කිං භවගතෙ අභිනන්දිතෙන කායකලිනා අසාරෙන
භවතණ්හාය නිරොධා අනුජානාථ පබ්බජිස්සාමි.

බුද්ධානං උප්පාදො විවජ්ජිතො අක්ඛණො ඛණො ලද්ධො
සීලානි බ්‍රහ්මචරියං යාවජීවං න දූසෙය්‍යං.

එවං භණති සුමෙධා මාතාපිතරො න තාව ආහාරං
ආහරියාමි ගහට්ඨා මරණවසං ගතාව හෙස්සාමි.

මාතා දුක්ඛිතා රොදති පිතා ච අස්සා සබ්බසො සමභිහතො
ඝටෙන්ති සඤ්ඤාපෙතුං පාසාදතලෙ ඡමාපතිතං.

උට්ඨෙහි පුත්තක කිං සොචිතෙන දින්නාසි වාරණවතිම්හි
රාජා අණීකදත්තො අභිරූපො තස්ස ත්වං දින්නා.

අග්ගමහෙසී භවිස්සසි අණිකදත්තස්ස රාජිනො භරියා
සීලානි බ්‍රහ්මචරියං පබ්බජ්ජා දුක්කරා පුත්තක.

රජ්ජෙ ආණා ධනමිස්සරියං භොගා සුඛා දහරිකාසි
භුඤ්ජාහි කාමභොගෙ වාරෙය්‍යං හොතු තෙ පුත්තක.

අථ නෙ භණති සුමෙධා මා ඊදිසකානි භවගතං අසාරං
පබ්බජ්ජා වා හෙහිති මරණං වා මෙ න චෙව වාරෙය්‍යං.

කිමිව පූතිකායමසුචිං සවණගන්ධං භයානකං
කුණපමභිසංවිසෙය්‍යං භස්තමසකිං පග්ඝරණං[1] අසුචිපුණ්ණං.

කිමිව තාහං ජානන්තී විකුලකං මංසසොණිතුපලිත්තං
කිමිකුලාලයං සකුණභත්තං කලෙබරං කිස්ස දිය්‍යතීති.

නිබ්බුය්හති සුසානං අචිරං කායො අපෙතවිඤ්ඤාණො
ඡුඩ්ඩො කලිඞ්ගරං විය ජිගුච්ඡමානෙහි ඤාතීහි.

ඡුඩ්ඩූන[2] නං සුසානෙ පරභත්තං න්හායන්ති ජිගුච්ඡන්තා
නියකා මාතාපිතරො කිං පන සාධාරණා ජනතා.

අජ්ඣොසිතා අසාරෙ කලෙවරෙ අට්ඨිනහාරුසඞ්ඝාතෙ
ඛෙළස්සුච්චාරස්සව පරිපුණ්ණෙ පූතිකායම්හි.

යො නං විනිබ්භුජිත්වා අබ්භන්තරමස්ස බාහිරං කයිරා
ගන්ධස්ස අසහමානා සකාපි මාතා ජිගුච්ඡෙය්‍ය.

ඛන්ධධාතුආයතනං සඞ්ඛතං ජාතිමූලකං දුක්ඛං
යොනිසො අනුවිචිනන්තී වාරෙය්‍යං කිස්ස ඉච්ඡෙය්‍යං.

දිවසෙ දිවසෙ තිසත්ති සතානි නවනවා පතෙය්‍යුං කායම්හි
වස්සසතං පිච ඝාතො සෙය්‍යො දුක්ඛස්ස චෙව ඛයො.

අජ්ඣුපගච්ඡෙ ඝාතං යො විඤ්ඤායෙවං සත්ථුනො වචනං
දීඝො තෙසං[3] සංසාරො පුනප්පුනං හඤ්ඤමානානං.

දෙවෙසු මනුස්සෙසු ච තිරච්ඡානයොනියා අසුරකායෙ
පෙතෙසු ච නිරයෙසු ච අපරිමිතා දිස්සන්තෙ ඝාතා.

ඝාතා නිරයෙසු බහූ විනිපාතගතස්ස පීළිය[4] මානස්ස
දෙවෙසුපි අත්තාණං නිබ්බානසුඛා පරං නත්ථි.

පත්තා තෙ නිබ්බානං යෙ යුත්තා දසබලස්ස පාවචනෙ
අප්පොස්සුක්කා ඝටෙන්ති ජාතිමරණප්පහාණාය.

අජ්ජෙව තාත 'භිනික්ඛමිස්සං භොගෙහි කිං අසාරෙහි
නිබ්බින්නා මෙ කාමා වන්තසමා තාලාවත්ථුකතා.

1. මු. සී. III පග්ඝරිතං.
2. මු. ඡඩ්ඩූන.
3. සී. I & II. බාලානං.
4. මු. කිලිස්සත.

සා චෙවං භණති පිතරං අණීකදත්තො[1] ච යස්ස සා දින්නා
උපයාසි වාරණවතෙ වාරෙය්‍යං උපට්ඨිතෙ කාලෙ.

අථ අසිත නිචිත මුදුකෙ කෙසෙ ඛග්ගෙන ඡින්දිය
සුමෙධා පාසාදං පිධෙත්වා පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජි.

සා ච තහිං සමාපන්නා අණීකදත්තො ච ආගතො නගරං
පාසාදෙව සුමෙධා අනිච්චසඤ්ඤං සුභාවෙති.

සා ච මනසි කරොති අණීකදත්තො ච ආරුහී තුරිතං
මණිකනකභූසිතඞ්ගො කතඤ්ජලී යාචති සුමෙධං.

රජ්ජෙ ආණා ධනමිස්සරියං භොගා සුඛා දහරිකාසි
භුඤ්ජාහි කාමභොගෙ කාමසුඛා සුදුල්ලභා ලොකෙ.

නිස්සට්ඨං තෙ රජ්ජං භොගෙ භුඤ්ජස්සු දෙහි දානානි
මා දුම්මනා අහොසි මාතාපිතරො තෙ දුක්ඛිතා.

තං තං භණති සුමෙධා කාමෙහි අනත්ථිකා විගතමොහා
මා කාමෙ අභිනන්දි කාමෙස්වාදීනවං පස්ස.

චාතුද්දීපො රාජා මන්ධාතා ආසි කාමභොගීනං අග්ගො
අතිත්තො කාලං කතො න චස්ස පරිපූරිතා ඉච්ඡා.

සත්තරතනානි වස්සෙය්‍ය වුට්ඨිමා දසදිසා සමන්තෙන
න චත්ථි තිත්ති කාමානං අතිත්තාව මරන්ති නරා.

අසිසූණූපමා කාමා කාමා සප්පසිරූපමා
උක්කූපමා අනුදහන්ති අට්ඨිකඞ්කලසන්නිභා.

අනිච්චා අද්ධුවා කාමා බහුදුක්ඛා මහාවිසා
අයොගුළොව සන්තත්තො අඝමූලා දුඛප්ඵලා.

රුක්ඛප්ඵලූපමා කාමා මංසපෙසූපමා දුඛා
සුපිනොපමා වඤ්චනියා කාමා යාචිතකූපමා.

සත්තිසූලූපමා කාමා රොගො ගණ්ඩො අඝං නිඝං
අඞ්ගාරකාසු සදිසා අඝමූලං භයං වධො.

එවං බහුදුඛා කාමා අක්ඛාතා අන්තරායිකා
ගච්ඡථ න මෙ භවගතෙ විස්සාසො අත්ථි අත්තනො.

කිං මම පරො කරිස්සති අත්තනො සීසම්හි ඩය්හමානම්හි
අනුබන්ධෙ ජරාමරණෙ තස්ස ඝාතාය ඝටිතබ්බං.

ද්වාරං අවාපුරිත්වානහං[2] මාතාපිතරො අණීකදත්තඤ්ච
දිස්වාන ඡමං නිසින්නෙ රොදන්තෙ ඉදමවොචං.

1. මු. රතන.
2. මු. සී. II & III. අපාපුණිත්වානහං.

දීඝො බාලානං සංසාරො පුනප්පුනඤ්ච රොදතං
අනමතග්ගෙ පිතුමරණෙ භාතුවධෙ අත්තනො ච වධෙ.

අස්සු ථඤ්ඤං රුධිරං සංසාරං අනමතග්ගතො සරථ
සත්තානං සංසරතං සරාහි අට්ඨීනං ච සන්නිචයං.

සර චතුරොදධී උපනීතෙ අස්සුථඤ්ඤරුධිරම්හි
සර එකකප්පමට්ඨීනං සඤ්චයං විපුලෙන සමං.

අනමතග්ගෙ සංසරතො මහිං ජම්බුදීපමුපනීතං
කොලට්ඨිමත්තගුළිකා මාතාමාතුස්වෙව නප්පහොන්ති.

සර තිණකට්ඨසාඛාපලාසං උපනීතං අනමතග්ගතො
චතුරඞ්ගුලිකා ඝටිකා පිතුපිතුස්වෙව නප්පහොන්ති.

සර කාණකච්ඡපං පුබ්බසමුද්දෙ අපරතො ච යුගච්ඡිද්දං
සර තස්ස ච පටිමුක්කං මනුස්සලාභම්හි ඔපම්මං.

සර රූපං ඵෙණපිණ්ඩොපමස්ස කායකලිනො අසාරස්ස
ඛන්ධෙ පස්ස අනිච්චෙ සරාහි නිරයෙ බහුවිඝාතෙ.

සර කටසිං වඩ්ඪෙන්තෙ පුනප්පුනං තාසු තාසු ජාතිසු
සර කුම්භීලභයානි ච සරාහි චත්තාරි සච්චානි.

අමතම්හි විජ්ජමානෙ කිං තව පඤ්චකටුකෙන පීතෙන
සබ්බාහි කාමරතියො කටුකතරා පඤ්චකටුකෙන.

අමතම්හි විජ්ජමානෙ කිං තව කාමෙහි යෙ පරිළාහා
සබ්බාහි කාමරතියො ජලිතා කුථිතා කම්පිතා සන්තාපිතා.

අසපත්තම්හි සමානෙ කිං තව කාමෙහි යෙ බහූ සපත්තා
රාජග්ගිචොරඋදකප්පියෙහි සාධාරණා කාමා බහූ සපත්තා

මොක්ඛම්හි විජ්ජමානෙ කිං තව කාමෙහි යෙසු හි වධබන්ධො
කාමෙසු හි අසකාමා වධබන්ධදුක්ඛානි අනුභොන්ති.

ආදීපිතා තිණුක්කා ගණ්හන්තං දහන්ති නෙව මුඤ්චන්තං
උක්කොපමා හි කාමා දහන්ති යෙ තෙ න මුඤ්චන්ති.

මා අප්පකස්ස හෙතු කාමසුඛස්ස විපුලං ජහී සුඛං
මා පුථුලොමොව බලිසං ගිලිත්වා පච්ඡා විහඤ්ඤසි

කාමං කාමෙසු දමස්සු තාව සුනඛොව සඞ්ඛලාබද්ධො
කාහින්ති ඛු තං කාමා ඡාතා සුනඛංව චණ්ඩාලා.

අපරිමිතඤ්ච දුක්ඛං බහූනි ච චිත්තදොමනස්සානි
අනුභොහිසි කාමෙසු යුත්තො පටිනිස්සජ අද්ධුවෙ කාමෙ.

අජරම්හි විජ්ජමානෙ කිං තව කාමෙහි යෙසු ජරා
මරණ ව්‍යාධිගහිතා සබ්බා සබ්බත්ථ ජාතියො.

ඉදමජරමිදමමරං ඉදමජරාමරපදමසොකං
අසපත්තං අසම්බාධං අඛලිතමභයං නිරුපතාපං.

අධිගතමිදං බහූහි අමතමජ්ජාපි ච ලභනීයමිදං
යො යොනිසො පයුඤ්ජති න ච සක්කා අඝටමානෙන.

එවං භණති සුමෙධා සඞ්ඛාරගතෙ රතිමලභමානා
අනුනෙන්තාණිකදත්තං කෙසෙව ඡමං ඛිපි සුමෙධා.

උට්ඨාය අණිකදත්තො පඤ්ජලිකො යාචි තස්සා පිතරං සො
විස්සජ්ජෙථ සුමෙධං පබ්බජිතුං විමොක්ඛසච්චදස්සං.

විස්සජ්ජිතා මාතාපිතූහි පබ්බජි සොකභයභීතා
ඡඅභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා අග්ගඵලං සික්ඛමානාය.

අච්ඡරියං අබ්භුතං තං නිබ්බාණං ආසි රාජකඤ්ඤාය
පුබ්බෙනිවාසචරිතං යථා බ්‍යාකරි පච්ඡිමෙ කාලෙ.

භගවති කොණාගමනෙ සඞ්ඝාරාමම්හි නවනිවෙසම්හි
සඛියො තිස්සො ජනියො විහාරදානං අදාසිම්හාසෙ.

දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුං දසසතක්ඛත්තුං සතානි ච සතක්ඛත්තුං
දෙවෙසු උපපජ්ජිම්හ කොපන වාදො මනුස්සෙසු.

දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුම්හ මානුසකම්හි කො පන වාදො
සත්තරතනස්ස මහෙසී ඉත්ථිරතනං අහං ආසිං.

සො හෙතු සො පභවො තං මූලං සාව සාසනෙ ඛන්ති
තං පඨමං සමොධානං තං ධම්මරතාය නිබ්බාණං.

එවං කරොන්ති යෙ සද්දහන්ති වචනං අනොමපඤ්ඤස්ස
නිබ්බින්දන්ති භවගතෙ නිබ්බින්දිත්වා විරජ්ජන්තී"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **මන්තාවතියා නගරෙති**: මන්තාවතීති එවං නාමකෙ නගරෙ. **රඤ්ඤො කොඤ්චස්සාති**: කොඤ්චස්ස නාම රඤ්ඤො. මහෙසියා කුච්ඡිම්හි ජාතා ධීතා ආසිං. **සුමෙධාති**: නාමෙන සුමෙධා. **පාසාදිකා සාසනකරෙහීති**: සත්ථු සාසනකරෙහි අරියෙහි ධම්මදෙසනාය සාසනෙ පාසාදිකා සඤ්ජාතරතනත්තයප්පසාදා කතා.

සීලවතීති: ආචාරසීලසම්පන්නා. **චිත්තකථාති**: චිත්තධම්මකථා.[1] **බහුස්සුතාති**: භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පරියත්තිධම්මස්සුතියුත්තා. **බුද්ධසාසනෙ විනීතාති**: එවං පවත්තති එවං නිවත්තති ඉති සීලං ඉති සමාධි ඉති පඤ්ඤාති සුත්තානුගතෙන යොනිසො මනසිකාරෙන තදඞ්ගතො කිලෙසානං විනිස්සටත්තා[2] බුද්ධානං සාසනෙ විනීතා සංයතකායවාචාචිත්තා. **උභයො නිසාමෙ**

1. භික්ඛුනීනාසන්ති; භික්ඛුනීනං සන්තිකෙති. පාඨොයං සොධුපි දිස්සතෙ.
2. සී. I & II. විනිවත්තත්තා.

ණාති: තුම්හෙ වෙපි මම වචනං නිසාමෙථ. "මාතාපිතරො උපගන්ත්වා භණීති"ති යොජනා. **සදිපි දිබ්බන්ති**: දෙවලොකපරියාපන්නම්පි; භවගතං නාම සබ්බම්පි **අසස්සතං** අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං. **කිමඞ්ගපන තුච්ඡා කාමාති**: කිමඞ්ග පන මානුසකා කාමා, තෙ සබ්බෙපි සාරභාවතො **තුච්ඡා** රිත්තා ඛුරධාරායං මධුබින්දු විය **අප්පස්සාදා** එතරහි ආයතිඤ්ච විපුලදුක්ඛතාය **බහුවිඝාතා**.

කටුකාති: අනිට්ඨා; සප්පටිභයට්ඨෙන **ආසීවිසූපමා**. **යෙසු** කාමෙසු **මුච්ඡිතාති**: අජ්ඣොසිතා. **සමප්පිතාති**: සමඞ්ගීභූතා සබ්බසො අප්පිතා ඨිතා; උප්පන්නාති අත්ථො. **හඤ්ඤන්තෙති**: බාධීයන්ති: **විනිපාතෙති**: අපායෙ.

අචෙතනාති: අත්තහිතචෙතනාය අභාවෙන අචෙතනා. **දුක්ඛසමුදයොරුද්ධාති**: තණ්හානිමිත්තසංසාරෙ අවරුද්ධා. **දෙසෙන්තෙති**: චතුසච්චධම්මෙ දෙසියමානෙ. **අජානන්තාති**: අත්ථං අජානන්තා. **න බුජ්ඣරෙ අරියසච්චානීති**: දුක්ඛාදීනි අරියසච්චානි තෙ න පටිබුජ්ඣන්ති.

අම්මාති: මාතරං පමුඛං කත්වා ආලපති. **තෙ බහුතරා අජානන්තාති** **යෙ අභිනන්දන්ති භවගතං පිහෙන්ති දෙවෙසු උපපත්තිං බුද්ධවරදෙසිතානි සච්චානි අජානන්තා** "තෙ යෙව ච ඉමස්මිං ලොකෙ බහුතරා"ති යොජනා. **භවගතෙ අනිච්චම්හීති**: සබ්බස්මිං භවෙ අනිච්චෙව දෙවෙසු උප්පත්ති න සස්සතා. එවං සන්තෙපි **න ච සන්තසන්තීති** බාලා න උත්තසන්ති න සංවෙගං ආපජ්ජන්ති. **පුනප්පුනං ජායිතබ්බස්ස** අපරාපරං-උප්පජ්ජමානස්ස.

චත්තාරො විනිපාතාති: නිරයො තිරච්ඡානයොනි පෙත්තිවිසයො අසුරයොනීති ඉමෙ චත්තාරො සුඛසමුස්සයතො විනිපාතගතියො. මනුස්සදෙවූපපත්තිසඞ්ඛාතා පන ද්වෙ ච ගතියො **කථඤ්චි** කිච්ඡෙන කසිරෙන **ලබ්භන්ති**, පුඤ්ඤකම්මස්ස දුක්කරත්තා. **නිරයෙසූති**: සුඛරහිතෙසු අපායෙසු.

අප්පොස්සුක්කාති: අඤ්ඤකිච්චෙසු නිරුස්සුක්කා. **ඝටිස්සන්ති**: වායමිස්සං; භාවනං අනුයුඤ්ජිස්සාමි. "කායකලිනා අසාරෙන භවගතෙ කිං අභිනන්දිතෙනා"ති යොජනා. **භවතණ්හාය නිරොධාති**: භවගතාය තණ්හාය නිරොධහෙතු නිරොධත්ථං. "බුද්ධානං උප්පාදො ලද්ධො **විවජ්ජිතො** නිරයුප්පත්ති ආදිකො අට්ඨවිධො **අක්ඛණො ඛණො**, නවමො ඛණො ලද්ධො"ති යොජනා. **සීලානීති**: චතුපාරිසුද්ධිසීලානි. **බ්‍රහ්මචරියන්ති**: සාසනබ්‍රහ්මචරියං; **න දූසෙස්සන්ති**: න කොපෙස්සාමි.

න තාව ආහාරං ආහරියාමි ගහට්ඨාති: නෙව තාව අහං ගහට්ඨා හුත්වා ආහාරං ආහරිස්සාමි.[1] "සචෙ පබ්බජ්ජං න ලභිස්සාමි මරණවසමෙව ගතා භවිස්සාමීති එවං සුමෙධා මාතාපිතරො භණතී"ති යොජනා.

---

[1] ම. ආහරියාමි.

අස්සාති: සුමෙධාය. **සබ්බසො සමඟ්ගිභූතොති**: අසසුහි සබ්බසො අභිගන්ත්වා. **සංපතන්ති සඤ්ඤාපෙතුන්ති**: පාසාදතලෙ ඡමාපතිතං සුමෙධං මාතා ච පිතා ච ගිහිභාවාය සඤ්ඤාපෙතුං **සවෙතන්ති** වායමන්ති; 'සමෙතන්ති වායමන්තී'තිපි පාඨො. සො එව අත්ථො.

කිං සොචිතෙනාති: පබ්බජ්ජං න ලභිස්සාමීති කිං සොචනෙන. **දින්නාසි වාරණවතිම්හීති**: වාරණවතිනගරෙ දින්නා අසි; එවං දින්නාසීති වත්වා පුනපි දින්නාසීති වචනං දළ්හං දින්නභාවදස්සනත්ථං. **රජ්ජෙ ආණාති**: අණීකදත්තස්ස රජ්ජෙ තව ආණා පවත්තති. **ධනමිස්සරියන්ති**: ඉමස්මිං කුලෙ පතිකුලෙ ච ධනං ඉස්සරියඤ්ච; **භොගා සුඛා** අතිවිය ඉට්ඨා භොගාති සබ්බමිදං තුය්හං උපට්ඨිතං භවිස්සති. **දහරිකාසීති**: තරුණීවාසි. තස්මා **භුඤ්ජාහි කාමභොගෙ**, තෙන කාරණෙන "වාරෙය්‍යං හොතු තෙ පුත්තා"ති යොජනා. **තෙති**: මාතාපිතරො. **මා ඊදිසකානීති**: එවරූපානි රජ්ජ ආණාදීනි මා භවන්තු. කස්මාති චෙ ආහ –"**භවගතමසාර**"න්ති ආදි.

කිමිවාති:[1] කිමි විය. **පූතිකායන්ති**: ඉමං පූතිකලෙබරං; **සවණගන්ධන්ති**: විස්සවිස්සගන්ධං. **භයානකන්ති**: අතිභායානකං භයාවහං; **කුණපමභිසංවිසෙය්‍යං භස්තන්ති**: කුණපභරිතං චම්මපසිබ්බකං **අසකිං පග්ඝරණං**[2] **අසුචිපුණ්ණං** නානප්පකාරස්ස අසුචිනො **පුණ්ණං** හුත්වා අසකිං සබ්බකාලං අභිපග්ඝරන්තං "මම ඉද"න්ති අභිනිවෙසෙය්‍යං. **කිමිව තාහං ජනන්ති විකුලකන්ති**: අතිවිය පටිකූලං "අසුචීහි මංසපෙසීහි සොණිතෙහි ච උපලිත්තං අනෙකෙසං කිමිකුලානං ආලයං සකුණානං භත්තභූතං "කිමිකුලානං සකුණභත්ත"න්තිපි පාඨො. කිමීනං ඉව අවසිය සකුණානඤ්ච භත්තභූතන්ති අත්ථො. **තං අහං කලෙවරං ජානන්ති** ඔතා ඉදානි වාරෙය්‍යවසෙන **කිස්ස** කෙන නාම කාරණෙන දිය්‍යතී"ති දස්සෙති, තස්ස තඤ්ච දානං **කිමිව** කිං විය හොතී"ති යොජනා. **නිබ්බුය්හති සුසානං අචිරං කායො අපෙතවිඤ්ඤාණොති**: අයං කායො අචිරෙනෙව අපගතවිඤ්ඤාණො සුසානං නිබ්බුය්හති උපනියති. **ඡුඩ්ඩොති**: ඡඩ්ඩිතො. **කලිඞ්ගරං විසාති**: නිරත්ථකකට්ඨඛණ්ඩසදිසො. **ජිගුච්ඡමානෙහි ඤාතීහීති** ඤාතිජනෙහිපි ජිගුච්ඡමානෙහි.

ඡුඩ්ඩුන තං[3] **සුසානෙති**: තං කලෙබරං සුසානෙ ඡඩ්ඩෙත්වා. **පරභත්තන්ති**: පරෙසං සොණසිඟාලාදීනං භත්ත[4]භූතං, **න්හායන්ති ජිගුච්ඡන්තීති**: ඉමස්ස පච්ඡතො ආගතානි එත්තකෙනාපි ජිගුච්ඡමානා සසීසං නිමුජ්ජන්තී න්හායන්ති; පගෙව ඵුසන්තා. **නියකා මාතාපිතරොති**: අත්තනො මාතාපිතරොපි. **කිං පන සාධාරණා ජනතාති**: ඉතරො පන සමූහො ජිගුච්ඡතීති කිමෙව වත්තබ්බං.

අජ්ඣොසිතාති: තණ්හාවසෙන අභිනිවිට්ඨා. **අසාරෙති**: නිච්චසාරාදිසාරරහිතෙ. **විනිබ්භුජිත්වාති**: විඤ්ඤාණවිනිබ්භොගං කත්වා.

---

1. සී. II. කිංවිය. 2. මු. සී. III. පග්ඝරිතං. 3. මු. ඡඩ්ඩුන. 4. මු. අත්තා.

ගණ්ඩස්ස අසහමානාති: ගණ්ඩං අස්ස කායස්ස අසහන්තී. **සන්තාපි මාතාති**: අත්තනො මාතාපි; **ජිගුච්ඡෙය්‍ය** කොට්ඨාසානං විනිබ්භුජනෙන පටිකූලභාවස්ස සුට්ඨුතරං උපට්ඨානතො,[1] **ඛන්ධධාතු ආයතනන්ති**: රූපක්ඛන්ධාදයො ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා චක්ඛුධාත්වාදයො ඉමා අට්ඨාරස ධාතුයො චක්ඛායතනාදීනි ඉමානි ද්වාදසායතනානීති එවං ඛන්ධධාතුයො ආයතනානි චාති සබ්බං ඉදං රූපාරූපධම්මජාතං සමෙච්ච සම්භුය්‍ය පච්චයෙහි කතත්තා **සඞ්ඛතං** තයිදං තස්මිං භවෙ පවත්තමානං **දුක්ඛං** ජාතිපච්චයත්තා **ජාතිමූලකන්ති** එවං **යොනිසො** උපායෙන **අනුවිච්චන්ති** චින්තයන්ති **වාරෙය්‍යං** විවාහං **කිස්ස** කෙන කාරණෙන ඉච්ඡිස්සාමි. "**සීලානි බ්‍රහ්මචරියං පබ්බජ්ජා දුක්කරා**"ති යදෙතං මාතාපිතූහි වුත්තං තස්ස පටිවචනං දාතුං "**දිවසෙ දිවසෙ**"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ **දිවසෙ දිවසෙ තිසත්තිසතානි නවනවා පතෙය්‍යුං කායම්හීති**: දිනෙ දිනෙ තීණි සත්තිසතානි තාවදෙව පීතනිසිතභාවෙන අභිනවානි කායස්මිං සම්පතෙය්‍යුං. **වස්සසතම්පි ච ඝාතො සෙය්‍යොති**: නිරන්තරං වස්සසතම්පි පතමානො යථාවුත්තො සත්තිඝාතො සෙය්‍යො. **දුක්ඛස්ස චෙවං ඛයොති**: එවං චෙ වට්ටදුක්ඛස්ස පරික්ඛයො භවෙය්‍ය; එවං මහන්තම්පි පච්චත්තිදුක්ඛං අධිවාසෙත්වා නිබ්බානාධිගමාය උස්සාහො කරණීයොති අධිප්පායො. **අජ්ඣුපගච්ඡෙති**: සම්පටිච්ඡෙය්‍ය. **එවන්ති**: වුත්තනයෙන; ඉදං වුත්තං හොති: යො පුග්ගලො අනමතග්ගං සංසාරං අපරිමාණං ච වට්ටදුක්ඛං දීපෙන්තං සත්ථුනො වචනං විඤ්ඤාය ඉතො යථාවුත්තං සත්තිඝාතදුක්ඛං සම්පටිච්ඡෙය්‍ය තෙන චෙව වට්ටදුක්ඛස්ස පරික්ඛයො සියාති. තෙනාහ: "**දීඝො තෙසං සංසාරො පුනප්පුනං හඤ්ඤමානාන**"න්ති. තත්ථ **පුනප්පුනං හඤ්ඤමානානන්ති**. අපරාපරං ජාතිජරාව්‍යාධිමරණාදීහි බාධියමානානන්ති අත්ථො.

අසුරකායෙති: කාලකඤ්ජකාදිපෙතාසුරනිකායෙ. **ඝාතාති**: කායචිත්තානං උපඝාතා වධා. **බහූති**: පඤ්චවිධබන්ධනාදිකම්මකරණවසෙන පවත්තියමානා බහූ අනෙකසතා. **විනිපාතගතස්සාති**: සෙසාපායසඞ්ඛාතං විනිපාතං උපගතස්සාපි. **පීළියමානස්සාති**: තිරච්ඡානාදිඅත්තභාවෙ අභිඝාතාදීහි ආබාධියමානස්ස.

දෙවෙසුපි අත්තාණන්ති: දෙවත්තභාවෙසුපි තාණං නත්ථි රාගපරිළාහාදිනා සදුක්ඛසවිඝාතභාවතො. **නිබ්බානසුඛා පරං නත්ථීති**: නිබ්බානසුඛතො පරං අඤ්ඤං උත්තමං සුඛං නාම නත්ථි. ලොකියසුඛස්ස විපරිණාමසඞ්ඛාරදුක්ඛසභාවත්තා. තෙනාහ භගවා: "නිබ්බානං පරමං සුඛ"න්ති.

පත්තා තෙ නිබ්බානන්ති: තෙ නිබ්බානං පත්තා යෙව නාම, අථ වා තෙ යෙව නිබ්බානං පත්තා; **යෙ යුත්තා දසබලස්ස පාවචනෙති**: සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ යෙ යුත්තා පයුත්තා.

1. සී. I. භාවතො.

නිබ්බින්නාහි: විරත්තා; **මෙහි**: මයා. **වන්තසමාති**: සුවානවමථුසදිසා. **තාලාවත්ථුකතාති**: තාලස්ස සිනඨානසදිසා කතා. **අථාති**: පච්ඡා; මාතාපිතූනං අත්තනො අජ්ඣාසයං පවෙදෙත්වා අණීකදත්තස්ස ච ආගතභාවං සුත්වා. **අසිතනිචිතමුදුකෙසි**: ඉන්දනීලභමරසමානවණ්ණතාය අසිතෙ ඝනභාවෙන නිචිතෙ සිම්බලිතූලසමසම්ඵස්සතාය මුදුකෙ. **කෙසෙ ඛග්ගෙන ඡින්දියාති**: අත්තනො කෙසෙ සුනිසිතෙන අසිනා ඡින්දිත්වා. **පාසාදං ච පිදහිත්වාති**: අත්තනො වසනපාසාදෙ සිරිගබ්භං පිධාය; තස්ස ද්වාරං ථකෙත්වාති අත්ථො. **පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජීති**: ඛග්ගෙන ඡින්නෙ අත්තනො කෙසෙ පුරතො ඨපෙත්වා තත්ථ පටිකූලමනසිකාරං පවත්තෙන්තී යථා උපට්ඨිතෙ නිමිත්තෙ උප්පන්නං පඨමජ්ඣානං වසීභාවං ආපාදෙත්වා සමාපජ්ජි. "සා ච සුමෙධා තහිං පාසාදෙ සමාපන්නා ඣාන"න්ති අධිප්පායො. **අනිච්චසඤ්ඤං සුභාවෙතීති**: ඣානතො වුට්ඨහිත්වා ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා "යං කිඤ්චි රූප"න්ති ආදිනා අනිච්චානුපස්සනං සුට්ඨු භාවෙති. අනිච්චසඤ්ඤාගහණෙනෙව චෙත්ථ දුක්ඛසඤ්ඤාදීනම්පි ගහණං කතන්ති වෙදිතබ්බං. **මණිකනකභූසිතඞ්ගොති**: මණිවිචිත්තෙහි හෙමමාලාලඞ්කාරෙහි විභූසිතගත්තො.

"**රජ්ජං ආණා**"ති ආදි යාචනාකාරනිදස්සනං. තත්ථ **ආණාති**: ආධිපච්චං. **ඉස්සරියන්ති** යසොවිභවසම්පත්ති. **භොගා සුඛාති**: ඉට්ඨා මනාපියා කාමූපභොගා. **දහරිකාසීති**: ත්වං ඉදානි දහරා තරුණී අසි. **නිස්සට්ඨන්තෙ රජ්ජන්ති**: මය්හං සබ්බම්පි තියොජනිකං රජ්ජං තුය්හං පරිච්චත්තං; තං පටිපජ්ජිත්වා භොගෙ ච භුඤ්ජස්සු "අයං මං කාමෙහි සෙව නිමන්තෙතී"ති මා දුම්මනා අහොසි. **දෙහි දානානීති**: යථාරුචියා මහන්තානි දානානි සමණබ්‍රාහ්මණෙසු පවත්තෙහි; "**මාතාපිතරො තෙ දුක්ඛිතා** දොමනස්සප්පත්තා තව පබ්බජ්ජාඅජ්ඣාසයං සුත්වා තස්මා කාමෙ පරිභුඤ්ජන්තී තෙපි උපට්ඨහන්තී තෙසං චිත්තං දුක්ඛා මොචෙහී"ති එවමෙත්ථ පදත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා. **මා කාමෙ අභිනන්දීති**: කිලෙසකාමෙ මා අභිනන්දි. අථ ඛො තෙසු කාමෙසු **ආදීනවං** දොසං මය්හං වචනානුසාරෙන **පස්ස** පච්චක්ඛතො ඔලොකෙහි. **චාතුද්දීපොති**: ජම්බුදීපාදීනං චතුන්නං මහාදීපානං ඉස්සරො. **මන්ධාතාති**: එවංනාමො රාජා. කාමභොගීනං **අග්ගො** අග්ගභූතො ආසි. තෙනාහ භගවා "රාහුග්ගං අත්තභාවීනං මන්ධාතා කාමභොගින"න්ති. **අතිත්තො කාලඞ්කතොති**: චතුරාසීති වස්සසහස්සානි කුමාරකීළාවසෙන චතුරාසීතිවස්සසහස්සානි ඔපරජ්ජවසෙන චතුරාසීති වස්සසහස්සානි චක්කවත්තිරාජා හුත්වා දෙවභොගසදිසෙ භොගෙ භුඤ්ජිත්වා ඡත්තිංසසක්කානං ආයුප්පමාණකාලං තාවතිංසභවනෙ සග්ගසම්පත්තිං අනුභවිත්වාපි කාමෙහි අතිත්තොව කාලඞ්කතො; **කාමෙසු න චස්ස පරිපූරිතා ඉච්ඡා** අස්ස මන්ධාතුරඤ්ඤො කාමෙසු ආසා න ච පරිපුණ්ණා ආසි.

සත්තරතනානි වස්සෙය්‍යාති: සත්තපි රතනානි **වුට්ඨිමා** දෙවො දසදිසා ව්‍යාපෙත්වා **සමන්තතො** සමන්තතො පුරිසස්ස රුචිවසෙන යදිපි

වස්සස්සයා යථා තං මන්ධාතුමහාරාජස්ස එවං සන්තෙපි **නචත්ථි තිත්ති කාමානං,** කාමානං අතිත්තාව මරන්ති නරා. තෙනාහ භගවා: "න කහාපණවස්සෙන තිත්ති කාමෙසු විජ්ජතී"ති.

අසිසූලූපමා කාමා අධිකුට්ටනට්ඨෙන. **සප්පසිරූපමා කාමා** සප්පටිභයට්ඨෙන. **උක්කූපමා**ති. තිණුක්කූපමා අනුදහනට්ඨෙන. තෙනාහ:— "අනුදහන්තී"ති. **අට්ඨිකඞ්කල**සන්නිභා අප්පස්සාදට්ඨෙන. **මහාවිසා**ති: හලාහලාදිමහාවිසසදිසා; **අඝස්ස දුක්ඛස්ස මූලා** කාරණභූතා; තෙනාහ. "**දුක්ඛප්ඵලා**"ති. **රුක්ඛඵලූපමා** අඞ්ගපච්චඞ්ගානං පලිභඤ්ජනට්ඨෙන: **මංසපෙසූපමා** බහුසාධාරණට්ඨෙන. **සුපිනූපමා** ඉත්තරපච්චුපට්ඨානට්ඨෙන. මායා විය පලොභනතො තෙනාහ "**වඤ්චනියා**"ති. වඤ්චකාති අත්ථො. **යාචිතකූපමා**ති: යානකභණ්ඩාදියා තාවකාලිකට්ඨෙන. **සත්තිසූලූපමා** විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන. රුජනට්ඨෙන **රොගො** දුක්ඛතාසූලනතො. **ගණ්ඩො** කිලෙසාසුචිපග්ඝරණතො. දුක්ඛුප්පාදනට්ඨෙන **අඝං**. මරණසම්පාපනෙන **නීඝං** **අඞ්ගාරකාසු සදිසා** මහාභිතාපනට්ඨෙන. භයානකතාය චෙව වධකාපහූතාය ච **භයං වධො** නාම. "කාමා"ති යොජනා. **අක්ඛාතා අන්තරායිකා**ති: සග්ගමග්ගාධිගමස්ස නිබ්බානගාමිමග්ගස්ස ච අන්තරායකරාති වභඤ්ඤූනෙහි බුද්ධාදීහි වුත්තා.

ගච්ඡථාති: අභිනන්දන්තං සපරිසං විස්සජ්ජෙති: **කිං මම පරො කරිස්සතී**ති: පරො අඤ්ඤො මම කිං නාම හිතං කරිස්සති අත්තනො **සීසම්හි** උත්තමඞ්ගෙ එකාදසහි අග්ගීහි ඩය්හමානෙ. තෙනාහ "අනුබන්ධෙ ජරාමරණෙ"ති. **තස්ස** ජරාමරණස්ස සීසඩාහස්ස **ඝාතාය** සමුග්ඝාතාය **ඝටිතබ්බං** වායමිතබ්බං.

ජමතති: ජිමායං. **ඉදමවොචා**ති ඉදං "දීඝො බාලානං සංසාරො"ති ආදිකං සංවෙගසංවඩ්ඪනකං වචනං අවොචං. **දීඝො බාලානං සංසාරො**ති: කිලෙසකම්මවිපාකවට්ටභූතානං ඛන්ධායතනාදීනං පටිපාටි පවත්තිසංඛාතො සංසාරො අපරිඤ්ඤාතවත්ථුකානං අන්ධබාලානං දීඝො බුද්ධඤාණෙනාපි අපරිච්ඡින්දනීයො. යථාහි අනුපච්ඡින්නාය අවිජ්ජාතණ්හාය අපරිච්ඡින්නතාය චෙව භවප්පබන්ධස්ස පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති එවං පරාපි කොටී"ති. **පුනප්පුනඤ්ච රොදත**න්ති: අපරාපරං සොකවසෙන රුදන්තානං; ඉමිනාපි අවිජ්ජාතණ්හානං අනුපච්ඡින්නතං යෙව තෙසං විභාවෙති.

අස්සුථඤ්ඤං රුධිරන්ති: යං ඤාතිබ්‍යසනාදිනා ඵුට්ඨානං රොදන්තානං **අස්සු**ඤ්ච දාරකකාලෙ මාතුථනතො පීතං **ථඤ්ඤං** ච යඤ්ච පච්චත්ථිකෙහි ඝාතිතානං **රුධිරං**, **සංසාරං අනමතග්ගතො** සංසාරස්ස අනුඅමතග්ගත්තා ඤාණෙන අනුගන්ත්වාපි අමතඅග්ගත්තා අවිදිතග්ගත්තා ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා සත්තානං **සංසරතං** අපරාපරං සංසරන්තානං සංසරිතං **සර** තං කීවබහුකන්ති **අනුස්සරාහි**, අට්ඨීනං සන්නිචයං **සරාහි** අනුස්සර උපධාරෙහීති අත්ථො.

ඉදානි ආදීනවස්ස බහුභාවං උපමාය දස්සෙතුං **"සර චතුරොදධී"**ති ගාථමාහ. තත්ථ **සර චතුරොදධී උපනීතෙ අස්සුථඤ්ඤරුධිරම්හි**: ඉමෙසං සත්තානං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සංසරන්තානං එකෙකස්සපි අට්ඨිම්හි අස්සුම්හි ථඤ්ඤෙ රුධිරම්හි ච පමාණතො උපමෙතබ්බෙ චතුරොදධී චත්තාරො මහාසමුද්දෙ උපමාවසෙන බුද්ධෙහි උපනීතෙ **සර** සරාහි. **එකකප්පමට්ඨීනං සඤ්චයං විපුලෙන සමන්ති**: එකස්ස පුග්ගලස්ස එකස්මිං කප්පෙ අට්ඨීනං සඤ්චයං වෙපුල්ලපබ්බතෙන සමං උපනීතං සර. වුත්තං හි චෙතං:-

"එකස්සෙකෙන කප්පෙන පුග්ගලස්සට්ඨිසඤ්චයො
සියා පබ්බතසමො රාසි ඉති වුත්තං මහෙසිනා.

සො ඛො පනායං අක්ඛාතො වෙපුල්ලො පබ්බතො මහා
උත්තරො ගිජ්ඣකූටස්ස මගධානං ගිරිබ්බජෙ"ති.

මහිං ජම්බුදීපමුපනීතං කොලට්ඨිමත්තගුළිකා මාතාමාතුස්වෙව නප්පහොන්තීති: ජම්බුදීපොති සංඛාතං මහාපථවිං කොලට්ඨිමත්තා බදරට්ඨිමත්තා ගුළිකා කත්වා තස්සෙකෙකා අයං මෙ මාතු අයං මෙ මාතුමාතූති එවං විභාජියමානා තා ගුළිකා **මාතා මාතුස්වෙව නප්පහොන්ති** මාතාමාතූසු අක්ඛීණාස්වෙව පරියන්තිකා තා ගුළිකා පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍යුං න ත්වෙව අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සංසරතො සත්තස්ස මාතුමාතරොති. එවං ජම්බුදීපමහිං සංසාරස්ස දීඝභාවෙන උපමාභාවෙන උපනීතං මනසි කරොහීති.

තිණකට්ඨසාඛාපලාසන්ති: තිණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච. **උපනීතන්ති**: උපමාභාවෙන උපනීතං. **අනමතග්ගතොති**: සංසාරස්ස අනමතග්ගභාවතො. **චතුරඞ්ගුලිකා ඝටිකාති**: චතුරඞ්ගුලප්පමාණානි ඛණ්ඩානි. **පිතුපිතුස්වෙව නප්පහොන්තීති**: පිතුපිතාමහෙස්වෙව තා ඝටිකා නප්පහොන්ති. ඉදං වුත්තං හොති:-ඉමස්මිං ලොකෙ සබ්බං තිණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච චතුරඞ්ගුලිකා කත්වා තස්සෙකෙකා අයං මෙ පිතු අයං මෙ පිතාමහස්සාති භාජියමානා තා ඝටිකාව පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍යුං න ත්වෙව අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සංසරතො සත්තස්ස පිතුපිතාමහාති. එවං තිණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච සංසාරස්ස දීඝභාවෙන උපනීතං සරාහීති. ඉමස්මිං පන ඨානෙ "අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ සංසාරො පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං සන්ධාවතං සංසරතං, තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නු ඛො බහුතරං යං වා වො ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා සන්ධාවතං සංසරතං අමනාපසම්පයොගා මනාපවිප්පයොගා කන්දන්තානං රොදන්තානං අස්සු පසන්නං පග්ඝරිතං යඤ්ච චතූසු මහාසමුද්දෙසු උදක"න්ති ආදිකා අනමතග්ගපාළි ආහරිතබ්බා. **සර කාණකච්ඡපන්ති**: උභයක්ඛිකාණං කච්ඡපං අනුස්සර. **පුබ්බසමුද්දෙ අපරතො ච යුගච්ඡිද්දන්ති**: පුරත්ථිමසමුද්දෙ අපරතො ච පච්ඡිමුත්තරදක්ඛිණසමුද්දෙ

වාතවෙගෙන පරිබ්භමන්තස්ස යුගස්ස එකච්ඡිද්දං. **සර තස්ස ච පටිමුඛ**න්ති: කාණකච්ඡපස්ස සීසං තස්ස ච වස්සසතස්ස වස්සසතස්ස අච්චයෙන ගීවං උක්ඛිපන්තස්ස සීසස්ස යුගච්ඡිද්දෙ පවෙසනඤ්ච සර.

මනුස්සලාභම්හි ඔපම්මන්ති: තයිදං සබ්බම්පි බුද්ධුප්පාදධම්මදෙසනාසු විය මනුස්සත්තලාභෙ ඔපම්මං කත්වා පඤ්ඤාය සර තස්ස අතිවදුල්ලභසභාවත්තං.[1] වුත්තඤ්හෙතං:–“සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ පුරිසො මහාසමුද්දෙ එකච්ඡිද්දං යුගං ඛිපෙය්‍යා”ති ආදි. **සර රූපං ඵෙණපිණ්ඩොපමස්සා**ති: විමද්දනාසහනතො ඵෙණපිණ්ඩසදිසස්ස අනෙකානත්ථසන්නිපාතනතො කාය සංඛාතස්ස **කලිනො** නිච්චසාරාදිවිරහෙන **අසාරස්ස** රූපං අසුචි දුග්ගන්ධං ජෙගුච්ඡපටිකූලසභාවං සර. **ඛන්ධෙ පස්ස අනිච්චෙ**ති: පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධෙ හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චෙ පස්ස ඤාණචක්ඛුනා ඔලොකෙහි. **සරාහි නිරයෙ බහුවිඝාතෙ**ති: අට්ඨමහානිරයෙ සොළසඋස්සදනිරයෙ ච බහුවිඝාතෙ බහුදුක්ඛෙ මහාදුක්ඛෙ ච අනුස්සර. **සර කටසිවඩ්ඪෙන්තෙ**ති: පුනප්පුනං තාසු තාසු ජාතිසු අපරාපරං උප්පත්තියා පුනප්පුනං කටසිං සුසානං ආළාහණමෙව වඩ්ඪෙන්තෙ සත්තෙ අනුස්සර. “වඩ්ඪෙන්තො”ති වා පාළි. ත්වං වඩ්ඪෙන්තොති යොජනා. **කුම්භීල භයානී**ති: උදරපොසනත්ථං අකිච්චකාරිතාවසෙන ඔදරිකත්තභයානි. වුත්තඤ්හි: “කුම්භීලභයන්ති ඛො භික්ඛවෙ ඔදරිකත්තස්සෙතං අධිවචන”න්ති. **සරාහි චත්තාරි සච්චානී**ති: “ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චං=පෙ= අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදාඅරියසච්ච”න්ති චත්තාරි අරියසච්චානි යථාවතො අනුස්සර උපධාරෙහි. එවං රාජපුත්ති අනෙකාකාරවොකාරං අනුස්සාරණවසෙන[2] කාමෙසු සංසාරෙ ච ආදීනවං පකාසෙත්වා ඉදානි ව්‍යතිරෙකෙනපි තං පකාසෙතුං “**අමතම්හි විජ්ජමානෙ**”ති ආදිමාහ. තත්ථ **අමතම්හි විජ්ජමානෙ**ති: සම්මාසම්බුද්ධෙන මහාකරුණාය උපනීතෙ සද්ධම්මාමතෙ උපලබ්භමානෙ. **කිං තව පඤ්චකටුකෙන පීතෙනා**ති: පරියෙසනා. පරිග්ගහො ආරක්ඛා පරිභොගො විපාකො චාති පඤ්චසුපි ඨානෙසු තිබ්බතරදුක්ඛානුබන්ධිතාය සවිඝාතත්තා සඋපායාසත්තා කිං තුය්හං පඤ්චකටුකෙන පඤ්චකාමගුණරසෙන පීතෙන. ඉදානි වුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කරොන්තී ආහ “**සබ්බාපි කාමරතියො කටුකතරා පඤ්චකටුකෙනා**”ති. අතිවිය අනිට්ඨතරාති අත්ථො.

යෙ සපරිළාහාති: යෙ කාමා සම්පති කිලෙසපරිළාහෙන ආයතිං විපාකපරිළාහෙන ච සපරිළාහා; මහාවිඝාතා. **ජලිතා කුථිතා කම්පිතා සන්තාපිතා**ති: එකාදසහි අග්ගීහි පජ්ජලිතා පක්කුථිතා ච හුත්වා තං සමඞ්ගිනං කම්පනකා සන්තාපනකා ච.

අසපත්තම්හීති: සපත්තරහිතෙ නෙක්ඛම්මෙ. **සමානෙ**ති: සන්තෙ විජ්ජමානෙ. “බහුසපත්තා”ති වත්වා යෙ හි තෙ බහුසපත්තා තෙ දස්සෙතුං

1. මු. සී. III & IV. පඤ්ඤාය සාරජ්ජභයස්සපි අතිවචසභාවත්තා. 2. මු. අවස්සව.

“**රජගනී**”ති ආදි වුත්තං. රාජූහි ච අග්ගීහි ච චොරෙහි ච උදකෙන ච දායාදෙහි අප්පියෙහි ච **රජගගිචොරඋදකප්පියෙහි** සාධාරණතො තෙ සෙවකොපමා වුත්තා.

යෙසු හි වධබන්ධොති: යෙසු කාමෙසු කාමනිමිත්තං මරණපොථනාදි පරික්කිලෙසා අනුබන්ධනාදිබන්ධා ච හොන්තීති අත්ථො. “කාමෙසූ”ති ආදි වුත්තස්සෙවත්ථස්ස පාකටකරණං. තත්ථ **හී**ති: හෙතු අත්ථෙ නිපාතො. යස්මා කාමෙසු කාමහෙතු ඉමෙ සත්තා වධබන්ධනදුක්ඛානි අනුභවන්ති පාපුණන්ති තස්මා ආහ “**අසතා කාමා**”ති. කාමා නාමෙතෙ අසතො හීනා ලාමකානි අත්ථො; “අහ[2]කාමා”ති වා පාඨො. සො එවත්ථො. අහානි ලාමකපරියායො. “අහලොකිත්ථියො නාමා”ති ආදිසු විය. **ආදීපිතා**ති: පජ්ජලිතා. **තිණුක්කා**ති: තිණෙහි කතා උක්කා. **දහන්ති යෙ තෙ න මුඤ්චන්තී**ති: යෙ සත්තා තෙන කාමෙන න මුඤ්චන්ති අනුස්සජන්තු ගණ්හන්ති තෙ දහන්ති යෙව සම්පති ආයතිඤ්ච ඣාපෙන්ති. **මා අප්පකස්ස හෙතූ**ති: පුප්ඵ[1]ස්සාදසදිසස්ස පරිත්තකස්ස කාමසුඛස්ස හෙතු. විපුලං උළාරං පණීතඤ්ච ලොකුත්තරං **සුඛං මා ජහි** මා ඡඩ්ඩෙහි. **මා පුථුලොමොව බළිසං ගිලිත්වා**ති: ආමිසලොභෙන බළිසං ගිලිත්වා ව්‍යසනං පාපුණන්තො පුථුලොමොති ලද්ධනාමො මච්ඡො විය කාමෙ අපරිච්චජිත්වා මා පච්ඡා විහඤ්ඤසි පච්ඡා දුක්ඛං ආපජ්ජසි. **සුනඛොව සඞ්ඛලාබද්ධො**ති: යථා දද්දුලෙන බද්ධො සුනඛො ගරුකබන්ධෙන එමෙව උපනිබද්ධො අඤ්ඤතො ගන්තුං අසක්කොන්තො තත්ථෙව පරිබ්භමති, එවං ත්වං කාමතණ්හාය බද්ධො; ඉදානි **කාමං** යදිපි කාමෙසු තාව **දමස්සු** ඉන්ද්‍රියානි දමෙහි. **කාහින්ති ඛු තං කාමා ඡාතා සුනඛංව චණ්ඩාලා**ති. ඛූති නිපාතමත්තං, තෙ පන කාමා තං තථා කරිස්සන්ති යථා ඡාතජ්ඣත්තා සපාකා සුනඛං ලභිත්වා අනයව්‍යසනං පාපෙන්තීති අත්ථො.

අපරිමිතඤ්ච දුක්ඛන්ති: අපරිමාණං එත්තකන්ති පරිච්ඡින්දිතුං අසක්කුණෙය්‍යං නිරයාදිසු කායිකං දුක්ඛං. **බහූනි ච චිත්තදොමනස්සානී**ති: චිත්තෙන ලබ්භමානානි බහූනි අනෙකානි දොමනස්සානි චෙතොදුක්ඛානි. **අනුභොහිසී**ති: අනුභවිස්සසි. **කාමෙසු යුත්තො**ති: කාමෙහි යුත්තො තෙ අප්පටිනිස්සජ්ජන්තො; **පටිනිස්සර[3] අද්ධුවෙ කාමෙ**ති: අද්ධුවෙහි අනිච්චෙහි කාමෙහි විනිස්සර[4] අපෙහීති අත්ථො.

ජරාමරණබ්‍යාධිගහිතා සබ්බා සබ්බත්ථ ජාතියොති: යස්මා හීනාදිභෙද භින්නා සබ්බත්ථ භවාදිසු ජාතියො ජරාමරණබ්‍යාධීහි ච ගහිතා. තෙහි අපරිමුත්තා, තස්මා “අජරම්හි නිබ්බානෙ විජ්ජමානෙ ජරාදීහි අපරිමුත්තෙහි කාමෙහි කිං තව පයොජන”න්ති යොජනා.

එවං නිබ්බානගුණදස්සනමුඛෙන කාමෙසු භවෙසු ච ආදීනවං පකාසෙත්වා ඉදානි නිබ්බානනිතං නිබ්බානගුණමෙව පකාසෙන්තී “**ඉදම ජර**”න්ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **ඉදමජර**න්ති: ඉදමෙව එකං

---

1. මු. සී. I. පුප්ඵසාර.
2. සී. II. අසා.
3. මු. පතිනිස්සජ.
4. මු. විනිස්සජ.

අත්තනි ජරාභාවතො අධිගතස්ස ච ජරාභාවහෙතුතො අජරමිදං. **අමරන්ති** එත්ථාපි එසෙව නයො. **ඉදමජරාමර**න්ති තදුභයං එකජ්ඣං කත්වා ථෙරමහාපදෙන වදති. **පද**න්ති: වට්ටදුක්ඛතො මුච්චිතුකාමෙහි පබ්බජිතබ්බතො පටිපජ්ජිතබ්බතො පදං. සොකහෙතූනං අභාවතො සොකාභාවතො ච **අසොකං**. සපත්තකරධම්මාභාවතො **අසපත්තං** කිලෙසසම්බාධාභාවතො **අසම්බාධං** ඛලිතසඞ්ඛාතානං දුච්චරිතානං අභාවෙන **අඛලිතං** අත්තානුවාදාදිභයානං වත්තනස්ස ච සබ්බසො අභාවා, **අභයං** දුක්ඛුප්පත්තාපස්ස කිලෙසස්සාපි අභාවෙන **නිරූපතාපං** සබ්බමෙතං අමතමහානිබ්බානමෙව සන්ධාය වදති. තං හි සා අනුස්සවාදිසිද්ධෙන ආකාරෙන අත්තනො උපට්ඨහන්තී කෙවලං පච්චක්ඛතො දස්සෙන්තී විය "ඉද"න්ති අවොච. **අධිගතමිදං බහූහි අමත**න්ති: ඉදං අමතං නිබ්බානං බහූහි අනන්තෙහි අපරිමාණෙහි බුද්ධාදීහි අරියෙහි අධිගතං සච්ඡිකතං, අත්තනො පච්චක්ඛං කතං; න කෙවලං තෙහි අධිගතමෙව සන්ධාය වදති, අථ ඛො **අජ්ජාපි ච ලභනීයං** ඉදානිපි අධිගමනීයං අධිගන්තුං සක්කා. කෙන ලභනීයන්ති ආහ **"යොනිසො පයුඤ්ජතී"**ති. යො පුග්ගලො යොනිසො උපායෙන සත්ථාරා දින්නොවාදෙ ඨත්වා යුඤ්ජති, සම්මාපයොගඤ්ච කරොති, තෙන "ලභනීය"න්ති යොජනා. **න ච සක්කා අඝටමානෙනාති:** යො පන යොනිසො න පයුඤ්ජති තෙන අඝටමානෙන න ච සක්කා; කදාචිපි ලද්ධුං න සක්කා යෙවාති අත්ථො.

එවං භණති සුමෙධාති: එවං වුත්තප්පකාරෙන සුමෙධා රාජකඤ්ඤා සංසාරෙ අත්තනො සංවෙගදීපනිං කාමෙසු නිබ්බෙධභාගිනිං ධම්මකථං කථෙසි. **සඞ්ඛාරගතෙ රතිමලභමානාති:** අණුමත්තෙපි සඞ්ඛාරප්පවත්තෙ අභිරතිං අවින්දන්තී. **අනුනෙන්ති අණීකදත්ත**"න්ති. අණීකදත්තං රාජානං සඤ්ඤාපෙන්තී. **කෙසෙ ච ඡමං ඛිපීති:** අත්තනො ඛග්ගෙන ඡින්නෙන කෙසෙ ච භූමියං ඛිපි ඡඩ්ඩෙසි.

යාචතස්සා පිතරං සොති: සො අණීකදත්තො අස්සා සුමෙධාය පිතරං කොඤ්චරාජානං යාචති. කින්ති යාචතීති ආහ **"විස්සජ්ජෙථ සුමෙධං පබ්බජිතුං විමොක්ඛසච්චදස්සාති:"** සුමෙධං රාජපුත්තිං පබ්බජිතුං විස්සජ්ජෙථ සා ච පබ්බජිත්වා **විමොක්ඛසච්චදස්සා** අවිපරීත නිබ්බානදස්සාවිනී හොතූති අත්ථො.

සොකභයභීතාති: සඤ්ජීවියාදිහෙතුතො සබ්බස්මිම්පි සංසාර භයතො භීතා සඤ්ඤුප්පාදවසෙන උබ්බිග්ගා. **සික්ඛමානායාති:** සික්ඛමානාය සමානාය. ඡ අභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා තතො එව අග්ගඵලං අරහත්තං සච්ඡිකතං, **අච්ඡරියං අබ්භුතං තං නිබ්බානං ආසි රාජකඤ්ඤායාති:** රාජපුත්තියා සුමෙධාය කිලෙසෙහි පරිනිබ්බානං අච්ඡරියං අබ්භුතඤ්ච ආසි. ඡළභිඤ්ඤාභාවසිද්ධියා කථන්ති ච. **පුබ්බෙනිවාසචරිතං යථා ව්‍යාකරි පච්ඡිමෙ කාලෙති:** පච්ඡිමෙ ඛන්ධපරිනිබ්බානකාලෙ අත්තනො පුබ්බෙනිවාසපරියාපන්නචරිතං යථා ව්‍යාකාසි, තථා තං ජානිතබ්බන්ති.

පුබ්බෙනිවාසං පන තාය යථා ව්‍යාකතං තං දස්සෙතුං "**භගවති කොණාගමනෙ**"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **භගවති කොණාගමනෙති.** කොණාගමනෙ සම්මාසම්බුද්ධෙ ලොකෙ උප්පන්නෙ. **සඞ්ඝාරාමම්හි නවනිවෙසම්හීති:** සඞ්ඝං උද්දිස්ස අභිනවනිවෙසිතෙ ආරාමෙ. **සඛියො තිස්සො ජනියො විහාරදානං අදම්හාති:** ධනඤ්ජානි ඛෙමා අහං චාති මයං තිස්සො සඛියො ආරාමං සඞ්ඝස්ස විහාරදානං අදම්හා. **දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුන්ති:** තස්ස විහාරදානස්ස ආනුභාවෙන දසවාරෙ දෙවෙසු උප්පජ්ජිම්හා. තතො මනුස්සෙසු උප්පජ්ජිත්වා පුන සතක්ඛත්තුං දෙවෙසු උප්පජ්ජිම්හා තතොපි මනුස්සෙසු උප්පජ්ජිත්වා පුන **දසසතක්ඛත්තුං** සහස්සවාරං ච දෙවෙසු උප්පජ්ජිම්හා. තතොපි මනුස්සෙසු උප්පජ්ජිත්වා පුන **සතානි සතක්ඛත්තුං** දසසහස්සවාරෙ දෙවෙසු උප්පජ්ජිම්හා. **කො පන වදෙ මනුස්සෙසු.** එවං මනුස්සෙසු උප්පන්නවාරෙසු කථාව නත්ථි; අනෙකසහස්සවාරං උප්පජ්ජිම්හාති අත්ථො.

දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුම්හාති: දෙවෙසු උප්පන්නකාලෙ තස්මිං තස්මිං දෙවනිකායෙ මහිද්ධිකා මහානුභාවා අහුම්හා. **මානුසකම්හි කො වාදොති:** මනුස්සත්තලාභෙ මහිද්ධිකතාය කථාව නත්ථි. ඉදානි තමෙව මනුස්සත්තභාවෙ උක්කංසගතං මහිද්ධිකතං දස්සෙන්තී "**සත්තරතනස්ස මහෙසී ඉත්ථිරතනං අහං ආසි**"න්ති ආහ. තත්ථ චක්කරතනාදීනි සත්තරතනානි එතස්ස සන්තීති=සත්තරතනො; චක්කවත්තී, තස්ස සත්තරතනස්ස. ඡදොසරහිතා පඤ්චකල්‍යාණා අතික්කන්තා මානුසවණ්ණං අප්පත්තා දිබ්බං වණ්ණන්ති එවමාදිගුණසමන්නාගමෙන ඉත්ථීසු රතනභූතා අහං අහොසිං. **සො හෙතූති:** යං තං කොණාගමනස්ස භගවතො කාලෙ සඞ්ඝස්ස විහාරදානං කතං සො යථාවුත්තාය දිබ්බසම්පත්තියා ච හෙතු. **සො පභවො තං මූල**න්ති තස්සෙව පරියායවචනං. **සාව සාසනෙ ඛන්තීති:** සා එව ඉධ සත්ථුසාසනධම්මෙ නිජ්ඣානක්ඛන්ති. **තං පඨමං සමොධාන**න්ති: තදෙව සත්ථුසාසනධම්මෙන පඨමං සමොධානං පඨමො සමාගමො, තදෙව සත්ථුසාසනධම්මෙ අභිරතාය පරියොසානෙ නිබ්බානන්ති ඵලූපචාරෙන **කාරණං වදති.**

ඉමා පන චතස්සො ගාථා ථෙරියා අපදානස්ස විභාවනාවසෙන පවත්තිතත්තා අපදානපාළියම්පි සඞ්ගහං ආරොපිතා. ඔසානගාථාය **එවං කරොන්තීති:** යථා මයා පුරිමත්තභාවෙ එතරහි ච කතං පටිපන්නං එවං අඤ්ඤෙපි කරොන්ති පටිපජ්ජන්ති තෙ "එවං කරොන්තී"ති ආහ. **යෙ සද්දහන්ති වචනං අනොමපඤ්ඤස්සා**"ති. ඤෙය්‍යපරියන්තිකඤාණතාය පරිපුණ්ණපඤ්ඤස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස වචනං යෙ පුග්ගලා සද්දහන්ති එවමෙතන්ති ඔකප්පෙන්ති තෙ එවං කරොන්ති පටිපජ්ජන්ති. ඉදානි තාය උක්කංසගතාය පටිපත්තියා තං දස්සෙතුං "**නිබ්බින්දන්ති භවගතෙ නිබ්බින්දිත්වා විරජ්ජන්තී**"ති වුත්තං. තස්සත්ථො: යෙ භගවතො වචනං යථාවතො සද්දහන්ති තෙ විසුද්ධිපටිපදං පටිපජ්ජන්තා සබ්බස්මිං භවගතෙ තෙභූමකෙ සඞ්ඛාරෙ විපස්සනාපඤ්ඤාය නිබ්බින්දන්ති, නිබ්බින්දිත්වා ච පන අරියමග්ගෙන සබ්බසො විරජ්ජන්ති, සබ්බස්මාපි භවගතා විමුච්චන්තීති අත්ථො. විරාගෙ අරියමග්ගෙ අධිගතෙ විමුත්තා යෙව හොන්තීති.

එවමෙත්තා ථෙරිකාදයො සුමෙධාපරියොසානා ගාථාසභාගෙන ඉධ එකජ්ඣං සඞ්ගහං ආරූළ්හා තිසතත්තිපරිමාණානි. භාණවාරතො පන වාධිකා, ඡසතමත්තා ථෙරියො ගාථා ච. තා සබ්බාපි යථා සම්බුද්ධස්ස සාවිකාභාවෙන එකවිධා, තථා අවෙබභාවෙන උක්ඛිත්තපලිඝතාය සඞ්කිණ්ණ පරිඛතාය අබ්බූළ්හෙසිකතාය නිරග්ගළතාය පන්නභාරතාය විසඤ්ඤුත්තතාය දසසු අරියවාසෙසු වුත්ථවාසතාය ච, තථා හි තා පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනා ඡළඞ්ගසමන්නාගතා චතුරඞ්ගවසෙන එකාරක්ඛා පනුණ්ණපච්චෙකසච්චා සමවයසට්ඨෙසනා පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරා අනාවිලසඞ්කප්පා සුවිමුත්තචිත්තා සුවිමුත්තපඤ්ඤා චාති එවමාදිනා නයෙන එකවිධා. සම්මුඛා පරම්මුඛා භෙදතො දුවිධා, යා හි සත්ථුධරමානකාලෙ අරියාය ජාතියා ජාතා මහාපජාපතීගොතමී ආදයො තා සම්මුඛා සාවිකා නාම; යා පන භගවතො ඛන්ධපරිනිබ්බානතො පච්ඡා අධිගතවිසෙසා තා සන්තෙපි සත්ථු ධම්මසරීරස්ස පච්චක්ඛභාවෙ සත්ථු ච පංහනාසං අපච්චක්ඛභාවතො පරම්මුඛා සාවිකා නාම. තථා උභතොභාගවිමුත්තිපඤ්ඤාවිමුත්තිතා වසෙන, ඉධ පාළියාගතා පන උභතොභාගවිමුත්තා යෙව.

තථා සාපදානානපදානභෙදතො, යාසං හි පුරිමෙසු සම්මාසම්බුද්ධෙසු පච්චෙකබුද්ධෙසු සාවකබුද්ධෙසු ච පුඤ්ඤකිරියාවසෙන කතාධිකාරතාසඞ්ඛාතං අත්ථි අපදානං, තා සාපදානා. යාසං තං නත්ථි තා අනපදානා. තථා සත්ථුලද්ධූපසම්පදා සඞ්ඝතො ලද්ධූපසම්පදාති දුවිධා, ගරුධම්මපටිග්ගහණමහි ලද්ධූපසම්පදා මහාපජාපතීගොතමී සත්ථුසන්තිකාව ලද්ධූපසම්පදත්තා සත්ථුලද්ධූපසම්පදා නාම; සෙසා සබ්බාපි සඞ්ඝතො ලද්ධූපසම්පදා. තාපි එකතො උපසම්පන්නා උභතො උපසම්පන්නාති දුවිධා, තත්ථ යා තා මහාපජාපතීගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා පඤ්චසතා සාකියානියො තා එකතො උපසම්පන්නා, භික්ඛුසඞ්ඝතො එව ලද්ධූපසම්පදත්තා මහාපජාපතීගොතමිං ඨපෙත්වා. ඉතරා උභතො උපසම්පන්නා, උභතො සඞ්ඝෙ උපසම්පන්නත්තා. එහිභික්ඛුදූකො විය එහිභික්ඛුනීදූකො ඉධ න ලබ්භති. කස්මා? භික්ඛුනීනං තථා උපසම්පදාය අභාවතො. යදි එවං යං තං ථෙරිගාථාය සුභද්දාය කුණ්ඩලකෙසාය වුත්තං:-

"නිගච්ච ජාණුං වන්දිත්වා සම්මුඛා පඤ්ජලිං අකං
එහි භද්දෙති මං අවච සා මෙ ආසූපසම්පදා"ති.

තථා අපදානෙපි:-

"ආයාචිතො තදා ආහ එහි භද්දෙති නායකො
තදහං උපසම්පන්නා පරිත්තං තොයමද්දස"න්ති.

තං කථන්ති? නයිදං එහිභික්ඛුනීභාවෙන උපසම්පදං සන්ධාය වුත්තං. උපසම්පදාය පන හෙතුභාවතො යා සත්ථු ආණත්ති "සා මෙ ආසූපසම්පදා"ති වුත්තං.

තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං:–"එහි ගච්ඡ භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජ උපසම්පජ්ජස්සූති මං අවොච ආණාපෙසි, සා සත්ථු ආණා මය්හං උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා අහොසී"ති. එතෙනෙව අපදානගාථායපි අත්ථො සංවණ්ණිතොති දට්ඨබ්බං.

එවම්පි භික්ඛුනීවිභඞ්ගෙ "එහි භික්ඛුනීති භික්ඛුනී"ති ඉදං කථන්ති? එහි භික්ඛුනීභාවෙන භික්ඛුනීනං උපසම්පදාය අසම්භවජොතනවචනං, තථා උපසම්පදාය භික්ඛුනීනං අභාවතො. යදි එවං කථං "එහිභික්ඛුනී"ති විභඞ්ගෙ නිද්දෙසො කතොති? දෙසනාය සොතපතිතභාවෙන, අයං හි සොතපතිතතා නාම කත්ථචි ලබ්භමානස්සාපි අග්ගහණං හොති.

යථා අභිධම්මෙ මනොධාතුනිද්දෙසෙ ලබ්භමානම්පි ඣානඞ්ගං පඤ්චවිඤ්ඤාණසොතපතිතතාය න උද්ධටං කත්ථචි දෙසනාය අසම්භවතො, යථා තත්ථෙව වත්ථුනිද්දෙසෙ හදයවත්ථු කත්ථචි අලබ්භමානස්සාපි ගහණවසෙන, තථා ඨිතකප්පී නිද්දෙසෙ, යථාහ: "කතමො ච පුග්ගලො ඨිතකප්පී අයං ච පුග්ගලො සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො හොති කප්පස්ස ච උඩ්ඩය්හනවෙලාය තස්ස න තාව කප්පො උඩ්ඩය්හති යාවායං පුග්ගලො සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරෙය්‍යා"ති එවම්ධාපි අලබ්භමානගහණවසෙන වෙදිතබ්බං; පරිකප්පවචනං හෙතං. සචෙ භගවා භික්ඛුනීභාවයොග්ගං කඤ්චි මාතුගාමං "එහි භික්ඛුනී"ති වදෙය්‍ය එවම්පි භික්ඛුනීභාවො සියාති, කස්මා පන භගවා එවං න කථෙසීති? තථා කතාධිකාරානං අභාවතො. යෙ පන අනාසන්නාසන්නිහිතභාවතොති කාරණං වත්වා භික්ඛූ එවහි සත්ථු ආසන්නචාරී සදා සන්නිහිතාව, තස්මා තෙ එහි භික්ඛවොති වත්තබ්බතං අරහන්ති න භික්ඛුනියොති වදන්ති. තං තෙසං මති මත්තං. සත්ථු ආසන්නාදූරභාවස්ස හබ්බාහබ්බභාවාසිද්ධත්තා. වුත්තං හෙතං භගවතා:–"සඞ්ඝාටිකණ්ණෙ චෙපි මෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු ගහෙත්වා පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබද්ධො අස්ස පදෙ පදං නික්ඛිපන්තො සො ච හොති අභිජ්ඣාලු කාමෙසු තිබ්බසාරාගො ව්‍යාපන්නචිත්තො පදුට්ඨමනසංකප්පො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො, අථ ඛො සො ආරකාව මය්හං අහඤ්ච තස්ස, තං කිස්සහෙතු? ධම්මං සො භික්ඛවෙ භික්ඛු න පස්සති. යොජනසතෙ චෙපි භික්ඛවෙ භික්ඛු විහරෙය්‍ය සො ච හොති අනභිජ්ඣාලු කාමෙසු න තිබ්බසාරාගො අව්‍යාපන්නචිත්තො අප්පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො උපට්ඨිතසති සම්පජානො සමාහිතො එකග්ගචිත්තො සංවුතින්ද්‍රියො, අථ ඛො සො සන්තිකෙව මය්හං අහඤ්ච තස්ස, තං කිස්ස හෙතු? ධම්මං හි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු පස්සති ධම්මං පස්සන්තො මං පස්සතී"ති.

තස්මා අකාරණං දෙසතො සත්ථු ආසන්නානාසන්නතා. අකතාධිකාරතාය පන භික්ඛුනීනං තත්ථ අයොග්ගතා. තෙන වුත්තං:–"එහි භික්ඛුනී දුකො ඉධ න ලබ්භතී"ති. එවං **දුවිධා**. අග්ගසාවිකා මහාසාවිකා පකතිසාවිකාති **තිවිධා**. තත්ථ **ඛෙමා උප්පලවණ්ණා**ති ඉමා ද්වෙ ථෙරියො අග්ගසාවිකා නාම. කාමං සබ්බාපි **ඛීණාසවථෙරියො**

සීලවිසුද්ධිආදිකෙ සම්පාදෙන්තියො චතූසු සතිපට්ඨානෙසු සුපතිට්ඨිතචිත්තා සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අනවසෙසතො කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨහන්ති. තථාපි යථා සද්ධාවිමුත්තතො දිට්ඨිප්පත්තස්ස පඤ්ඤාවිමුත්තතො ච උභතොභාගවිමුත්තස්ස පුබ්බභාගභාවනාවිසෙසසිද්ධො ඉච්ඡිතො විසෙසො, එවං අභිනීහාරමහන්තතා පුබ්බයොගමහන්තතාහි. සසන්තානෙ සාතිසයගුණවිසෙසස්ස නිප්ඵාදිතත්තා සීලාදීහි ගුණෙහි මහන්තා සාවිකාති **මහාසාවිකා**. තෙසු යෙව පන බොධිපක්ඛියධම්මෙසු පාමොක්ඛභාවෙන ධුරභූතානං ; සම්මාදිට්ඨිසම්මාසමාධීනං සාතිසයකිච්චානුභාවනිබ්බත්තියා කාරණභූතාය තජ්ජාභිනීහාරතාය සක්කච්චං නිරන්තරං චිරකාලං සම්භූතාය සම්මාපටිපත්තියා යථාක්කමං පඤ්ඤාය සමාධිම්හි ච උක්කංසපාරමිප්පත්තියා සවිසෙසං සබ්බගුණෙහි අග්ගභාවෙ ඨිතත්තා ද්වෙපි **අග්ගසාවිකා** නාම. **මහාපජාපතීගොතමී** ආදයො පන අභිනිහාරමහන්තතාය පුබ්බයොගමහන්තතාය ච පටිලද්ධගුණවිසෙසවසෙන මහන්තියො සාවිකාති මහාසාවිකා නාම. ඉතරා ථෙරියො තිස්සා වීරා ධීරාති එවමාදිකා අභිනීහාරමහන්තතාදීනං අභාවෙන **පකතිසාවිකා** නාම. තා පන අග්ගසාවිකා විය ච මහාසාවිකා විය ච න පරිමිතා, අථ ඛො අනෙකසතානි අනෙකසහස්සානි වෙදිතබ්බානි. එවං අග්ගසාවිකාදිභෙදතො **තිවිධා**. තථා සුඤ්ඤතාවිමොක්ඛාදිභෙදතො **තිවිධා**. පටිපදාදිවිභාගෙන **චතුබ්බිධා**. ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන පඤ්චවිධා. තථා පටිපත්තියාදිවිභාගෙන පඤ්චවිධා. අනිමිත්තවිමුත්තාදිවසෙන **ඡබ්බිධා**. අධිමුත්තිභෙදෙන **සත්ත**විධා. ධුරපටිපදාදිවිභාගෙන **අට්ඨවිධා**. විමුත්තිවිභාගෙන **නව**විධා **දස**විධා ච. තා පනෙතා යථාවුත්තෙන ධුරභෙදෙන විභජ්ජමානා වීසති හොන්ති. පටිපදාවිභාගෙන විභජ්ජමානා චත්තාළීස හොන්ති. පුන පටිපදාභෙදෙන ධුරභෙදෙන විභජ්ජමානා අසීති හොන්ති. අථවා සුඤ්ඤතාවිමුත්තාදිවිභාගෙන විභජ්ජමානා චත්තාළීසාධිකානි වෙසතානි හොන්ති. පුන ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන විභජ්ජමානා සත්තුත්තරසහස්සං හොන්තීති. එවං එතාසං ථෙරීනං අත්තනො ගුණවසෙනෙව අනෙකභෙදභින්නතා වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන හෙට්ඨා ථෙරගාථා සංවණ්ණනාය වුත්තනයානුසාරෙන ගහෙතබ්බාති.

සුමෙධාය ථෙරියා ගාථාවණ්ණනා

සමත්තා.

මහානිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

(ථෙ-1. ගා-75.) (සබ්බා ථෙරී-73. ගාථා-527.)

එත්තාවතා ච:-

"යෙ තෙ සම්පන්නසද්ධම්මා ධම්මරාජස්ස අත්‍රජා
ඔරසා මුඛජා පුත්තා දායාදා ධම්මනිම්මිතා.

සීලාදිගුණසම්පන්නා කතකිච්චා අනාසවා
සුභූතිආදයො ථෙරා ථෙරියො ථෙරිකාදයො.

තෙහි යා භාසිතා ගාථා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණාදිනා
තා සබ්බා එකතො කත්වා ථෙරගාථාති සඞ්ගහං.

ආරොපෙසුං මහාථෙරා ථෙරිගාථාති තාදිනො
තාසං අත්ථං පකාසෙතුං පොරාණට්ඨකථානයං.

නිස්සාය යා සමාරද්ධා අත්ථසංවණ්ණනා මයා
සා තත්ථ පරමත්ථානං තත්ථ තත්ථ යථාරහං.

පකාසනා පරමත්ථදීපනී නාම නාමතො
සම්පත්තා පරිනිට්ඨානං අනාකුලවිනිච්ඡයා.
චතුවීසපරිමාණාය පාළියා භාණවාරතො

ඉති තං සඞ්ඛරොන්තෙන යං තං අධිගතං මයා.
පුඤ්ඤං තස්සානුභාවෙන ලොකනාථස්ස සාසනං

ඔගාහෙත්වා විසුද්ධාය සීලාදිපටිපත්තියා.
සබ්බෙපි දෙහිනො හොන්තු විමුත්තිරසභාගිනො

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං සම්මාසම්බුද්ධසාසනං.
තස්මිං සගාරවා නිච්චං හොන්තු සබ්බෙපි පාණිනො

සම්මා වස්සතු කාලෙන දෙවොපි ජගතීපති.
සද්ධම්මනිරතො ලොකං ධම්මෙනෙව පසාසතූ"ති.

බදරතිත්ථවිහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන කතා

ථෙරීගාථානං අත්ථසංවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

තස්සා අට්ඨකථා එසා සකලායපි නිට්ඨිතා
චිරට්ඨිතත්ථං ධම්මස්ස නිට්ඨාපෙන්තෙන තං මයා.

යං පත්තං කුසලං තස්ස ආනුභාවෙන පාණිනො
සබ්බෙ සද්ධම්මරාජස්ස ඤත්වා ධම්මං සුඛාවහං.

පාපුණන්තු විසුද්ධාය සුඛාය පටිපත්තියා
අසොකං අනුපායාසං නිබ්බානසුඛමුත්තමං.

චිරං තිට්ඨතු සද්ධම්මො ධම්මෙ හොන්තු සගාරවා
සබ්බෙපි සත්තා කාලෙන සම්මා දෙවො පවස්සතු.

නිබ්බානපච්චයො හොතු.

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකා.

INDEX.

පිට්ඨකානි.

අකම්පියං 135
අකම්මකාමා 170
අකල්ලා 307
අකාපුරිසසෙවිතං 132
අකාසිං විවිධං මායං
උජ්ඣග්ඝන්තී බහුං ජනං 62
අක්ඛුණ්ණවණ්ණිතෙ 197
අක්ඛලිතං 223
අක්ඛාතා අන්තරායිකා 219
අක්ඛීනි ච තුරියාරිව 196
අගාරස්මිං වසන්තීහං ධම්මං
සුත්වාන භික්ඛුනො 75
අග්ගධම්මං 206
අග්ගික්ඛන්ධසමො 188
අග්ගිං චන්දඤ්ච සුරියඤ්ච දෙවතා
ච නමස්සිහං 69
අග්ගිං පජ්ජලිතංව ලිඞ්ගිය 199
අග්ගිං පරිචරං වනෙ 108
අග්ගො 218
අග්ඝතො හතො 197
අඞ්ගාරකාසු සදිසා 219
අඞ්ගීතිං 177
අචලං සුඛං 188
අචෙතනා 215
අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි 60
අච්ඡරියං අබ්භුතං තං
නිබ්බාණං ආසි රාජකඤ්ඤය 223
අජානන්තා 215
අජ්ජම්හි පබ්බජිතා 190
අජ්ජාපි ච ලභනීයං 223
අජ්ඣුපගච්ඡි 217
අජ්ඣොසිතා 216
අඤ්ජනං 205

පිට්ඨකානි.

අඤ්ඤමඤ්ඤං පියායන්ති 172
අඤ්ඤමඤ්ඤම්හි ව්‍යාරූළ්හා
පුථූ සුබ්බනන්ති මෙධගං 187
අඤ්ඤාසමභිමඤ්ඤිහං 61
අට්ටා 99
අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං 30
අට්ඨමියා පාදෙ පසාරෙසිං
තමොක්ඛන්ධං පදාලිය 30
අට්ඨාසිං වෙසිවාරම්හි එකෙන
පාසම්බොඩ්ඩිය 62
අඩ්ඪං සීසස්ස ඔලිඛිං 70
අඩ්ඪස්ස ඝරම්හි දුතියකුලිකස්ස 205
අනණා 85, 190
අණ්ණිකපුරිසපාතබහුලම්හි 207
අණුම්පි අණුමත්තොපි 137
අතික්කන්තො කාලං කතො 218
අතීව 182
අතුලියං 135
අතීතංසෙ 182
අත්තානං 27
අත්තානං අධිගච්ඡ උබ්බිරී 43
අත්ථං ධම්මඤ්ච දෙසෙන්ති 171
අත්ථි සක්‍යකුලෙ ජාතො 133
අථ 99, 164, 204, 217
අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ 19, 28, 63
අථ නිබ්බින්දහං රූපෙ 26
අථ මං භණති තාතො 206
අථ මග්ගෙන හතො සමූලකො 197
අථ වුට්ඨාසිං 129
අථාසි නෙක්ඛම්මමනුප්පත්තා 204
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො 59
අදූසිකං 206
අදෙසෙසි 135

පිට්ඨඞ්කානි.

අද්දසාසි 178
අද්දසං විරජං ධම්මං
නිබ්බානපදමච්චුතං 75
අද්ධුවෙ කාමෙ 222
අධිසුට්ටිතා 52
අධිගතමිදං බහූහි අමතං 223
අධිපන්නානං 188
අනඞ්ගණං 199
අනණා භුඤ්ජ පිණ්ඩකං 7
අනනුඤ්ඤාතො ඉතො ගතො 97
අනන්තරා විමොක්ඛාසිං 78
අනන්තාදීනවා 189
අනප්පකං 187
අනමතග්ගතො 220
අනලසං 205
අනලසා 171
අනාගාරූපනිස්සයො 188
අනාවිලං 194
අනාසවා 184
අනිච්චසඤ්ඤා සුභාවෙති 218
අනුද්ධතා 171
අනුචිණ්ණං 136
අනුත්තරං 10
අනුතෙන්ති අණීකදන්තං 223
අනුපාදාය නිබ්බුතා 78
අනුබ්‍රූහය 136
අනුභූතං මෙ දුක්ඛං අපරිමාණං 141
අනුභොහිසි 222
අනුයුඤ්ජියමානා 204
අනුරත්තං 205
අනුරත්තා භත්තාරං 207
අනුවිචිනන්ති 217
අනෙජා 136
අනෙජං 190
අන්තං 52
අන්තිමොයං සමුස්සයො 22
අන්තොදීපෙව පාටලිං 177
අන්ධාවචෙට්ටා 207
අන්නං පානඤ්ච ආදාය
ඛජ්ජභොජ්ජමනප්පකං 109

පිට්ඨඞ්කානි.

අපෙත්ථ පයාතුමිච්ඡසි 197
අපරාජිතො 133
අපරිමිතඤ්ච දුක්ඛං 222
අපාපිකාවසි 194
අපි දූරගතා 197
අපි බාලො පණ්ඩිතො අස්ස 141
අපුච්ඡාහං ගමිස්සාමි 205
අපුච්ඡිතූන ගච්ඡං 206
අපුත්තිකා 96
අපුථුජ්ජනසෙවිතං 135
අප්පකං ජීවිතං මය්හං 71
අප්පමත්තස්ස ඣායතො 137
අප්පමාදරතාය 34
අප්පමාදරතාය තෙ 35
අප්පස්සාදා 189, 215
අප්පෙකච්චා සඛිං විජානායො 141
අප්පොස්සුක්කා 215
අඵස්සයිං 206
අඵුසිං සන්තිමුත්තමං 138
අබ්බහී වත මෙ සල්ලං
දුද්දසං හදයනිස්සිතං 45
අබ්භුතං වත 182
අබ්භුදීරෙසුං 204
අභයෙ 34
අභයං 223
අභිගජ්ජන්ති ච මාලුතෙරිතා 195
අභිඤ්ඤාය 59
අභිනීලමායතා 155
අභිරොහෙසි 195
අභිසමෙහාන්ති 183
අමතං අධිගච්ඡ 142
අමතම්හි විජ්ජමානෙ 221
අමරං 223
අමිත්තජනනා 189
අමිත්තා වධකා කාමා
සපත්තා සල්ලබන්ධනා 188
අම්ම 215
අම්ම ජීවති 43
අම්හම්පි 172
අයාචිතො තතාගච්ඡි 97

පිට්ඨකානි.

අයොනිසො මනසිකාරා 63
අයං සමුස්සයො 166
අයාතං දණ්ඩභයභීතා 160
අය්‍යො 183
අරියා 171
අලඞ්කතා 109
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං
චිත්තෙන අවසවත්තිනී 35
අලමෙ 205
අලසා 170
අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනී 85
අවසායී 16
අවිජ්ජං උද්ධච්චඤ්ච 126
අවිජ්ජඤ්ච විරාජිය 10
අවිභෙද ඛණ්ඩසො කතො 198
අවීතිවත්තා සක්කායං 135
අවෙදි 95
අසකිං පග්ඝරණං අසුචිපුණ්ණං 216
අසඞ්ගමානසා 199
අසතා කාමා 222
අසපත්තං 223
අසපත්තම්හි 221
අසම්බාධං 228
අසස්සතං 215
අසාරස්ස 221
අසාරෙ 216
අසිනතිචිතමුදුකෙ 217
අසිසූනූපමා 210
අසුචි 155
අසුරකායෙ 217
අසෙචනකමොජවං 48, 133
අසොකං 223
අස්මිං රූපසමුස්සයෙ 78
අස්ස 210
අස්සමණා 178
අස්සරථං 182
අස්සා 216
අස්සු ච තෙ පවත්තතං 147
අස්සු ඵන්දං රුධිරං 219
අහං තව වසානුගො සියං 195

පිට්ඨකානි:

අහමම්හි කන්තසල්ලා 142
අහම්පි 172
අහිරිකො මම් 23
අහු 25, 166
අහොසිං උද්ධතා පුබ්බෙ
චිත්තෙන අවසවත්තිනී 63
අහො සුඛං 24
ආකිඤ්චඤ්ඤං හි පත්ථයෙ 187
ආගමි බුද්ධවරස්ස සන්තිකං 200
ආණා 218
ආදිපිතා 222
ආපුච්ඡාහං ගමිස්සාමි 205
ආයතපම්හෙ 197
ආරද්ධවිරියා 112
ආවිලචිත්තා 194
ආවීවා 161
ආසනං දෙමි 205
ආසාදිය 199
ආසාය 176
ආසීවිසූපමා 215
ආසං 52
ආසංසුකා 170
ආහරිමෙන රූපෙන 177
ඉඞ්ගාලකූයා 197
ඉජ්ඣතු 183
ඉච්ඡෙ 183
ඉතොපි අසොභන ගතො 98
ඉතො බහිද්ධා 131
ඉත්ථිභාවො නො කිං කයිරා 53
ඉදමජරං 222, 223
ඉදමජරාමරං 223
ඉදමවොච 219
ඉධ 196
ඉධෙව 206
ඉද්ධියා අභිනිම්මිත්වා චතු
රස්සරථං අහං 156
ඉන්දං ච දෙවා තිදසා
සඞ්ගාමෙ අපරාජිතං 95
ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතා 133
ඉමා ගිරා 204

පිට්ඨකානි.

ඉව 177
ඉස්සරියං 218
උක්කට්ඨමජ්ඣිමා 137
උක්කාහාරිං 177
උක්කූපමා 219
උක්ඛලිකා මෙ දෙඩ්ඩුභං වාති 23
උච්චෙ කුලෙ 110
උජ්ජෙනියා පුරවරෙ 204
උජ්ඣිතො 197
උඤ්ඡා 183, 188
උට්ඨායාසනං තස්සා පක්ඛුපගිං 206
උට්ඨායිකං 205
උත්තමඞ්ගුලීතා 204
උත්තමත්ථස්ස පත්තියා 127
උත්තිට්ඨපිණ්ඩා 183, 188
උදකමාහරිං 160
උදු 17
උදුක්ඛලෙන මුසලෙන
පතිනා ඛුජ්ජකෙන ච 12
උද්ධටසල්ලා 198
උද්ධංසොතා 16
උපච්ඡිඤ්ඤූ ගච්ඡන්ති 141
උපකාසිං ඉමං කායං 70
උපගච්ඡසි අද්ධ රිත්තකං 199
උපට්ඨහන්තිං 206
උපනයාමි 205
උපනීතං 220
උපසන්තා 126
උපසන්තා චරිස්සසි 17
උපසන්තො හි තෙ රාගො 5
උපසම්පජ්ජ 190
උපසග්ගො භීමරූපො 189
උපසමෙ 10
උපෙමි 45
උපෙච්ච 162
උපොසථං උපාගඤ්ඡිං 30
උප්පලඤ්ච උදකතො උග්ගතං 196
උප්පලසිඛරොපමානි තෙ 196
උප්පාටිය 199
උබ්බිග්ගා 205

පිට්ඨකානි.

උභයො නිසාමෙථ 214
උභොපි ව්‍යසනානි අනුභොන්ති 141
උභො මාතා ච ධීතා ච
මයං ආහු සපත්තියො 154
උම්මග්ගපටිපන්නාම්හි 71
උම්මාදනා 189
උම්මාරෙ 205
උය්‍යානමභිහාරයිං 109
උල්ලපනා 189
උස්සන්නාය 207
උළාරං 137
එකකප්පමඨිතං සඤ්චයං
විපුලෙන සමං 220
එකග්ගචිත්තා 171
එකමනා 206
එකවරකම්පි 205
එකසාටී 85
එකාකිනී 206
එකා තුවං 156
එතදන්තිකා 99
එතං ඛො ලබ්භමම්හෙහි 178
එතම්හාළාහනෙ දඩ්ඪා 43
එතාදිසං 189
එතානි 183
එත්ථ 172
එත්ථ ජායති 199
එත්ථ රත්තා පමත්තා ච 187
එදිසං 199
එදිසිං 182
එදිසො 166
එවමෙතං අවෙක්ඛන්ති–පෙ–
දක්ඛිසං 68
එවං 189, 217
එවං කරොන්ති 224
එවං ජානාහි 52
එවං තුවං බ්‍රහ්මචාරිණී 196
එවං භණති සුමෙධා 223
එවං විහරමානාය 32
එවං සඬාය නික්ඛම්ම 187
එවං හි දන්තා ආයන්ති 184

පිට්ඨකානි.
එසා අන්තරධායාමි 157
එසා බුද්ධානවන්දනා 112
එහි කාල 176
එහි භද්දෙති මං අවච සා
මෙ ආසූපසම්පදා 85
එළකියා 207
ඔකඩ්ඪති 207
ඔරබ්භිකා 161
ඔරසා 184
ඔරුද්ධනස්ස පුත්තා 207
ඔරං භාගගමනීයානි 126
ඔහිතභාරා 142
කක්කාරිං 177
කඩකණංව සුකතං සුනිට්ඨිතං 165
කඤ්චනමණිමුත්තකං 196
කඤ්චනස්ස ඵලකංව සුමට්ටං 166
කටුකා 215
කණ්ණපාලියො 165
කණ්හඛන්ධකසුවණ්ණමණ්ඩිතං 165
කතකිච්චා 184
කතා තෙ අනුසාසනී 94
කතං හි කරණීයං 142
කත්වා 189
කත්වා චොලෙන පාරුතා 5
කට්ඨසද්ධි 215
කත්තු උද්දිස්ස 131
කප්පණිකාය 141
කප්පණෙ 141
කම්මකාමා 171
කම්මසෙට්ඨස්ස කාරකා 171
කරොථ බුද්ධසාසනං 16
කලිඞ්ගරං විය 216
කලිනො 221
කල්‍යාණමිත්තතා 140
කසං 92
කස්ස ඔහාය ගච්ඡසි 177
කස්ස ත්වං ධම්මමඤ්ඤාය 182
කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං භීතො 160
කා තත්ථ පරිදෙවනා 98

පිට්ඨකානි.
කානනම්හි වනසණ්ඩචාරිණී
කොකිලාව මධුරං නිකූජිතං 165
කානනංව සහිතං සුරොපිතං 164
කාමපඞ්කෙන සත්තා 189
කාමරාගෙන අට්ටිතා 63, 70
කාමරාගෙනවස්සුතා 60
කාමහෙතුකං 189
කාමෙසු අප්පටිබද්ධචිත්තා 16
කාමෙසු යුත්තා 222
කායෙන සංවුතා ආසිං 17
කායං 127
කාරිකං 205
කාලකා 164
කාලා 177
කාලං කාලං 135
කාසිකසුඛුමෙහි 195
කාසිකුත්තමධාරිනිං 177
කාහින්ති ඛු තං කාමා ජාතා
සුනඛංව චණ්ඩාලා 222
කිඤ්චාපි ඛොම්හි කිසිකා 27
කිත්තයිස්සාමි 171
කින්තෙතාසි 170
කින්තෙ අපරාධිතං මයා 194
කින්තෙ ඉදානි 196
කින්තෙ න කිරති 206
කින්තෙ පබ්බජ්ජා කරිස්සති 194
කින්නරී මන්දලොචනෙ 195
කින්නරියාව පබ්බතන්තරෙ 196
කිමඞ්ගපන තුච්ඡා කාමා 215
කිම්හං සීලසම්පන්නා සත්ථු
සාසනකාරිකා නිබ්බානං නාධි
ගච්ඡාමි අකුසීතා අනුද්ධතා 92
කිම්දං චරසි මොමුහා 131
කිම්නාව අවෙච්චා 207
කිමිව 216
කිමිව තාහං ජානන්ති විකුලකං 216
කිමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා 48
කිමහි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ 198
කිලෙසානං වසං ගන්ත්වා 71
කිස්සා 205, 217

පිට්ඨකානි.

කිං නාම පඤ්චකප්පසතානි පීතෙන 221
කිං දිස්වාන ව්‍යාලිකං 201
කිං පන සාධාරණා ජනතා 216
කිං මම පරෙ කරිස්සසි 219
කිං මෙ ඒවං මාර කරිස්සසෙකො 157
කිං විවෙකෙන කාහසි 51
කිං යක්ඛා කාතුයො 205
කිං සොචතෙන 216
කුඤ්ජරමත්තකරෙණුලොලිතං 195
කුණපමභිවිසෙය්‍යං භන්තෙ 216
කුතොචි 98
කුම්භිං 172
කුම්භියං 172
කුම්භීලභයානි 221
කුම්මග්ගං පටිපන්නානං 161
කුලඝරස්ස 207
කුලාකුලං 96
කුසලෙ 10
කුසුමරජෙන සම්මුඩිතා උමා 194
කුසුමිතසිඛරා 195
කෙන තෙ සමණා පියා 170
කෙන වණ්ණෙන 182
කෙසෙ ඛග්ගෙන ඡින්දිය 218
කෙසෙ ච ඡිමං ඛිපි 223
කොච්ඡසුචිවිචිත්තගන්ධසොභිතා 165
කොච්ඡං 205
කොටරොහිතා 199
කොනු තෙ ඉදමක්ඛාසි අජානන්තස්ස අජානතො 160
ඛණාතීතා 10
ඛණෝ තං මා උපච්චගා 10
ඛණ්ඩිතා 165
ඛන්ධධාතුආයතනං 217
ඛන්ධා 52
ඛන්ධානං උදයබ්බයං 71
ඛන්ධෙ පස්ස අනිච්චෙ 221
ඛමාපයී 199
ඛමෙහාසිං 27
ඛලිතං තහිං තහිං 165
ඛලු 12

පිට්ඨකානි.

ඛලොපියං 172
ඛාදිතානි 182
ඛාදිතානි පුත්තමංසානි 142
ඛිත්තචිත්තා 99
ඛිප්පං පාදනි ධොවිත්වා එකමන්තෙ නිසීදථ 16
ඛිප්පං මාරෙන ඔබද්ධිතං 189
ඛීණාසුලීනෙ 141
ඛිලකෙහි 198
ඛෙපෙත්වා ජාතිසංසාරං 126
ඛෙමට්ඨානෙ 188
ගච්ඡථ 213
ගච්ඡන්තිං 193
ගණිතො 178
ගණ්ඩා 219
ගතයොබ්බනා 28
ගතෙනාගි 130
ගන්ධස්ස අසහමානා 217
ගරුකෙ මම සත්ථුසාසනෙ 194
ගලකෙ අපි කන්තන්ති 141
ගවස්ස 182
ගහවිභවං 182
ගාමක්ඛෙත්තානි 187
ගිරිමුඛනි 177
ගිලානා බාළ්හදුබ්බලා 27
ගෙධො සුවිසමො ලෙපො 188
ගොචරාය 206
ගොනකතූලිකසන්ථතං 196
ගො වාණිජකස්ස 207
ඝටිතබ්බං 219
ඝටිස්සං 215
ඝටෙන්ති සඤ්ඤදුපෙතුං 216
ඝරෙ 19
ඝාතා 217
ඝාතාය 219
ඝොරා 176
චක්ඛුමතී 131
චක්ඛුවිධා 199
චතුක්කබන්ධං පඤ්චක්ඛන්ධං විහාරා උපනික්ඛමිං 35

පිට්ඨකානි.

චතුරඞ්ගුලිකා සප්පිකා 220
චත්තාරිපි අරියසච්චානි 141
චත්තාරො විනිපාතා 215
චන්දනමණ්ඩිතසාරගන්ධිකං 196
චන්දනොක්ඛිතා 109
චන්දං කීළනකං ගවෙසසි 197
චන්දො පණ්ණරසොරිව 8
චන්දො රාහුග්ගහා ඉව 7
චරණ බන්ධනා 189
චරන්ති ත්වං ධම්මං 206
චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං 30
චාතුද්දීපො 218
චාපා පුත්තමතොසයි 176
චාපාය බන්ධනං ජෙත්වා 176
චාපෙ 176
චාරුදස්සනා 199
චිණ්ණාඅඞ්ගා ච මගධා 85
චිත්තකථා 214
චිත්තකාර සුකතාව ලෙප්පිකා 165
චිත්තප්පමථිනො 189
චිත්තං උපට්ඨපෙත්වාන 129
චිත්තම්හි වසීභූතාහං ඉද්ධිපාදා
සුභාවිතා 157
චිත්තම්හි සුසමාහිතෙ 53
චිත්තංරථෙව අච්ඡරා 195
චිත්තස්ස සමං 37
චිත්තස්සූපසමජ්ඣගං 60
චිත්තෙ අවයවත්තිනී 35
චිරස්සං වත 170
චිරං පක්කො 206
චූළාසීතිසහස්සානි 43
චෙතසා 17
චෙතසො සන්තිං 35
චෙතො පරිච්චඤ්ඤාණං 60, 155
ඡත්තං චාපි 23
ඡන්දජාතා 16
ඡමා 18, 92
ඡමාය සෙය්‍යං කප්පෙමි 70
ඡමං 219
ඡාදෙමි 205

පිට්ඨකානි.

ඡින්නසංසයා 136
ජුණ්හ තං සුයාමෙ 216
ජුමෙධා 210
ජුරිකාය 177
ජඞ්ඝා 166
ජජ්ජරෙ 166
ජනම්පෙඞ්ඩරිව රූපපරූපකං 199
ජනමාරකමජ්ඣගතා 141
ජම්මී 177
ජරාසරො 166
ජරාමරණව්‍යාධිගහිතා
සබ්බත්ථ ජාතියො 222
ජරාය 164
ජරාය භිජ්ජතෙ කායො 71
ජරායභිහතා 165
ජරාව්‍යාධි ච මද්දන්ති 71
ජරං ගමිස්සසි 196
ජලිතා ධූපිතා කම්පිතා
සන්තාපිතා 221
ජාතස්ස මරණං හොති 132
ජාතිමරණසාරිනො 135
ජාතියා මරණස්ස ච 182
ජාතො කාමානි භුඤ්ජති 132
ජානන්තී වත මං හොති 160
ජානන්තිං සො ඉමං විගඤ්ඤසි 197
ජානාථ මං පබ්බජිතං
කාමෙසු භයදස්සිනිං 188
ජාමාතා 206
ජිගුච්ඡමානෙහි ඤාතිහි 216
ජිගුච්ඡෙය්‍යා 217
ජිතම්හසෙ රූපිනිං ලක්ඛිං 205
ජීවකම්බවනං 193
ඣාන ඣායන රතායො 204
ඣායති 190
ඤාණම්හි වත්තමානම්හි 53
තක්කාරිං පුප්ඵිතං ගිරිමුද්ධනි 177
තණ්හා 37, 63, 78, 190, 206
තතො අඤ්ඤෙන ගච්ඡති 98
තතො ච වුට්ඨහිත්වා 208
තතො චිත්තං සමාධෙසිං
අස්සං භද්‍රංව ජානියං 93

පිට්ඨකානි.

තතො චිත්තං සමාධෙසිං
බඳු නාය වතං ගතා 12
තතො සද්ධං ලභිත්වාන 70
තතො හං සබ්බකාමෙසු
භුසං අරතිමජ්ඣගං 186
තණ්හාය වසමාගතා 71
තදූපමා 198
තත්ථ 135, 199, 204, 205
තත්ථ චිත්තං පණිධෙහි 134
තථෙව භද්දා කාපිලානී 59
තදෙකට්ඨෙ ච ආසවෙ 75
තනාතීති 198
තපනීයකතාව ධීතිකා 195
තමෙව අනුබ්‍රූහෙහි 126
තමෙව බ්‍රහෙව මාකාසි 161
තමෙතං අබ්‍රවී සුභා 194
තමොක්ඛන්ධං පදාලය 8, 128
තයි රතනස්ස 177
තයොමහා ඛීණාසවා දන්තා 59
තරෙ ඔඝං මච්චුධෙය්‍යං
සුදුත්තරං 10
තව මෙ නයනානුදික්ඛිය 196
තස්ස ච විරමාසි තාවදෙ 199
තස්ස 205, 219
තස්සා 78
තස්සා තා වචනං සුත්වා
පටාචාරාය සාසනං 94
තස්සා තෙ ස්වාගතං 184
තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන 39
තස්සපි අන්තො කතො මයා 207
තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්ති 35
තස්සා මෙ අප්පමත්තාය 68
තස්සා මෙ අප්පමත්තාය
සච්චාභිසමයො අහු 186
තස්සාහං විදෙදසනමකාසිං 207
තස්සෙතං කම්මඵලං 206
තා 166
තාත 170
තාදිනං 162
තාපනා 189
තාලාවත්ථුකතා 217

පිට්ඨකානි.

තාවතිංසා 134
තායං සාමුහුමොචයි 43
තිණකට්ඨසාඛාපලාසං 220
තිණ්ණු කකා 222
තිලදණ්ඩකාරිව 166
තිස්ස 9
තිස්සා විජ්ජා 26
තිංසතිවස්සම්හි මනො 207
තීණි පාපස්ස මූලානි 171
තීහි බුජ්ජෙහි මුත්තියා 12
තුවං නිස්සාය කල්‍යාණි
ථෙරි සඞ්ඝස්ස සොභනෙ 183
තුවං දායාදිකා කුලෙ 183
තුවං බුද්ධො 183
තුසිතා 134
තුලපුණ්ණසදිසොපමා 166
තෙ 165, 166, 188
තෙන තෙන 99
තෙන ත්වං පරිබාහිරෙ 161
තෙන මෙ සමණා පියා 171
තෙ බහුතරා අජානන්තා 215
තෙ වජ්ජං 178
තෙවිජ්ජම්හ අනාසවා 95
තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනී 59
තෙසං 171
තෙහි 136
තෙවිජ්ජා 162
තෙහි ධම්මෙහි 198
තං 162, 164, 165, 206
තං කත්වා තෙගමො අග්ගං
අග්ගසාවකං ඨපෙසි මං 26
තං සුතො ආගතං සන්තං 97
තං ච අප්පටිවානියං 48
තං ජරාය බලිතං සිරං කතං 165
තං තව ආචික්ඛිස්සං 206
තං තෙ කරීහිති 206
තං පඨමං සමොධානං 224
තං මං 177
තං මං ඤාති අමිත්තාව කිං
වො කාමෙසු යුඤ්ජථ 188

	පිට්ඨඞ්කානි.
තම්හුද්ධෙට තනති බිලකෙ	198
ත්වං තාදිසිකං පලොභය	197
ථෙරිකෙ	5
ථෙවිකීව ලම්බතෙ’නොදකා	166
දකාභිසෙවනා	160
දක්ඛිණං	172
දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමි	27
දණ්ඩෙන	177
දණ්ඩං	96
දමකං	206
දමප්පත්තා	136
දමස්සු	222
දයිතා	204
දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුං	224
දසසතක්ඛත්තුං	224
දහන්ති යෙ තෙ න මුච්චන්ති	222
දහරා	194
දහරා අහං සුද්ධවසනා යං පුරෙ ධම්මමස්සුණිං	186
දහරිකාසි	216, 218
දාරකෙ පරිවජ්ජිත්වා	207
දාරුකපිල්ලකානි වා	198
දාසකම්මකරානි ච	187
දාසියා ඝරෙ ජාතො	207
දිට්ඨීනං සමතික්කමං	131
දිට්ඨියො උපනිස්සිතා	131
දිට්ඨො හි මෙ	112
දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා	22, 112
දින්නාසි වාරණවතිම්හි	216
දිවසෙ දිවසෙ තිසත්ති සතානි නව නවා පතෙය්‍යුං කායම්හි	217
දිවාවිහාරා නික්ඛම්ම	85
දිස්වා අදන්තං දමිතං	42
දිස්වා ආදීනවං කායෙ	19
දිස්වා කායං යථාභූතං	70
දිස්සතෙ ව්‍යසනං බහුං	188
දීඝො බාලානං සංසාරො	219
දුක්ඛා	188
දුක්ඛං	178

	පිට්ඨඞ්කානි.
දුක්ඛසමුදයොරුද්ධා	215
දුක්ඛස්ස චෙවං ඛයො	217
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසි	126
දුක්ඛස්සන්තං පජානන්ති	171
දුක්ඛිතා	28
දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො අක්ඛාතො	141
දුග්ගතා	96
දුග්ගතිගමනං මග්ගං	189
දුග්ගන්ධා	155
දුබ්බචනං	205
දුබ්බලා	28
දුරභිසම්භවං	53
දුස්සතෙ	205
දූරඞ්ගමා	171
දෙථ මය්හං අනොපමං	100
දෙවකායාභිනන්දිනී	30
දෙවකායං න පත්ථෙහං	30
දෙවෙසුපි අත්තාණං	217
දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුම්හ	224
දෙස්සනෙන	215
දෙස්සා	205
දෙහකානි	198
දෙහි දූතානි	218
දෙහි පාදන්ති යාවති	42
ද්වඞ්ගුලිපඤ්ඤාය	53
ද්විජාති	206
ධනිස්සරියං	216
ධනං ජානි	188
ධම්මජීවිනො	171
ධම්මට්ඨං	190
ධම්මධරා	142
ධම්මසංවෙගමාපාදිං	171
ධම්මාදාසං අපෙක්ඛිහං	138
ධම්මෙහි ඨිතා න වත්තති	198
ධම්මං	182
ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වා	17
ධාරය	195
ධාරෙහි අන්තිමං දෙහං	10
ධී තවත්ථු ජරෙ ජම්මෙ	79
ධීතා මෙඝස්ස අත්‍රජා	110

	පිඨඞ්කානි.
ධුතකිලෙසාශයො	204
ධුතතාකො	193
ධුනනති	171
ධොවනති හත්පාදෙ	205
න එතං අරියං ධනං	187
නකකා	160
නගරම්හි එරකවෙජ්	206
නගරම්හි කුසුමනාමෙ	204
නගගා	99
නඞ්ගලං	207
න චත්ථි තිත්තිකාමානං	219
න ච පජ්ජිත්ථ	199
න ච රොචෙසි පාසණ්ඩ	131
න ච සක්කා අසටමානෙන	223
න ච සන්තසන්ති	215
නචාපි තෙන දුතියො අත්ථි කොචි	156
නචාපි පරිතප්පයිං	182
න තාව ආහාරං ආහරිස්සාමි ගහෙඨා	215
න තෙ ධම්මං විජානන්ති	131
න තෙ ධම්මස්ස කොවිදා	135
න තෙසං කොඨෙ ඔපෙන්ති	172
න තං පච්චාගමිස්සාමි	189
න තං සමනුසොචෙසි	97
න ත්වං බාලෙ භායසි ධුත්තකානං	156
නත්ථි චෙත්ථ ධුවං ඨිති	187
නත්ථි දානි පුනබ්භවො	79
නදිතිත්ථානි ගන්ත්වාන උදකං ඔරුහාමහං	69
නදීතීරම්හි අද්දසං	42
න දූසෙය්‍යං	215
න පි තං ජානාමි කීරිසො	197
නපිහං අපරජ්ඣිං	205
නපි හිංසෙමි	205
න පුනො එදිසකං භවිස්සති	199
න බුජ්ඣරෙ අරියසච්චානි	215
න බුජ්ඣිං	71
න බොධාය න සන්තියා	187
නමොත්‍යත්ථු	112
න මං ත්වං බාධයිස්සසි	177
නයිදං පුනරෙහිසි	126
නවං	196
නහාපනුච්ඡාදනෙහි ච	70
නහි චක්ඛු තයා පිසතරො නයනා	197
නහි කොධපරෙතස්ස සුද්ධි අත්ථි සූතො තපො	176
නහි පබ්බජිතාය ආවුසො පුරිසො සංජුසනාය කප්පති	194
න හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන පරික්ඛීයන්ති ආසවා	188
නාගභොගසදිසොපමා	166
නාගමොගාහමුත්තිණ්ණං	42
නාවලොකෙන්ති සිඤ්ඤවනං	171
නාසක්ඛිං පාරමෙතවෙ	176
නාහං කාමෙහි සංගච්ඡිං	188
නාහං දිවා වා රත්තිං වා සුඛං වින්දිං සුදුක්ඛිතා	63
නික්ඛිප	194
නික්ඛිප පොත්තිකඤ්ච සටිකඤ්ච	206
නික්ඛිපිස්සාමිමං දෙහං	34
නිච්චං දළ්හ පරක්කමෙ	112
නිච්ඡාතා	126
නපජ්ජරෙස්සාමි	206
නිබ්බාණාභිරතා සදා	190
නිබ්බාණසුඛා පරං නත්ථි	217
නිබ්බින්දියඤ්ච විරජ්ජහං	26
නිබ්බින්දිහං කායෙ	69
නිබ්බින්නතා	218
නිබ්බින්දන්ති භවගතෙ නිබ්බින්දිත්වා විරජ්ජන්ති	224
නිබ්බුයන්ති සුසානං අචිරං කායො අපෙතවිඤ්ඤාණො	216
නිම්මාණරතිනො	134
නියකා මාතා පිතරො	216
නියොජයි	96
නිරයෙසු	215
නිරූපතාපං	222
නිරූපධිං	182
නිරොධං ඵුසෙස්සහි	10
නිල්ලච්ජෙසි	206

	පිට්ඨකානි.
නිසින්නාය විහාරකෙ	71
නිසින්නා රුක්ඛමූලම්හි	62
නිසීදථ	94
නිස්සට්ඨෙන්තරජ්ජං	218
නිස්සරණං	51
නිහච්ච ජාතුං වන්දිත්වා	85
නිහතමානං	205
නූන	98
නෙක්ඛම්මමඤ්ඤෙව	187
නෙතං සමණසාරුප්පං	
නෙත්තාහෙසුං	165
නෙරඤ්ජරං පති	178
නෙව මහිලා න පුරිසො	207
න්හායන්ති ජිගුච්ඡන්ති	216
පකම්පිතො	135
පකිණ්ණකෙසී	99
පකුබ්බති	160
පක්කමිස්සඤ්ච නාලාතො කොධ නාලාඟ වච්ජති	176
පඞ්කධරී	85
පච්චවෙක්ඛථ	129
පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්ති	172
පජහිත්වාන	126
පජ්ජලිතො	135
පඤ්චසතා පටාචාරා	98
පඤ්ඤා තථා වඩ්ඪති භජන්තානං	141
පඤ්ඤා සීලපරක්කමං	170
පටාචාරානුසාසනිං	129
පටිනිස්සර අද්ධුවෙ කාමෙ	222
පටිවිජ්ඣිං පදං සන්තං	130
පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජි	218
පඨමවසනෙතා සුඛො උතු	195
පණාම මුපගම්ම සිරසා කරොමි	204
පනොදං	138
පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජිය	27
පත්තලී මකුලවණ්ණසදිසා	165
පත්තා තෙ නිබ්බානං	217
පත්තං	96
පත්තියා	10
පත්ථිතා රාජපුත්තෙහි	110

	පිට්ඨකානි.
පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන ආදි සෙය්‍යාසි දක්ඛිණං	178
පදූයිසී	177
පදං	222
පදීපිතො	135
පධානපහිතත්තො	138
පබ්බජිස්සං පුත්තො වගං	176
පබ්බජ්ජා	126
පබ්බතං අභිරූහිය	27
පමුච්චති	160
පමොදිතෙ	187
පයච්ඡසි	170
පරතො	75
පරදත්තොපජීවිනො	170
පරභත්තං	216
පරමත්ථො	96
පරකම්මකාරිකා විය	205
පරිකම්මං	195
පරිකෙලසො	189
පරිතප්පසි	182
පරිනිට්ඨිතමෙසානා	172
පරිපක්කිතෙ	198
පරිපන්ථො එසභයො	180
පරිපුණ්ණාය පඤ්ඤාය	8
පරියුට්ඨිතා කිලෙසෙහි සුභ සඤ්ඤානුවත්තිනි	63
පරිළාහො සමුච්ඡින්නො	32
පලොකිතෙ	75
පලොභය	197
පවත්ති	194
පවපං	92
පසාදං	205
පස්ස සුන්දරිමායන්තිං	183
පස්සිය වරපුඤ්ඤලක්ඛණං	200
පහාසිං ආසවෙ සබ්බෙ	75
පහිතත්ත	112
පාටිහාරිය පක්ඛඤ්ච	30
පාණෙ	195
පාදපං	156
පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන	92

	පිට්ඨකාති.
පලිපා	176
පාසාද නිවාතවාසිනී	195
පාසාදිකාසි	204
පාසාදිතා සාසනකරෙහි	214
පාසාදං ච පිධෙත්වා	218
පිණ්ඩකං	7
පිණ්ඩපාතං චරිත්වාන දණ්ඩ මොලුබ්භ	18
පිණ්ඩිතා	199
පිතු පිතුසෙව නප්පහොන්ති	220
පියා	204
පිලකොලිකා	199
පිලන්ධනං විදංසෙන්ති ගුය්හං පකාසිතං බහුං	62
පිවන්ති මඤ්ඤදු සප්පඤ්ඤදු වලාහක මිවද්ධගු	48
පීතකා	165
පීතිසුඛෙන	127
පීනවට්ටසහිතුග්ගතා	166
පීළියමානස්ස	217
පුඤ්ඤම්පිමා වහෙය්‍යුං	161
පුඤ්ඤං වත පසවී බහුං	86
පුණ්ණපත්තං	182
පුණ්ණා සුක්කෙහි ධම්මෙහි	171
පුණ්ණෙ	8
පුත්තකතෙන	177
පුත්තකා	206
පුත්තඵලං	177
පුත්තසොකා න ගච්ඡසි	177
පුත්තානි	182
පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදෙ	59
පුත්තං අනුරක්ඛමානා	205
පුථවියා මණ්ඩෙ	204
පුන	96
පුනප්පුනඤ්ච රොදන්තං	219
පුනප්පුනං ජායිතබ්බස්ස	115
පුනප්පුනං හඤ්ඤමානානං	217
පුපඵපූර මම උත්තමඞ්ගජො	164
පුබ්බසමුද්දෙ අපරතො ච යුගච්ඡිද්දං	220
පුබ්බෙනිවාසං	155
පුබ්බෙනිවාසචරිතං යථා ව්‍යාකරි පච්ඡිමෙ කාලෙ	223
පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදී	59
පුරක්ඛතා	135
පුරිසො	42
පුරෙ	96, 176
පුරෙ චරිං	85
පූතිකායං	216
පූරයසු ධම්මෙහි	8
පෙතානි	182
පෙතො	98
ඵරිත්වා	127
ඵීතානි	187
ඵීතං ඊමං ගහවිභවං පහාය	182
ඵුපිතා	166
ඵුල්ලදාලිමලට්ඨිංව	177
ඵුස්සයිං	109
බන්ධනීයා	189
බන්ධන්තී ඉත්ථිරූපෙන සමණෙ ධම්මජීවිනො	176
බන්ධො	188
බහුං	189, 196
බහු ආයාසං	187
බහුකණ්ටකා	155
බහු දුක්ඛා	189
බහු දුක්ඛානමාලයො	166
බහුන්නං වත අත්ථාය	113
බහු විඝාතා	215
බහු විතෙත	110
බහුස්සුතා	171, 214
බහුස්සුතායො	204
බහූ	217
බහූනි ච චිත්තදෙමනස්සානි	222
බහූ වත සමාදුතා	69
බහූහි දුක්ඛධම්මෙහි	34
බුද්ධවීර	112
බුද්ධසාසනෙ විනීතා	214
බුද්ධපුත්තං	196
බුද්ධො	178

පිට්ඨකානි.

බොජ්ඣඞ්ගට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං 127
බොධිථෙරී 204
බොධිං 206
බ්‍රහ්මචරියං 215
භගවති කොණාගමනෙ 224
භග්ගවිනාමිතා 165
භජිතබ්බා සප්පුරිසා 140
භතිකතං 205
භත්තචොළස්ස නාධිගං 96
භත්තඵලං කාරිය 204
භද්දරතා 10
භද්ද 10
භමරවණ්ණ සාදිසා 164
භයානකං 216
භවගතෙ අනිච්චම්හි 215
භවතණ්හාය නිරොධා 215
භවනෙත්ති සමූහතා 12
භවාභවං 135
භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා 17
භස්සරා 165
භාජනං 205
භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ යථා
බුද්ධෙන දෙසිතා 22
භාවිතින්ද්‍රියා 10, 130
භාවිතො 142
භාවෙන්ති මග්ගමඤ්ජසං 75
භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ 10
භික්ඛුණී 126
භික්ඛුණී උපසම්පජ්ජ 75
භික්ඛුණිං 60, 96, 127
භිදුරො 34
භිංසනකං 195
භිය්‍යො 196
භුජිස්සා 190
භුඤ්ජ භොගානි සුන්දරි 183
භුඤ්ජාහි කාමරතියො 51, 132
භූමියං වා නිසුම්භෙය්‍යං 177
භොගා සුඛා 216, 218
භොති 192
මක්කටියා කුච්ඡිමොක්ඛම් 206

පිට්ඨකානි.

මග්ගඤ්ච ඛොස්ස ජානාසි 97
මග්ගට්ඨඞ්ගික යානයායිනී 198
මග්ගා නිබ්බාණපත්තියා 22
මච්ඡිකා 161
මජ්ඣෙ බුබ්බුලකා 199
මඤ්ඤසුම් නූන මාමිකෙ වනථො
තෙ න විජ්ජති 137
මණිකනකභූසිතඞ්ගා 218
මණිකුණ්ඩලඤ්ච 182
මතපතිකා 142
මන්තාවතියා නගරෙ 214
මත්තා වණ්ණෙන රූපෙන 61
මදනං 187
මධුපීතාව අච්ඡරෙ 48
මධුරං 194
මනසා ච ඵුටා සියා 16
මනාපා 204
මනුස්සරූපෙන 98
මනුස්සලාභම්හි ඔපම්මං 221
මනුස්සානං වසං ගතා 42
මන්තභාණී 171
මන්ධාතා 218
මම තුය්හඤ්ච 182
මරිතායෙ වා 206
මහද්ධනෙ 110
මහන්තා මොහනාමුඛො 189
මහාරහං 196
මහාවිසා 189, 219
මහාවීර මහාමුනි 176
මහිං ජම්බුදීපමුපනීතං කොලට්ඨි
ගුළිකා මාතාමාතුසෙවච
නප්පහොන්ති 220
මහෙසිහි 188
මා අප්පකස්ස හෙතු 222
මා ඊදිසිකානි 216
මා කාමෙ අභිනන්දි 218
මා චිත්තස්ස වසං ගමි 126
මා ජාතිං පුනරාගමි 17
මාතාපිතරො තෙ දුක්ඛිතා 218
මා තෙ සීතං ඡවිං හනෙ 161

පිට්ඨකානි.

මා තං යොගා උපච්චගුං 9
මානුස්සකම්හි කො වාදෙ 224
මානං 120
මා පුත්තක පුනප්පුනං අහු
දුක්ඛස්ස භාගිනං 135
මා පුථුලොමොව බලිසං ගිලිත්වා 222
මා මෙ කුජ්ඣි 176
මායං විය අග්ගතො කතං 199
මාලුවණ්ණකං 195
මාලිනී 109
මාසු තෙ වඩ්ඪ ලොකග්ගි
ඩහථො අහු [illegible]ං 130
මාහු පච්ඡානුතාපිනී 51, 132
මිගබාධිකා 161
මිත්තරතා 10
මිත්තෙ 10
මිථිලං පති 99
මුඛතො ජාතං 154
මුච්චස්සු යොගෙහි 7
මුච්ඡිතා 215
මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා 30
මුණ්ඩාසි 131
මුණ්ඩං 188
මුත්තම්හි ජාතිමරණා 12
මුත්තෙ 7
මුදුකෙ කොසෙ ඛග්ගෙන ජිඤ්ජිය 218
මුනයො 136
මුනිං 45
මුනිනා 140
මුද්ධජා 164
මුසලස්ස 23
මෙ 218
මෙ සාකෙතතො වරකා 204
මෙරුං ලඞ්ඝෙතු මිච්ඡසි 197
මොහනං 187
මං අරියමග්ගං සමානයි 161
මං පටිවජ්ජසි 206
මංසපෙසූපමා 219
යජෙකුසදු 172
යතො සොකා භාසම්භවා 99

පිට්ඨකානි.

යත්තකං තුලිතා එසා 110
යත්ථ 155
යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙ 134
යත්ථ සත්තා පුථුජ්ජනා 34
යථම්හි අනුසිට්ඨා 204
යථාගතො තථාගතො 98
යථා තං අමනුස්සසෙවිතං 196
යථාපාටලිප්පලිතා 166
යථාපි අනුකම්පිතා 138
යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං 206
යථාපුරාණකං 200
යථා භාසසි 176
යථාභුච්චං අජානන්තා 108
යථාභුච්චං අජානන්තී 112
යථාභූතං අවෙක්ඛන්ති 71
යථාමණි 165
යථාමූලමූලිකා 166
යථා මං අනුසාසි සා 39
යථා වෙළුනාළියො 166
යථා හරිතාලෙන මක්ඛිතං
අද්දස චිත්තිකං භිත්තියා කතං 198
යදි එකා වනමොතරිස්සසි 195
යදි වා රහො 161
යදි විහරෙමසෙ කානනන්තරෙ 195
යදි මෙ අත්තා සක්කොති 206
යදි මෙ වචනං කරිස්සසි
සුඛිතා එහි අගාරමාවස 195
යදිපි දිබ්බං 215
යසෙන 61
යස්ස මග්ගං න ජානාති
ආගතස්ස ගතස්ස වා 97
යස්සායං ඵලං විපාකො 206
යස්සා සියා අපච්චවෙක්ඛිතං 196
යා ච තස්සා පිතරං සො 223
යාචිතකූපමා 219
යාමා 134
යාව කාසි ජනපදෙ සුණ්ඩකා මෙ
තත්තකො අහු 25
යුඤ්ජථ 188
යුඤ්ජන්තී සත්ථු වචනෙ 99

පිට්ඨිකානි.

යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහි 10
යූථපො 206
යෙ ඉමෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා 22
යෙ කෙචි 137
යෙ චඤ්ඤෙ උදකෙ චරා 161
යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා 40
යෙන තිණ්ණා මහෙසිනො 190
යෙන මං විනඳථ සෙසි 205
යෙ පුත්තා දසබලස්ස පාවචනෙ 217
යෙ සද්දහන්ති වචනං අනොම
පඤ්ඤස්ස 224
යෙ සපරිළාහා 221
යෙ සුක්කං න උපාසන්ති
දෙසෙන්තිං බුද්ධසාසනං 48
යෙසු හි වදබ්බො 222
යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං 10
යොගක්ඛෙමස්ස 10
යො ජාතරූපං රජතං ඡඩ්ඩෙත්වා
පුනරාගමෙ 187
යොබ්බනෙන චුපත්ථද්ධා 61
යං කත්වා නානුතප්පති 16, 94
යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රූසි අරතී
ඉති සා මම 52
යං ත්වං පෙච්ඡසි සුන්දරි 183
යං දිස්වා විමනො 196
යං මෙ සොකපරෙතාය 45
යං මං අපකිරිතූන ගච්ඡන්ති 207
යං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි 194
යං මං විදෙද්දස්සතෙ හත්තා 205
යං සච්ඡකරි විපදසෙඨො 206
රජවඩ්ඪනං 187
රජ්ජුං ගහෙත්වාන පාවිසිං වන
මන්තරං 63
රජ්ජෙ ආණා 216
රඤ්ඤො කොඤ්චස්ස 214
රණකරා 189
රණං කරිත්වා කාමානං 190
රත්තිභත්තං න භුඤ්ජහං 70
රථං නීයාදියාහි මං 182
රමනීයෙ 187
රම්මං 193
රහිතෙ 204
රහිතං 195
රහිතම්හි 204
රාගං 126
රාගඤ්ච අහං දොසඤ්ච විච්චිටි
විච්චිටීති විහනාමි 23
රාගො යත්පිදුනි මෙ සියා 197
රිඤ්චිත්වා පරමං අත්ථං 71
රුක්ඛපලූපමා 219
රුධිරං 219
රුන්ධන්තං 160
රූපවතිං සන්තිං 177
රූපසමුස්සයෙ 78
රූපියං 172, 176
රොගමාවහං 189
රොගො 219
රොහිණීදානි පුච්ඡාමි 170
ලඞ්ගහත්ථො 176
ලාඛාතම්බො 207
ලූනකෙසී 85
ලොකපජ්ජොතං 109
ලොකාමිසා 189
ලොකං ආදිස්ස වණ්ණිතා 140
ලොභනං 187
ලොමං න ඉඤ්ජ නපි සම්ප
වෙධෙ 157
වග්ගුහී 195
වච්ඡං 205
වජ්ජෙ චාවජ්ජදස්සිනී 85
වජ්ඣඝාතකා 161
වට්ටපලිඝ සදිසොපමා 166
වට්ටනිරිව 199
වට්ටිං ඔකස්සයාමි 93
වඩ්ඪිය 207
වණ්ණරූපෙන සම්පන්නා 110
වන්තසමා 218
වධකා 188
වධබන්ධපරික්ලෙසං ජානතො
දුක්ඛං නිගච්ඡති 133

පිට්ඨකානි.

වඩ්ඪො 188
වනම්හි කන්දසි 43
වන්තා 188
වන්දනංදනි මෙ වජ්ජාසි 178
වයොපි තෙ අපරිහීනො 204
වරං මෙ ඉධ උබ්බන්ධං යඤ්ච
ගීතං පුනාවරෙ 63
වලිමතා 168
වලීහි පලම්බිතා 165
වසවත්තිනො 134
වසිතා සුසානමජ්ඣෙ 142
වසිත්වා කතිපාහකං 98
වසීකතා 176
වස්සසතම්පි ච ඤාතො සෙය්‍යො 217
වාචාදෙසභයට්ටිතා 160
වාචාය 17
වාරෙය්‍යං 217
වාලමිගසඞ්ඝසෙවිතං 195
වාසිතොව සුරභී කරණ්ඩකො 164
විකලෙ 198
විචරිම්හ 178
විචරිහං තෙන තෙන ලාභ
සක්කාර උස්සුකා 76
විචිත්තත්ථියා 68
විජානෙය්‍ය 141
විඤ්ඤූදුතසධම්මා 182
විධවා 96
විනාමිතෙහි 96
විනා නප්පවත්තන්ති 198
විනිපාතගතස්ස 217
විනිපාතෙ 215
විනිබද්ධා 198
විනිබ්භුජිත්වා 216
විනෙය්‍ය හදයෙ දරං 31
විපුලාය 207
විපුලො 172
විප්පමුත්තෙන චිත්තෙන 7
විප්පමුත්තං 182
විභූසනාමණ්ඩනරතා 70

පිට්ඨකානි.

විභූසිත්වා ඉමං කායං සුචිත්තං
බාලලාපනං 61
විමනා 205
විමලා සබ්බමුත්තා වා 171
විමලෙ 196
විමලං 75
විමුච්චි 63
විමුත්තචිත්තා ඉමං අභණි 142
විමුත්තමානසං 194
විමොක්ඛා 93
විරජ්ජිං 69
විරලං තහිං තහිං 165
විවජ්ජිය 126
විවණ්ණා 63
විවිධා 199
විවිධං 196
විවිධං පනච්චකා 198
විසඤ්ඤිනී 99
විසපීතොනාරිව 197
විසාරදාව භණසි එතමත්ථං
ජනෙන්ති මෙ 136
විසුද්ධදස්සනෙ 197
විසංයුත්තං 184
විස්සජ්ජිතො ගතො සො 206
විස්සජෙ 198
විස්සජ්ජෙත්වා සුමෙධං පබ්බජිතුං
විමොක්ඛ සච්චදස්සා 223
විහාරා 35
විහඤ්ඤසි 197
වීතරජං අනඞ්ගණං 194
වීතරාගා සමාහිතා 49
වීතරාගා 184
වීපියා 207
වීරා වීරෙහි ධම්මෙහි 10
වුට්ඨිමා 218
වුඩ්ඪිකෙ 18
වෙදසම්පන්නො 162
වෙධමානෙහි 160
වෙල්ලිතග්ගා 164
වොළ්හන 207

	පිට්ඨකානි.
වොසිතො	59
ව්‍යපානුදි	45
ව්‍යපානුදිං	182
සඅස්සුකා	199
සකණ්ටකො	188
සකාපි මාතා	217
සකෙසු අඞ්ගෙසු	196
සක්කායස්මිං	135, 187
සක්‍යකුලකුලීනායො	204
සඛියො තිස්සො ජනියො විහාරදූනං අද්‍යසීමහ	224
සක්ඛුද්දවූපසමං සුඛං ආරාධයාහි නිබ්බාණං	10
සක්ඛුද්දජනානි එතානි	126
සක්ඛුද්දජනානි ජේත්වාන	126
සණ්හකම්බුරිව සුප්පමජ්ජිතා	165
සණ්හතුඞ්ගසදිසී ච	165
සණ්හනූපුරසුවණ්ණමණ්ඩිතා	166
සණ්හමුද්දිකසුවණ්ණමණ්ඩිතා	166
සතානිසත්තකබ්භත්තං	226
සතිඋපට්ඨිතා	198
සතිමන්තො	171
සතිං උපට්ඨපෙත්වාන	130
සතං සහස්සානිපි ධුත්තකානං සමාගතා එදිසකා භවෙය්‍යුං	157
සත්තමියා පාදෙ පසාරෙසිං	127
සත්තරතනස්ස මහෙසී	226
සත්තරතනානි වස්සෙය්‍ය	218
සත්තවස්සානි	63
සත්තාහං පබ්බජිතා	206
සත්තිසූලූපමා කාමා	52, 219
සද්ධා වා අනුපාසිතො සියා	197
සදා උදකමොතරිං	160
සන්තිං පාපුණි චෙතසො	70
සන්නිහිතං	205
සද්ධම්මසොභනා	190
සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ	187
සද්ධා	190
සපත්තා	188
සපත්තිකම්පි දුක්ඛං	41
සප්පසිරූපමා කාමා	188, 219
සප්පසුද්ද	177
සබ්බගරහිතා	142
සබ්බෙඨව	198
සබ්බපාපං පහීනෙසං	171
සබ්බයොගවිසංයුත්තා	9
සබ්බසත්තානමුත්තමා	112
සබ්බසක්ඛුද්දජනක්ඛයෙ	190
සබ්බසො	194
සබ්බසො සමභිහතො	216
සබ්බා ජීවසනාමිකා	43
සබ්බාපි කාමරතියො	221
සබ්බාභරණසඤ්ඤුත්තා	109
සබ්බෙ මෙ ආසවා ඛීණා අප්පමත්තස්ස ඣායතො	137
සබ්බෙ භවා සමුච්ඡින්නා ඉච්ඡා ච පත්ථනාපි ච	70
සබ්බෙ යොගා	62
සබ්බො ආදීපිතො ලොකො	135
සබ්බො රාගො සමූහතො	32
සභරියා	155
සමගෙහ	112
සමන්තෙන	218
සමණමාණීතො	178
සමණානි පටිබුජ්ඣසි	170
සමණාහි භොති ත්වං සයසි	170
සමණානං	170
සමණානමෙව කිත්තෙසි	170
සමණී නූන භවිස්සසි	170
සමප්පිතා	215
සමවස්සරී	138
සමාවෙසිං	93
සමාතෙ	221
සමුච්ඡින්නා	62
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ	17
සමූලකො රාගො	197
සමං චිත්තස්ස න ලභිං රාගචිත්තවසානුගා	63
සම්පජානා සතීමතී	34
සම්මා ධම්මං විපස්සතො	53

පිට්ඨකානි.

සම්මුඛා පඤ්ජලිං අකා 85
සරක්කටසී වඩ්ඪෙන්තා 221
සර කාණකවජ්ජං 220
සර චතුරොදධි උපනීත අස්සු
ථඤ්ඤං රුධිරම්හි 220
සර තස්ස ච පටිමුක්කං 221
සරමහෙ 197
සරරූපං ඵෙනපිණ්ඩූපමස්ස 221
සවිඝාතො 188
සරාහි චත්තාරි සච්චානි 221
සරාහි නිරයෙ බහුවිඝාතෙ 221
සරිත්වා ජිනසාසනං 37
සවණ්ණගන්ධං 216
සසලොමගණ්ඩිකං 164
සහස්සං වාපි 182
සාකටිකාකුලම්හි 207
සාකුන්තිකො 177
සාකෙතෙ අඤ්ජනං වනං 109
සාජ්ජ අබ්බූළ්හ සල්ලාහං 45
සාජ්ජ එකක හත්ථෙන 30
සාජ්ජ පිණ්ඩං චරිත්වාන–පෙ–
අවිතක්කස්ස ලාභිනී 62
සාජ්ජ 182
සාදුකාමා 170
සාධයාමි 205
සාධු 75
සාධු මුත්තම්හි 12
සාධු මුත්තිකම්පි 23
සාණවාකසදිසා 161
සාපතෙය්‍යං 187
සා භික්ඛුණී 200
සා භික්ඛුණිං උපගච්ඡිං යාමෙ
සද්ධායිකා අහු 39
සාමඤ්ඤත්ථං 71
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි ඛන්ධා
ආයතනා ධාතුයො 39
සා මෙ ආසූපසම්පදා 85
සායං පාතං 204
සා රුක්ඛමූලං උපගම්ම 24
සාවත්ථි ගන්තවෙ 183

පිට්ඨකානි.

සාව සාසනෙ බනති 224
සාසඞ්කං 187
සාසනං 91
සාහං 75, 189
සික්ඛමානා අහං සන්ති 75
සික්ඛමානාය 78, 223
සික්ඛමානාය මෙ 183
සික්ඛිස්සු සික්ඛාය 9
සිඞ්ඛවාරකෙඤ්ඤ 206
සීතං වෙදයසෙ භුසං 160
සීතිභාවාභිකඞ්ඛිනී 190
සීතිභූතා 32, 136
සීතිභූතම්හි නිබ්බුතා 17, 59
සීතුණ්හනව ධයන්ති 96
සීතෙ සද උදකමොතරිං 160
සීලවතී 214
සීලවතිං 205
සීලසම්පන්නා 133
සීලානි 215
සු අභියොබ්බනං පති 165
සුක්කපක්ඛවිසොසකා 189
සුක්කා 49
සුක්කෙහි ධම්මෙහි 49
සුඛඩ්ඩාකංච 5
සුඛඩ්ඩාකංච කුම්භියං 5
සුඛතො ඨායාමි 24
සුඛදුක්ඛ 187
සුඛසමප්පිතා 30
සුඛනිසින්නා 204
සුඛං මා ජහි 222
සුඛං 5, 131
සුඛ දුක්ඛ 197
සුඛං හි වඩ්ඪ 136
සුඛුමාලිනියො විසානි ඛාදන්ති 141
සුගතං 99
සුවිකාරිතො 171
සුවිතත්තිතා 198

පිට්ඨකානි.

සුඤ්ඤ තස්සානිමිත්තස්ස ලාභි
නීහං යදිච්ඡකං 40
සුණ බොධි යථම්හි පබ්බජිතා 204
සුත්වා 94
සුධොතරජපච්ඡිදං 196
සුධාසන්තරබාහිරා 171
සුනඛොව සඞ්ඛලාබද්ධො 222
සුපාහී 5
සුපිනන්තෙව සුවණ්ණපාදපං 199
සුපිනූපමා 219
සුපුප්ඵිතග්ගං 156
සුභමුකා පුරෙ මම 165
සුභං 193, 196
සුමුත්තා 12
සුමුත්තිකේ 23
සුමුත්තිකෙ, සුමුත්තිකෙ 23
සුමුත්තං මං මඤ්ඤමානා 176
සුමෙධා 214
සුරුචිරා 165
සුංසුමාරා 160
සූකරිකා 161
සූචිං 93
සෙට්ඨිපුත්තෙහි හිජ්ජිතා 110
සෙට්ඨිපහූතරතනො තස්ස මං
සුණ්හං අදාසි තාතො 204
සෙය්‍යං ඔලොකයිත්වාන 93
සෙලෙ ඛම්භෙසි මත්තානං
තමොක්ඛන්ධං පදාලිය 27
සො 78
සොකපරිද්දවො 188
සොකභයභීතා 223
සොත්ථි සියා බ්‍රහ්මචාරිණී 199
සොදානි මිගලුද්දකො 176
සො පරදාරං අසෙවිහං 206
සොපලෙපපතිතො 166
සොපි 206
සො පභවො තමම්මූලං 224
සොපි වසිත්වා පක්කාමථ 206
සොමහා 198
සොභසි වසනෙහිනූපමෙ 195

පිට්ඨකානි.

සොභග්ගත 61
සොගණො 165
සොභන්තසු 165
සොභන්තෙසු එතකා පුරෙ මම 166
සොභන්ත සුවෙණීහි ලඞ්කතං 165
සොවලීහි සුඛුමාහි ඔතතො 166
සොහෙතු 224
සොස්ස 182
සංකිලිට්ඨමනා 187
සංඛතමසුභන්ති ජානිය 198
සඞ්ඛාරගතෙ රතිමලභමානා 223
සංඛාරා 137
සංඝාටිපාරුතා 188
සංඝාටිං නික්ඛිපිත්වාන 27
සංඝාරාමම්හි නවනිවෙසම්හි 224
සංනිවාරෙසි 194
සංවෙගමාපාදිං 37
සංසරන්තො 98
සංසරිහං අනිබ්බිසං 112
හඤ්ඤන්තො 215
හත්ථකුලිකා 142
හත්ථො 197
හත්ථපාදන ඡෙදනං 133
හත්ථී 182
හන්දතෙ චක්ඛුං 199
හරස්සු 199
හරිචන්දනලිත්තඞ්ගිං 177
හරිත්තාවං 183
හාටකසන්නිභො 196
හිත්වා 19
හිත්වා පුත්තං පසුං පියං 19
හිත්වා පුත්තං වසුං පියං 126
හිත්වා රාගඤ්ච දොසඤ්ච 19
හිරඤ්ඤං 172
හීනා 137
හීනං අත්ථමසෙවිහං 71
හෙතුජාතෙ 75
හෙමවණ්ණං 183
හෙහිති 162

සඤ්ඤානාමානං අනුක්කමණිකා.

INDEX OF PROPER NAMES.

පිට්ඨකානි.

අචිරවතී 43, 161.
අජපාලනිග්‍රොධමූල 2.
අඤ්ජනවන 108, 109.
අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ 2
අට්ඨගරුධම්ම 3
අඩ්ඪියිකමග්ග 198
අට්ඨමහානිරය 221
අඩ්ඪකාසී 24
අණීකදත්ත 208, 211, 216.
අනන්තජින 174, 178.
අනත්තලක්ඛණසුත්ත 2
අනමතග්ගපාලි 220
අනාථපිණ්ඩික 157, 158.
අනොපමා (ථෙරී) 109
අනොමානදී 2
අන්ධවන 52, 130.
අපදානපාලි 224
අභය (ථෙර) 31, 32, 33, 34.
අභය (ථෙරී) 33, 52.
අභයමාතා 31
අභයමාතු 33
අභිරූපනන්ද 19
අම්බපාලි 162, 163, 167.
අරුණපුර 167
අරුණවත 33, 52.
අරුණවතී (නගර) 33, 52.
අරුණවා 33, 52.
අවීචිනිරය 204
අවිහ 174.
අස්සජිථෙර 2, 3.
ආනන්ද (ථෙර) 3, 35, 73, 111, 113, 115, 117, 123, 124.
ආළවික 49
ආළවිරට්ඨ 49
ආළාරුද්දක 2

පිට්ඨකානි.

ඉසිදාසී 200, 201, 202.
ඉසිපතන 2, 110.
උජ්ජෙනී 31, 33, 200, 201, 204,
උත්තමා 37, 39.
උත්තරා 17, 123, 128.
උදකසුද්ධික 157
උපක 2, 172, 173, 174, 176.
උපචාලා 131
උපසමා 9, 10.
උප්පලවණ්ණා 82, 90, 103, 143, 145, 150.
උබ්බිරියා 42, 43.
උරුවෙලා 2
උස්සදනිරය 221
උය්‍යානපාල 163
එරකච්ඡ (නගර) 203
ඔඝාතක 11
කකුධ 33
කකුසන්ධ 46, 100, 157.
කණ්ටක 1
කපිල 66
කපිලවත්ථු 3, 9, 19, 29, 58, 64, 120.
කප්පාසික (වනසණ්ඩ) 2
කම්මාරධීතා 184, 190.
කම්මාසදම්මනිගම 69, 70.
කලහවිවාදසුත්ත 3, 111.
කස්සප (බුද්ධ) (ථෙර) 4, 12, 14, 21, 46, 47, 54, 55, 57, 58, 59, 72, 73, 82, 86, 90, 100, 103, 110, 143, 145, 152, 157, 158, 208, 209.
කාණකච්ඡප 221
කාල 176
කාලනාගරාජ 2

පිට්ඨකානි.

කාළුදායිත්ථෙර 3
කිකී 12, 14, 79, 82, 86, 100, 103, 143, 145, 152, 209.
කින්නර 26
කින්නරී 8, 41.
කිසාගොතමී 82, 90, 103, 138, 140, 143, 152.
කුණ්ඩලකෙසා 69, 79, 80, 81, 225.
කුණ්ඩලා 103, 143, 152.
කුම්භදාසී 38, 40.
කුම්භීර 31
කුම්භිල 160
කුරුරට්ඨ 69, 70.
කුසුමපුර 204
කූටාගාරසාලා 3, 113.
කොඤ්චා 208, 210, 214.
කොණාගමන 4, 5, 46, 47, 100, 102, 103, 157, 207, 208, 214, 224.
කොණ්ඩඤ්ඤ 115
කොසම්බි 35, 36.
කොසල (රජ) (ජනපද) 11, 18, 40, 41, 43, 107.
ඛණ්ඩදෙව 174
ඛත්තියමහාසාල 4, 29, 52.
ඛුජ්ජබ්‍රාහ්මණ 11
ඛෙත්තකුටි 145
ඛෙමක 20
ඛෙමා 82, 90, 100, 101, 103, 105, 107, 127, 143, 152.
ගඞ්ගාතීරියත්ථෙර 151
ගණ්ඩම්බරුක්ඛ 154, 156.
ගන්ධකුටි 33, 89.
ගන්ධමාදනපබ්බත 145
ගයාසීස 2
ගහපතිමහාසාල 19
ගිජ්ඣකූට (පබ්බත) 26, 27, 41, 42, 85, 220.
ගිරිදාස 200, 207.

පිට්ඨකානි.

ගිරිබ්බජ 47, 104, 220.
ගුත්තා 125
ගොතම 14, 55, 65, 73, 76, 82, 90, 101, 110, 115, 120, 142, 151.
ගොතමී 111, 117, 116, 120, 121, 123, 124, 138, 139.
ඝටීකාර 2
චන්දභාගා (නදී) 7, 8, 26, 36, 4'.
චන්ද 95
චාතුම්මහාරාජික 30, 134.
චාපා 172, 174, 175, 176.
චාලා 129, 130, 131, 133.
චිත්තා 26
චූළවෙදල්ලසුත්ත 15
ඡන්න 1
ජම්බුදීප 69, 213, 220.
ජනපදකල්‍යාණී 64
ජිනදත්ත 206
ජීවකම්බවන 191
ජෙතවන (විහාර) 41, 58, 72, 80, 88, 111, 139, 154 173.
ජෙන්තා 22
තාවතිංස 29, 31, 34, 41, 43, 47, 50, 66, 72, 73, 76, 82, 90, 102, 120, 134, 143, 151, 152, 168, 178, 179, 190, 208, 209, 218,
තිචීවර 4
තිස්ස 31
තිස්සා 9
තුසිත 46, 66, 82, 102, 103, 134, 209.
දන්තිකා 41
දීපඞ්කර 1
දෙවදහනගර 60, 111.
දෙවභවන 10
දෙවලොක 4, 6, 12, 40, 86, 145, 161.
දෙවානමින්ද 190
ධනඤ්ජානිය 102

පිඨඞ්කානි.

ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්ත 2, 172, 173.
ධම්මදින්නා (ථෙරී) 12, 13, 14, 46, 60, 82, 90, 103, 143, 152,
ධම්මසෙනාපති 129, 133.
ධම්මා 18, 90, 143 152.
ධීරා 9, 16, 19.
නගරගුත්තික 79
නනන්ද 54
නන්ද 57, 64, 73, 113, 115, 117,
නන්දකුමාර 3
නන්දකොවාද 3
නන්දමූලකපබ්භාර 110, 145.
නන්දරාජා 64
නන්දා 20, 64.
නන්දුත්තරා 69
නාලකගාම 129
නිගණ්ඨාරාම 80
නිම්මාණරති 66, 82, 102, 134, 208.
නෙරඤ්ජරා 175, 178.
පච්චෙකබුද්ධ 54
පඤ්චවග්ගිය 2
පටාචාරා 39, 82, 86, 88, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 103, 128, 143, 152.
පණ්ඩවපබ්බත 2
පදුමපුප්ඵ 145, 146, 147.
පදුමවතී 31, 32, 58, 111, 146, 147, 148.
පදුමිනීපත්ත 145
පදුමුත්තර 11, 12, 13, 42, 53, 54, 64, 65, 72, 73, 75, 76, 79, 81, 86, 89, 100, 101, 110, 119, 138, 142, 145, 150.
පරනිම්මිත 208 ,
පාටලිපුත්ත (නගර) 200, 201.
පිඞ්ගිය 174
පිඨිපාසාණ 2
පිප්ඵලායන 58

පිඨඞ්කානි.

පිප්ඵලීකුමාර 54
පුක්කුස 174
පුණ්ණා 8, 157, 158, 160.
පුණ්ණික 160
පුරාණජටිල 2
පුරොහිතබ්‍රාහ්මණ 41
පෙසකාරගාම 111
ඵුස්ස 12, 167.
බක්කුල 7
බන්ධුමතීනගර 19, 20, 29, 37, 38, 39, 40, 45, 46, 56, 168
බන්ධුමා 20, 29, 37, 38.
බහුනදී 174
බහුපුත්තිකා 75
බාරාණසී 2, 54, 56, 82, 90, 102, 103, 110, 111, 143, 145, 146, 151, 152, 172, 178, 179, 180, 181, 209.
බිම්බිසාර 3, 31, 52, 100, 103,
බොධිථෙරී 200, 201, 204.
බොධිමණ්ඩ 2, 176.
බ්‍රහ්මදත්ත 58
බ්‍රහ්මබන්ධු 24, 73, 143, 209.
බ්‍රහ්මලොක 54, 58
භද්දවග්ගිය 2
භද්දා 69, 79.
භද්දකාපිලානී 53, 59, 64.
භද්දාකුණ්ඩලකෙසා 82
භද්දිය (ථෙර) 2, 174.
භද්‍රා 9, 10.
භාරුකච්ඡනගර 135
භික්ඛුදසිකා 90
මගධරට්ඨ 100, 176
මගධරාජ 2, 129.
මද්ද 103
මනුස්සලොක 40
මන්තාවතී (නගර) 208, 210, 214,
මන්ධාතා 212
මන්ධාතු 218, 219.
මහාකස්සප 113

පිට්ඨකානි.

මහාතිස්ස 54, 58.
මහානාමථෙර 2
මහානිදානසුත්ත 103, 105.
මහාපජාපතීගොතමී 3, 4, 5, 6, 8, 9, 17, 20, 26, 29, 41, 54, 60, 64, 110, 111, 113, 125, 134, 191, 225, 227.
මහාපදුමකුමාර 147, 148
මහාබොධි 2
මහාබ්‍රහ්ම 2
මහාමායා 111
මහාමොග්ගල්ලානථෙර 3, 61, 62, 69, 70.
මහාවන 113
මහාසතිපට්ඨාන 70
මහාසමුද්ද 220
මහාසුප්පබුද්ධ 111
මහාසෙල 118
මාර 51, 52, 156.
මිගලුද්ද 62, 174, 176.
මිත්තා 9, 10.
මිත්තාකාලිකා 70
මිථිලා 98, 99, 179, 180.
මුචලින්ද 118
මුත්තා 6, 11.
මෙණ්ඩසෙට්ඨි 109
මෙඝිය 140
මෙත්තා 29
මෙත්තිකා 28
මෙරුමජ්ඣර 118
මංසභාරක 173
යමකපාටිහාරිය 3, 154, 156.
යසදාරක 2
යාම 82, 134, 209.
රාජගහ 2, 3, 12, 15, 26, 28, 33, 46, 47, 48, 52, 79, 127, 149, 154, 155, 184, 191.
රාජායතනමූල 2
රාහුල 113, 115, 117.
රාහුලකුමාර 1, 3, 64.

පිට්ඨකානි.

රාහුලමාතා 64
රූපසාරී 129
රොහිණී 168, 170.
රොහිණීනදී 3
ලුම්බිනිවන 1
වක්කලි 22
වඞ්ගහාරජනපද 172, 173, 174.
වඩ්ඪථෙර 136
වඩ්ඪමාතා 135
වප්පථෙර 2
වසවත්ති (පුර) 66, 82, 102, 208, 209.
වාරණවතීනගර 208, 216.
වාසෙට්ඨි 98
විජයා 127
විපස්සී 6, 7, 19, 29, 36, 37, 39, 45, 46, 56, 100, 102, 151, 157, 168.
විදෙහ 54
විමලකොණ්ඩඤ්ඤථෙර 163
විමලා 61
විසාඛා 12, 13, 15, 16, 82, 90, 103, 143, 152.
වීරා 9
වුඩ්ඪපබ්බජිත 18
වෙපුල්ලපබ්බත 220
වෙළුවන 3, 100, 103, 104.
වෙසාලි 3, 4, 22, 61, 62, 98, 111, 113, 163, 168.
වෙස්සභූ 46, 157, 178, 179.
සකුලා 72, 73, 74.
සක්‍යකුමාර 20
සඞ්ඝදාසිකා 90, 143, 152.
සඞ්ඝායථෙරී 19
සඤ්ජය 3
සත්තබොජ්ඣඞ්ග 227
සත්තුක 79
සප්පිනිකානදී 43
සමණී 100
සාකිය 21

පිට්ඨඞ්කානි.

සාකුන්තික 175
සාකෙත (නගර) 108, 109, 201, 204.
සාගල 58, 100, 103.
සාමා 36
සාමාවතී 35, 36.
සාරිපුත්ත 3
සාලපුප්ඵ 41
සාලවන 156
සාවත්ථි 6, 8, 18, 22, 24, 41, 45, 51, 52, 72, 75, 77, 80, 81, 86, 87, 90, 91, 125, 128, 130, 138, 144, 150, 153, 154, 158, 173, 174, 180, 183.
සික්ඛමානා 9, 19.
සිඛි 33, 46, 52, 157, 162, 167.
සිද්ධත්ථ 28, 139.
සිඞ්ඛවරණ 204
සීතවන 33
සීලවතී 210
සීසූපචාලා 133
සීහනාදසුත්ත 157
සීහසෙනාපති 62
සීහා 62
සුක්කා 45, 46.
සුජාත 178, 181.

පිට්ඨඞ්කානි

සුජාතත්ථෙර 100
සුජාතා 2, 13, 108.
සුධම්මා 14, 90, 143, 152.
සුද්ධොදන (මහාරාජ) 13, 21, 64, 66, 111, 120.
සුන්දරී 64, 178, 179, 183.
සුභද්ද 173
සුභද්දා 225
සුභා 184, 191.
සුභූති 228
සුමඞ්ගලත්ථෙර 23
සුමඞ්ගලමාතා 22, 24.
සුමනදෙවී 58
සුමිත්තා 57
සුමෙධා 102, 207, 210.
සුවණ්ණපාති 2
සෙලා 40
සොණා 75, 76, 87.
සොමා 52
සංසාර 106, 220.
හංසරාජ 32
හංසවතී (නගර) 12, 13, 42, 43, 49, 50, 53, 54, 64, 65, 72, 73, 75, 79, 81, 86, 100, 101, 110, 119, 138, 142, 145, 151.

